

वार्षिक अहवाल

२०२१-२०२२

महात्मा फुले कृषि विद्यापीठ

राहुरी - ४१३ ७२२, जि. अहमदनगर (महाराष्ट्र)

www.mpkv.ac.in

संपादकीय मंडळ

- अध्यक्ष :** **डॉ. तानाजी नरुटे**
संचालक, विस्तार शिक्षण
महात्मा फुले कृषि विद्यापीठ,
राहुरी - ४१३ ७२२, जि. अहमदनगर (महाराष्ट्र)
- सदस्य :** **डॉ. प्रमोद रसाळ**
अधिष्ठाता (कृषि)
डॉ. सुनिल गोरंटीवार
संचालक, संशोधन
डॉ. बापूसाहेब भाकरे
नियंत्रक
इंजि. मिलिंद ढोके
विद्यापीठ अभियंता
- संकलन :** **डॉ. पंडित खर्डे**, प्रभारी अधिकारी, प्रसारण केंद्र
डॉ. सचिन सदाफळ, सहाय्यक प्राध्यापक, प्रसारण केंद्र
डॉ. संजय तोडमल, सहाय्यक प्राध्यापक, संशोधन संचालनालय
डॉ. सुनिल फुलसावंगे, सहाय्यक प्राध्यापक, डॉ. अ. शि. कृ. अ. त. महाविद्यालय
श्री. अदिनाथ आंधळे, व.सं.स., शिक्षण संचालनालय
श्री. सुनिल राजमाने, कृषि सहाय्यक, प्रसारण केंद्र
- प्रकाशक :** **श्री. प्रमोद लहाळे**
कुलसचिव,
महात्मा फुले कृषि विद्यापीठ,
राहुरी - ४१३ ७२२, जि. अहमदनगर (महाराष्ट्र)

वार्षिक अहवाल

२०२१ - २०२२

महात्मा फुले कृषि विद्यापीठ
राहुरी - ४१३ ७२२, जिल्हा - अहमदनगर (महाराष्ट्र)
www.mpkv.ac.in

डॉ. पी. जी. पाटील

कुलगुरु

महात्मा फुले कृषि विद्यापीठ

राहुरी - ४१३ ७२२, जि. अहमदनगर (महाराष्ट्र)

प्रस्तावना

महात्मा फुले कृषि विद्यापीठाचा सन २०२१-२२ चा वार्षिक अहवाल मी सादर करत आहे. सदरचा वार्षिक अहवाल म्हणजे विद्यापीठ कार्याचे केवळ एकत्रीकरण नसून एकुणच विद्यापीठाने केलेला विकास व त्यामध्ये विद्यापीठातील अधिकारी, प्राध्यापक, कर्मचारी व विद्यार्थी यांचे योगदान आहे.

सन २०२१-२२ या वर्षात एकुण ६६८४ विद्यार्थ्यांनी पदवी, पदव्युत्तर पदवी व आचार्य पदवी संपादन केली आहे. या अहवाल वर्षात १८ विद्यार्थ्यांनी जे.आर.एफ. आणि ७ विद्यार्थ्यांनी एस.आर.एफ. शिष्यवृत्ती मिळविली असून १२४ विद्यार्थी आय.सी.ए.आर.-नेट परिक्षा उत्तीर्ण झाले आहेत. तसेच नवी दिल्ली येथील ए.एस.आर.बी आयोजित ए.आर.एस. पूर्व परिक्षा-२०२१ मध्ये या विद्यापीठाचे १५ विद्यार्थी उत्तीर्ण झाले आहेत. या आर्थिक वर्षात बऱ्याच विद्यार्थ्यांनी विविध संस्थेच्या शिष्यवृत्ती मिळवल्या आहेत. याच बरोबर महाराष्ट्र लोकसेवा आयोगामार्फत महाराष्ट्र शासनाच्या प्रशासकीय सेवेमध्ये विविध विभागात महाराष्ट्र लोकसेवा आयोगामार्फत अनेक विद्यार्थ्यांची विविध पदांवर निवड झाली, तसेच खाजगी क्षेत्रातही अनेक विद्यार्थी विविध पदांवर नियुक्त झाले आहेत. काही विद्यार्थ्यांनी कृषि आधारीत उद्योग सुरु केले असून त्याद्वारे स्वयंरोजगाराची निर्मिती केली आहे. या आर्थिक वर्षात विद्यापीठाचा ५४ वा वर्धापन दिन उत्साहात साजरा केला व त्यावेळी उत्कृष्ट शास्त्रज्ञ आणि प्राध्यापक यांना पुरस्कार देवून गौरविण्यात आले. यावर्षी ३५ वा पदवीदान समारंभ आयोजित करण्यात आला होता. या आर्थिक वर्षात कास्ट-कासम प्रकल्पांतर्गत ९८ आंतरराष्ट्रीय, राष्ट्रीय प्रशिक्षण/कार्यशाळा/वेबीनार आयोजित करण्यात आले आणि या उपक्रमांचा फायदा ५६७९ विद्यार्थी, २६२३ प्राध्यापक आणि ४८८ शेतकऱ्यांना झाला.

विद्यापीठाच्या संशोधन कार्यामध्ये यावर्षी विविध विभाग, संशोधन प्रकल्प, योजना यांचे मार्फत एकुण १० नवीन वाण, एक नवीन अवजार तसेच ५८ तांत्रिक शिफारशी शेतकरी बांधवांसाठी प्रसारित केल्या गेल्या. विद्यापीठाने विकसीत कुकीज बनविण्याच्या प्रक्रियेला भारत सरकारने पेटंट प्रदान केले. यावर्षी कृषि महाविद्यालय, पुणे येथे महाराष्ट्र शासनाने विद्यापीठास देशी गाय संशोधन आणि प्रशिक्षण केंद्र सुरु करण्यास परवानगी दिली. अहवाल वर्षात विद्यापीठाने विविध पिकांचे एकुण २०६९७ क्वि. बियाणे उत्पादित केले असून फळझाडांचे १३.२२ लाख रोपे तयार केले असून ८०.३० मे.टन जैविक किडनाशके आणि ४३.२८ मे. टन जैविक खतांचे उत्पादन केले आहे.

विद्यापीठाच्या विस्तार कार्यामध्ये यावर्षी एकुण ९३४ प्रशिक्षण कार्यक्रम, २१२ कार्यशाळा व चर्चासत्रे शेतकरी, तरुण, महिला शेतकरी व कर्मचारी यांचेसाठी आयोजित करण्यात आली. तसेच १८७९ कृती, परिणाम आणि आद्यरेखा प्रात्यक्षिके घेण्यात आली. त्याचबरोबर शेतकऱ्यांसाठी विविध प्रकाशने त्यामध्ये कृषिदर्शनी, श्रीसुमी तसेच विविध प्रकारच्या घडीपत्रिका प्रकाशित करण्यात आल्या.

कृषि विद्यापीठाच्या विविध प्रक्षेत्रांवर अनेक शेतकऱ्यांनी भेटी दिल्या. भेटी दरम्यान शेतकऱ्यांचे जीवनमान उंचावण्यासाठी विद्यापीठाचे शास्त्रज्ञ, प्राध्यापक, अधिकारी, कर्मचारी यांनी शेतकऱ्यांना मार्गदर्शन केले. विद्यापीठ तंत्रज्ञानाचा प्रभावी प्रसार करण्यासाठी विद्यापीठ नविण्यपूर्ण उपक्रम राबवित आहे यामध्ये भारतीय कृषि अनुसंधान परिषदेचा शेतकरी प्रथम प्रकल्प, तंत्रज्ञान सप्ताह, रब्बी दिवस, कृषि पारायण, मॉडेल व्हिलेज, मफकृवि आयडॉल्स इ. विद्यापीठ शेतकरीभिमुख उपक्रम राबवत आहे. यावर्षी विद्यापीठाने आज्ञादीका अमृत महोत्सव संकल्पनेखाली २६५ हून अधिक कार्यक्रम आयोजित केले होते. हे विद्यापीठ शेतकरी स्नेही विद्यापीठ आहे.

महाराष्ट्र राज्याचे महामहिम राज्यपाल तथा विद्यापीठाचे कुलपती यांनी वेळोवेळी केलेल्या मौलिक मार्गदर्शनाबद्दल मी त्यांचा अत्यंत ऋणी आहे. विद्यापीठाचे सन्माननीय प्रतिकुलपती तथा कृषिमंत्री महाराष्ट्र राज्य यांचे वारंवार मिळणारे प्रोत्साहन व सहाय्य याबाबतही मी त्यांचा शतशः आभारी आहे. तसेच महासंचालक, भारतीय कृषि अनुसंधान परिषद, नवी दिल्ली, विद्यापीठ कार्यकारी परिषदेचे सन्माननीय सदस्य, विद्यापरिषदेचे सदस्य आणि विद्यापीठाच्या इतर वैधानिक संस्थांचे सदस्य यांनी वेळोवेळी केलेल्या अनमोल सहकार्याबद्दल मी त्यांचे आभार व्यक्त करतो.

(पी. जी. पाटील)

अनुक्रमणिका

अ.क्र.	तपशील	पृष्ठ क्र.
१.	विद्यापीठ उपलब्धी	१
	१.१ शिक्षण	१
	१.२ संशोधन	७
	१.३ विस्तार शिक्षण	७
२.	शिक्षण	८
३.	संशोधन	२६
४.	विस्तार शिक्षण	३९
५.	प्रमुख घडामोडी	४८
६.	पारितोषिके/पुरस्कार	७९
७.	मनुष्यबळ	८१
	७.१ कार्यकारी अधिकारी	८१
	७.२ कार्यकारी परिषद सदस्य	८१
	७.३ विद्या परिषद सदस्य	८२
	७.४ विद्याविषयक अधिकारी	८५
	७.५ विभाग प्रमुख	८६
	७.६ इतर अधिकारी	८७
	७.७ विद्यापीठ मनुष्यबळ	८८
८.	पायाभुत सुविधा निर्मिती	९५
९.	विद्यापीठाचे आर्थिक समालोचन	१०१

१. विद्यापीठ उपलब्धी

महात्मा फुले कृषि विद्यापीठाची स्थापना २९ मार्च, १९६८ मध्ये झालेली असून राज्य तसेच देशाकरीता कृषि क्षेत्रात प्रशिक्षित मनुष्यबळ सातत्याने निर्माण करण्याचे हे एक प्रमुख केंद्र आहे. महात्मा फुले कृषि विद्यापीठ, राहुरीच्या कार्यक्षेत्रामध्ये पश्चिम महाराष्ट्रातील कोल्हापुर, नाशिक, धुळे, सांगली, सातारा, सोलापूर, पुणे, अहमदनगर, जळगाव व नंदुरबार या दहा जिल्ह्यांचा समावेश आहे. महाराष्ट्रातील नऊ कृषि हवामान विभागापैकी चार कृषि हवामान विभाग विद्यापीठाच्या कार्यक्षेत्रात येतात. महाराष्ट्र राज्याच्या एकूण जमीन क्षेत्रापैकी ३७.५ टक्के जमीन क्षेत्र विद्यापीठाच्या अखत्यारितील दहा जिल्ह्यांमध्ये (११६.१२ लाख हेक्टर) आहे. यापैकी ७२.४५ लाख हेक्टर जमीन लागवडीयोग्य असून बागायती क्षेत्र १३.१७ लाख हेक्टर (८०%) आहे.

कृषि शिक्षण, संशोधन व विस्तार शिक्षण या तिनही क्षेत्रातील अहवाल वर्षातील ठळक वैशिष्ट्ये.

१.१ शिक्षण

महात्मा फुले कृषि विद्यापीठामध्ये पदविकेपासून आचार्य पदवीपर्यंतचे शिक्षण कृषि आणि संलग्न विषयांमध्ये अनुदानित व विनाअनुदानित शाळा आणि महाविद्यालयांच्या माध्यमातून प्रदान करण्यात येते.

सन २०२१-२२ च्या शैक्षणिक वर्षातील काही ठळक शैक्षणिक घडामोडी खालीलप्रमाणे

आयोजित केलेले कार्यक्रम

सर्व कार्यक्रम कोविड-१९ चे नियम पाळून ऑनलाईन किंवा ऑफलाईन पध्दतीने साजरे करण्यात आले.

- दि. ११ एप्रिल, २०२१ रोजी मध्यवर्ती परीसर, महात्मा फुले कृषि विद्यापीठ, राहुरी येथे व विविध घटक कृषि व संलग्न महाविद्यालयांमध्ये महात्मा ज्योतीबा फुले जयंती साजरी करण्यात आली.
- मध्यवर्ती परीसर, महात्मा फुले कृषि विद्यापीठ, राहुरी येथे व विविध घटक कृषि व संलग्न महाविद्यालयांमध्ये दि. १४ एप्रिल, २०२१ रोजी भारतरत्न डॉ. बाबासाहेब आंबेडकर जयंती साजरी करण्यात आली.
- दि. २१ जून, २०२१ रोजी महात्मा फुले कृषि विद्यापीठ, राहुरी अंतर्गत विविध घटक व विनाअनुदानित कृषि व संलग्न महाविद्यालयांमध्ये आंतरराष्ट्रीय योग दिवस साजरा करण्यात आला.

- कृषिदिन व कृषि संजीवनी सप्ताहाच्या निमित्ताने दि. ०१-०७ जुलै, २०२१ दरम्यान विद्यापीठांतर्गत सर्व घटक महाविद्यालयांमध्ये वृक्षारोपन कार्यक्रम आयोजित करण्यात आला. मध्यवर्ती परीसर, महात्मा फुले कृषि विद्यापीठ, राहुरी येथे माननीय कुलगुरु डॉ. पी. जी. पाटील यांच्या अध्यक्षतेखाली माननीय ना. श्री. हसन मुश्रीफ, ग्रामविकास आणि कामगार मंत्री, महाराष्ट्र शासन आणि माननीय पद्मश्री श्री. पोपटराव पवार, अध्यक्ष, आदर्श गाव योजना यांचे विशेष उपस्थितीत वनमहोत्सवाचे आयोजन करण्यात आले.
- दि. ५ सप्टेंबर, २०२१ रोजी महात्मा फुले कृषि विद्यापीठ, राहुरी अंतर्गत विविध घटक कृषि व संलग्न महाविद्यालयांमध्ये शिक्षक दिन साजरा करण्यात आला.
- मध्यवर्ती परीसर, महात्मा फुले कृषि विद्यापीठ, राहुरी येथे व सर्व घटक महाविद्यालयांमध्ये दि. २६ नोव्हेंबर, २०२१ रोजी संविधान दिन साजरा करण्यात आला.
- दि. २८ नोव्हेंबर, २०२१ रोजी मध्यवर्ती परीसर, महात्मा फुले कृषि विद्यापीठ, राहुरी येथे तसेच सर्व घटक महाविद्यालयांमध्ये महात्मा ज्योतीबा फुले पुण्यतिथी साजरी करण्यात आली.
- मफुकृवि, राहुरी अंतर्गत विविध घटक आणि संलग्न महाविद्यालयांमध्ये दि. ०३ डिसेंबर, २०२१ रोजी प्रतिभावान युवा वर्गाला आकर्षित करण्यासाठी, कृषि क्षेत्राचा पाया भक्कम करण्यासाठी आणि कृषि शिक्षणाबाबत विद्यार्थी आणि पालकांमध्ये जागरूकता निर्माण करण्यासाठी कृषि शिक्षण दिन साजरा करण्यात आला. कृषि आणि संलग्न क्षेत्रातील अतिथी वक्ते म्हणून आमंत्रित केलेल्या तज्ञांनी ३००० हून अधिक विद्यार्थ्यांना मार्गदर्शन केले.
- महात्मा फुले कृषि विद्यापीठ, राहुरी येथे तसेच सर्व घटक महाविद्यालयांमध्ये दि. १९ फेब्रुवारी, २०२२ रोजी छत्रपती शिवाजी महाराजांची जयंती उत्साहात साजरी करण्यात आली.
- इतर कार्यक्रम जसे प्रजासत्ताक दिन, महाराष्ट्र दिन, आंतरराष्ट्रीय कामगार दिन व स्वातंत्र्य दिन इ. उत्साहात साजरे करण्यात आले..

आयोजित केलेले मुख्य कार्यक्रम

- भारतीय कृषि अनुसंधान परिषद, नवी दिल्ली आणि जागतिक

बँक अनुदानित राष्ट्रीय उच्च कृषि शिक्षण प्रकल्प यांच्या संयुक्त विद्यमाने दि. २६ एप्रिल, २०२१ रोजी माननीय ना. श्री. नरेंद्र सिंह तोमर, कृषि आणि शेतकरी कल्याण, ग्रामीण विकास आणि पंचायत राज मंत्री, भारत सरकार यांचे शुभहस्ते आभासी वर्गाच्या ऑनलाइन उद्घाटन कार्यक्रमाचे आयोजन करण्यात आले. या समारंभासाठी माननीय ना. श्री. पुरुषोत्तम रूपाला, कृषि आणि शेतकरी कल्याण राज्यमंत्री, भारत सरकार; माननीय डॉ. त्रिलोचन महापात्रा, सचिव, कृषि संशोधन आणि शिक्षण विभाग आणि महासंचालक, भारतीय कृषि अनुसंधान परिषद; माननीय श्री. संजय कुमार सिंग, सचिव, भारतीय कृषि अनुसंधान परिषद; माननीय डॉ. आर. सी. अग्रवाल, राष्ट्रीय संचालक, राष्ट्रीय उच्च कृषि शिक्षण प्रकल्प आणि उपमहासंचालक (कृषि शिक्षण), भारतीय कृषि अनुसंधान परिषद; माननीय डॉ. पी. जी. पाटील, कुलगुरु, मफुकृवि, राहुरी आणि माननीय डॉ. प्रभात कुमार, राष्ट्रीय समन्वयक, राष्ट्रीय उच्च कृषि शिक्षण प्रकल्प हे ऑनलाइन उपस्थित होते.

२. दि. १६ जुलै, २०२१ रोजी मध्यवर्ती परीसर, मफुकृवि, राहुरी येथे विद्यापीठातील कर्मचाऱ्यांसाठी कोविड-१९ लसीकरण केंद्राचे उद्घाटन डॉ. पी. जी. पाटील, माननीय कुलगुरु, मफुकृवि, राहुरी यांच्या शुभहस्ते करण्यात आले.
३. स्वातंत्रदिनाच्या अमृतमहोत्सवी वर्षानिमित्ताने दि. १४ ऑगस्ट, २०२१ रोजी मध्यवर्ती परीसर, मफुकृवि, राहुरी येथे फिट इंडिया मिशन अंतर्गत फिट इंडिया फ्रीडम रन २.० मिनी मॅरेथॉनचे आयोजन डॉ. पी. जी. पाटील, माननीय कुलगुरु, मफुकृवि, राहुरी यांचे उपस्थितीत करण्यात आले.
४. राष्ट्रीय सेवा योजनेचा ५२ वा स्थापना दिन दि. २४ सप्टेंबर, २०२१ रोजी विविध घटक महाविद्यालयांमध्ये ऑनलाइन/ ऑफलाइन पद्धतीने साजरा करण्यात आला.
५. दि. २६ सप्टेंबर, २०२१ रोजी राजर्षी छत्रपती शाहू महाराज कृषि महाविद्यालय, कोल्हापूर येथे 'राजमाता विजयाराजे सिंधीया मुलींच्या वसतिगृहाचे' उद्घाटन माननीय ना. श्री. दादाजी भुसे, मंत्री, कृषि व माजी सैनिक कल्याण, महाराष्ट्र शासन तथा प्रतिकुलपति, महात्मा फुले कृषि विद्यापीठ, राहुरी; माननीय ना. श्री. प्रकाशजी अबीटकर, उपाध्यक्ष, महाराष्ट्र कृषि शिक्षण व संशोधन परिषद, पुणे; माननीय आ. श्री. चंद्रकांत दादा पाटील, पुणे यांचे शुभहस्ते आणि डॉ. पी. जी. पाटील,

माननीय कुलगुरु, मफुकृवि, राहुरी व इतर मान्यवरांच्या उपस्थितीत पार पडला. सदर वसतिगृह भास्कराचार्य प्रतिष्ठान, कोल्हापूर यांनी दिलेल्या १.८० कोटी रुपयांच्या व्यावसायिक सामाजिक जबाबदारी (CSR) निधीतून बांधण्यात आले आहे. या वसतिगृहात ३६ खोल्या आहेत ज्यामुळे १३५ विद्यार्थिनींना वसतिगृहाची सुविधा उपलब्ध होईल.

६. कृषि महाविद्यालय, धुळे येथे दि. २१ ऑक्टोबर, २०२१ रोजी महिला शेतकरी दिनाचे आयोजन माननीय ना. श्री. दादाजी भुसे, मंत्री, कृषि व माजी सैनिक कल्याण, महाराष्ट्र शासन तथा प्रतिकुलपति, महात्मा फुले कृषि विद्यापीठ, राहुरी यांचे उपस्थितीत करण्यात आले.
७. महात्मा फुले कृषि विद्यापीठ, राहुरीचा ३५ वा पदवीदान समारंभ दि. २८ ऑक्टोबर, २०२१ रोजी मध्यवर्ती परीसर, मफुकृवि, राहुरी येथे व कोविड-१९ प्रादुर्भावामुळे इतर महाविद्यालयातील विद्यार्थ्यांसाठी सदर महाविद्यालयावर स्वतंत्ररीत्या साजरा करणेत आला. महामहीम श्री. भगतसिंह कोश्यारी, राज्यपाल, महाराष्ट्र राज्य व कुलपति, महात्मा फुले कृषि विद्यापीठ, राहुरी यांनी पदवीदान समारंभाचे अध्यक्षस्थान भूषविले. सदर समारंभासाठी सन्माननीय अतिथी म्हणून माननीय ना. दादाजी भुसे, मंत्री, कृषि व माजी सैनिक कल्याण, महाराष्ट्र शासन तथा प्रतिकुलपति, महात्मा फुले कृषि विद्यापीठ, राहुरी उपस्थित होते. डॉ. नरेंद्रसिंग राठोड, माननीय कुलगुरु, महाराणा प्रताप

कृषि व तंत्रज्ञान विद्यापीठ, उदयपुर हे मुख्य अतिथी म्हणून उपस्थित होते.

* विद्यापीठाच्या ३५ व्या पदवीदान समारंभामध्ये माननीय श्री. शरदचंद्रजी पवार, राज्यसभा खासदार आणि माननीय ना. श्री. नितीनजी गडकरी, केंद्रीय मंत्री, रस्ते, वाहतूक आणि महामार्ग, भारत सरकार यांना डॉक्टर ऑफ सायन्स ही मानद पदवी प्रदान करणेत आली.

* सदर समारंभात एकूण ११,४६८ विद्यार्थ्यांना पदवी प्रदान करणेत आली

८. राजर्षी छत्रपती शाहू महाराज कृषि महाविद्यालय, कोल्हापूर येथे महाविद्यालयाच्या उद्यानविद्या विभाग व गार्डन्स क्लब, कोल्हापूर यांच्या संयुक्त विद्यमाने ५१ व्या पुष्प प्रदर्शनाचे दि. २४-२५ डिसेंबर, २०२१ या कालावधीत आयोजन करण्यात आले. या प्रदर्शनाचे उद्घाटन डॉ. कादंबरी बलकवडे, माननीय आयुक्त, महानगरपालिका, कोल्हापूर यांच्या शुभहस्ते करण्यात आले.

९. कृषि महाविद्यालय, धुळे येथे महाविद्यालय आणि श्री. भाऊसाहेब हिरे वैद्यकीय महाविद्यालय, धुळे यांच्या संयुक्त विद्यमाने दि. २६ जानेवारी, २०२२ रोजी रक्तदान शिबिराचे आयोजन करणेत आले. शिबिरात प्राध्यापक, कर्मचारी आणि विद्यार्थी यांनी सहभाग घेतला. या प्रसंगी एकूण ७५ रक्त पिशव्यांचे संकलन करणेत आले.

१०. राजर्षी छत्रपती शाहू महाराज कृषि महाविद्यालय, कोल्हापूर येथील राष्ट्रीय सेवा योजना स्वयंसेवकांनी सन २०२१ मध्ये कोविड-१९ परिस्थितीत धान्य, मास्क वितरण; लसीकरण जनजागृती मोहीम, रक्तदान आणि लहान मुलांसाठी वर्ग असे विविध उपक्रम राबविले.

कोविड-१९ अंतर्गत परीक्षा प्रणाली सुधारणा

राजर्षी छत्रपती शाहू महाराज कृषि महाविद्यालय, कोल्हापूर यांनी www.agrioes.in हे वेब आधारित परीक्षा पोर्टल विकसित केले आणि सन २०२१-२२ या वर्षात विद्यापीठाच्या अंतिम सत्र परीक्षा ऑनलाइन पद्धतीने यशस्वीपणे घेतल्या.

अध्यापक क्षमता विकास

अध्यापक क्षमता विकास कार्यक्रमांतर्गत ३१६ शिक्षकवर्गीय

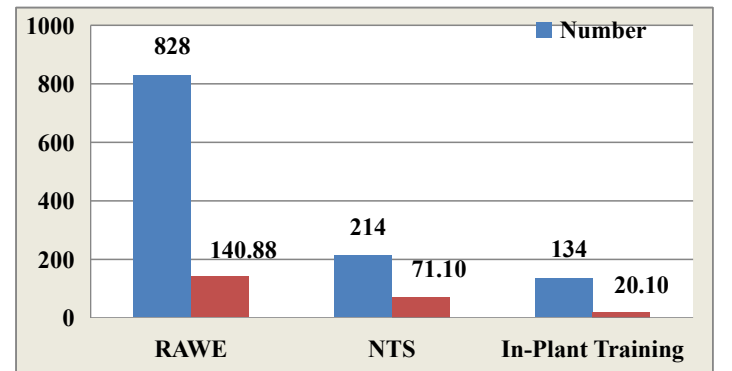
कर्मचारी आणि २१ विद्यार्थ्यांनी निरनिराळ्या उन्हाळी/हिवाळी कार्यशाळा तसेच राज्य, राष्ट्रीय व आंतरराष्ट्रीय परीषदंमध्ये सहभाग घेतला.

आयोजित केलेल्या कार्यशाळा/सेमिनार/प्रशिक्षण

१. कृषि पदविकाधारक विद्यार्थ्यांकरीता 'फुले आणि भाजीपाल्याची संरक्षित लागवड' या विषयावरील सहा महिन्यांचा प्रशिक्षण कार्यक्रम उद्यानविद्या महाविद्यालय, पुणे यांच्यातर्फे राबविण्यात आला.
२. अनुसूचित जाती-अनुसूचित योजनेतर्गत कृषि व संलग्न क्षेत्राशी निगडित १६ प्रशिक्षण कार्यक्रम कृषि महाविद्यालय, धुळे येथे राबविण्यात आले. सदर प्रशिक्षणात एकूण ४५० पेक्षा जास्त लाभार्थ्यांनी सहभाग घेतला.
३. कृषि व संलग्न क्षेत्राशी निगडित २३ प्रशिक्षण कार्यक्रम पदव्युत्तर महाविद्यालय, मफुकृवि, राहुरी येथे राबविण्यात आले. सदर प्रशिक्षणात एकूण ३२०० पेक्षा जास्त लाभार्थ्यांनी सहभाग घेतला.
४. कृषि महाविद्यालय, धुळे येथे कृषि व संलग्न क्षेत्राशी निगडित १९ प्रशिक्षण कार्यक्रम राबविण्यात आले. सदर प्रशिक्षणात एकूण ९०० पेक्षा जास्त लाभार्थ्यांनी सहभाग घेतला.

विद्यार्थी विकास

विद्यार्थी ग्रामिण उद्योजकता जागृकता विकास अभियान/ राष्ट्रीय बुध्दीमत्ता लाभार्थी

कनिष्ठ संशोधन शिष्यवृत्ती/ वरिष्ठ संशोधन शिष्यवृत्ती/ राष्ट्रीय पात्रता चाचणी (नेट)/ स्पर्धा परीक्षा इत्यादी मधील विद्यार्थ्यांची उपलब्धी

* भारतीय कृषि अनुसंधान परिषदेच्या कनिष्ठ संशोधन शिष्यवृत्ती आणि वरिष्ठ संशोधन शिष्यवृत्ती पीजीएस-२०२० परीक्षेत

अनुक्रमे १८ आणि ४ विद्यार्थ्यांनी सुयश संपादित केले.

- * भारतीय कृषि अनुसंधान परिषदेच्या राष्ट्रीय निवड चाचणी-२०२१ (ICAR NET-२०२१) परीक्षेत ४४ पदव्युत्तर आणि ८० आचार्य पदवीच्या विद्यार्थ्यांनी सुयश संपादले.
- * कृषि शास्त्रज्ञ निवड मंडळ, नवी दिल्ली आयोजित कृषि संशोधन सेवा-२०२१ (ARS-२०२१) ची पूर्वपरीक्षा कृषि व कृषि अभियांत्रिकी शाखेच्या अनुक्रमे ११ व ४ विद्यार्थ्यांनी उत्तीर्ण केली.
- * कृषि महाविद्यालय, पुणे येथील राष्ट्रीय सेवा योजनेतील स्वयंसेवक श्री. अनिकेत वाकळे यांस सन २०२०-२१ करीता उत्कृष्ट स्वयंसेवक पुरस्कार प्राप्त झाला.
- * पुण्यश्लोक अहिल्यादेवी होळकर कृषि महाविद्यालय, हाळगावची विद्यार्थिनी कु. अक्षता आदिनाथ अन्नदाते हिस मॅनेज कृषि चित्रपट महोत्सव-२०२२ मध्ये शेती या मराठी भाषेतील चित्रपटासाठी प्रतिष्ठित राष्ट्रीय पुरस्कार दि. ११ मार्च, २०२२ रोजी प्राप्त झाला.

सामंजस्य करार

अ.क्र	संस्थेचे नांव	वर्ष	उद्देश
१	अॅगमॅट्रीक्स कन्सल्टन्सी प्रायव्हेट लिमिटेड, पुणे	१६ ऑगस्ट, २०२१	विद्यार्थ्यांना प्रशिक्षण आणि कौशल्य विकास
२	एफएमसी इंडिया प्रायव्हेट लिमिटेड, मुंबई	२१ एप्रिल, २०२२	पदव्युत्तर विद्यार्थ्यांच्या संशोधनासाठी शिष्यवृत्ती

पुरस्कार आणि मान्यता

अ) प्राध्यापक

१. डॉ. यू.डी. चव्हाण, प्राध्यापक आणि प्रमुख, अन्नशास्त्र आणि तंत्रज्ञान, मफुकृवि, राहुरी यांची २०२१ सालासाठी स्कॉलर्स अॅकॅडमिक अँड सायंटिफिक सोसायटी ऑफ इंडियाच्या फेलो मॅबरशिपसाठी (FSASS) निवड झाली आहे.
२. दि. ०६ ऑक्टोबर, २०२१ रोजी बनारस हिंदू विद्यापीठ, वाराणसी, उत्तर प्रदेश येथे डॉ. मिलिंद अहिरे, प्रमुख, कृषि विस्तार आणि संज्ञापन आणि सहयोगी अधिष्ठाता, पुण्यश्लोक अहिल्यादेवी होळकर कृषि महाविद्यालय, हाळगाव यांना माननीय

सामाजिक राज्यमंत्री, उत्तर प्रदेश श्री. रवींद्र जयस्वाल; डॉ. ए. के. सिंग, माननीय उपमहासंचालक (कृषि विस्तार); डॉ. यू. एस. गौतम, माननीय कुलगुरु, बांदा कृषि आणि तंत्रज्ञान विद्यापीठ, बांदा आणि अध्यक्ष, भारतीय विस्तार शिक्षण संस्था यांच्या शुभहस्ते इंडियन सोसायटी ऑफ एक्सटेंशन एज्युकेशन २०२१ च्या डॉ. जी. एस. विद्यार्थी पुरस्काराने सन्मानित करण्यात आले.

३. डॉ. यू.एस. सुर्वे, प्राध्यापक, कृषिविद्या, पदव्युत्तर महाविद्यालय, मफुकृवि, राहुरी यांची दोन वर्षांसाठी (२०२२-२०२४) भारतीय कृषिविद्या संस्थेच्या समुपदेशकपदी निवड झाली आहे.
३. डॉ. टी. बी. बास्तेवाड, प्राध्यापक आणि प्रमुख अन्वेषक, अखिल भारतीय समन्वयीत संशोधन प्रकल्प, डॉ. अ. शिं. कृषि अभियांत्रिकी व तंत्रज्ञान महाविद्यालय, मफुकृवि, राहुरी यांना नवी दिल्ली येथे मानवी हक्क कार्यशाळेदरम्यान राष्ट्रीय मानवाधिकार संघटनेद्वारे दि. २७ डिसेंबर, २०२१ रोजी इंडियन आयकॉन पुरस्कार-२०२१ प्रदान करण्यात आला.
४. दि. ०६ ऑक्टोबर, २०२१ रोजी बनारस हिंदू विद्यापीठ, वाराणसी, उत्तर प्रदेश येथे डॉ. एस. डी. पाटील, सहयोगी प्राध्यापक, कृषि विस्तार, कृषि महाविद्यालय, धुळे यांना माननीय सामाजिक राज्यमंत्री, उत्तर प्रदेश श्री. रवींद्र जयस्वाल; डॉ. ए. के. सिंग, माननीय उपमहासंचालक (कृषि विस्तार); डॉ. यू. एस. गौतम, माननीय कुलगुरु, बांदा कृषि आणि तंत्रज्ञान विद्यापीठ, बांदा आणि अध्यक्ष, भारतीय विस्तार शिक्षण संस्था यांच्या शुभहस्ते इंडियन सोसायटी ऑफ एक्सटेंशन एज्युकेशन २०२१ च्या तरुण शास्त्रज्ञ पुरस्काराने सन्मानित करण्यात आले.
५. दि. २९ मार्च, २०२२ रोजी झालेल्या ५४ व्या विद्यापीठ स्थापना दिन समारंभात डॉ. एस. डी. पाटील, सहयोगी प्राध्यापक, कृषि विस्तार, कृषि महाविद्यालय, धुळे; डॉ. यू. एस. सुर्वे, प्राध्यापक, कृषिविद्या, पदव्युत्तर महाविद्यालय, मफुकृवि, राहुरी; डॉ. ए. बी. जाधव, सहाय्यक प्राध्यापक, मृदशास्त्र, कृषि महाविद्यालय, पुणे आणि डॉ. ए. बी. बागडे, सहाय्यक प्राध्यापक, कृषि किटकशास्त्र, राजर्षी छत्रपती शाहू महाराज कृषि महाविद्यालय, कोल्हापूर यांना भारतीय कृषि अनुसंधान परिषद, नवी दिल्ली पुरस्कृत सर्वोत्कृष्ट शिक्षक पुरस्कार- २०२२ ने सन्मानित करण्यात आले.

६. डॉ. मिलिंद अहिरे, प्रमुख, कृषि विस्तार आणि संज्ञापन आणि सहयोगी अधिष्ठाता, पुण्यश्लोक अहिल्यादेवी होळकर कृषि महाविद्यालय, हाळगाव यांची आग्रा येथील विस्तार शिक्षण संस्थेच्या इंडियन रिसर्च जर्नल ऑफ एक्सटेंशन एज्युकेशनच्या संपादकीय मंडळावर दि. ०६ एप्रिल, २०२२ रोजी तीन वर्षासाठी नेमणूक करणेत आली आहे.
७. दि. २६ एप्रिल, २०२२ रोजी राजभवन, मुंबई येथे आयोजित जागतिक बौद्धिक संपदा दिनाच्या समारंभात डॉ. यू. डी. चव्हाण, प्राध्यापक आणि प्रमुख, अन्नशास्त्र आणि तंत्रज्ञान, मफुकुवि, राहुरी यांचा महामहिम श्री. भगत सिंह कोश्यारी, राज्यपाल, महाराष्ट्र राज्य यांच्या शुभहस्ते कुकीजच्या उत्पादनासाठी विद्यापीठास प्राप्त झालेले पेटंटचे प्रमाणपत्र देऊन सन्मान करण्यात आला.

ब) संस्था

१. हवामान अद्यावत कृषि आणि जल व्यवस्थापनासाठी प्रगत कृषि विज्ञान आणि तंत्रज्ञान केंद्र (CAAST-CSAWM), मफुकुवि, राहुरीस भारतातील राष्ट्रीय कृषि उच्च शिक्षण प्रकल्पांतर्गत (NAHEP) सर्व प्रगत कृषि विज्ञान आणि तंत्रज्ञान केंद्र प्रकल्पांमध्ये प्रथम क्रमांकावर प्राप्त झाला आहे (२०२१-२०२२).

क्रिडा घडामोडी

विद्यार्थी: विद्यापीठ संघाने राष्ट्रीय पातळीवरील विविध क्रिडा स्पर्धांमध्ये सहभाग घेतला.

स्पर्धा	प्रकार	स्थळ	दिनांक/ कालावधी	सहभागी विद्यार्थी		
				पुरुष	महिला	एकूण
अखिल भारतीय आंतरविद्यापीठ स्पर्धा	बास्केट बॉल (पुरुष)	जवाजी विद्यापीठ, ग्वाल्हेर, मध्य प्रदेश	६-१० मार्च, २०२२	१२	-	१२
	कुस्ती (पुरुष)	चौधरी बन्सीलाल विद्यापीठ, भिवानी, हरियाणा	७-१० मार्च २०२२	१०	-	१०
	वजन उचलणे आणि शरीरसौष्ठव (पुरुष)	चंदीगड विद्यापीठ, मोहाली, पंजाब	८-१२ मार्च, २०२२	१३	-	१३
	खो-खो (पुरुष)	डॉ. हरिसिंह गौर विद्यापीठ, सागर, मध्य प्रदेश	८-१२ मार्च, २०२२	१२	-	१२

२. भारतीय कृषि अनुसंधान परिषद, नवी दिल्ली यांनी सन २०२१ मधील जी-गेट (J-Gate) आणि सेरा (CeRA) प्लॅटफॉर्मच्या सक्रिय प्रचार आणि वापरासाठी पश्चिम क्षेत्रासाठी सर्वोत्कृष्ट प्रोफाइल नोंदणी पुरस्काराने विद्यापीठ ग्रंथालयाचा गौरव केला.
३. कृषि महाविद्यालय, पुणे येथील एमबीए (कृषि) अभ्यासक्रम व कृषी तंत्र विद्यालय, सोलापूर यांना गुणवत्ता व्यवस्थापन प्रणालीसाठी तीन वर्षांच्या (२०१९ ते २०२२) कालावधीसाठी आयएसओ: ९००१:२०१५ गुणवत्ता व्यवस्थापन प्रणालीचे प्रमाणपत्र प्राप्त झाले.
४. कृषि महाविद्यालय, पुणे येथील दवाखान्याला चांगल्या आरोग्य व्यवस्थापनाकरीता तीन वर्षांच्या (२०१९ ते २०२२) कालावधीसाठी आयएसओ: ९००१: २०१५ गुणवत्ता व्यवस्थापन प्रणालीचे प्रमाणपत्र देऊन गौरविण्यात आले.

मंजूर नवीन प्रकल्प / प्रस्ताव

- * महाराष्ट्र शासनाने काष्ठी, ता. मालेगाव, जि. नाशिक येथे सन २०२१-२२ या शैक्षणिक वर्षापासून नवीन शासकीय अन्नतंत्रज्ञान महाविद्यालय मंजूर केले आहे.
- * महाराष्ट्र शासनाने काष्ठी, ता. मालेगाव, जि. नाशिक येथे सन २०२१-२२ या शैक्षणिक वर्षापासून नवीन शासकीय कृषि तंत्र निकेतन मंजूर केले आहे.

नवीन शैक्षणिक कार्यक्रम

- * राष्ट्रीय कृषि उच्च शिक्षण प्रकल्प व भारतीय कृषि अनुसंधान परिषद, नवी दिल्ली अंतर्गत "हवामान अद्यावत शेती व जल व्यवस्थापनाचे" आधुनिक कृषि विज्ञान व तंत्रज्ञान केंद्राने पोस्ट डॉक्टरेट हा अभ्यासक्रम सुरु केला आहे.

	खो-खो (महिला)	वीर नर्मद दक्षिण गुजरात विद्यापीठ, सुरत, गुजरात	१०-१३ मार्च, २०२२	-	१२	१२
	बुद्धिबळ (पुरुष)	विवेकानंद ग्लोबल युनिव्हर्सिटी, जयपूर, राजस्थान	२३-३० मार्च, २०२२	६	-	६

ब. कर्मचारी

डॉ. बाळासाहेब सावंत कोकण कृषि विद्यापीठ, दापोली येथे दि. १-३ मार्च, २०२२ या कालावधीत झालेल्या राज्य कृषि आंतरविद्यापीठ कर्मचारी स्पर्धा-२०२२ मध्ये विद्यापीठ कर्मचारी संघाने विविध खेळांमध्ये सहभाग घेतला.

स्पर्धा	स्थळ	दिनांक / कालावधी	प्रकार
राज्य कृषि आंतरविद्यापीठ कर्मचारी स्पर्धा	डॉ. बाळासाहेब सावंत कोकण कृषि विद्यापीठ, दापोली	१-३ मार्च, २०२२	कबड्डी (पुरुष)
			बास्केट बॉल (पुरुष)
			टेबल टेनिस (पुरुष)
			व्हॉलीबॉल (पुरुष)
			बुद्धिबळ (पुरुष)
			बॅडमिंटन (पुरुष)
			अॅथलेटिक्स (पुरुष) २००/४०० मी.
			अॅथलेटिक्स (पुरुष) ८०० मी.
			गायन (पुरुष)
			टेबल टेनिस (महिला)
			बुद्धिबळ (महिला)
			बॅडमिंटन (महिला)
			अॅथलेटिक्स (महिला) २०० मी.
			रांगोळी (महिला)
रस्सीखेच (महिला)			

या स्पर्धेत, विद्यापीठ कर्मचारी संघाने पुढील खालील क्रिडा प्रकारांमध्ये पारितोषिके पटकावले.

सांघिक प्रकार

प्रकार	विजेता / उपविजेता
टेबल टेनिस (पुरुष)	विजेता
कबड्डी (पुरुष)	उपविजेता
बास्केट बॉल (पुरुष)	उपविजेता
बुद्धिबळ (महिला)	उपविजेता

ब. वैयक्तिक प्रकार

प्रकार	कर्मचऱ्यांचे नाव	विजेता / उपविजेता
२००/४०० मी. धावणे (पुरुष)	डॉ. आर. डी. बनसोड	विजेता
८०० मी. धावणे (पुरुष)	श्री. शरद शिरसाट	उपविजेता
२०० मी. धावणे (महिला)	श्रीमती. कविता जाधव	उपविजेता
४०० मी. धावणे (महिला)	श्रीमती. माया थोरात	उपविजेता
गायन (पुरुष)	डॉ.जे. पी. गायकवाड	उपविजेता

१.२. संशोधन

१. महात्मा फुले कृषि विद्यापीठाने अहवाल वर्षात विविध पिकांचे १० सुधारित वाण प्रसारित केले. यामध्ये ज्वारी : फुले यशोमती, ऊस : फुले ११०८२ (कोएम-११०८२), गहु : फुले अनुपम (एन.आय.ए.डब्ल्यू.-३६२४), करडई : फुले गोल्ड (एस.एस.एफ. १५-६५), करडई : फुले किरण (एस.एस.एफ. १६-०२), तीळ : फुले पुर्णा (जे.एल.टी.-४०८-२), उडीद : फुले वसु (पीयु ०६०९-४३), सोयाबीन : फुले दुर्वा (के.डी.एस.-९९२), पेरु : फुले अमृत (जी.के.जी.एस.-पी ०१-१०) व चिंच : फुले श्रावणी (आर.एस.आर.टी.-१४).
२. महात्मा फुले कृषि विद्यापीठाने अहवाल वर्षात एक कृषि अवजारे - फुले ऑटोमॅटिक पलटी नांगर विकसीत केले आहे.
३. पीक उत्पादनामध्ये पीक पद्धती, पीक संरक्षण या बाबींना अनन्यसाधारण महत्त्व आहे. याबाबत विद्यापीठाने ५८ शिफारशी अहवाल वर्षात शेतकरी बांधवांसाठी प्रसारित केल्या आहेत.
४. शेतकऱ्यांना सुधारित बियाणाचा सुरळीत पुरवठा होण्याकरिता विद्यापीठात मोठ्या प्रमाणावर बिजोत्पादन कार्यक्रम राबविण्यात आला. अहवाल वर्षात २०६९७ क्विंटल बियाण्यांचे उत्पादन करण्यात आले.
५. फळबागांची महाराष्ट्रात जास्त प्रमाणात लागवड होत आहे. याकरिता विद्यापीठातर्फे एकूण १३.२२ लाख फळझाडे, शोभिवंत झाडे यांची रोपे व कलमे पुरविण्यात आली.
६. अहवाल वर्षात एकूण ८७८ लिटर व ८०.३० मे. टन जैविक किटकनाशके, ४३.२८ मे. टन आणि १०,३३४ लिटर जैविक खते आणि २८,००० लिटर द्रवरूप सुक्ष्म अन्नद्रव्य उत्पादित करण्यात आली.

१.३. विस्तार शिक्षण

कृषि विद्यापीठाकडे विस्तार शिक्षण कार्यक्रमाची जबाबदारी देण्यात आलेली आहे. विस्तार कार्यक्रम सरकारी संस्था, बिगर शासकीय

संस्था, सहकारी स्वयंसेवी संस्था, खाजगी संस्था इत्यादीच्या मदतीने राबविण्यात येतात.

१. विद्यापीठांतर्गत असलेली कृषि महाविद्यालये, संशोधन केंद्रे, कृषि विज्ञान केंद्रे, विभागीय आणि जिल्हा विस्तार केंद्रे येथे ९३४ प्रशिक्षण कार्यक्रम आयोजित करण्यात आले.
२. अहवाल वर्षात ८३ जिल्हा मासिक कार्यशाळा आयोजित करण्यात आले व त्याचा २०७५ लाभार्थींना फायदा झाला.
३. अहवाल वर्षात ३८९ कृती प्रात्याक्षिक, ६३१ परिणाम प्रात्याक्षिक व शेतकऱ्यांच्या शेतावर ८७० आद्यरेखा प्रात्यक्षिके घेण्यात आले होते, याचा ५३२५ शेतकऱ्यांना लाभ झाला.
४. विस्तार शिक्षणाचे १३७२ कार्यक्रमांमध्ये उदा. गटचर्चा, शिवारफेरी, शेतीदिन, शेत आणि घरांना भेटी, शेतकरी मेळावे, शेतीविषयक प्रदर्शन, शेतकऱ्यांची अभ्यास सहल, निदान चमुच्या भेटी, विद्यापीठ शास्त्रज्ञांचे विस्तार शिक्षण कार्यक्रमातून मार्गदर्शनाचा लाभ शेतकऱ्यांना, शेती खात्यातील कर्मचाऱ्यांना, बिगर सरकारी संस्थांना व कर्मचाऱ्यांना झालेला आहे.
५. विद्यापीठातील शास्त्रज्ञांच्या निदान चमूने ४८४ ठिकाणी शेतात शेतकऱ्यांच्या भेटी घेऊन मार्गदर्शन केले.
६. विद्यापीठामार्फत कृषिदर्शनीच्या १०,००० प्रति, श्रीसुगीच्या २,००० प्रति, घडीपत्रिका २० प्रति व शेतीविषयावरील वेगवेगळी पुस्तके, मफुकृवि घडामोडी शेतकऱ्यांना उपलब्ध करून देण्यात आले आहे.
७. एकूण ४१,६९५ शेतकऱ्यांच्या प्रश्नांचे निराकरण हेल्पलाईन दूरध्वनीमार्फत करण्यात आले.
८. फिरते पीक चिकित्सालयाद्वारे शेतकऱ्यांच्या शेतावर ३०१५ मातीचे व पाण्याचे नमुने, ३१९ रोगांचे तर २१७ किडींचे नमुने तपासून त्यांना मार्गदर्शन करण्यात आले.
९. एकूण १,५६,५०० शेतकऱ्यांना एस.एम.एस.द्वारे पीक सल्ला देण्यात आला.

२. शिक्षण

महात्मा फुले कृषि विद्यापीठ, राहुरी हे महाराष्ट्रातील पहिले कृषि विद्यापीठ आहे. महात्मा फुले कृषि विद्यापीठाची स्थापना २९ मार्च, १९६८ मध्ये झाली आहे. महात्मा फुले कृषि विद्यापीठाचे कार्यक्षेत्र पश्चिम महाराष्ट्रातील १० जिल्ह्यांमध्ये आहे. विद्यापीठातील कृषि शिक्षणाचे प्रमुख संचालक शिक्षण हे आहेत. संचालक शिक्षण हे विविध विषय, अभ्यासक्रम राबविणेचे अनुषंगाने विद्याविषयक अभ्यासक्रम तयार करणेकामी उत्तरदायी असून विद्याशाखांचे अधिष्ठाता, विभागप्रमुख आणि इतर अधिकारी यांचे सहकार्याने सर्व घटक व संलग्न महाविद्यालये, तंत्र विद्यालयांतील शैक्षणिक विषयक समन्वय आणि मार्गदर्शनाची जबाबदारी सांभाळत आहेत.

कौशल्य विकास आणि सक्षम मानवी संसाधनाची निर्मिती यासाठी कृषि आणि संलग्न क्षेत्रात पदविका, पदवीधर, पदव्युत्तर आणि आचार्य स्तरावरील दर्जेदार शिक्षण प्रदान करणे हा उद्देश आहे.

सक्षम पदवीधरांसाठी गुणवत्तापूर्ण शिक्षण

विद्यापीठ विविध शैक्षणिक कार्यक्रम जसे की कृषी तंत्रज्ञान पदविका, कृषी, फलोत्पादन, कृषी अभियांत्रिकी, अन्न तंत्रज्ञान, कृषी-व्यवसाय व्यवस्थापन, जैव तंत्रज्ञान या विषयांचे पदवी, तसेच कृषीच्या २१ व कृषी अभियांत्रिकीच्या ०४ विषयांमध्ये पदव्युत्तर पदवी आणि कृषी विभागातील १७ व कृषी अभियांत्रिकीच्या ०४ विभागांमध्ये आचार्य पदवीचे शिक्षण प्रदान करते. कृषी व्यवसाय व्यवस्थापन अर्थात एम.बी.ए. (कृषि) मधील नवीन पदव्युत्तर पदवी अभ्यासक्रम कृषी महाविद्यालय, पुणे येथे सुरू झाला आहे.

विद्यापीठांतर्गत मध्यवर्ती परिसर, मफुकृवि, राहुरी येथे पदव्युत्तर व आचार्य पदवीसाठी पदव्युत्तर महाविद्यालय, बी.एस्सी. (ऑनर्स) कृषि साठी पुणे, कोल्हापूर, धुळे, नंदुरबार, कराड, मुक्ताईनगर आणि हाळगांव अशी सात कृषि महाविद्यालये, पुणे येथे बी.एस्सी. (ऑनर्स) उद्यानविद्या या विषयासाठी एक उद्यानविद्या महाविद्यालय आणि काष्टी, मालेगांव येथे बी.एस्सी. (ऑनर्स) कृषि व्यवसाय व्यवस्थापन बी. टेक (अन्न तंत्रज्ञान) या विषयासाठी प्रत्येकी एक महाविद्यालय आहे. तसेच, राहुरी येथील कृषि अभियांत्रिकी महाविद्यालयात बी.टेक. (कृषि अभियांत्रिकी), एम. टेक. (कृषि अभियांत्रिकी) आणि आचार्य (कृषि अभियांत्रिकी) पदवी अभ्यासक्रम राबवले जातात. कृषि महाविद्यालय, पुणे, धुळे व कोल्हापूर येथे एम.एस्सी. (कृषि) पदवी तसेच पुणे येथे कृषि हवामानशास्त्र या विषयात आचार्य पदवी अभ्यासक्रम सुरू करण्यात आला आहे. कृषि व्यवसाय व्यवस्थापन अर्थात एम.बी.ए. (कृषि) मधील नवीन पदव्युत्तर पदवी अभ्यासक्रम कृषि महाविद्यालय, पुणे येथे सुरू झाला आहे.

२.१ शैक्षणिक कार्यक्रम

२.१.१ पदवी अभ्यासक्रम

या विद्यापीठांतर्गत ९२४ विद्यार्थी प्रवेश क्षमतेसह ११ घटक पदवी महाविद्यालय आहेत. तसेच, ४७०० विद्यार्थी क्षमता असलेली ६२ विना अनुदानित पदवी महाविद्यालये आहेत.

बी.एस्सी. (ऑनर्स) कृषि

बी.एस्सी. (ऑनर्स) कृषि हा चार वर्षांचा पदवी अभ्यासक्रम आहे. ज्यामध्ये १८३ श्रेयांक भार ८ सत्रामध्ये विभागलेले आहे. बी.एस्सी. (ऑनर्स) कृषि चे एकूण १४३ श्रेयांक भार प्रथम सहा सत्रांपर्यंत पूर्ण केली जातात. सातव्या सत्रात २० श्रेयांक भारचा ग्रामीण कृषी कार्यानुभव (RAW) आणि कृषि औद्योगिक प्रशिक्षण राबविला जाते. ज्यामुळे विद्यार्थ्यांना ग्रामीण जीवन आणि शेतीची परिस्थिती तसेच आधुनिक तंत्रज्ञानाचा अवलंब करण्यातील शेतकऱ्यांना उद्धवणाऱ्या अडचणी समजतात. आठव्या सत्रामध्ये कार्यानुभवाधिष्ठित शिक्षण कार्यक्रम राबविला जातो, ज्या अंतर्गत १० (० + १०) क्रेडिटच्या कोणत्याही दोन प्रकल्पामध्ये विद्यार्थी प्रत्यक्ष प्रशिक्षण घेतात. या विद्यापीठांतर्गत सात घटक महाविद्यालये व सत्तावीस संलग्न कृषी महाविद्यालये बी.एस्सी. (ऑनर्स) कृषि पदवी अभ्यासक्रम राबवितात.

बी.एस्सी. (ऑनर्स) उद्यानविद्या

बी.एस्सी. (ऑनर्स) उद्यानविद्या चार वर्षांचा पदवी अभ्यासक्रम असून ८ सत्रामध्ये विभागलेला आहे. बी.एस्सी. (ऑनर्स) उद्यानविद्या पदवी अभ्यासक्रमासाठी एकूण १८२ श्रेयांक भाराची आवश्यकता आहे. सातव्या व आठव्या सत्रात कृषि औद्योगिक प्लेसमेंट व्यतिरिक्त विद्यार्थ्यांकरिता ग्रामीण उद्यानविद्या कार्यानुभव (RHWE) कार्यक्रम राबविला जातो. विद्यापीठाचे एक घटक महाविद्यालय आणि पाच संलग्न उद्यानविद्या महाविद्यालये या अभ्यासक्रमाची अंमलबजावणी करतात.

बी. टेक. (कृषि अभियांत्रिकी)

बी. टेक. (कृषि अभियांत्रिकी) हा ४ वर्षांचा अभ्यासक्रम असून यामध्ये १८३ श्रेयांक भार ८ सत्रामध्ये विभागलेले आहेत. विद्यार्थ्यांसाठी स्टुडेंट रेडी कार्यक्रम इन-प्लॉट ट्रेनिंग (० + १० श्रेयांक), इंडस्ट्रियल अटॅचमेंट (० + १० श्रेयांक), अनुभवात्मक शिक्षण (० + १० श्रेयांक), प्रकल्प नियोजन व अहवाल लेखन (० + १० श्रेयांक) आणि सेमिनार (० + १ श्रेयांक) या घटकांसह राबविला जातो. हा अभ्यासक्रम विद्यापीठातील एक घटक आणि आठ संलग्न महाविद्यालयात राबविण्यात येत आहे.

बी.एस्सी. (ऑनर्स) कृषि व्यवसाय व्यवस्थापन

बी.एस्सी. (ऑनर्स) कृषि व्यवसाय व्यवस्थापन हा चार वर्षांचा पदवी अभ्यासक्रम ८ सत्रामध्ये विभागलेले आहे. विविध संस्थांच्या सर्व उत्तम अभ्यासक्रमांना अनुसरून व सर्वसाधारणपणे कृषी क्षेत्राच्या आवश्यकतांचा आणि विशेषतः व्यवस्थापनाच्या पैलूंचा समावेश करून हा अभ्यासक्रम बनविला गेला आहे. अशी अपेक्षा आहे की उत्तीर्ण विद्यार्थी आर्थिक विपणन आणि व्यवस्थापन कौशल्यांमध्ये त्यांचे कौशल्य प्रदान करण्यास सक्षम होतील. एकूण १८० श्रेयांकपैकी १४० कोर्स श्रेयांक सहाव्या सत्रापर्यंत पूर्ण होतात. सातव्या सत्रामध्ये १० (०+१०) श्रेयांकाचे कोणत्याही दोन मॉड्यूलसाठी २० श्रेयांकभाराच्या अनुभवात्मक शिक्षणाची शिफारस केली आहे. आठव्या सत्रामध्ये विद्यार्थ्यांना इन-प्लॉट ट्रेनिंगसाठी २० श्रेयांक दिले जातात. विद्यापीठातील एक घटक महाविद्यालय व संलग्न नऊ महाविद्यालयांमध्ये हा अभ्यासक्रम राबविला जात आहे.

बी. टेक. (अन्न तंत्रज्ञान)

बी. टेक. (अन्न तंत्रज्ञान) हा चार वर्षांचा पदवी अभ्यासक्रम आहे, जो आठ सत्रामध्ये विभागलेला आहे. एकूण १८३ श्रेयांकपैकी १४५ श्रेयांक सहाव्या सत्रापर्यंत पूर्ण केले जातात. सातव्या सत्रामध्ये विद्यार्थ्यांसाठी स्टुडंट रेडी कार्यक्रमांतर्गत १८ (३ + १५) श्रेयांकाची तरतूद केलेली आहे, ज्यात ७ (० + ७) श्रेयांकचे अनुभवात्मक शिक्षण मॉड्यूल १ व २ तसेच ४ (० + ४) श्रेयांकचे संशोधन प्रकल्प व सेमिनारसाठी आहेत. आठव्या सत्रामध्ये, विद्यार्थ्यांना (० + २०) श्रेयांकासाठी अन्न उद्योगात / संस्थांमध्ये २० आठवड्यांसाठी प्रशिक्षण दिले जाते.

वाणिज्यिक खाद्य प्रक्रिया करणारी युनिट, संशोधन व शिक्षण संस्था व गुणवत्ता नियंत्रण विभाग यासाठी कुशल मनुष्यबळ पुरविणे आणि अन्न प्रक्रिया घटक स्थापन करण्यामध्ये तरुणांना स्वयंरोजगाराच्या संधी निर्माण करणे हे मूल उद्दीष्ट आहे. विद्यापीठांतर्गत सात संलग्न महाविद्यालयांमध्ये हा अभ्यासक्रम राबविला जात आहे.

बी. टेक. (जैवतंत्रज्ञान)

बी. टेक. (जैवतंत्रज्ञान) हा चार वर्षांचा १८६ श्रेयांकभार असलेला पदवी अभ्यासक्रम आहे, जो आठ सत्रामध्ये विभागलेला आहे. जैवतंत्रज्ञान विविध विषयांचे एकात्मिक विज्ञान असल्याने या पदवी कार्यक्रमात प्राणी जैवतंत्रज्ञान, वनस्पती जैवतंत्रज्ञान, सूक्ष्मजीव आणि पर्यावरणीय जीवसायनशास्त्र आणि बायोइन्फॉर्मेटिक्स या चार विभागांचा समावेश आहे. सातव्या सत्रात विद्यार्थ्यांना स्टुडंट रेडी कार्यक्रमांतर्गत कौशल्य विकासासाठी २० (० + २०) श्रेयांकाचे अनुभवात्मक शिक्षण दिले जाते. आठव्या सत्रात २० (० + २०) श्रेयांकाचे प्रकल्प तयार करणे आणि उद्योजकीय विकास स्टुडंट रेडी

कार्यक्रमांतर्गत राबविले जातात. मनुष्यबळ विकसित करण्यासाठी मफुकृवि, राहुरी अंतर्गत सहा संलग्न जैवतंत्रज्ञान महाविद्यालये आहेत.

२.१.२. पदव्युत्तर अभ्यासक्रम

पदव्युत्तर महाविद्यालय व डॉ. अ. शि. कृषि अभियांत्रिकी व तंत्रज्ञान महाविद्यालय, मफुकृवि, राहुरी, कृषि महाविद्यालय, पुणे, कोल्हापूर आणि धुळे तसेच येथे पदव्युत्तर पदवी प्रदान करण्यात येते. प्रतिवर्ष ३७३ विद्यार्थ्यांची प्रवेश क्षमता आहे.

एम.एस.सी. (कृषि)/एम.एस.सी. (उद्यानविद्या)/एम.एस.सी. (कृषि जैव तंत्रज्ञान)/एम.बी.ए.(कृषि.)/एम. टेक.(कृषि अभि.)

एम.एस्सी. (कृषि) पदवी अभ्यासक्रम हा दोन वर्षांचा निवासी अभ्यासक्रम आहे, जो चार सत्रात विभागलेला आहे. अभ्यासक्रमाचे श्रेयांक भार ५५ आहे. त्यापैकी ३५ श्रेयांक कोर्ससाठी दिले जातात, ज्यात एका विद्यार्थ्याला त्याच्या विशिष्टतेसाठी योग्य विविध अभ्यासक्रम शिकणे आवश्यक आहे. अभ्यासक्रमाचे श्रेयांक मुख्य विषयांमध्ये (२० श्रेयांक), गौण विषय (०९ श्रेयांक), सपोर्टिंग विषय (०५ श्रेयांक), सेमिनार (०१ श्रेयांक) असे विभागले गेले आहेत ज्यामुळे ३५ श्रेयांक बनतात. याव्यतिरिक्त, नॉन-क्रेडिट अनिवार्य कोर्स सहा दिले आहेत. शोध प्रबंधासाठी २० श्रेयांक आहेत. प्रत्येक विद्यार्थ्यांची एक सल्लागार समिती असते जी विद्यार्थ्यांना विषयांची निवड व संशोधनास मदत करते. विद्यार्थ्याला संशोधन प्रयोग करावा लागतो आणि पदव्युत्तर पदवी पुरस्कारासाठी अंशतः आवश्यक म्हणून शोध प्रबंध सादर करावा लागतो. एम.एस्सी. (कृषि) पदवीसाठी पदव्युत्तर महाविद्यालय, मफुकृवि, राहुरी येथे १७९, कृषि महाविद्यालय, पुणे येथे ९६, कृषि महाविद्यालय, कोल्हापूर येथे ५४ आणि कृषि महाविद्यालय, धुळे येथे २८ अशी विद्यार्थी प्रवेश क्षमता आहे. एम. टेक. (कृषि अभियांत्रिकी) साठी डॉ. अ. शि. कृषि अभियांत्रिकी व तंत्रज्ञान महाविद्यालय, मफुकृवि, राहुरी येथे १६ विद्यार्थी प्रवेश क्षमता आहे.

२.१.३. आचार्य पदवी अभ्यासक्रम

पदव्युत्तर महाविद्यालय, मफुकृवि, राहुरी आणि डॉ. अ.शिं. कृ.अ.व तं.म., मफुकृवि, राहुरी अंतर्गत अनुक्रमे कृषि विज्ञान आणि कृषि अभियांत्रिकी या विषयातील आचार्य स्तराचे शिक्षण दिले जाते, ज्यात दरवर्षी ८२ विद्यार्थ्यांची प्रवेश क्षमता आहे.

आचार्य (कृषि आणि कृषि अभियांत्रिकी)

आचार्य पदवी कार्यक्रम तीन वर्षांचा निवासी आवश्यकता असलेला आहे आणि सहा सत्रामध्ये विभागलेला आहे. कोर्ससाठी श्रेयांकाची आवश्यकता ७५ आहे; त्यापैकी ३० श्रेयांक कोर्स वर्क आणि ४५ श्रेयांक संशोधन कामासाठी आहेत. कोर्सचे श्रेयांक मुख्य विषयांमध्ये (१५ श्रेयांक), गौण विषय (०८ श्रेयांक), सहाय्यक विषय (०५ श्रेयांक), सेमिनार (०२ श्रेयांक) अशा प्रकारे विभागले गेले आहे.

याव्यतिरिक्त, नॉन-क्रेडिट अनिवार्य कोर्स सहा दिले आहेत. आचार्य पदवीचे मुख्य घटक संशोधन आहे ज्यात विद्यार्थ्यांनी त्याचे संशोधन उद्दीष्टे पूर्ण करण्यासाठी प्रक्षेत्र प्रयोग किंवा डेटा संग्रह किंवा दोन्ही एकत्रित करून योग्य प्रमाणात आधारित संशोधन करतो. भारतातील इतर राज्य कृषि विद्यापीठातील दोन तज्ञ स्वतंत्रपणे आचार्य संशोधन प्रबंधाचे मूल्यांकन करतात. प्रत्येक विद्यार्थ्यांची एक सल्लागार समिती असते, जी विषयांची निवड आणि संशोधनास विद्यार्थ्यांना मदत करते. कृषी विषयातील आचार्य पदवीसाठी पदव्युत्तर महाविद्यालय, मफुकृवि, राहुरी येथे ६८ आणि पुणे येथील कृषी महाविद्यालयात ०२ प्रवेश क्षमता आहे. कृषि अभियांत्रिकीमधील आचार्य पदवी साठी डॉ. अ. शिं. कृषि अभियांत्रिकी व तंत्रज्ञान महाविद्यालय, मफुकृवि, राहुरी येथे १२ विद्यार्थी प्रवेश क्षमता आहे. याव्यतिरिक्त, सेवेतील उमेदवारांना आचार्य पदवीसाठी प्रवेश दिला जातो.

२.१.४. पदविका

विद्यापीठ दरवर्षी ६० विद्यार्थ्यांची प्रवेश क्षमता असलेल्या नऊ घटक आणि ७२ कृषि तंत्रज्ञान शाळांच्या माध्यमातून कृषि तंत्रज्ञान पदविका प्रदान करते. तसेच इंग्रजी माध्यमाचा तीन वर्षाचा (सहा सत्र) कृषि तंत्रज्ञान पदविका अभ्यासक्रम ४० विद्यार्थी प्रवेश क्षमतेसह राबविला जातो.

२.१.५. प्रमाणपत्र अभ्यासक्रम

विद्यापीठाने दोन घटक आणि तीन संलग्न केंद्राद्वारे प्रतिवर्षी ४० विद्यार्थ्यांचा समावेश असलेल्या एका वर्षाच्या कालावधीसाठी गार्डनर्स (माळी) प्रशिक्षण कोर्स देखील उपलब्ध करून दिला आहे. तसेच सहा महिने कालावधीच्या पॉलिहाऊस तंत्रज्ञानाचा प्रमाणपत्र अभ्यासक्रम उच्च तंत्रज्ञान पुष्पसंवर्धन प्रकल्प, कृषि महाविद्यालय, पुणे येथे उपलब्ध आहे.

२.२ शिक्षण

महात्मा फुले कृषि विद्यापीठात कृषि शिक्षण देण्याकरीता दोन प्रमुख शाखा आहेत

१. कृषि विज्ञान शाखा
२. कृषि अभियांत्रिकी शाखा

१. कृषि विज्ञान विद्याशाखा

१. कृषि विज्ञान विद्याशाखा ही विद्यापीठाची प्रमुख विद्याशाखापैकी एक विद्याशाखा आहे. या विद्याशाखेत विविध १४ विभागांचा समावेश आहे, जसे की कृषि वनस्पतीशास्त्र, कृषि अर्थशास्त्र, कृषि किटकशास्त्र, कृषि विस्तार आणि सज्ञापन विभाग, कृषि हवामानशास्त्र, कृषिविद्या, पशुसंवर्धन आणि दुग्ध विज्ञान,

जीवरसायनशास्त्र, अन्न विज्ञान आणि तंत्रज्ञान, उद्यानविद्या, जल व्यवस्थापन, वनस्पती विकृतीशास्त्र व कृषि सूक्ष्मजीवशास्त्र, मृद विज्ञान व कृषि रसायनशास्त्र आणि संख्याशास्त्र.

२. ही विद्याशाखा विविध शैक्षणिक कार्यक्रमांना जबाबदार आहे. उदा. पदवी बी. एस्सी. (ऑनर्स) कृषि, बी. एस्सी. (ऑनर्स) उद्यानविद्या, बी. एस्सी. (ऑनर्स) कृषि व्यवसाय व्यवस्थापन, बी. टेक. (कृषि अभियांत्रिकी), पदव्युत्तर एम. एस्सी. (कृषि) आणि आचार्य (कृषि) आणि कृषि तंत्रज्ञान पदविका.

कृषि अभियांत्रिकी विद्या शाखा

१. कृषि अभियांत्रिकी विद्याशाखा ही विद्यापीठाची एक विद्याशाखा असून यात कृषि प्रक्रिया अभियांत्रिकी, कृषि यंत्र आणि उर्जा अभियांत्रिकी, कृषि रचना व ग्रामीण विद्युतीकरण, जलसिंचन व निचरा अभियांत्रिकी आणि मृद व जलसंधारण अभियांत्रिकी अशा विविध पाच विभागांचा समावेश आहे.
२. ही विद्याशाखा विविध शैक्षणिक कार्यक्रमांना जबाबदार आहे, उदा. पदवी बी. एस्सी. (ऑनर्स) कृषि, बी. टेक. (कृषि अभियांत्रिकी), पदव्युत्तर एम. टेक. (कृषि अभियांत्रिकी) आणि आचार्य (कृषि अभियांत्रिकी). कृषि अभियांत्रिकी विद्याशाखा विविध क्षेत्रात शैक्षणिक गरजा पूर्ण करते जसे की, सूक्ष्म सिंचन तंत्रज्ञान, पॉलिहाऊस, निचरा अभियांत्रिकी, भूजल, विहिरी आणि पंप, मृद व जलसंधारण, पाणलोट व्यवस्थापन, धान्य, फळ आणि भाजीपाला साठवण आणि प्रक्रिया, अपारंपारिक उर्जा स्रोत, ट्रॅक्टर, कृषि यंत्र आणि उपकरणे, संगणक अनुप्रयोग, रिमोट सेन्सिंग आणि जीआयएस.

२.३ घटक महाविद्यालये

विद्यापीठात अकरा घटक महाविद्यालये आहेत त्यापैकी पुणे, कोल्हापूर, धुळे, नंदुरबार, कराड, मुक्ताईनगर आणि हाळगांव येथे कृषि महाविद्यालये आहेत; मफुकृवि, राहुरी येथे एक कृषि अभियांत्रिकी महाविद्यालय; पुणे येथे एक उद्यानविद्या महाविद्यालय आणि काष्टी, मालेगांव येथे प्रत्येकी एक कृषि व्यवसाय व्यवस्थापन व अन्न तंत्रज्ञान महाविद्यालय आहे. मध्यवर्ती परिसर, मफुकृवि, राहुरी येथे पदव्युत्तर महाविद्यालय आहे.

२.३.१ कृषि महाविद्यालय, पुणे

पुणे येथील ऐतिहासिक कृषि महाविद्यालय भारतात स्थापना झालेल्या पहिल्या पाच कृषि महाविद्यालयांपैकी एक असून २००७ साली त्याचे शताब्दी वर्ष साजरे झाले. येथे पदवी अभ्यासक्रमासाठी १९० विद्यार्थ्यांची वार्षिक प्रवेश क्षमता आहे. १९८४ साली पदव्युत्तर अभ्यासक्रम सुरू करण्यात आला. एम. एस्सी. (कृषि), एम.एस्सी.

(उद्यानविद्या) आणि एमबीए (कृषि) साठी अनुक्रमे ६०, ६ आणि ३० अशी प्रवेश क्षमता या महाविद्यालयात आहे. कृषि हवामानशास्त्र विषयात आचार्य पदवीसाठी वार्षिक दोन विद्यार्थ्यांची प्रवेश क्षमता आहे.

नुकत्याच सुरु झालेल्या एमबीएम (कृषि) पदवीसह विविध विषयांमध्ये पदव्युत्तर पदवी कार्यक्रम उपलब्ध आहे. महाविद्यालयात उच्च तंत्रज्ञान पुष्पसंवर्धन प्रकल्प, अखिल भारतीय समन्वित जैव-नियंत्रण प्रकल्प, कृषि -हवामानशास्त्र मध्ये प्रगत अभ्यास केंद्र, जैविक नायट्रोजन निर्धारण योजना, कृषि चिकित्सालय व कृषि व्यवसाय प्रशिक्षण केंद्र, अखिल भारतीय समन्वित अळिंबी सुधार प्रकल्प, मासे व कोळंबीचे शेती विभाग, औषधी व सुगंधी वनस्पती प्रकल्प आणि सुसज्ज रोपवाटीका आहे.

२.३.२ कृषि महाविद्यालय, धुळे

धुळे हा पश्चिम महाराष्ट्राचा उत्तरेकडील जिल्हा आहे. कृषि महाविद्यालयाची स्थापना १९६० मध्ये झाली असून पदवी अभ्यासक्रमासाठी १२८ विद्यार्थी प्रवेश क्षमता आहे. २००९-१० सालापासून पदव्युत्तर अभ्यासक्रम सुरु करण्यात आला. एम.एस्सी. (कृषि) आणि एम.एस्सी. (उद्यानविद्या) साठी प्रवेश क्षमता अनुक्रमे २४ आणि ०४ आहे.

महाविद्यालयामध्ये प्रत्येक विभागासाठी प्रशस्त इमारती आहे. कोरडवाहु शेती, कापूस आणि शेंगदाण्यावर संशोधन करण्यावर भर म्हणून हे महाविद्यालय महाराष्ट्रातील उत्तर भागासाठी प्रादेशिक

संशोधन केंद्र म्हणून काम करते. महाविद्यालयात गांडुळ खते (वर्मी कंपोस्ट), जैव-खते, जैव-कीटकनाशके, मृदा व सिंचन जल विश्लेषण प्रयोगशाळा, सेंट्रिय शेती प्रात्यक्षिक युनिट, बियाणे उत्पादन, फलोत्पादन रोपवाटिका, गुरेढोरे, मेंढी व शेळी गट, पाणलोट प्रात्यक्षिक युनिट, जलसिंचन प्रणाली प्रात्यक्षिक भूखंड इ. प्रकल्प आहेत.

२.३.३ राजर्षी छत्रपती शाहू महाराज कृषि महाविद्यालय, कोल्हापूर

कोल्हापूर हे महाराष्ट्र राज्यातील दक्षिणेकडील कृषि आधारित उद्योग आणि सहकारी संस्थांचे उत्कृष्ट जाळे असलेले देशातील एक कृषीदृष्ट्या प्रगत जिल्हा शहर आहे. पुणे - बेंगळूरु राष्ट्रीय महामार्गावर कृषि महाविद्यालय आहे. १९६३ मध्ये या महाविद्यालयाची स्थापना झाली आणि सुरुवातीला शिवाजी विद्यापीठ, कोल्हापूरशी संबंधित होते. त्यानंतर १९६९ मध्ये ते या विद्यापीठाचे घटक महाविद्यालय बनले. महाविद्यालयाने सन २०१३ मध्ये सुवर्ण महोत्सव वर्ष साजरा केला. २०१७ मध्ये महाविद्यालयाचे नामकरण राजर्षी छत्रपती शाहू महाराज कृषि महाविद्यालय असे करण्यात आले. या महाविद्यालयात पदवी अभ्यासक्रमासाठी वार्षिक विद्यार्थ्यांची क्षमता १९० आहे. हे विविध विषयांमध्ये पदव्युत्तर पदवी अभ्यासक्रम प्रदान करते. २००९-१० पासून पदव्युत्तर अभ्यासक्रम सुरु करण्यात आला. एम.एस्सी. (कृषि) आणि एम.एस्सी. (उद्यानविद्या) साठी अनुक्रमे ४८ आणि ०६ अशी वार्षिक विद्यार्थ्यांची क्षमता आहे.

महाविद्यालयात विद्यार्थ्यांना शिक्षणात मदत करण्यासाठी गांडुळ खत, जैव-खते, जैव कीटकनाशके, फुले शीतपेय, मृदा व सिंचन जल विश्लेषण प्रयोगशाळा, रोपे व पिकाच्या बियाण्यांसाठी फळ पिकांची रोपवाटिका, मृदा व जल अभियांत्रिकी प्रक्षेत्र प्रयोगशाळा यासारखे प्रकल्प स्थापन केले आहेत.

२.३.४ कृषि महाविद्यालय, कराड

महाराष्ट्राचे माजी मुख्यमंत्री कै. यशवंतरावजी चव्हाण यांच्या जन्मशताब्दी वर्षाच्या (२०१३) प्रसंगी कृषि महाविद्यालय, कराडची स्थापना झाली. कृषि महाविद्यालय, कराड सन २०१३-

१४ पासून ६० विद्यार्थ्यांच्या क्षमतेसह सुरुवात झाले. हे महाविद्यालय बी.एस्सी. (ऑनर्स) कृषि हा पदवी अभ्यासक्रम राबविला जातो. महाविद्यालयाने नविन प्रशासकीय इमारत, ग्रंथालय, मुले आणि मुलींचे वसतिगृहे, विद्यार्थी सुविधा संकुल, खेळाचे मैदान आणि प्रशिक्षण प्रक्षेत्र प्रस्थापित केलेले आहे.

२.३.५ कृषि महाविद्यालय, नंदुरबार

आदिवासी उपयोजना योजनेतर्गत अनुसूचित जमाती लोकसंख्येच्या जिल्ह्यांमध्ये (म्हणजेच नंदुरबार व गडचिरोली) शासकीय कृषि महाविद्यालय स्थापनेच्या पुढाकार व निर्णयानुसार १९ जून, २०१३ रोजीचा महाराष्ट्र शासन ठराव तसेच दिनांक ०६ ऑगस्ट २०१३ रोजीचा विद्यापीठ ठरावानुसार शासकीय कृषि महाविद्यालय, नंदुरबार ०१ ऑगस्ट, २०१३ पासून सुरु करण्यात आले. या महाविद्यालयात अनुसूचित जमातीच्या विद्यार्थ्यांसाठी ८०% जागा राखीव आहेत.

हे महाविद्यालय बी.एस्सी. (ऑनर्स) कृषि हा पदवी अभ्यासक्रम राबवते. ६० विद्यार्थ्यांची वार्षिक प्रवेश क्षमता आहे. महाविद्यालयाने नविन प्रशासकीय इमारत, ग्रंथालय, मुले आणि मुलींचे वसतिगृहे, विद्यार्थी सुविधा संकुल, खेळाचे मैदान आणि प्रशिक्षण प्रक्षेत्र प्रस्थापित केलेले आहे.

२.३.६ कृषि महाविद्यालय, मुक्ताईनगर

कृषि महाविद्यालय, मुक्ताईनगर हे २०१५ साली नव्याने स्थापित झालेले महाविद्यालय आहे. २०१५-१६ मध्ये ६० विद्यार्थी प्रवेश क्षमतेसह बी.एस्सी. (ऑनर्स) कृषि पदवी हा अभ्यासक्रम सुरु झाला.

२.३.७ पुण्यश्लोक अहिल्यादेवी होळकर कृषि महाविद्यालय, हाळगांव

पुण्यश्लोक अहिल्यादेवी होळकर कृषि महाविद्यालय, हाळगांव शैक्षणिक वर्ष २०१८-१९ पासून वार्षिक ६० विद्यार्थ्यांच्या प्रवेश क्षमतेसह सुरु झाले. हे महाविद्यालय बी.एस्सी (ऑनर्स) कृषि पदवी अभ्यासक्रम राबवते.

२.३.८ कृषि व्यवसाय व्यवस्थापन महाविद्यालय, काष्टी, ता. मालेगांव, जि. नाशिक

कृषि व्यवसाय व्यवस्थापन महाविद्यालय, काष्टी, ता. मालेगांव, जि. नाशिक हे शैक्षणिक वर्ष २०२०-२१ पासून वार्षिक ४० विद्यार्थ्यांच्या प्रवेश क्षमतेसह सुरु झाले. हे महाविद्यालय बी.एस्सी. (ऑनर्स) कृषि व्यवसाय व्यवस्थापन पदवी अभ्यासक्रम राबवते.

२.३.९ अन्न तंत्रज्ञान महाविद्यालय, काष्टी, ता. मालेगांव, जि. नाशिक

अन्न तंत्रज्ञान महाविद्यालय, काष्टी, ता. मालेगांव, जि. नाशिक हे शैक्षणिक वर्ष २०२१-२२ पासून वार्षिक ४० विद्यार्थ्यांच्या प्रवेश क्षमतेसह सुरु झाले. हे महाविद्यालय बी. टेक. (अन्न तंत्रज्ञान) हा पदवी अभ्यासक्रम राबवते.

२.३.१० उद्यानविद्या महाविद्यालय, पुणे

१९८४ मध्ये कृषि महाविद्यालय पुणेच्या परिसरात या महाविद्यालयाची स्थापना झाली. ३२ विद्यार्थी वार्षिक प्रवेश क्षमता आहे. महाविद्यालयाची स्वतःची इमारत आहे. ज्यात सुसज्ज वर्ग, प्रयोगशाळा, संगणक व इंटरनेट सुविधा आहेत.

२.३.११ डॉ. अण्णासाहेब शिंदे कृषि अभियांत्रिकी व तंत्रज्ञान महाविद्यालय, राहुरी

मातीचे संरक्षण, सिंचन व्यवस्थापन, कृषि यांत्रिकीकरण व काढणी पश्चात प्रक्रियेसाठी कृषि अभियंत्यांची गरज लक्षात घेतल्यानंतर १९६९ मध्ये महाविद्यालयाची स्थापना झाली. १९९६

मध्ये या महाविद्यालयाचे नामकरण माजी केंद्रीय कृषि राज्यमंत्री आणि भारतातील हरीतक्रांतीचे शिल्पकार कै. अण्णासाहेब शिंदे यांच्या नावावरून झाले. हे महाविद्यालय वार्षिक ६४ विद्यार्थी क्षमतेसह बी. टेक. (कृषि अभियांत्रिकी) अभ्यासक्रम राबवते, तसेच १९८२ सालापासून १६ विद्यार्थी क्षमतेसह ४ वेगवेगळ्या विषयात पदव्युत्तर अभ्यासक्रम राबवते. अलीकडेच या महाविद्यालयाने कृषि प्रक्रिया अभियांत्रिकी, सिंचन व निचरा अभियांत्रिकी, मृद व जलसंधारण अभियांत्रिकी व कृषि ऊर्जा व यंत्र या विषयामध्ये आचार्य पदवी अभ्यासक्रम आणि संशोधन कामांसह सुरु केली आहे.

शैक्षणिक कार्यक्रमांव्यतिरिक्त महाविद्यालयात विहीर आणि कूपनलिकेद्वारे भूजल वापरावर अखिल भारतीय समन्वयित संशोधन प्रकल्प; काटेकोर शेती विकास केंद्र, अखिल भारतीय समन्वयित कृषि अवजारे व यंत्र संशोधन प्रकल्प, दुरस्थ संवेदन प्रयोगशाळा आणि ट्रॅक्टर प्रशिक्षण प्रयोगशाळा कार्यरत आहे. विद्यापीठाच्या आठ संलग्न महाविद्यालयांमध्ये हा अभ्यासक्रम राबविला जात आहे.

२.३.१२ पदव्युत्तर महाविद्यालय, मफुकृवि, राहुरी

राज्यातील शेतीच्या उच्च शैक्षणिक गरजा भागविण्यासाठी १९७२ मध्ये पदव्युत्तर महाविद्यालय स्थापन केले गेले. सध्या पदव्युत्तर महाविद्यालय कृषि विद्याशाखेच्या अनुक्रमे १८ आणि १७ विषयांमध्ये पदव्युत्तर आणि आचार्य पदवी अभ्यासक्रम प्रदान करते. पदव्युत्तर आणि आचार्य अभ्यासक्रमला अनुक्रमे १७९ आणि ६८ वार्षिक प्रवेशक्षमता आहे.

पदव्युत्तर महाविद्यालयाच्या प्रत्येक विभागाला पदव्युत्तर आणि आचार्य अभ्यासक्रमाच्या विद्यार्थ्यांना शिकविण्यासाठी

परस्परसंवादी दोन वर्ग कक्ष उपलब्ध आहेत. वर्गखोल्याव्यतिरिक्त, विद्यार्थ्यांच्या चर्चासत्र, गट चर्चा इत्यादींचे सादरीकरण करण्यासाठी जवळपास प्रत्येक शाखेमध्ये सुसज्ज सेमिनार हॉल आहे. पदव्युत्तर महाविद्यालयाला ५६.२१ हेक्टर क्षेत्रावर पसरलेली एक शिक्षणात्मक शेती आहे आणि ती केवळ विद्यार्थ्यांच्या संशोधन कार्यासाठी वापरली जाते. विद्यार्थ्यांना उद्यानविद्या शेती, औषधी व सुगंधी वनस्पतींचे शेती तसेच सिंचन व पाणी व्यवस्थापन प्रक्षेत्रावर संशोधनासाठी परवानगी आहे. प्रत्येक विभागात सुसज्ज प्रयोगशाळा आहेत. या व्यतिरिक्त, खालील केंद्रांच्या आधुनिक सुविधा विद्यार्थ्यांच्या संशोधनासाठी उपलब्ध आहेत: जैव तंत्रज्ञान संशोधन केंद्र, कीटकनाशक अवशेषांवर अखिल भारतीय समन्वयित प्रकल्प, सूक्ष्म पोषक संशोधन योजना, काढणी पश्चात तंत्रज्ञान प्रयोगशाळा, जैव-खते प्रयोगशाळा, गोठलेले वीर्य प्रयोगशाळा, जैविक नियंत्रण प्रयोगशाळा आणि बेकरी युनिट.

विनाअनुदानित महाविद्यालये

महात्मा फुले कृषि विद्यापीठ, राहुरीला शेतीत अधिक प्रशिक्षित मानव संसाधनाची आवश्यकता व मागणीची जाणीव झाली आणि त्यानुसार कृषि आणि संलग्न विज्ञान शाखेत ६२ महाविद्यालयांना मान्यता दिली गेली. ही महाविद्यालये कृषि विद्याशाखेत विविध पदवी प्रदान करतात.

अ. क्र.	शाखा	महाविद्यालयांची संख्या	प्रवेश क्षमता
१	कृषि	२७	२८२०
२	उद्यानविद्या	०५	२४०
३	कृषि अभियांत्रिकी	०८	४४०
४	अन्नतंत्रज्ञान	०७	४००
५	जैवतंत्रज्ञान	०६	३६०
६	कृषि व्यवसाय व्यवस्थापन	०९	४४०
	एकुण	६२	४७००

विद्यापीठ ग्रंथालय

विद्यार्थ्यांना व वाचकांच्या शिक्षण, संशोधन व प्रसारण कार्यामध्ये ज्ञानदान व माहिती पुरविण्याचे महत्वाचे कार्य ग्रंथालय करते. वाचकांच्या गरजा पुरविण्यासाठी सन १९७१ पासून मध्यवर्ती परिसरात ग्रंथालय कार्यरत झाले. गेल्या चार दशकापासून मा. अध्यक्ष, ग्रंथपाल सल्ल-गार समिती यांच्या मार्गदर्शनाखाली ग्रंथालयाची समृद्धी होत असून शास्त्रज्ञ, वाचक, शिक्षक यांना अविरत सेवा देत आहे. सध्याच्या माहिती व तंत्रज्ञान युगात ग्रंथालयाच्या सेवेमध्ये आमलाग्न बदल झालेले आहेत. पारंपारिक सेवेसोबत सध्या ग्रंथालयाच्या इंटरनेट, ई-मेल सेवा, सिडी रोम, शोध सेवा, ई नियतकालिके, सेरा, माहिती व तंत्रज्ञानावर आधारित सेवा देण्यात येतात.

ग्रंथालय अनुदान

मध्यवर्ती परीसर, राहुरी येथील ग्रंथालयासाठी सन २०२१-२२ मध्ये महाराष्ट्र शासनाकडून वेतनासाठी रु. ५२.३८ लक्ष व आकस्मिक खर्चासाठी विद्यापीठाकडून रु. ८.९५ लक्ष इतके अनुदान प्राप्त झाले. तसेच, कृषि अनुसंधान परिषद, नवी दिल्ली यांच्याकडून प्रथम, द्वितीय आणि तृतीय हफत्यात अनुक्रमे रु. १३.०० लक्ष, रु. १५.०० लक्ष व ३.०० लक्ष अनुदान प्राप्त झाले. असे एकूण रु. ९२.३३ लक्ष इतके अनुदान ग्रंथालयास अहवाल वर्षात उपलब्ध झाले.

नियतकालिके व पुस्तक खरेदी

चालू अहवाला वर्षात २८३ पुस्तके, ४४ ई-बुक्स, १२९१ प्रबंधे, ४० नियतकालिके यांची ग्रंथ संग्रहात भर पडली आणि

ग्रंथालय संग्रह

अ.क्र.	तपशिल	विद्यापीठ ग्रंथालय	कृषि महाविद्यालय ग्रंथालय			एकुण
			पुणे	कोल्हापूर	धुळे	
१	पुस्तके	७४६७२	५०३००	४१०६९	४२४०३	२०८४४४
२	नियतकालिके	२७९६८	५१६१	४९०४	२६००	४०६३३
३	प्रबंधे	९८८४	३१४	३३०	२१३	१०७४१
४	वर्तमान नियतकालिके	१९८	२५	४१	२९	२९३
५	ई-संसाधने	९०७	१४८	३९२	१२५	१५७२
	एकुण	११३६२९	५५९४८	४६७३६	४५३७०	२६१६८३

३१.३.२०२२ रोजी एकूण ग्रंथ संख्या १,१५,१३८ इतकी झाली. जर्नल ऑफ महाराष्ट्र अॅग्रीकल्चरल युनिव्हर्सिटीच्या अदलाबदल कार्यक्रमांतर्गत १४ नियतकालिके प्राप्त झाली आहेत. तसेच ४० नियतकालिके भेट म्हणून प्राप्त झाली आहेत.

ग्रंथालय सेवा

१. मुक्तद्वार पध्दत
२. वाचनासाठी पुस्तके
३. आंतर ग्रंथाकालीन आदान-प्रदान
४. पुर्नआलेख सेवा (झेरॉक्स)

माहिती तंत्रज्ञान सेवेअंतर्गत खालील सुविधा उपलब्ध आहेत

१. इंटरनेट सेवा
२. सीडी रोम डेटाबेसेस
३. सेरा (कन्सोरशियम ऑफ इ-रिसोर्सेस इन अॅग्रीकल्चर)
४. ई- जर्नल्स, ऑनलाईन ई-जर्नल्स
५. सांख्यिकी डेटाबेस
६. ई-थेसीस अॅब्सट्रॅक्ट्स डेटाबेस
७. दुरदर्शन संच/ कव्ह.सी.आर
८. कृषि प्रभा-कृषि कोष, ई-ग्रंथ इ.
९. ओपीएसी (ऑनलाईन पब्लीक अॅसेस कॅटलॉग)

हवामान अद्ययावत कृषि आणि पाणी व्यवस्थापनासाठी प्रगत कृषि विज्ञान आणि तंत्रज्ञान केंद्र

महात्मा फुले कृषि विद्यापीठ, राहुरी येथे सन २०१८ पासून हवामान अद्ययावत कृषि आणि जल व्यवस्थापनासाठी प्रगत कृषि विज्ञान आणि तंत्रज्ञान केंद्र कार्यरत आहे. त्याची अंमलबजावणी राष्ट्रीय कृषि उच्च शिक्षण प्रकल्प (NAHEP) द्वारे केली जाते, जो भारतीय कृषि अनुसंधान परिषद (ICAR), नवी दिल्ली यांचा प्रमुख प्रकल्प आहे. हवामान अद्ययावत कृषि आणि जल व्यवस्थापन, भौगोलिक माहितीकी (RS/GIS), ड्रोन, रोबोटिक्स, इंटरनेट ऑफ थिंग्स आणि काटेकोर शेती ही त्याची महत्त्वाची क्षेत्रे आहेत. तेव्हापासून, या प्रकल्पाने खाली दिलेल्या चार उद्दिष्टांमध्ये नमूद केलेल्या समस्यांचे निराकरण केले आहे.

मुख्य उद्दिष्टे

- १) काटेकोर शेती, हवामान अद्ययावत कृषि आणि जल व्यवस्थापन तंत्रज्ञानाचा विकास आणि अवलंब करण्यासाठी प्राध्यापक आणि शास्त्रज्ञांमध्ये क्षमता विकसित करणे.
 - २) मानव संसाधन विकसित करण्यासाठी त्यांना सार्वजनिक क्षेत्रातील आणि खाजगी उद्योगांमध्ये उद्योजकता आणि नोकरी करण्याय-गेय सक्षम करण्यासाठी हवामान अद्ययावत कृषि आणि जल व्यवस्थापनामध्ये एक वर्षाचा पदव्युत्तर पदविका सुरु करणे; सध्याच्या एम.एस्सी, एम. टेक., आणि आचार्य अभ्यासक्रम (संशोधन प्रकल्प) बळकट करणे आणि प्राध्यापकांना/ संशोधकांना अचूक जल व्यवस्थापन, अचूक हवामान अद्ययावत शेती आणि भौगोलिक-माहितीशास्त्रातील पोस्ट डॉक्टरेट अभ्यासासाठी तरतूद करणे.
 - ३) सुदुर संवेदन, भौगोलिक माहिती प्रणाली तसेच स्थान निश्चितीकरण प्रणाली, ड्रोन, स्वयंचलित यंत्रमानव व सेंसर इत्यादी आधुनिक तंत्रज्ञानावर आधारित स्थानिक निर्णय समर्थन प्रणाली विकसित करून त्याचा हवामान अद्ययावत काटेकोर शेती व पाणी व्यवस्थापनासाठी वापर करणे.
 - ४) कार्यातर्गत नोकरी-प्रशिक्षण आणि अभ्यासाधारित शिक्षण प्रणाली राबविणे; रोजगार आणि प्लेसमेंट दर वृद्धिंगत करणे आणि व्यवसाय आणि उद्योजकता संधी.
- * एकूण १९.९० कोटी रुपये अर्थसंकल्प असलेला प्रकल्प डॉ. के. पी. विश्वनाथा, माजी कुलगुरु, मफुकृवि, राहुरी यांच्या कार्यकालात विद्यापीठात कार्यन्वीत झाला. डॉ. पी. जी. पाटील, मा. कुलगुरु, मफुकृवि, राहुरी यांच्या नेतृत्वात, डॉ. एस. आर. गडाख, संशोधन संचालक आणि विस्तार शिक्षण संचालक,

मफुकृवि, राहुरी यांच्या यांच्या मार्गदर्शनाखाली आणि डॉ. ए. एल. फरांदे, माजी अधिष्ठाता (कृषि) व संचालक शिक्षण, मफुकृवि, राहुरी आणि डॉ. पी. एन. रसाळ, अधिष्ठाता (कृषि) व संचालक शिक्षण, मफुकृवि, राहुरी यांच्या प्रशासकीय व तांत्रिक नियंत्रणाखाली, डॉ. एस.डी. गोरटीवार, प्रमुख संशोधक आणि डॉ. एम.जी. शिंदे, सह-प्रमुख संशोधक, मफुकृवि, राहुरी; डॉ. जे.एस. पाचपुते, सह-प्रमुख संशोधक, पुणे यांच्यासह विद्यापीठातील विविध २२ विद्याशाखा सदस्य आणि २२ विविध विभागातील संशोधन सहयोगी कार्यरत आहेत.

- * या प्रकल्पाने परदेशातील विविध विद्यापीठे, वॉशिंग्टन स्टेट युनिव्हर्सिटी, पुलमन, डब्ल्यूए, यूएसए; मिसिसिपी स्टेट युनिव्हर्सिटी, स्टार्कविले, एमएस, यूएसए; आंतरराष्ट्रीय जल व्यवस्थापन संस्था (आयडब्ल्यूएमआय) कोलंबो, श्रीलंका (सीजीएआयआर ऑर्गनायझेशन); एशियन इंस्टिट्यूट ऑफ टेक्नॉलॉजी, बँकॉक, थायलंड; लॉफबरो युनिव्हर्सिटी, यूके आणि प्रतिष्ठित राष्ट्रीय संस्था व संघटना जसे की, भारतीय तंत्रज्ञान संस्था, पवई, मुंबई; इंडियन इंस्टिट्यूट ऑफ रिमोट सेन्सिंग, देहरादून; राष्ट्रीय अजैविक ताण व्यवस्थापन संस्था, माळेगाव, बारामती; सेंट्रल रिसर्च इंस्टिट्यूट फॉर ड्रायलॅंड अॅग्रीकल्चर (सीआरआयडीए), हैदराबाद आणि नॅशनल ब्युरो ऑफ सॉइल सायन्स अँड लँड यूज प्लॅनिंग, नागपूर यांचेशी सहकार्यात्मक करार केले आहेत.
- * हवामान अद्ययावत शेतीसाठी काटेकोर शेती यंत्रे, रोबोटिक्स आणि ड्रोनचा उपयोग, अचूक व काटेकोर जल व्यवस्थापन, स्वयंचलित सिंचन प्रणाली, दुरस्थ संवेदन, जीआयएस आणि जीपीएस, हवामान अनुकूल कृषि आणि हवामान अद्ययावत खेड्यांमध्ये गूगल अर्थ इंजिन आणि कृत्रिम बुद्धिमत्ता अनुप्रयोग ही हवामान अद्ययावत कृषि व जल व्यवस्थापन या प्रकल्पाची प्रमुख अंगे आहेत.

१. ऑनलाईन प्रणालीच्या माध्यमातून विद्यार्थी व प्राध्यापक यांचे क्षमता विकास कार्यक्रम माहिती (सन २०२१-२२)

अ. क्र.	कार्यक्रम	संख्या	लाभार्थी		
			विद्यार्थी	प्राध्यापक	शेतकरी
१	राष्ट्रीय प्रशिक्षण	०९	९२३	३१२	-
२	राष्ट्रीय कार्यशाळा	१०	६७७	१२४	-
३	वेबीनार	१२	१७६२	१६७	-

४	तीन आठवड्याचे राष्ट्रीय प्रमाणपत्र अभ्यासक्रम	१४	४४८	५५९	२४
५	व्याख्याने	२७	५३७	६७८	-
६	प्रक्षेत्रांना भेटी	२१	१०५३	४३२	२७५
७	प्रात्यक्षिके	१५	२७९	३५१	१८९
	एकुण	९८	५६७९	२६२३	४८८

२) शैक्षणिक कार्यक्रम

अ) पदव्युत्तर पदविका अभ्यासक्रमाची रूपरेषा आणि प्रत्येक मॉड्यूलमध्ये सादर केले जाणारे ७१ अभ्यासक्रम (हवामान अद्ययावत कृषि क्षेत्रांशी संबंधित) २८ राष्ट्रीय आणि आंतरराष्ट्रीय भागीदारांसह मफ्फुकृवि, राहुरी आणि पुणे येथे आयोजित आठ कार्यशाळा आणि विचारमंथन सत्रांमध्ये अंतिम केले गेले आहेत. हा कार्यक्रम विद्यार्थ्यांने पूर्ण केलेल्या अभ्यासक्रमांच्या आधारावर खालील पाच वेगवेगळ्या विशिष्ट क्षेत्रांमध्ये राबविला जाईल.

- १) हवामान अद्ययावत कृषि-भौगोलिक माहितीकी
- २) हवामान अद्ययावत कृषि- नैसर्गिक साधनसंपत्ती व्यवस्थापन
- ३) हवामान अद्ययावत कृषि- ड्रोन, रोबोटिक्स, इंटरनेट ऑफ थिंग्स आणि काटेकोर शेती यंत्रे
- ४) हवामान अद्ययावत कृषि- काटेकोर जल व्यवस्थापन

५) हवामान अद्ययावत कृषि-सामाजिक शास्त्र

ब) आचार्योत्तर अभ्यासक्रम (Post Doctorate) सन २०२१-२२ पासून सुरु करण्यात आला आहे.

क) हवामान अद्ययावत कृषि व जल व्यवस्थापनाशी निगडित ७ नॉन क्रेडिट किंवा ऑडिट कोर्स एम.एस्सी / एम.टेक आणि पदव्युत्तर अभ्यासक्रमासह राबविण्याकरिता तयार केले आहे.

ड) महात्मा फुले कृषि विद्यापीठातील पदवी व पदव्युत्तर विद्यार्थी, कर्मचारी व शास्त्रज्ञ तसेच विविध संशोधन संस्थांमधील शास्त्रज्ञ, निमशासकीय संघटनांमधील कर्मचारी व शास्त्रज्ञ यांचे हवामान अद्ययावत शेती व जलव्यवस्थापन तंत्रज्ञानाच्या अवलंबनासाठी मनुष्यबळ बळकटीकरण करणे, रोजगार आणि उद्योजकतेच्या संधी उपलब्ध करून देण्यासाठी या प्रकल्पांतर्गत विविध विषयांवर तीन आठवड्यांचे प्रमाणपत्र अभ्यासक्रम राबविण्यात आले आहेत. सन २०२१-२२ या सत्रात एकुण १४ प्रमाणपत्र अभ्यासक्रमाचे यशस्वी आयोजन करण्यात आले असून या प्रमाणपत्र अभ्यासक्रमातून एकुण रु. २२.८० लाख महसून प्राप्त झाला.

ई) ड्रोन / रोबोटिक्स प्रयोगशाळा विकसित केली असून आरएस, जीआयएस आणि सीएडी-सीएम प्रयोगशाळा अद्ययावत केल्या आहेत.

ड्रोन प्रयोगशाळा

रोबोटिक्स प्रयोगशाळा

हायपरस्पेक्ट्रल प्रयोगशाळा

आयओटी आणि सेंसर प्रयोगशाळा

३. नाविन्यपूर्ण संशोधनात पुढाकार

अ. विकसित केलेले मोबाईल ॲप्लीकेशन

१. ॲटो फुले इरिगेशन शेड्युलर
२. सॉईल इरिओडिबीलीटी फॅक्टर (स्पेशल के)
३. सॉईल इरोसिव्हिटी फॅक्टर (स्पेशल आर)
४. फुले स्मार्ट वेदर
५. स्मार्ट फुले इरिगेशन शेड्युलर

६. फुले माती ओलावा आधारीत सिंचन वेळापत्रक प्रणाली
७. स्पेशल आयडब्लू आर
८. फुले स्मार्ट फर्टिलायझर कॅल्क्युलेटर
९. शेत तलावातून सिंचनासाठी फुले आयओटी सायफन प्रणाली सक्षमीकरण
१०. पिक माहिती प्रणालीसाठी फ्रेमवर्क
११. २२ विविध पिकांसाठी विकसित केलेले मोबाईल ॲप

विकसित केलेले मोबाईल ॲप्स

ब. विकसित केलेले वेब ॲप्लीकेशन

१. सॉईल इरिओडिबीलीटी फॅक्टर (स्पेशल के)
२. सॉईल इरोसिव्हिटी फॅक्टर (स्पेशल आर)
३. कास्ट ॲडमिन डॅशबोर्ड
४. शेत तलावातून सिंचनासाठी फुले आयओटी सायफन प्रणाली सक्षमीकरण

५. फुले सॉईल टेक्सचरल ट्रॅंगल
६. स्थान-विशिष्ट रिअल-टाईम सिंचन पाण्याची आवश्यकता (स्पेशल आयडब्लूआर)
७. फुले स्मार्ट फर्टिलायझर कॅल्क्युलेटर
८. प्रशिक्षण मुल्यांकनासाठी फ्रेमवर्क

कास्ट प्रकल्पांतर्गत विकसित केलेले वेब ॲप्लीकेशन

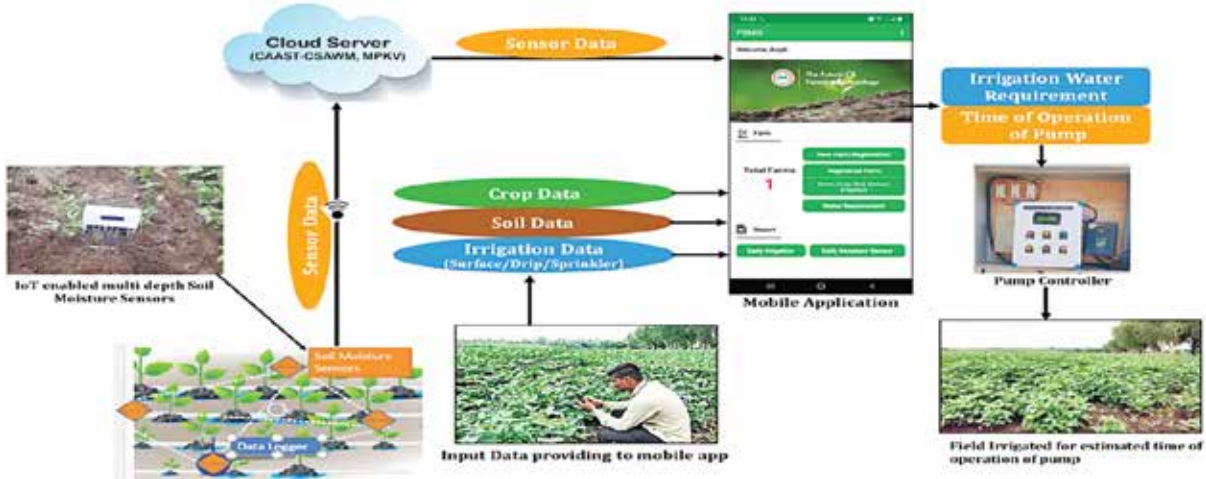
क. ड्रोन, रोबोटीक्स आणि प्रिसिजन मशिनरी तंत्रज्ञान

१. रिअल-टाईम व्हेरिफेबल (बदलता) दर, खत अर्जदार (ऑप्लिकेटर)
२. ऊसासाठी ड्रोनसह फवारणीच्या ऑपरेटिंग पॅरामिटरचे सर्वोत्तमीकरण
३. ड्रोन (युएव्ही) आधारीत हायपरस्पेक्ट्रल इमेजिंग संवेदकाचा वापर करुन सोयाबीनच्या वाढीचे आणि उत्पादनाच्या अंदाजाचे निरीक्षण करणे

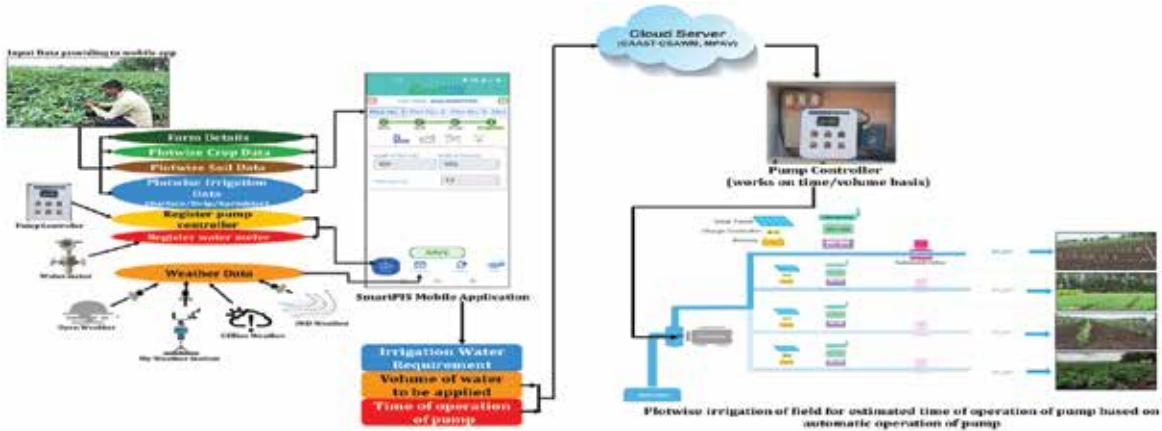
ड. विकसीत केलेल्या आयओटी सक्षम आणि संवेदक आधारीत तंत्रज्ञान

१. विविध प्रकारचे आयओटी सक्षम स्वयंचलित हवामान केंद्र
 - * स्मार्ट वेदर स्टेशन (प्रकार ५)
 - * स्मार्ट वेदर स्टेशन (प्रकार २-४)
 - * कमी किमतीत आयओटी सक्षम तापमान आणि मिनी आर्द्रता निरीक्षण प्रणाली(प्रकार ०)

- * पावसाच्या परिवर्तन शिलतेचा अंदाज घेण्यासाठी आयओटी सक्षम एडब्ल्यूएस स्टार टोपोलॉजी प्रणाली
२. आयओटी सक्षम पॅन बाष्पीभवनमापक
 - * लोड सेलचे तत्व
 - * अल्ट्रासोनिक प्रेशर संवेदकाचे तत्व
३. आयओटी सक्षम स्वयंचलित पंप नियंत्रक (एका पिकासाठी)
४. आयओटी सक्षम स्थान विशिष्ठ रिअल टाईम सिंचन वेळापत्रक प्रणाली (एका पिकासाठी)
५. आयओटी सक्षम पाणी वापर
६. आयओटी सक्षम पाणी मीटर आधारीत स्थान विशिष्ठ रिअल टाईम सिंचन वेळापत्रक प्रणाली (एका पिकासाठी)
७. आयओटी सक्षम स्वयंचलित पंप नियंत्रक (एका पेक्षा अधिक पिकासाठी)
८. आयओटी सक्षम सोलोनॉईड वॉल्व्ह
९. आयओटी सक्षम वॉटर मीटर आधारीत स्थान विशिष्ठ रिअल टाईम सिंचन वेळापत्रक प्रणाली (एका पेक्षा अधिक पिकासाठी)

फुले माती ओलावा आधारीत सिंचन वेळापत्रक प्रणाली (एका पिकासाठी)

आयोटी सक्षम वॉटर मीटर आधारीत स्थान विशिष्ठ रिअल टाईम सिंचन वेळापत्रक प्रणाली (एका पेक्षा अधिक पिकासाठी)

कॅपॅसिटन्स आधारीत मातीतील ओलावा संवेदक एफडीआर + कॅपॅसिटन्स आधारीत मातीतील ओलावा संवेदक

एकाधिक भूखंडासाठी आयओटी सक्षम स्वयंचित पंप नियंत्रक (स्माट्र पीआयएस प्रणाली)

हवामान अद्ययावत शेती व जलव्यवस्थापनाचे आधुनिक कृषि विज्ञान व तंत्रज्ञान केंद्र प्रकल्पांतर्गत विकसीत केलेल्या अकरा (११) भिन्न मोबाईल आणि वेब तंत्रज्ञानासाठी कॉपीराईट नोंदणी (RoC) प्राप्त झालेली आहे. तसेच वरील पैकी काही विकसीत तंत्रज्ञान (वेब

आधारीत, मोबाईल आधारीत) तंत्रज्ञानांचे कॉपीराईटसाठी सादर केलेले आहेत. तसेच पेटेंटसाठी इतर तंत्रज्ञानांचे सादर करण्याची प्रक्रिया सुरु आहे.

कास्ट प्रकल्पांतर्गत विकसीत केलेल्या विविध मोबाईल आणि वेब अनुप्रयोगांसाठी कॉपीराईट नोंदणीचे प्रमाणपत्र

या प्रकल्पांतर्गत महात्मा फुले कृषि विद्यापीठातील विविध विषयातील पदव्युत्तर व आचार्य विद्यार्थी या प्रकल्पाच्या संशोधन प्रक्षेत्रावर हवामान अद्ययावत शेती व जलव्यवस्थापन या विषयी संशोधन करत आहेत.

या प्रकल्पांतर्गत एकूण १० हेक्टर प्रक्षेत्रावर विविध आधुनिक हवामान अद्ययावत तंत्रज्ञानाचे प्रात्यक्षिके महात्मा फुले कृषि विद्यापीठातील विद्यार्थ्यांसाठी व शास्त्रज्ञांसाठी वेळोवेळी राबविले जातात.

४. अभिज्ञान उपलब्धी

- हवामान अद्ययावत शेती व जल व्यवस्थापनाशी संबंधित संशोधन, प्रयोग आणि प्रात्यक्षिकांसाठी हवामान अद्ययावत कृषि खंड विकसित केले.
- अकरा निवडलेल्या खेड्यांमध्ये हवामान अद्ययावत ग्राम पध्दतीची अंमलबजावणी करणे आणि हवामान अद्ययावत शेती व जल व्यवस्थापन तंत्रज्ञानांची संभाव्यता वाढविण्याची तपासणी करणे.
- स्वयंचलित हवामान केंद्राची स्थापना : बाबुर्डी घुमट, जि. अहमदनगर येथे हवामानाच्या अंदाजासाठी स्वयंचलित हवामान केंद्र बसविले आहे.
- आयओटी सक्षम स्वयंचलित पंप नियंत्रक: बाबुर्डी घुमट, जि. अहमदनगर, बुचकेवाडी, जि. पुणे; शेटफळे, जि. सांगली या गावांमध्ये शेतकऱ्यांना आयओटी सक्षम पंप कंट्रोलरचे वाटप करण्यात आलेले आहे आणि त्यांच्या प्रक्षेत्रावर उपलब्ध करून देण्यात आलेले आहे.
- मृदा आरोग्य पत्रिका वाटप : बाबुर्डी घुमट येथील मातीचे रासायनिक विश्लेषण आणि शेतकऱ्यांसाठी माती आरोग्य पत्रिका तयार करण्यासाठी गावातून सुमारे १२० मातीचे नमुने गोळा करण्यात आले. यामध्ये एनपीके, सेंद्रिय पदार्थांचे प्रमाण आणि उपलब्ध सुक्ष्म अन्न द्रव्यांचे विश्लेषण करण्यात आलेले असून शेतकऱ्यांना पिक आधारीत खतांचा सल्ला देण्यात आला आहे.
- आपतकालीन पीक योजना: सदर केंद्राने जिल्हास्तरीय आपतकालीन पीक आराखडा गावपातळीवर आणण्यासाठी एक कार्यपद्धती विकसित केली असून सात गावांसाठी आपतकालीन पीक योजना तयार करत आहे.

ग) भेटी : हवामान अद्ययावत कृषि आणि जल व्यवस्थापनासाठी प्रगत कृषि विज्ञान आणि तंत्रज्ञान केंद्र या प्रकल्पाने दत्तक घेतलेल्या बाबुर्डी घुमट, जि. अहमदनगर या डिजिटल कृषि गावाला डॉ. आर. सी. अग्रवाल, माननीय उपमहासंचालक (कृषि शिक्षण), भारतीय कृषि अनुसंधान परिषद, नवी दिल्ली तथा संचालक, राष्ट्रीय कृषि उच्च शिक्षण प्रकल्प व डॉ. प्रभातकुमार, राष्ट्रीय समन्वयक, राष्ट्रीय कृषि उच्च शिक्षण प्रकल्प यांनी भेट दिली.

नविन उपक्रम व पध्दती

- * भाकृअप, नवी दिल्ली चा सर्वोत्कृष्ट शिक्षक पुरस्कार देण्यास प्रारंभ करण्यात आला.
- * कृषि आणि संलग्न विज्ञान शाखेत २९ सहायक संकाय ओळखले.
- * विद्यार्थ्यांचा आत्मविश्वास वाढविण्यासाठी आणि स्वतःचे उद्योग सुरू करण्यासाठी त्यांची क्षमता वाढविण्यासाठी दहा आर्थिकदृष्ट्या सक्षम व्यवहार्य अनुभवात्मक शिक्षण मॉड्यूलची स्थापना केली. प्रायोगिक शिक्षण मॉड्यूलचे नफा वाटून घेण्यासाठी विद्यापीठाचा ठराव अंमलबजावणीसाठी पारित करण्यात आला.
- * विद्यार्थ्यांना शिक्षण, संशोधन आणि परदेशात अभ्यास करण्याची संधी तसेच शिष्यवृत्ती प्रदान करण्यासाठी राष्ट्रीय/ आंतरराष्ट्रीय शैक्षणिक संस्थांसोबत संबंध विकसित केले.
- * प्रत्येक घटक महाविद्यालयात प्लेसमेंट सेलची स्थापना करण्यात आली आहे.
- * कनिष्ठ संशोधन शिष्यवृत्ती/ वरिष्ठ संशोधन शिष्यवृत्ती/ राष्ट्रीय पात्रता चाचणी (नेट) व स्पर्धात्मक परीक्षांमध्ये विद्यार्थ्यांचा सहभाग घेण्यासाठी प्रोत्साहित करण्याकरीत प्रत्येक घटक महाविद्यालयात स्पर्धा परीक्षा मंच सक्रिय करण्यात आला आहे.
- * पदवी/ पदव्युत्तर विद्यार्थ्यांना संबंधित विद्याशाखेतील गुणवत्ता पुरस्कार प्रदान केला जातो.
- * विद्यार्थ्यांना आपत्ती व्यवस्थापन, क्रीडा, सांस्कृतिक उपक्रम आणि संशोधनाची आवड निर्माण करण्यासाठी अनुक्रमे अवहान, अश्वमेध, इंद्रधनुष्य आणि अविष्कार यांसारख्या कार्यक्रमात सहभागी होण्यासाठी प्रेरित केले जाते.

विद्यापीठाच्या शैक्षणिक संस्था

अ. क्र.	संस्थेचे नाव	अभ्यासक्रम	प्रवेश क्षमता
अ) घटक महाविद्यालय			
१	पदव्युत्तर महाविद्यालय, राहुरी	पी.एच.डी. (कृषि) एम.एस्सी. (कृषि) एम.एस्सी.(उद्यानविद्या) एम.एस्सी.(जैव तंत्रज्ञान)	६८ १५९ १२ ८
२	कृषि महाविद्यालय, पुणे	एम.एस्सी. (कृषि) एम.एस्सी.(उद्यानविद्या) एम.बी.ए. (कृषि व्यवसाय व्यवस्थापन) बी.एस्सी. (ऑनर्स) कृषि	६० ६ ३० १९०
३	राजर्षी छत्रपती शाहु महाराज कृषि महाविद्यालय, कोल्हापूर	एम.एस्सी. (कृषि) एम.एस्सी.(उद्यानविद्या) बी.एस्सी. (ऑनर्स) कृषि	४८ ६ १९०
४	कृषि महाविद्यालय, धुळे	एम.एस.सी. (कृषि) एम. एस्सी.(उद्यानविद्या) बी.एस्सी. (ऑनर्स) कृषि	२४ ४ १२८
५	कृषि महाविद्यालय, कराड, जि. सातारा	बी.एस्सी. (ऑनर्स) कृषि	६०
६	कृषि महाविद्यालय, नंदुरबार	बी.एस्सी. (ऑनर्स) कृषि	६०
७	कृषि महाविद्यालय, मुक्ताईनगर, जि. जळगाव	बी.एस्सी. (ऑनर्स) कृषि	६०
८	पुण्यश्लोक अहिल्यादेवी होळकर कृषि महाविद्यालय, हाळगांव	बी.एस्सी. (ऑनर्स) कृषि	६०
९	कृषि व्यवसाय व्यवस्थापन महाविद्यालय, काष्टी, मालेगांव, जि. नाशिक	बी.एस्सी. (ऑनर्स) कृषि व्यवसाय व्यवस्थापन	४०
१०	अन्नतंत्रज्ञान महाविद्यालय, काष्टी, मालेगाव, जि. नाशिक	बी. टेक (अन्नतंत्रज्ञान)	४०
११	उद्यानविद्या महाविद्यालय, पुणे	बी.एस्सी. (ऑनर्स) उद्यानविद्या	३२
१२	डॉ. अण्णासाहेब शिंदे कृषि अभियांत्रिकी व तंत्रज्ञान महाविद्यालय, राहुरी	पी.एच.डी. (कृषि अभियांत्रिकी) एम.टेक (कृषि अभियांत्रिकी) बी.टेक (कृषि अभियांत्रिकी)	१२ १६ ६४
ब) विना अनुदानित महाविद्यालय			
१.	कृषि महाविद्यालय, शिक्षण प्रसारक मंडळ, अकलूज, ता.माळशिरस, जि.सोलापूर	बी.एस्सी. (ऑनर्स) कृषि	१२०
२.	कृषि महाविद्यालय, कृषि विकास प्रतिष्ठान, बारामती, मु.पो. शारदानगर, ता. बारामती, जि. पुणे	बी.एस्सी. (ऑनर्स) कृषि	१८०
३.	कृषि महाविद्यालय, भारती विद्यापीठ, कडेगांव, जि.सांगली.	बी.एस्सी. (ऑनर्स) कृषि	१२०

४.	कृषि महाविद्यालय, कर्मयोगी दुलाजी सिताराम पाटील मराठा विद्या प्रसारक, शिवाजीनगर, गंगापूर रोड, नाशिक	बी.एस्सी. (ऑनर्स) कृषि	१२०
५.	जयंतराव भोसले कृष्णा कृषि महाविद्यालय, रेंठरे बु.॥, मु.पो. शिवनगर, ता. कराड, जि.सातारा	बी.एस्सी. (ऑनर्स) कृषि	१२०
६.	कृषि महाविद्यालय, मुळा एज्युकेशन सोसायटी, सोनई, ता.नेवासा, जि.अहमदनगर	बी.एस्सी. (ऑनर्स) कृषि	१८०
७.	कर्मवीर काकासाहेब वाघ कृषि महाविद्यालय, अमृतधाम, पंचवटी, जि. नाशिक	बी.एस्सी. (ऑनर्स) कृषि	१२०
८.	दादासाहेब मोकाशी कृषि महाविद्यालय, राजमाची, ता.कराड, जि.सातारा.	बी.एस्सी. (ऑनर्स) कृषि	१२०
९.	डॉ. उल्हास पाटील कृषि महाविद्यालय, जळगांव, जि. जळगांव	बी.एस्सी. (ऑनर्स) कृषि	१२०
१०.	डॉ. डी.वाय. पाटील एज्युकेशन सोसायटी, कृषि महाविद्यालय, आंबी, ता. मावळ, जि.पुणे	बी.एस्सी. (ऑनर्स) कृषि	१२०
११.	कृषि महाविद्यालय, पुज्य साने गुरुजी शिक्षण प्रसारक मंडळ, शहादा, ता.शहादा, जि.नंदूरबार	बी.एस्सी. (ऑनर्स) कृषि	१२०
१२.	लोकमंगल कृषि महाविद्यालय, श्रीराम ग्रामीण व विकास प्रतिष्ठाण, मु.पो.वडाळा, ता.उत्तर सोलापूर, जि.सोलापूर	बी.एस्सी. (ऑनर्स) कृषि	१२०
१३.	डॉ. डी. वाय. पाटील एज्युकेशन सोसायटी, कृषि महाविद्यालय, तळसंदे ता. हातकणंगले, जि. कोल्हापूर	बी.एस्सी. (ऑनर्स) कृषि	१२०
१४.	कृषि महाविद्यालय, फलटण एज्युकेशन सोसायटी, फलटण, जि. सातारा	बी.एस्सी. (ऑनर्स) कृषि	१२०
१५.	कृषि महाविद्यालय, नवलभाऊ प्रतिष्ठाण, नवलनगर, मु.पो. अमळनेर, जि. जळगांव	बी.एस्सी. (ऑनर्स) कृषि	६०
१६.	श्रमशक्ती कृषि महाविद्यालय, सेवा संस्कार संस्था, श्रमीक प्रतिष्ठाण, मु.पो. मालदाड, ता. संगमनेर, जि. अहमदनगर	बी.एस्सी. (ऑनर्स) कृषि	१२०
१७.	कृषि महाविद्यालय, श्री. संत गजानन महाराज ग्रामिण विकास प्रतिष्ठाण, मु.पो. मिरजगांव, ता. कर्जत, जि. अहमदनगर	बी.एस्सी. (ऑनर्स) कृषि	१२०
१८.	कृषि महाविद्यालय, दोंडाईचा, जि. धुळे	बी.एस्सी. (ऑनर्स) कृषि	१८०
१९.	कृषि महाविद्यालय, बाभुळगाव, ता.येवला, जि. नाशिक	बी.एस्सी. (ऑनर्स) कृषि	६०
२०.	कृषि महाविद्यालय, प्रवरा ग्रामीण शिक्षण संस्था, लोणी, ता.राहाता, जि.अहमदनगर	बी.एस्सी. (ऑनर्स) कृषि	६०
२१.	साईकृपा कृषि महाविद्यालय, धारगाव, ता. श्रीगोंदा, जि. अहमदनगर	बी.एस्सी. (ऑनर्स) कृषि	६०
२२.	शरद कृषि महाविद्यालय, जैनापूर, जि. कोल्हापूर	बी.एस्सी. (ऑनर्स) कृषि	६०
२३.	कृषि महाविद्यालय, पानीव, ता. माळशिरस, जि. सोलापूर	बी.एस्सी. (ऑनर्स) कृषि	६०
२४.	पद्मश्री डॉ. विठ्ठलराव विखे पाटील कृषि महाविद्यालय, विळदघाट, जि. अहमदनगर	बी.एस्सी. (ऑनर्स) कृषि	६०

२५.	रोशनजी शमनजी कृषि महाविद्यालय, नेसरी, ता. गडहिंग्लज, जि.कोल्हापूर	बी.एस्सी. (ऑनर्स) कृषि	६०
२६.	कृषि महाविद्यालय, मालेगांव, जि. नाशिक	बी.एस्सी. (ऑनर्स) कृषि	६०
२७.	कृषि महाविद्यालय, भानसहिवरे, ता. नेवासा, जि. अहमदनगर	बी.एस्सी. (ऑनर्स) कृषि	६०
२८.	श्रीमंत शिवाजी राजे उद्यानविद्या महाविद्यालय, फलटण एज्युकेशन सोसायटी, ता. फलटण, जि. सातारा	बी.एस्सी. (ऑनर्स) उद्यानविद्या	८०
२९.	उद्यानविद्या महाविद्यालय, कडेगाव, जि. सांगली	बी.एस्सी. (ऑनर्स) उद्यानविद्या	४०
३०.	के. के. वाघ उद्यानविद्या महाविद्यालय, नाशिक	बी.एस्सी. (ऑनर्स) उद्यानविद्या	४०
३१.	एच.एच.एस.एस.एम.एस. उद्यानविद्या महाविद्यालय, मालेगांव, जि. नाशिक	बी.एस्सी. (ऑनर्स) उद्यानविद्या	४०
३२.	श्रीराम उद्यानविद्या महाविद्यालय, पानीव, ता. माळशिरस, जि. सोलापूर	बी.एस्सी. (ऑनर्स) उद्यानविद्या	४०
३३.	डॉ. उल्हास पाटील कृषि अभियांत्रिकी व तंत्रज्ञान महाविद्यालय, गोदावरी फौंडेशन जळगांव, गोदावरी हॉस्पिटल बिल्डींग, ता. जि. जळगांव	बी.टेक. (कृषि अभियांत्रिकी)	८०
३४.	कृषि अभियांत्रिकी महाविद्यालय, पद्मश्री डॉ. डी. वाय. पाटील एज्युकेशन सोसायटी, तळसंदे ता. हातकणंगले, जि.कोल्हापूर.	बी.टेक. (कृषि अभियांत्रिकी)	८०
३५.	कृषि अभियांत्रिकी महाविद्यालय, कर्मवीर काकासाहेब वाघ एज्युकेशन सोसायटी, नाशिक, हिराबाई हरिदास विद्यानगरी, अमृतधाम, पंचवटी, जि. नाशिक	बी.टेक. (कृषि अभियांत्रिकी)	८०
३६.	सह्याद्री कृषि अभियांत्रिकी महाविद्यालय, यशवंतनगर, कराड, जि. सातारा	बी.टेक. (कृषि अभियांत्रिकी)	४०
३७.	कृषि अभियांत्रिकी व तंत्रज्ञान महाविद्यालय, मिरजगांव, ता. कर्जत, जि. अहमदनगर	बी.टेक. (कृषि अभियांत्रिकी)	४०
३८.	श्रीराम कृषि अभियांत्रिकी व तंत्रज्ञान महाविद्यालय, पानीव, ता. माळशिरस, जि. सोलापूर	बी.टेक. (कृषि अभियांत्रिकी)	४०
३९.	श्रमशक्ती कृषि अभियांत्रिकी व तंत्रज्ञान महाविद्यालय, सेवा संस्कार संस्था, श्रमीक प्रतिष्ठाण, मु.पो. मालदाड, ता. संगमनेर, जि. अहमदनगर	बी.टेक. (कृषि अभियांत्रिकी)	४०
४०.	दादासाहेब मोकाशी कृषि अभियांत्रिकी व तंत्रज्ञान महाविद्यालय, राजमाची, ता. कराड. जि. सातारा	बी.टेक. (कृषि अभियांत्रिकी)	४०
४१.	दादासाहेब मोकाशी अन्न तंत्रज्ञान महाविद्यालय, राजमाची, ता. कराड, जि.सातारा	बी.टेक.(अन्न तंत्रज्ञान)	८०

४२.	अन्न तंत्रज्ञान महाविद्यालय, के.के. वाघ एज्युकेशन सोसायटी, अमृतधाम, पंचवटी, नाशिक	बी.टेक.(अन्न तंत्रज्ञान)	८०
४३.	श्रमशक्ती अन्न तंत्रज्ञान महाविद्यालय, सेवा संस्कार संस्था, श्रमीक प्रतिष्ठाण, मु.पो. मालदाड, ता. संगमनेर, जि. अहमदनगर	बी.टेक.(अन्न तंत्रज्ञान)	८०
४४.	डॉ. उल्हास पाटील अन्न तंत्रज्ञान महाविद्यालय, जळगांव, जि. जळगांव.	बी.टेक.(अन्न तंत्रज्ञान)	४०
४५.	अन्न तंत्रज्ञान महाविद्यालय, दिवानमळा (लळींग), धुळे, जि. धुळे	बी.टेक.(अन्न तंत्रज्ञान)	४०
४६.	अन्न तंत्रज्ञान महाविद्यालय, वाघोली, ता. मोहोळ, जि. सोलापूर	बी.टेक.(अन्न तंत्रज्ञान)	४०
४७.	अन्न तंत्रज्ञान महाविद्यालय, घारगांव, ता. श्रीगोंदा, जि. अहमदनगर	बी.टेक.(अन्न तंत्रज्ञान)	४०
४८.	कृषी जैवतंत्रज्ञान महाविद्यालय, प्रवरा ग्रामीण शिक्षण संस्था, लोणी, ता.राहाता, जि.अहमदनगर	बी.टेक. (जैवतंत्रज्ञान)	८०
४९.	कृषी जैवतंत्रज्ञान महाविद्यालय, के. के. वाघ शिक्षण संस्था, हिराबाई हरिदास विद्यानगरी, अमृतधाम, पंचवटी, जि. नाशिक	बी.टेक. (जैवतंत्रज्ञान)	८०
५०.	लोकमंगल कृषि जैवतंत्रज्ञान महाविद्यालय, श्रीराम ग्रामीण व विकास प्रतिष्ठाण, मु.पो. वडाळा, जि. सोलापूर	बी.टेक. (जैवतंत्रज्ञान)	४०
५१.	कृषि जैवतंत्रज्ञान महाविद्यालय, प्रोग्रेसिव्ह एज्युकेशन सोसायटी, मु.पो. पौड, ता. मुळशी, जि. पुणे	बी.टेक. (जैवतंत्रज्ञान)	४०
५२.	कृषि जैवतंत्रज्ञान महाविद्यालय, राजलक्ष्मी फाउंडेशन, मदडगाव, पो. भातोडी, जि. अहमदनगर	बी. टेक. (जैवतंत्रज्ञान)	८०
५३.	कृषि जैवतंत्रज्ञान महाविद्यालय, विद्या प्रतिष्ठाण, विद्यानगरी, भिगवण रोड, बारामती, जि.पुणे	बी. टेक. (जैवतंत्रज्ञान)	४०
५४.	डॉ. डी. वाय. पाटील कृषि व्यवसाय व्यवस्थापन महाविद्यालय, डॉ.डी.वाय. पाटील प्रतिष्ठान, आकुर्डी, जि. पुणे	बी.एस्सी.(ऑनर्स) कृषि व्यवसाय व्यवस्थापन	८०
५५.	कृषि व्यवसाय व्यवस्थापन महाविद्यालय, मु. पो. नारायणगांव, ता. जुन्नर, जि. पुणे	बी.एस्सी.(ऑनर्स) कृषि व्यवसाय व्यवस्थापन	८०
५६.	कृषि व्यवसाय व्यवस्थापन महाविद्यालय, डेक्कन एज्युकेशन सोसायटी, विलींगडन कॉलेज कॅम्पस, विश्राम बाग, सांगली	बी.एस्सी.(ऑनर्स) कृषि व्यवसाय व्यवस्थापन	४०
५७.	कृषि व्यवसाय व्यवस्थापन महाविद्यालय, गुंजाळवाडी, ता. संगमनेर, जि. अहमदनगर	बी.एस्सी.(ऑनर्स) कृषि व्यवसाय व्यवस्थापन	४०
५८.	कृषि व्यवसाय व्यवस्थापन महाविद्यालय, लोणी, ता. राहाता, जि. अहमदनगर	बी.एस्सी.(ऑनर्स) कृषि व्यवसाय व्यवस्थापन	४०
५९.	कृषि व्यवसाय व्यवस्थापन महाविद्यालय, के. के. वाघ शिक्षण संस्था, हिराबाई हरिदास विद्यानगरी, अमृतधाम, पंचवटी, नाशिक	बी.एस्सी.(ऑनर्स) कृषि व्यवसाय व्यवस्थापन	४०
६०.	कृषि व्यवसाय व्यवस्थापन महाविद्यालय, श्रीराम ग्रामीण व विकास प्रतिष्ठाण वडाळा, जि. सोलापूर	बी.एस्सी.(ऑनर्स) कृषि व्यवसाय व्यवस्थापन	४०
६१.	कृषि व्यवसाय व्यवस्थापन महाविद्यालय, बारामती, जि. पुणे	बी.एस्सी.(ऑनर्स) कृषि व्यवसाय व्यवस्थापन	४०
६२.	कृषि व्यवसाय व्यवस्थापन महाविद्यालय,पानीव, ता. माळशिरस, जि. सोलापूर	बी.एस्सी.(ऑनर्स) कृषि व्यवसाय व्यवस्थापन	४०

क) कृषि पदविका			
१	घटक कृषि तंत्र विद्यालय, मांजरीफार्म (पुणे), कोल्हापूर, धुळे, बोरगांव (सातारा), सोलापूर, डिग्रस (सांगली), पुणतांबा (अहमदनगर), मालेगांव (नाशिक), जळगांव	कृषि पदविका	६० (प्रत्येकी)
२	मान्यताप्राप्त खाजगी कृषि तंत्र विद्यालये (एकूण-५५)	कृषि पदविका	६० (प्रत्येकी)
३	शासकीय कृषि तंत्रनिकेतन, काष्टी, मालेगाव, जि. नाशिक	तीन वर्ष पूर्ण इंग्रजी माध्यम	४० (प्रत्येकी)
४	मान्यताप्राप्त खाजगी कृषि तंत्र निकेतन (एकूण-१४)	तीन वर्ष पूर्ण इंग्रजी माध्यम	४० (प्रत्येकी)
५	माळी प्रशिक्षण केंद्र, गणेशखिंड, पुणे	प्रमाणपत्र	४०
६	मान्यताप्राप्त माळी प्रशिक्षण केंद्र (एकूण-०४)	प्रमाणपत्र	४० (प्रत्येकी)

सन २०२१-२२ मध्ये अभ्यासक्रम पुणे केलेले विद्यार्थी		
अ.क्र.	पदवी अभ्यासक्रमाचे नांव	सन २०२१-२२ मध्ये अभ्यासक्रम पूर्ण केलेले विद्यार्थी
पदवी अभ्यासक्रम		
१	बी.एस्सी (ऑनर्स) (कृषि)	४२१६
२	बी.एस्सी (ऑनर्स) (उद्यानविद्या)	२३९
३	बी.टेक (कृषि अभियांत्रिकी)	५२७
४	बी.टेक (अन्न शास्त्र)	४०७
५	बी.एस्सी (जैव तंत्रज्ञान)	३३५
६	बी.एस्सी (ऑनर्स) कृषि व्यवसाय व्यवस्थापन	३२४
७	बी.बी.ए. (कृषि)	१५
८	बी. एस्सी (पशुसंवर्धन)	१५
	एकूण	६०७८
पदव्युत्तर अभ्यासक्रम		
कृषि पदविका अभ्यासक्रम		
९	एम.एस्सी. (कृषि)	४३४
१०	एम.एस्सी. (उद्यानविद्या)	४१
११	एम.टेक (कृषि अभियांत्रिकी)	१३
१२	पी.एच.डी	६१
१३	एम.बी.ए. (कृषि)	४४
१४	एम.एस्सी. (कृषि जैवतंत्रज्ञान)	१०
	एकूण	३०८५
कृषि पदविका अभ्यासक्रम		
१५	कृषि पदविका (तंत्र विद्यालय)	३०८५
१६	कृषि पदविका (तंत्र निकेतन-सेमी इंग्रजी)	३८
१७.	कृषि तंत्र निकेतन (इंग्रजी)	-

३. संशोधन

पश्चिम महाराष्ट्रातील दहा जिल्हे हे महात्मा फुले कृषि विद्यापीठाचे कार्यक्षेत्र असून ते कोकणालगतचा पश्चिम घाट, पूर्वेकडील डोंगरउताराचा उपपर्वतीय विभाग, मैदानी विभाग आणि सोलापूरपासून धुळ्यापर्यंत विखुरलेला अवर्षणप्रवण विभाग असे चार कृषि हवामान विभाग आहेत. शिवाय मध्यवर्ती पठारी विभागातील हमखास पावसाचा जळगांव जिल्हा या विद्यापीठाच्या कार्यक्षेत्रात येतो. या दहा जिल्ह्यातील जमीन, हवामान, पीक पद्धती, पशुधन आणि शेतीशी निगडित इतर जोडधंधांसंबंधीच्या समस्यांवरील कृषि हवामान विभागातील २७ संशोधन केंद्रांवर संशोधन केले जाते, या विद्यापीठाच्या मध्यवर्ती परिसराशिवाय चार विभागीय कृषि संशोधन केंद्रे, इगतपूरी, पुणे, कोल्हापूर व सोलापूर, ४ राज्यस्तरीय विषय विशेषज्ञ जळगाव-तेलबिया, पाडेगांव-ऊस, निफाड-गहू आणि सोलापूर-मृद आणि इतर १८ संशोधन उप केंद्रे आणि अखिल भारतीय समन्वीत योजनेअंतर्गत एकूण ४४ संशोधन प्रकल्प विद्यापीठात कार्यरत आहेत. शिवाय केंद्र पुरस्कृत १०० टक्के अनुदानित १ संशोधन प्रकल्प आणि ४७ तद प्रकल्प विद्यापीठात चालू आहेत.

उपलब्ध जमीन, हवामान परिस्थिती आणि विविध संसाधनांचा विचार करता विद्यापीठाने जिरायत व बागायती परिस्थितीमध्ये शाश्वत कृषि तंत्रज्ञान तसेच उच्चतंत्राचा शेतीमध्ये वापर या गोष्टींवर लक्ष केंद्रित केले आहे. गेल्या ५४ वर्षांत महात्मा फुले कृषि विद्यापीठाने भरीव संशोधन करून विविध अन्नधान्ये, कडधान्ये, गळीतधान्ये या पिकांचे तसेच कापूस, ऊस, भाजीपाला, फळे, फुले आणि चारा पिकांचे अनेक वाण (२८० पेक्षा जास्त) विकसीत केले आहेत. यापैकी अनेक वाण राज्यातच नव्हे तर राज्याबाहेरही प्रसारीत करण्यात आले. मृद व जलसंधारण, विविध पिके आणि पीक लागवड पध्दती, खते आणि पाणी व्यवस्थापन, आंतरम शागत, तण, रोग आणि किडींचे एकात्मिक व्यवस्थापन, सुधारीत औजार, हरीतगृहातील शेती, प्रक्रिया आणि विपणन याविषयी सखोल संशोधन करून अनेक शिफारशी देण्यात आल्या. राज्यातील मर्यादित सिंचन सुविधा लक्षात घेऊन कोरडवाहू शेती तंत्रज्ञान विकसित करण्यावर भर देण्यात आला. मृद आणि जलसंधारणाच्या पध्दती, जमीन, पाऊसमान आणि हंगामानुसार पीक व्यवस्थापन, मध्य हंगाम दुरुस्ती, पडणाऱ्या पाऊस

पाण्याचा अधिक कार्यक्षमतेने वापर करणाऱ्या पिकांचे सुधारित वाण आणि पीक पध्दती विकसित करणे आणि पाणलोट क्षेत्रातील पाणी अडवून त्याचा उत्पादन वाढीसाठी जास्तीत जास्त क्षमतेने वापर करणे याविषयी बहुमोल संशोधन करण्यात आले.

विद्यापीठाने जैवतंत्रज्ञान क्षेत्रात भरीव कार्य केले असून वनस्पती ऊती संवर्धन, अणुजीवशास्त्र, जैविक कीड नियंत्रण व जीवाणू खते यामध्ये जैवतंत्रज्ञानाचा वापर अळिबी उत्पादन तंत्रज्ञान करण्याकडे विशेष लक्ष देण्यात येत आहे.

अहवाल वर्षात विद्यापीठाने विकसित केलेले निरनिराळ्या तृणधान्य, कडधान्य व नगदी पिकांचे ८ वाण, उद्यानविद्या पिकांचे २ वाण, १ कृषि औजार प्रसारीत केले असून शेतकऱ्यांकरीता वेगवेगळ्या पिकांवर पिक पध्दतीवर, संरक्षण आणि प्रक्रियावर आधारित ५८ सुधारीत तंत्रज्ञानाच्या शिफारशी दिल्या.

भौगोलिकदृष्ट्या महाराष्ट्र राज्य, कोकण, पश्चिम महाराष्ट्र, विदर्भ आणि मराठवाडा या चार विभागात विभागले आहे. हे चारही विभाग जमीन, पाऊस, हवामान आणि पर्यायाने पीकपध्दतीनुसार वेगवेगळे आहेत. वास्तविक पाहता, जमीन व कृषि हवामानानुसार राज्याचे नऊ विभाग पडतात. उत्तर कोकण, दक्षिण कोकण, पर्वतीय विभाग, उपपर्वतीय विभाग, मैदानी प्रदेश, अवर्षणप्रवण विभाग, मध्य पठारीप्रदेश, पश्चिम विदर्भ आणि पूर्व विदर्भ असे हे विभाग आहेत. या विभागांतर्गत विविध कृषि हवामान गटांचा अंतर्भाव होतो. ह्या कृषि हवामान विभागानुसार आणि पाट पाण्याच्या उपलब्धतेनुसार त्या त्या भागातील शेती विकसित करणे विशेषतः अल्प आणि अत्यल्प भूधारकास शेती करणे किफायतशीर ठरावे या दृष्टीने त्या त्या विभागातील नैसर्गिक साधन संपत्तीचा उपयोग आणि विकास करून कृषि संबंधी नियोजन करणे गरजेचे आहे.

शाश्वत शेती उत्पादनासाठी शेती पध्दतीमध्ये शेळी-मेंढी, कुक्कुट, मधुमक्षिका, ससे आणि मत्स्य पालन, रेशिम उद्योग इत्यादींचा अंतर्भाव करून त्यास चालना देणे आवश्यक आहे.

देशी गायींमध्ये सुधारणा होण्यासाठी तसेच उद्योजकांना प्रशिक्षण मिळण्यासाठी विद्यापीठाने नुकताच देशी गाय संशोधन व प्रशिक्षण केंद्र, कृषि महाविद्यालय, पुणे येथे सुरु केले आहे. तसेच भ्रूणप्रत्यारोपण तंत्रज्ञानाद्वारे देशी गायींच्या कालवडींची (साहीवाल, गीर, लालसिंधी, राठी व थारपारकर) निर्मिती करणेसाठी प्रकल्प राबविण्यात येत आहे.

अधिक उत्पादकता असलेल्या पिकांची लागवड जास्त क्षमता असलेल्या विभागात घेणे फायदेशीर आहे. उदा. ऊस लागवड - कोल्हापूर, सांगली, पुणे, अहमदनगर, द्राक्षे - नाशिक, सांगली, पुणे, सोलापूर, फळपिके - पुणे, अहमदनगर, सांगली, सोलापूर याच भागात घेतल्यास आर्थिक मोबदला जास्त मिळू शकेल.

विद्यापीठात कार्यरत विभागीय, राज्य पातळीवरील प्रमुख कृषि संशोधन केंद्रे व तपासणीसाठीची संशोधन केंद्रे

अ.क्र.	कृषि संशोधन केंद्र	मुख्य कार्य	तपासणी कार्य
अ. पश्चिम घाट विभाग			
१.	विभागीय कृषि संशोधन केंद्र, इगतपूरी, जि. नासिक	भात, कारळा, वनीय कुरण, मृद व जलसंधारण	रबी कडधान्ये, फलोद्यान, रागी, हळद, कॉफी
२.	कृषि संशोधन केंद्र, लोणावळा, जि. पुणे	भात (रोग व निदान)	-
३.	विभागीय गहू गेरवा संशोधन केंद्र, महाबळेश्वर, जि. सातारा	गहू (तांबेरा रोग)	भाजीपाला, स्ट्रॉबेरी
४.	कृषि संशोधन केंद्र, राधानगरी, जि.कोल्हापूर	कोरडवाहू भात	गहू, वाल
ब. उप-पर्वतीय विभाग			
१.	विभागीय कृषि संशोधन केंद्र, कोल्हापूर	ऊस, मका, पंढरपुरी म्हैस	गवत, कोरडवाहू फळे, भाजीपाला, सोयाबीन, भुईमूग, सेंद्रीय भाजीपाला शेती
२.	प्रादेशिक ऊस व गुळ संशोधन केंद्र, कोल्हापूर	ऊस, गुळ	ऊस आधारीत पीक पध्दती
३.	कृषि संशोधन केंद्र, गडहिंग्लज	सेंद्रीय शेती, बासमती भात	ज्वारी खरीप, कडधान्ये, मिरची व गळीत धान्य
४.	कृषि संशोधन केंद्र, कराड, जि. सातारा	एकात्मिक अन्नद्रव्य व्यवस्थापन, पीक पध्दती	कडधान्ये, मका, खरीप ज्वारी, सोयाबीन, सुर्यफुल, भुईमूग
५.	कृषि संशोधन केंद्र, वडगांव मावळ	भात	भात आधारीत पीक पध्दती
क. मैदानी प्रदेश विभाग			
१.	विभागीय कृषि संशोधन केंद्र, गणेशखिंड, पुणे	फळे, भाजीपाला, फुले, राजमाबीन, मसाल्याचे पदार्थ	कडधान्य, गळीतधान्य, गहू
२.	कृषि संशोधन केंद्र, डिग्रज, जि. सांगली	हळद, सोयाबीन, भुईमूग, पानवेल, क्षारपड जमीन सुधारणा	खरीप ज्वारी, कडधान्ये, ऊस, शर्करा कंद
३.	कृषि संशोधन केंद्र, निफाड, जि. नासिक	गहू, गहू आधारीत पीक पध्दती	बाजरी, कडधान्ये व तेलबिया
४.	कांदा व द्राक्ष संशोधन केंद्र, पिंपळगांव बसवंत जि. नासिक	द्राक्षे, कांदा व लसूण	डाळिंब, भाजीपाला
ड. अवर्षण प्रवण विभाग			
१.	विभागीय कृषि संशोधन केंद्र, सोलापूर	कोरडवाहू शेती, सुर्यफुल, करडई व कृषि हवामान शास्त्र	रब्बी ज्वारी, कडधान्ये, बाजरी
२.	कृषि संशोधन केंद्र, मोहोळ, जि. सोलापूर	रब्बी ज्वारी	कडधान्ये व तेलबिया
३.	कृषि संशोधन केंद्र, जेऊर, जि. सोलापूर	सेंद्रीय शेती पध्दती	रब्बी ज्वारी, कडधान्ये
४.	कडधान्य, तेलबिया, पिके संशोधन आणि प्रशिक्षण केंद्र, पंढरपूर, जि.सोलापूर	कडधान्ये व तेलबिया	कोरडवाहू फळपिके
५.	कृषि संशोधन केंद्र, चास, जि.अहमदनगर	-	बाजरी, कडधान्ये (खरीप), रबी ज्वारी व कोरडवाहू शेती
६.	मध्यवर्ती ऊस संशोधन केंद्र, पाडेगांव, जि. सातारा	ऊस व ऊस आधारीत शेती आणि पीक पध्दती	शर्करा कंद
७.	मध्यवर्ती परिसर, राहुरी	ज्वारी, कडधान्ये, बागायती कापूस, चारा पिके, गवत, उन्हाळी भुईमूग, फळे, भाजीपाला, पीक पध्दती, पाणी व्यवस्थापन, सेंद्रीय शेती, एकात्मिक अन्नद्रव्य व्यवस्थापन, जैवतंत्रज्ञान, काढणी पश्चात तंत्रज्ञान, शेती औजार, शेळी, मेंढी, गाय	-

८.	कृषि संशोधन केंद्र, सावळविहीर फार्म, ता. कोपरगांव, जि. अहमदनगर	सुर्यफुल	बाजरी, कडधान्ये, सोयाबीन, कापूस व गहू
९.	कृषि संशोधन केंद्र, श्रीरामपूर जि.अ.नगर	लिंबूवर्गीय फळे	-
१०.	कृषि संशोधन केंद्र, धुळे	कोरडवाहू शेती, बाजरी, गवत	खरीप ज्वारी, कडधान्ये, तेलबिया, जिरायती कापूस, कोरडवाहू फळ पिके
११.	अखिल भारतीय समन्वित अंजीर व सिताफळ संशोधन केंद्र, जाधववाडी (पुणे)	अंजीर व सिताफळ	अंजीर व सिताफळ
१२.	डालिंब संशोधन व तंत्रज्ञान प्रसार केंद्र, लखमापूर ता. सटाणा जि. नासिक	डालिंब	डालिंब
इ. मध्य महाराष्ट्र पठारी विभाग			
१.	तेलबिया संशोधन केंद्र, जळगांव	तेलबिया, केळी, पानवेल व जिरायती कापूस	कडधान्ये, खरीप ज्वारी, सोयाबीन, सुर्यफुल

महत्वाच्या संशोधन उपलब्धी

प्रसारीत वाण शेती पिके

१. ज्वारी - फुले यशोमती: फुले यशोमती हा वाण पश्चिम महाराष्ट्रातील हलक्या जमिनीकरिता कोरडवाहू खाली फुले अनुराधा ऐवजी प्रसारित करण्याची शिफारस करण्यात आली आहे.

ठळक वैशिष्ट्ये

- * धान्य उत्पादन-९.२ क्वी./हे. (फुले अनुराधा पेक्षा १९.५ टक्के जास्त आणि मालदांडी (एम ३५-१) पेक्षा १७.९ टक्के पेक्षा जास्त)
- * चारा उत्पादन-४२.६ क्वी./हे. (फुले अनुराधा पेक्षा ९.८ टक्के जास्त आणि मालदांडी (एम ३५-१) पेक्षा ४.७ टक्के पेक्षा जास्त)
- * शुभ्र पांढऱ्या आकाराचे गोलाकार दाणे
- * पक्कता कालावधी- ११२ ते ११५ दिवस
- * पश्चिम महाराष्ट्रातील जिरायत क्षेत्रातील उथळ जमिनीसाठी शिफारस

२. ऊस - फुले ११०८२ (कोएम ११०८२): उसाचा लवकर पक्क होणारा वाण कोएम ११०८२ (फुले ११०८२) महाराष्ट्र राज्यात सुरु आणि पूर्व हंगामात लागवडीसाठी प्रसारित करण्याची शिफारस करण्यात आली आहे.

ठळक वैशिष्ट्ये

- * अधिक उत्पादन- सुरु- १०७ टन/हे. पूर्व हंगामी- ११८ टन/हे. (तुल्य वाण- को.सी. ६७१ पेक्षा- १५.४०% जास्त)
- * लवकर पक्क होणारा (कालावधी- १२ महिने)
- * साखरेचे प्रमाण- १९.८७%
- * मर आणि लाल कुज रोगांना मध्यम प्रतिकारक, चाबूक कानी, पाने पिवळी पडणाऱ्या (वाय.एल.डी.) रोगांना प्रतिकारक
- * महाराष्ट्र राज्यासाठी सुरु आणि पूर्व हंगामात लागवडीसाठी प्रसारीत

३. गहू-फुले अनुपम (एन. आय.ए.डब्ल्यू-३६२४):

गव्हाचा सरबती वाण फुले अनुपम (एन. आय.ए.डब्ल्यू-३६२४) हा महाराष्ट्रात वेळेवर पेरणीसाठी, नियंत्रीत पाण्यावर पेरणीसाठी शिफारस करण्यात आली आहे.

ठळक वैशिष्ट्ये

- * उत्पादन- ३०-३५ क्वी./हे. (एका ओलिताखाली) (तुल्य वाण एनआयएडब्ल्यू-१४१५ पेक्षा २२% जास्त उत्पादन)
- * चपातीसाठी उत्तम सरबती वाण, आकर्षक टपोरे दाणे, प्रथिने -११.४%
- * पाण्याचा ताण सहन करण्याची क्षमता
- * तांबेरा रोगास प्रतिकारक
- * कृता कालवधी- १०५ ते ११० दिवस
- * महाराष्ट्रात एका ओलिताखाली, वेळेवर पेरणीसाठी शिफारसीत

४. करडई - फुले गोल्ड (एस.

एस.एफ.-१५-६५): करडईच्या फुले गोल्ड (एस.एस.एफ.-१५-६५) या वाणाची भारतातील विभाग-१ (महाराष्ट्र, कर्नाटक, आंध्रप्रदेश आणि तेलंगना) मधील करडई लागवड क्षेत्रात प्रसारित करण्याची शिफारस करण्यात आली आहे.

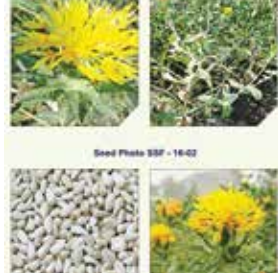

ठळक वैशिष्ट्ये

- * बियाण्याचे उत्पादन- १६६५ किलो/ हे.
- * सर्वाधिक तेलाचे प्रमाण - ३४.६ टक्के (ए १ या तुल्य वाणापेक्षा २५ टक्के जास्त)
- * मर रोगास मध्यम प्रतिकारक
- * कालावधी - १२०-१२५ दिवस
- * महाराष्ट्र, कर्नाटक, आंध्रप्रदेश आणि तेलंगणा राज्यांतील जिरायत तसेच ओलिताखालील करडई लागवड क्षेत्रासाठी देश पातळीवर प्रसारीत

५. करडई - फुले किरण (एस.

एस.एफ.-१६-०२): करडईच्या फुले किरण (एस.एस.एफ.-१६-०२) या वाणाची भारतातील (महाराष्ट्र, कर्नाटक, आंध्रप्रदेश आणि तेलंगना, मध्य प्रदेश आणि छत्तीसगड) या करडई लागवड क्षेत्रात लागवडीसाठी प्रसारित करण्याची शिफारस करण्यात आली आहे.

ठळक वैशिष्ट्ये

- * बियाण्याचे उत्पादन- २०५४ किलो/ हे. (ए १ या तुल्य वाणापेक्षा १० टक्के जास्त)
- * सर्वाधिक तेलाचे प्रमाण- ३०.५५ टक्के (ए १ या तुल्य वाणापेक्षा १९.९२ टक्के जास्त)
- * कालावधी- १२५-१३० दिवस
- * जिरायत तसेच ओलिताखालील करडई लागवड क्षेत्रासाठी देश पातळीवर प्रसारीत

६. तीळ - फुले पूर्णा (जे.एल.टी.

४०८-२): तीळ पिकाच्या, फुले पूर्णा (जे.एल.टी. ४०८-२) या वाणाने उन्हाळी हंगामात अधिक उत्पादन दिले असून प्रचलितवाणापेक्षा सरस आढळून

आला आहे. हा वाण महाराष्ट्रातील खानदेश, आणि लगतच्या विदर्भ आणि मराठवाडा विभागातील जिल्ह्यांसाठी उन्हाळी हंगामासाठी प्रसारित करण्याची शिफारस करण्यात आली आहे.

ठळक वैशिष्ट्ये

- * अधिक उत्पादन - ७०५ की/हे. (तुल्य वाण जे.एल.टी. ४०८ आणि टी.के.टी.२२ पेक्षा अनुक्रमे २३% व १४% जास्त)
- * तेलाचे अधिक प्रमाण- ४९.०२%
- * टपोरे पांढरे दाणे
- * महाराष्ट्रातील खानदेश आणि लगतच्या विदर्भ आणि मराठवाडा विभागातील जिल्ह्यांसाठी उन्हाळी हंगामासाठी प्रसारीत

७. उडिद - फुले वसु (पियु-

०६०९-४३): उडिदाचा फुले वसु (पियु-०६०९-४३) अधिक उत्पादन देणाऱ्या वाणाची महाराष्ट्रासाठी लागवडीकरिता प्रसारित करण्यासाठी शिफारस करण्यात आली आहे.

ठळक वैशिष्ट्ये

- * उत्पादन- ८५९ की/हे. (तुल्य वाण टी.पी.यु.- ४ पेक्षा १६.३९% जास्त आणि बी.डी.यु.-१ पेक्षा २२.०३% जास्त)
- * लवकर पक्क होणारा वाण (कालावधी ७३ दिवस), टपोरे दाणे
- * भुरी व पिवळा विषाणू यांना साधारण प्रतिकारक
- * महाराष्ट्र राज्यात लागवडीसाठी शिफारीत

८. सोयाबीन- फुले दुर्वा

(केडीएस-९९२): फुले दुर्वा (केडीएस ९९२) हा सोयाबीन वाण दक्षिण महाराष्ट्रात खरीप हंगामात लागवडीसाठी प्रसारित करण्याची शिफारस करण्यात येत आहे. हा वाण राष्ट्रीय पातळीवर दक्षिण महाराष्ट्र, कर्नाटक, आंध्रप्रदेश, तेलंगणा आणि तामिळनाडू या राज्यांसाठी प्रसारित करण्यात आला आहे.

ठळक वैशिष्ट्ये

- * उत्पादन: २५ ते ३० क्वि./हे (तुल्य वाण जेएस ९३०५ पेक्षा ३४% आणि फुले अग्रणी पेक्षा २५% जास्त)
- * तेलाचे प्रमाण : १८.२५%
- * कालावधी : १०० ते १०५ दिवस
- * तांबेरा, जांभळे दाणे आणि जिवाणूजन्य ठिपके या रोगांस कमी

बळी पडते.

- * दक्षिण महाराष्ट्र, तेलंगणा, कर्नाटक, आंध्र व तामिळनाडू राज्यांसाठी शिफारस

उद्यानविद्या पिके

९. पेरु - फुले अमृत (जीकेजीएस-पी-०१-१०): चमकदार हिरवट पिवळसर फळे, लाल रंगाचा गर, मध्यम बियांची संख्या, मध्यम मऊ बी आणि अधिक उत्पादनासाठी निवड पध्दतीने विकसित पेरुचा फुले अमृत (जीकेजीएस-पी-०१-१०) हा वाण महाराष्ट्रात लागवडीसाठी प्रसारित करण्याची शिफारस करण्यात आली आहे.

ठळक वैशिष्ट्ये

- * उत्पादन- १२.७३ किलो/झाड , २१.२७ टन/ हे. (झाडाचे वय- १२ वर्षे)
- * मध्यम आकाराची फळे (२१०.६७- २२२.३३ ग्रॅम)
- * लाल रंगाचा गर (लायकोपेन रंगद्रव - ४.८३ मि. ग्रॅम प्रती १०० ग्रॅम), फळाची साल चमकदार व गुळगुळीत, खाण्या योग्य पक्कतेची फळे हिरवट, फळांच्या सालीची जाडी - १.०३ से.मी., बियांचा कठीणपणा- मऊ, बियांची संख्या- मध्यम
- * महाराष्ट्र राज्यासाठी प्रसारित

१०. चिंच - फुले श्रावणी (आरएचआरटी-१४): अधिक उत्पादन, फळांचा आकर्षक तपकिरी रंग, किंचित वक्र, चवीला मध्यम गोड आणि गराचे भरपूर प्रमाण अशी वैशिष्ट्यपूर्ण गुणधर्म असणारा चिंचेचा फुलेश्रावणी (आर.एच.आर.टी.-१४) हा वाण महाराष्ट्रात लागवडीसाठी प्रसारित करण्याची शिफारस करण्यात आली आहे.

ठळक वैशिष्ट्ये

- * उत्पादन- ७८.४४ कि./झाड, २९.७३ टन/हे. (झाडाचे वय - ३१ वर्षे)
- * चवीला मध्यम गोड (३४.७८० ब्रिक्स)
- * गराचे प्रमाण भरपूर (६२.२३ %)
- * नियमित फळधारणा, फळांचा आकार मोठा (एका फळाचे वजन २६.८६ ग्राम), झाडे निमपसरी
- * महाराष्ट्र राज्यासाठी प्रसारित

कृषि यंत्रे औजार

११. फुले ऑटोमॅटिक पलटी नांगर:

सुलभपणे नांगरणी करण्याकरिता श्रम, वेळ व पैशांची बचत करण्यासाठी ट्रॅक्टरचलित फुले ऑटोमॅटिक पलटी नांगर प्रसारित करण्याची शिफारस करण्यात आले आहे.

ठळक वैशिष्ट्ये

- * नांगर ४० व त्यापेक्षा जास्त अक्षशक्तीच्या ट्रॅक्टरने चालविता येतो.
- * ट्रॅक्टरच्या पोजिशन कंट्रोल लिव्हरने अटोमॅटिक पलटी करता येतो
- * प्रक्षेत्रिय कार्यक्षमता ८०.४५ % इतकी आहे
- * हायड्रोलिक नांगराच्या किंमतीपेक्षा २० % कमी किंमत
- * हलक्या, मध्यम व भारी जमिनीकरिता उपयुक्त

पीक उत्पादन तंत्रज्ञान शिफारशी

नैसर्गिक साधनसंपत्ती व्यवस्थापन

१. महाराष्ट्रातील अवर्षणप्रवण विभागातील लिंबू पिकावरील नाग अळीच्या प्रादुर्भावाची हवामान घटकावर आधारीत एक आठवडा आधी पूर्वसुचना देण्यासाठी खालील प्रतिगमन सुत्राची शिफारस करण्यात येत आहे.

सुत्र: मागील १० वर्षांच्या हवामान निरीक्षणानुसार

नाग अळी (नागमोडी चट्टे/झाड) = $293.93 \times 0.95 \times$ किमान तापमान - $2.99 \times$ दुपारची

आर्द्रता + $0.23 \times$ पाऊसमान - $90.89 \times$ प्रखर सूर्यप्रकाशाचे तास याठिकाणी,

नाग अळी = नागमोडी चट्ट्यांची संख्या/झाड (सूत्रामध्ये)

किमान तापमान (अंश सेंटीग्रेड)

दुपारची आर्द्रता (टक्के)

पाऊसमान (मिमी) आणि

प्रखर सूर्यप्रकाशाचे तास (तास)

२. पश्चिम महाराष्ट्रातील बटाटा पिकावरील माव्याच्या प्रादुर्भावाची हवामान घटकावर आधारीत एक आठवडा आधी पूर्वसुचना देण्यासाठी खालील प्रतिगमन सुत्राची शिफारस करण्यात येत आहे.

सुत्र: मागील १० वर्षांच्या हवामान निरीक्षणानुसार

मावा (माव्याची संख्या/पान/झाड) = $649.93 - 0.32 \times$

- कमाल तापमान + १०.७४ X
किमान तापमान+ २०.७६ X सकाळची आर्द्रता+ ६१.७८ X वाऱ्याची गती
याठिकाणी,
मावा = माव्याची संख्या/पान/झाड (सुत्रामध्ये)
कमाल तापमान (अंश सेंटीग्रेड)
किमान तापमान (अंश सेंटीग्रेड)
सकाळची आर्द्रता (टक्के) आणि
वाऱ्याची गती (कि.मी./तास)
३. पश्चिम महाराष्ट्रातील गहू पिकावरील माव्याच्या प्रादुर्भावाची हवामान घटकावर आधारीत एक आठवडा आधी पूर्वसुचना देण्यासाठी खालील प्रतिगमन सुत्राची शिफारस करण्यात येत आहे.
सुत्र: मागील १० वर्षांच्या हवामान निरीक्षणानुसार
मावा (माव्याची संख्या/फांदी/झाड)= २००.७० - १५.६५ X
कमाल तापमान + ३.१२ X सकाळची आर्द्रता + ३८.२५ X
वाऱ्याची गती - २.९१ X बाष्पीभवन
याठिकाणी,
मावा = माव्याची संख्या/फांदी/झाड (सुत्रामध्ये)
कमाल तापमान (अंश सें.)
सकाळची आर्द्रता (टक्के)
वाऱ्याची गती (कि.मी./तास) आणि
बाष्पीभवन (मिमी)
४. पश्चिम महाराष्ट्रातील मध्यम खोल काळ्या जमिनीत बागायती मारवेल गवताच्या अधिक उत्पादन व आर्थिक फायद्यासाठी खालील खतमात्रेची शिफारस करण्यात येत आहे.
* लागवडीपूर्वी शेणखत १० टन प्रती हेक्टरी द्यावे.
* एकूण खतमात्रा १६०:४०:२० किलो नत्र:स्फुरद:पालाश प्रती हेक्टरी प्रती वर्ष द्यावे.
* यापैकी संपूर्ण स्फुरद व पालाश लागवडीच्या वेळी व प्रती वर्षी द्यावे. नत्र आठ समान हप्त्यात २० किलो प्रती हेक्टर लागवडीच्यावेळी व प्रत्येक कापणीनंतर ४५ दिवसांच्या अंतराने द्यावे.
५. उत्तर महाराष्ट्रातील हमखास पावसाच्या प्रदेशात, खरीप भुईमुगाचे अधिक उत्पादन आणि आर्थिक फायदा मिळविण्यासाठी फुले मोरणा/ फुले वारणा या वाणांची पेरणी ६७ किलो/ हेक्टर बियाणे वापरून ४५ X १० सें.मी. या अंतरावर पेरणी करण्याची शिफारस करण्यात येत आहे.
६. उत्तर महाराष्ट्रातील हमखास पावसाच्या प्रदेशात, खरीप भुईमुगाचे अधिक उत्पादन आणि आर्थिक फायदा मिळविण्यासाठी भुईमुग + तूर (४:२) आंतरपिक आणि भुईमुग-हरभरा या पीक पध्दतीची शिफारस करण्यात येत आहे.
७. पश्चिम महाराष्ट्रात, उन्हाळी भुईमुगाचे अधिक उत्पादन आणि आर्थिक फायदा मिळविण्यासाठी भुईमुगाला १०० टक्के शिफारशीत खतमात्रा (२५ किलो नत्र + ५० किलो स्फुरद/हेक्टर) पेरणीच्या वेळी देऊन बायोग्रोची (सुडोमोनास, बौसिलस व यिस्ट) ५० मिली/१० किलो बियाण्यास २०० मिली पाण्याबरोबर बीज प्रक्रिया करण्याची शिफारस करण्यात येत आहे.
८. पश्चिम महाराष्ट्रात, उन्हाळी भुईमुगाचे अधिक उत्पादन आणि आर्थिक फायदा मिळविण्यासाठी भुईमुगाला ७५ टक्के शिफारशीत खतमात्रा (२० किलो नत्र + ४० किलो स्फुरद/ हेक्टरी) पेरणीच्या वेळी देऊन पेरणीनंतर ४५ आणि ६० दिवसांनी २ टक्के, १९:१९:१९ या विद्राव्य खताची फवारणी करण्याची शिफारस करण्यात येत आहे.
९. पश्चिम महाराष्ट्रातील अवर्षणप्रवण विभागातील मध्यम खोल काळ्या जमिनीमध्ये रब्बी सूर्यफुलाचे अधिक उत्पादन आणि आर्थिक फायद्यासाठी तसचे जमिनीचे आरोग्य टिकविण्यासाठी खरीप हंगामामध्ये उडीद हिरवळीचे खत म्हणून उडीद गाडावात्र पेरणीच्या वेळी पीक जमिनीमध्ये गाडून सूर्यफुल बियाण्यास अॅझोटोबॅक्टर आणि अॅझोस्फिरीलीयम जिवाणू खताची प्रत्येकी २५ ग्रॅम प्रति किलो बिजप्रक्रीया करून शिफारशीत नत्र खताच्या अर्धे नत्र (२५ किलो), संपूर्ण स्फुरद (२५ किलो) व पालाश (२५ किलो) प्रति हेक्टरी पेरणीवेळी देण्याची शिफारस करण्यात येत आहे.
१०. पश्चिम महाराष्ट्रातील अवर्षणप्रवण विभागामध्ये गंधकाची कमतरता असलेल्या मध्यम खोल काळ्या जमिनीत जवस पिकाच्या अधिक उत्पादन व आर्थिक फायद्यासाठी शिफारशीत नत्र:स्फुरद:पालाश (२५:५०:०० किलो/ हेक्टरी) खताबरोबर गंधक ४० किलो/ हेक्टर २.५ टन शेणखतामध्ये मिसळून पेरणीपूर्वी १५ दिवस अगोदर देण्याची शिफारस करण्यात येत आहे.
११. पेरभातातील तणांच्या प्रभावी व्यवस्थापनासाठी, अधिक धान्य उत्पादन व आर्थिक मिळकतीकरीता पेरणीनंतर २ ते ३ दिवसांत उगवणपूर्व प्रेटीलाक्लोर ३०.७ टक्के ई.सी. १.५ लिटर प्रती हेक्टर आणि पेरणीनंतर २५ दिवसांनी उगवण पश्चात बिसस्पॅरीबॅक १० टक्के एस.सी. ९ २०० मिली प्रति हेक्टर ५०० लिटर पाण्यात मिसळून फवारणी करण्याची शिफारस करण्यात येत आहे.

१२. महाराष्ट्रातील उपपर्वतीय विभागात शाश्वत उत्पादन व आर्थिक फायदा तसेच जमिनीची सुपीकता टिकवण्यासाठी खरीप पुनर्लागवड भात पिकानंतर उपलब्ध ओलाव्यावर कमीत कमी मशागत तंत्रज्ञान आधारित हरभरा या पिकाची लागवड करण्याची शिफारस करण्यात येते.

१३. महाराष्ट्राच्या उपपर्वतीय विभागात लागवड पध्दतीच्या भात शेतीमध्ये तणांच्या प्रभावी व्यवस्थापनासाठी, अधिक धान्य उत्पादन व आर्थिक मिळकतीकरीता पुनर्लागवडीनंतर ३ ते ५ दिवसांनी उगवणपूर्व पायराझोसल्फुरोन इथाईल १० टक्के डब्ल्यू.पी. १०० ग्रॅम प्रति हेक्टरी ५०० लिटर पाण्यात मिसळून फवारण्याची आणि त्यानंतर ४५ दिवसांनी एक खुरपणी करण्याची शिफारस करण्यात येत आहे.

१४. पश्चिम महाराष्ट्रातील रब्बी कांदा पिकाचे अधिक उत्पादन, पाण्याचा कार्यक्षम वापर व साठवणुकीतील नुकसान कमी करण्यासाठी ठिबक सिंचन पध्दत वापरण्याची व पीक लागवडीनंतर १०० दिवसांनी पाणी बंद करण्याची शिफारस करण्यात येत आहे.

१५. पश्चिम महाराष्ट्रातील मध्यम खोल काळ्या जमिनीत अधिक कांदा बीजोत्पादन तसेच पाण्याचा व खताचा कार्यक्षम वापर होऊन आर्थिकदृष्ट्या फायदेशीर उत्पन्न मिळविण्यासाठी शिफारशीत खत माजेच्या ८० टक्के (९६:४८:४८, नत्र:स्फुरद:पालाश किलो/ हेक्टर) विद्राव्य स्वरूपातील खतांमधून सोबत दिलेल्या तक्त्याप्रमाणे १५ हप्त्यात आठवड्याच्या अंतराने ठिबक सिंचनातून देण्याची शिफारस करण्यात येते.

लागवडी नंतरचा कालावधी (आठवडे)	नत्राचे प्रमाण		स्फुरदाचे प्रमाण		पालाशचे प्रमाण	
	टक्के	कि. प्रति हे.	टक्के	कि. प्रति हे.	टक्के	कि. प्रति हे.
१-२८ (४ आठवडे)	२५	२४.०	३०	१४.४	१५	७.२
२९-५६ (४ आठवडे)	३०	२८.८	३५	१६.८	३५	१६.८
५७-८४ (४ आठवडे)	३०	२८.८	२५	१२.०	३०	१४.४
८५-१०५ (३ आठवडे)	१५	१४.४	१०	४.८	२०	९.६
	१००	९६	१००	४८	१००	४८

१६. पश्चिम महाराष्ट्रातील मध्यम खोल काळ्या जमिनीत उन्हाळी भेंडीचे अधिक उत्पादन तसेच पाण्याचा व खताचा कार्यक्षम वापर

होऊन आर्थिकदृष्ट्या फायदेशीर उत्पन्न मिळण्यासाठी शिफारशीत खत माजेच्या ८० टक्के (८०:४०:४० किलो, नत्र:स्फुरद:पालाश/ हेक्टर) विद्राव्य स्वरूपातील खतांमधून सोबत दिलेल्या तक्त्याप्रमाणे १२ हप्त्यात आठवड्याच्या अंतराने ठिबक सिंचनातून देण्याची शिफारस करण्यात येत आहे.

लागवडी नंतरचा कालावधी (आठवडे)	नत्राचे प्रमाण		स्फुरद चे प्रमाण		पालाश चे प्रमाण	
	टक्के	कि. प्रति हे.	टक्के	कि. प्रति हे.	टक्के	कि. प्रति हे.
१-२१ (३ आठवडे)	२५	२०	२०	०८	१५	०६
२२-४२ (३ आठवडे)	३५	२८	४०	१६	२५	१०
४३-६३ (३ आठवडे)	२५	२०	२५	१०	३०	१२
६४-८४ (३ आठवडे)	१५	१२	१५	०६	३०	१२
	१००	८०	१००	४०	१००	४०

१७. पश्चिम महाराष्ट्रातील हलक्या ते खोल काळ्या जमिनीत कापूस, बाजरी, मका, गहू, मकाचारा, कडवळ, तूर, हरभरा, भुईमूग, कोबी, कांदा व भेंडी या बागायती पिकांसाठी अधिक उत्पादन, अन्नद्रव्यांचे शोषण आणि आर्थिक फायद्यासाठी पिकाच्या शिफारशीत खत मात्रेच्या २५ टक्के नत्र हे शहरी कंपोस्ट खताद्वारे पेरणी/लागवडीपूर्वी एक आठवडा व उर्वरीत ७५ टक्के नत्र युरीयामधून आणि स्फुरद व पालाश शिफारसीप्रमाणे पेरणीच्या वेळी रासायनिक खताद्वारे देण्याची शिफारस करण्यात येत आहे.

टीप: शेतीमध्ये विविध पिकाच्या उत्पादनासाठी शहरी कंपोस्टचा वापर करण्यापूर्वी प्रयोगशाळेत पृथःकरण करून त्यामध्ये जड धातुचे प्रमाण खत नियंत्रण आदेशाच्या नियमावलीप्रमाणे पडताळणी करूनच वापरावे.

१८. पश्चिम महाराष्ट्रातील अवर्षणप्रवण विभागामध्ये गंधकाची कमतरता असलेल्या मध्यम खोल काळ्या जमिनीत करडईच्या अधिक उत्पादन व आर्थिक फायद्यासाठी शिफारशीत नत्र:स्फुरद (५०:२५ कि./हे.) खताबरोबर मुलभूत गंधक ४० कि./हे. एक टन शेणखतामध्ये मुरवून पेरणीपूर्वी पंधरा दिवस अगोदर देण्याची शिफारस करण्यात येत आहे.

१९. पश्चिम महाराष्ट्रातील मध्यम काळ्या जमिनीमध्ये तुळस या औषधी वनस्पतीच्या वाळलेल्या झाडपाल्याच्या अधिक उत्पादन व आर्थिक

फायद्यासाठी या पिकास १० टन/ हेक्टर शेणखतासह नत्र, स्फुरद आणि पालाश प्रत्येकी ४०:३०:२० कि./हेक्टर पैकी अर्धे नत्र आणि संपुर्ण स्फुरद, पालाश पुर्नलागवडीच्या वेळी आणि उर्वरीत अर्धे नत्र लागवडीनंतर ३० दिवसांनी देण्याची शिफारस करण्यात येत आहे.

२०. पश्चिम महाराष्ट्रातील अवर्षणप्रवण विभागातील मध्यम खोल काळ्या जमिनीत करडईचे अधिक उत्पादन आणि आर्थिक फायद्यासाठी शिफारशीत खत मात्रेसोबत नत्र व स्फुरद (५०:२५ कि./हे.) आणि दोन टक्के १९:१९:१९ विद्राव्य खताची फवारणी, रोझेट अवस्था (पेरणीनंतर २५-३० दिवसांनी), कळी अवस्था (पेरणीनंतर ४५-५० दिवसांनी) यावेळी ओलावा ताण अवस्थेत देण्याची शिफारस करण्यात येत आहे.
२१. महाराष्ट्रातील पश्चिम घाट विभागात जस्त व बोरॉनची कमतरता असलेल्या जमिनीत पुर्नलागवड भात पिकाचे अधिक उत्पादन व आर्थिक फायद्यासाठी, भात लागवडीच्या एक महिना आधी हेक्टरी १० टन शेणखत व लागवडीच्या वेळेस हेक्टरी ६० किलो नत्र, ३० किलो स्फुरद, ४.२ किलो जस्त (२० किलो झिंक सल्फेट) व ०.६६ किलो बोरॉन (६ किलो बोरॅक्स) खतांच्या ब्रिकेट्स ५ ग्रॅम गवार डिंक प्रति किलो ब्रिकेट्स लावलेले आणि ५० किलो पालाश देण्याची शिफारस करण्यात येत आहे.
२२. पश्चिम महाराष्ट्रातील अवर्षणप्रवण विभागामध्ये मध्यम खोल काळ्या जमिनीत हरभरा पिकाच्या अधिक उत्पादन व आर्थिक फायद्यासाठी शिफारशीत खत मात्रा नत्र: स्फुरद (२५:५० कि./हे.) आणि ५ टन शेणखत तसेच ५० टक्के घाटे लागण्याच्या अवस्थेत २.० टक्के डायअमोनियम फॉस्फेट द्रावणाची फवारणी करण्याची शिफारस करण्यात येत आहे.

उद्यानविद्या

२३. महाराष्ट्रातील केशर जातीच्या आंब्याच्या जुन्या, कमी उत्पादन देणाऱ्या, घन पध्दतीने (५ x ५ मीटर) लागवड केलेल्या बागांची झाडे अधिक उत्पादनाकरीता नोव्हेंबर-डिसेंबर महिन्यात जमिनीपासून १.५ मीटर उंचीवर छाटण्याची शिफारस करण्यात येत आहे.
२४. खरीप कांद्याचे अधिक उत्पादन आणि आर्थिक फायद्यासाठी रोपवाटीकेत कांदा बियाणे पेरणीनंतर ३० दिवसांनी व कांदा पुर्नलागवडीनंतर अनुक्रमे २०, ४०, ६० दिवसांनी सिलिसिक अॅसिड २.० मिली प्रती लिटर याप्रमाणे शिफारशीत खतमात्रे सोबत (१०० : ५० : ५० कि./हे. नत्र:स्फुरद:पालाश + २० टन/हे. शेणखत) फवारणी करण्याची शिफारस करण्यात येत आहे.

मुलभूत शास्त्रे, अन्नशास्त्र व जैव तंत्रज्ञान

२५. हवामान बदलास प्रतिरोधक सोयाबीन वाणांचा पैदास कार्यक्रम गतीशील होण्याकरिता सोयाबीन पिकाची वाढ संपूर्ण झाल्यानंतरच फुलोरा येणे या गुणधर्माची अचुक चाचणी सॅट १९७१७९बीपी आणि सॅट ०६३११६बीपी या एसएसआर मार्करच्या सहाय्याने घेण्याची शिफारस करण्यात येत आहे.
२६. कापणीस उशीर झालेल्या ७० दिवसाच्या आतील फुले गुणवंत या संकरीत नेपियर वाणाच्या चान्यात २ टक्के गुळाच्या द्रावणाचा वापर करून उत्तम प्रतीचा मुरघास तयार करण्याची शिफारस करण्यात येत आहे.
२७. रसाची गाळप क्षमता व २ तासांच्या कालावधीतील रसाच्या टिकवण गुणवत्तेचे जैव रासायनिक घटकांच्या आधारे विश्लेषण केले असता, पीडीएन-१५०१२ हे जीनप्रारूप विशेषत: रसवंतीसाठी योग्य असल्याची शिफारस करण्यात येत आहे.
२८. औषधी वनस्पतीच्या पावडर पासून अधिक तंतुमय पदार्थ असणारी कुकीज तयार करण्यासाठी शतावरी ६ टक्के किंवा अश्वगंधा ६ टक्के किंवा पुदिना ४ टक्के किंवा आवळा ५ टक्के किंवा बेहडा ५ टक्के, मैद्यामध्ये मिसळून, मैदा १००० ग्रॅम, ५०० ग्रॅम साखर, ५०० ग्रॅम वनस्पती तूप, ५ ग्रॅम अमोनियम बायकार्बोनेट व ५ ग्रॅम सोडियम बायकार्बोनेट वापर करण्याची शिफारस करण्यात येत आहे.
२९. कोद्रा तृणधान्यांच्या पिठापासून पोषणमूल्ययुक्त अधिक तंतुमय पदार्थ असणारी उत्तम प्रकारच्या कुकीज किंवा बिस्कीट तयार करण्यासाठी कोद्राचे पीठ ५०० ग्रॅम व मैदा ५०० ग्रॅम, ५०० ग्रॅम साखर, ५०० ग्रॅम वनस्पती तूप, ५ ग्रॅम अमोनियम बायकार्बोनेट, ५ ग्रॅम सोडियम बायकार्बोनेट वापरण्याची शिफारस करण्यात येत आहे.

पीक संरक्षण

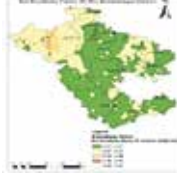
३०. कांदा पिकावरील अल्टरनेरीया बुरशीमुळे उद्भवणाऱ्या करपा रोगाच्या परिणामकारक व्यवस्थापनासाठी आणि किफायतशीर उत्पादनासाठी कांदा रोपांची मुळे पुर्नलागवडीच्या वेळी सिलिसिक अॅसिड २.० मिली प्रती लिटर पाण्यात मिसळून पाच मिनीटे बुडवून रोपाची लागवड करावी, तदनंतर पीक २०, ४० आणि ६० दिवसाचे असतांना सिलिसिक अॅसिडची फवारणी २ मिली प्रती लिटर पाण्यात मिसळून करावी.
३१. महाराष्ट्राच्या अवर्षणप्रवण विभागातील कोरडवाहु रब्बी ज्वारीचे आणि कडब्याचे किफायशीर उत्पादन घेण्यासाठी आणि ५० टक्के नत्र व २५ टक्के स्फुरद या रासायनिक खतांची बचत करण्यासाठी

बियाणे पेरणीपूर्वी प्रती लिटर पाण्यात ३० मिली मफुकृवि द्रवरूप अॅसिटोबॅक्टर आणि ३० मिली मफुकृवि द्रवरूप स्फुरद विघटक जीवाणू (पीएसबी) या प्रमाणात मिसळून तयार केलेल्या द्रावणात १२ तास बुडवून पेरणी करावी आणि शिफारशीच्या ५० टक्के नत्र (२५ किलो/हेक्टर), ७५ टक्के स्फुरद (१८ किलो/हेक्टर) आणि १०० टक्के पालाश (२५ किलो/हेक्टर) वापरावे.

कृषि अभियांत्रिकी

३२. महाराष्ट्रातील अहमदनगर जिल्हयासाठी धुप सुत्राने जमिनीची धुप काढण्यासाठी तालुका निहाय धुप गुणांक नकाशाची शिफारस करण्यात येत आहे.

३३. जमिनीची धुप मोजण्याकरीता वापरण्यात येणाऱ्या सुधारीत धुप मोजमाप समीकरण $S_Y = K_1 (Qqp) m$ KLSCP मधील K_1 आणि m च्या अमेरिकेतील निरीक्षणाद्वारे ठरविलेल्या ११.८ आणि ०.५६ या गुणांका ऐवजी सलग उतारासाठी ०.०३९ व ०.१३५, बर्हिगोल - आंतरगोल उताराकरीता ०.०७६ व ०.०३ आणि आंतरगोल - बर्हिलगोल उतारासाठी ३५.४९ व १.३२ अशा बदलाव्यात अशी शिफारस करण्यात येत आहे.

३४. सोलापूर जिल्हयासाठी पावसाची तीव्रता-वारंवारता आणि कालावधी यातील संबंध दर्शविणारे समीकरण,

$$\text{पावसाची तीव्रता (सें.मी./ तास)} = \frac{\text{के (परतीचा कालावधी, वर्षे)}^{\text{ए}}}{(\text{पावसाचा कालावधी, तास} + \text{बी})^{\text{बी}}}$$

या समीकरणातील के, ए, बी, आणि डी या गुणांकांमध्ये संवेदनशीलता विश्लेषणानुसार दर पाच वर्षांनी सुधारणा करण्याच्या शिफारशीनुसार या गुणांकांमध्ये अनुक्रमे ४.५७, ०.१९३४, ०.४० आणि ०.९१८७ अशी सुधारणा करण्याची शिफारस करण्यात येत आहे.

३५. वर्तमान कृषी यांत्रिकीकरणाने सर्वेक्षण करणे आणि पिके, कार्य आणि प्रकारानुसार कृषी यंत्राची माहिती उपलब्ध करून देण्यासाठी 'फुले-सन्मान' या मोबाईल ॲपचा वापर करण्याची शिफारस करण्यात येत आहे.

३६. शेतकरी आणि कृषी यांत्रिकी सेवा पुरवठादारांचा भाडे तत्वावर यंत्रे, दुरुस्ती आणि विक्रीसाठी समन्वय करून देण्याकरीता 'फुले-सॅम' या मोबाईल ॲपचा वापर करण्याची शिफारस करण्यात येत आहे.

३७. सिंचनाचे वेळापत्रक ठरविण्यासाठी लागणाऱ्या प्रत्यक्ष-वेळ व विशिष्ट स्थानाचे बाष्पोपणोत्सर्जन जाणून घेण्यासाठी महात्मा फुले कृषी विद्यापीठाने विकसित केलेले 'Spatial ETr' या वेब आणि मोबाईल आधारित प्रणाली वापरण्याची शिफारस करण्यात येत आहे.

३८. पश्चिम महाराष्ट्रातल्या तालुक्यांसाठी भुईमुग व वांगी पिकाला, प्रवाही व ठिबक सिंचन पध्दतीद्वारे ठराविक ठिकाणची आठवडानिहाय पाण्याची व सिंचनाची गरज काढण्यासाठी महात्मा फुले कृषी विद्यापीठाने विकसित केलेले तक्ते आणि भौगोलिक माहिती प्रणाली (जीआयएस) मध्ये विकसित केलेले नकाशे वापरण्याची शिफारस करण्यात येत आहे.

३९. सोयाबीन पिकाची पाण्याची गरज निश्चित करण्यासाठी खालील तक्त्यात नमूद केलेल्या पीक गुणांकाचा वापर करण्याची शिफारस देण्यात येत आहे.

पेरणी नंतरचा आठवडा	पीक गुणांक
१	०.५६
२	०.६१
३	०.६८
४	०.७७
५	०.८७
६	०.९७
७	१.०५
८	१.१०
९	१.१२
१०	१.०९
११	१.०१
१२	०.९०
१३	०.७६
१४	०.६२
१५	०.५०
१६	०.४५

वरील तक्त्याला पर्याय म्हणून खालील सूत्राची शिफारस करण्यात येते.

$$\text{पीकगुणांक} = १०.८४ (\text{ट/ठ})^५ + १७.०६३ (\text{ट/ठ})^४ + २.३९४९ (\text{ट/ठ})^३ + ३.४९११ (\text{ट/ठ})^२ + ०.२३६९ (\text{ट/ठ}) + ०.५४८२$$

ट = पेरणीपासूनचा दिवस

ठ = पीक कालावधी

४०. राहुरी भागासाठी फुलकोबी, लसूण, टरबूज व काकडी या पिकाची पाण्याची गरज निश्चित करण्यासाठी खालील तक्त्यात नमूद केलेले एफएओचे सुधारित पिक गुणांक वापरण्याची शिफारस करण्यात येत आहे.

फुलकोबी		लसूण		टरबूज		काकडी	
लागवडी नंतरचा आठवडा	सुधारीत पीक गुणांक	पेरणी पश्चात आठवडा	सुधारीत पीक गुणांक	पेरणी पश्चात आठवडा	सुधारीत पीक गुणांक	पेरणी पश्चात आठवडा	सुधारीत पीक गुणांक
१	०.७२	१	०.७३	१	०.७८	१	०.७७
२	०.७५	२	०.७४	२	०.८०	२	०.७८
३	०.७८	३	०.७६	३	०.८३	३	०.८१
४	०.८२	४	०.७७	४	०.८७	४	०.८४
५	०.८६	५	०.७९	५	०.९०	५	०.८७
६	०.९०	६	०.८१	६	०.९४	६	०.९०
७	०.९४	७	०.८३	७	०.९८	७	०.९४
८	०.९८	८	०.८५	८	१.०१	८	०.९८
९	१.०१	९	०.८८	९	१.०३	९	१.०१
१०	१.०३	१०	०.९०	१०	१.०४	१०	१.०३
११	१.०४	११	०.९३	११	१.०३	११	१.०५
१२	१.०४	१२	०.९५	१२	१.०१	१२	१.०७
१३	१.०२	१३	०.९८	१३	०.९८	१३	१.०७
१४	०.९८	१४	०.९९	१४	०.९४	१४	१.०६
		१५	१.००	१५	०.८९	१५	१.०४
		१६	०.९९	१६	०.८४	१६	१.०१
		१७	०.९७			१७	०.९७
		१८	०.९३			१८	०.९२
		१९	०.८६			१९	०.८७
		२०	०.७६				

वरील तक्त्याला पर्याय म्हणून खालील सूत्राची शिफारस करण्यात येते.

पीक	बहुपद सूत्र
फुलकोबी	पीकगुणांक = $३.४४४६ (ट/ठ)^४ - ८.७६८३ (ट/ठ)^५ + ६.४६६९ (ट/ठ)^३ - १.४४१७ (ट/ठ)^२ + ०.५९९८ (ट/ठ) + ०.६४८३$
लसूण	पीकगुणांक = $-२.६४६६ (ट/ठ)^५ + ३.१०८९ (ट/ठ)^३ - ०.८२५५ (ट/ठ)^२ + ०.३५८३ (ट/ठ) - ०.७१८$
टरबूज	पीकगुणांक = $३.०२६९ (ट/ठ)^४ - ५.७७ (ट/ठ)^५ + २.०२८१ (ट/ठ)^३ + ०.४९७६ (ट/ठ)^२ + ०.२७०६ (ट/ठ) + ०.७७०९$
काकडी	पीकगुणांक = $१.४२२४ (ट/ठ)^४ - २.३८०७ (ट/ठ)^५ + ०.६५७१ (ट/ठ)^३ + १.५६८१ (ट/ठ)^२ + ०.१२५८ (ट/ठ) + ०.७६४$

(ट = पेरणी / टोकण पश्चात दिवस, ठ = पीक कालावधी)

४१. ठिबक सिंचन पध्दतीद्वारे वेगवेगळ्या पिकांस खताची मात्रा किती खते किती द्यावी व ते देण्याचा कालावधी काढण्यासाठी महात्मा फुले कृषि विद्यापीठाने विकसित केलेल्या 'फुले फर्टिगेशन शेड्यूलर' या मोबाईल ॲपचा वापर करण्याची शिफारस करण्यात येत आहे.

४२. पाणी कमतरता नसलेल्या सुरु हंगामी ऊसाची नॉर्मलायझ्ड डीफरन्स व्हेजिटेटिव्ह इंडेक्स (एनडीव्हीआई) निश्चित करण्यासाठी पुढील सूत्रांचा शिफारस करण्यात येत आहे.

एनडीव्हीआई (ट) = ट दिवसाचा एनडीव्हीआई

ट = लागवडीपासूनचे दिवस (५० दिवसांच्या पुढे)

ठ = पीक कालावधी (३६५ दिवस)

एनडीव्हीआई (ट) = $- 0.४३६ (ट/ठ)^३ - 0.७१६ (ट/ठ)^२ + १.७७५ (ट/ठ) + 0.१९८$

तसेच पुढील सूत्रांचा वापर करून एनडीव्हीआई पासून पीक गुणांक काढण्याची शिफारस करण्यात येत आहे. जेणेकरून पाहिजे त्यावेळी सुरु हंगामी ऊसाची पाण्याची गरज निश्चित करता येईल.

पीक गुणांक (ट) = $-३.५२५ (एनडीव्हीआई(ट))^२ + ६.७४९ (एनडीव्हीआई(ट)) - १.९९५$

परिपक्व अवस्थेपर्यंत (लागवडीपासून १ ते २९४ दिवसांपर्यंत)

परिपक्व अवस्थेनंतर (लागवडीपासून २९५-३६५ दिवसांपर्यंत)

पीक गुणांक (ट) = $१२.२५ (एनडीव्हीआई(ट))^२ - १६.७९ (एनडीव्हीआई(ट)) + ६.०५६$

पीक गुणांक (ट) = ट दिवसाचा पीक गुणांक

४३. पश्चिम महाराष्ट्रातील मध्यम खोल काळ्या जमिनीत सुरु ऊसाचे आर्थिकदृष्ट्या अधिक उत्पन्न घेण्यासाठी ५ फुटी सत्यांमध्ये सुरु ऊसाची रोपे ४५ सें.मी. अंतरावर लागवड करून त्यामध्ये भूमिगत ठिबक सिंचन प्रणालीचा अवलंब करून प्रत्येक सरीत एक उपनळी वापरून दिवसाआड बाष्पोत्सर्जनाच्या ८० टक्के पाणी द्यावे. तसेच ठिबक सिंचनाद्वारे ८० टक्के शिफारशीत खतमात्रा (२००:९२:९२, नत्र:स्फुरद:पालाश किलो/हे.) एकूण ३० सुलभ हप्त्यात विभागून देण्याची शिफारस करण्यात येत आहे.

सामाजिक शास्त्रे

४४. महात्मा फुले कृषि विद्यापीठाने कांदा पिकाच्या विकसित केलेल्या वाणांच्या (बसवंत-७८०, एन-२-४-१, एन-५३, फुले सफेद, फुले सुवर्णा व फुले समर्थ) लागवडीमुळे महाराष्ट्रातील शेतकऱ्यांना १८ वर्षांत (२००२-०३ ते २०१९-२०) एकूण ४४,९५७ कोटी रुपये तर ४,६८६ कोटी रुपयांचा निव्वळ उत्पन्न मिळाले आहे. कांदा पिकाच्या संशोधन आणि विस्तार कार्यामध्ये १ रुपयाची

गुंतवणूक केली असता ३० रुपये उत्पन्न व अंतर्गत परतावा दर ३२ टक्के मिळतो. म्हणून कांदा पिकाच्या संशोधन व विस्तारासाठी शासनाने वाढीव निधी उपलब्ध करून देण्याची शिफारस करण्यात येत आहे.

४५. उडीद पीक उत्पादनातून मिळणाऱ्या रोजगारामध्ये अनुक्रमे ११ व १४ टक्के, उत्पादनात २७ व २९ टक्के आणि उत्पन्नामध्ये ३४ व २८ टक्क्यांची वाढ तसेच प्रति क्विंटल उत्पादन खर्चामध्ये झालेली ७ व १० टक्क्यांची घट ही अनुक्रमे कमीपेक्षा मध्यम व मध्यमपेक्षा उच्च या दोन अवलंबन गटामध्ये आढळून आलेली आहे. पीक उत्पादन खर्चातील प्रति क्विंटल घट व उत्पादनातील वाढ ही शेतकऱ्यांनी विद्यापीठाने शिफारसीत केलेल्या तंत्रज्ञानाच्या अवलंबनामुळे झालेली आहे. म्हणून, खर्च कपात आणि उत्पादनातील वाढीसाठी, शेतकऱ्यांनी उडीद पिकासाठीच्या तंत्रज्ञानाचा परिपूर्ण अवलंब करावा, अशी शिफारस करण्यात येते.

४६. पारंपारिक प्रवाही सिंचन पध्दती ऐवजी ठिबक पध्दतीचा सिंचनासाठी वापर केल्याने ऊस आणि कापूस पिकाच्या उत्पादनामध्ये अनुक्रमे ३३ आणि ४३ टक्के वाढ, प्रति हेक्टरी ४१ आणि ४४ टक्के पाण्याची बचत व त्यामुळे प्रति हेक्टरी १६ आणि ४२ टक्के विजेच्या वापरात बचत आणि अनुक्रमे १६ आणि ४२ टक्के कार्बन उत्सर्जन प्रति हेक्टरी कमी होत, म्हणून व्यापक प्रमाणात हवामान बदल अनुकूल शेतीसाठी ठिबक सिंचनाचा ऊस आणि कापूस पिकांसाठी अवलंब करण्यास प्रोत्साहित करण्याची शिफारस करण्यात येते.

४७. मागील दहा वर्षांमध्ये (२०१०-११ ते २०१९-२०) भारतातून ७३ टक्के केळीची निर्यात ही संयुक्त अरब अमिरात, सौदी अरेबिया, बहरीन व नेपाळ या चार देशांना होत असून कुवेत, कतार, ओमान आणि इराण या देशांमध्ये निर्यात झालेल्या केळीस रु. ४२ प्रति किलोचे दर मिळाले जे बहरीन व नेपाळ (रु. २२ प्रति किलो) यांच्या पेक्षा जास्त होता, म्हणून शिफारस करण्यात येते की, अधिक उत्पन्न मिळण्यासाठी कुवेत, कतार, ओमान आणि इराण या सारख्या जास्त किंमत देणाऱ्या देशांकडे निर्यात करण्यावर भर देण्यात यावा.

४८. अळिंबी प्रशिक्षणाचा प्रशिक्षणार्थीवर झालेला परिणाम या प्रकल्पाच्या संशोधनाअंती धिंगरी अळिंबी उत्पादनासाठी खर्च : नफा गुणोत्तर १:४.४ (ताजी अळिंबी) व १:१.२ ते १:१.७ या दरम्यान (प्रक्रियायुक्त अळिंबी) असल्याने हा उपक्रम लघु व सीमांत शेतकरी तसेच भूमिहीनांसाठी उपजीविकेचा उत्तम स्रोत असल्याचे निदर्शनास आले. तसेच, ५४ टक्के प्रशिक्षणार्थींनी अळिंबी प्रशिक्षणाचा कालावधी वाढविणेबाबत सूचित केले आहे. लोकांमधील कमी जागरूकता (८७ टक्के) व अळिंबीस बाजारात

असणारी कमी मागणी (८४ टक्के) या मुख्य कारणांमुळे तीन-पंचमाश प्रशिक्षणार्थींनी अळिंबी प्रकल्प सुरू करून बंद केल्याचे निदर्शनास आले.

त्यामुळे अशी शिफारस करण्यात येते की, राज्य शासन कृषि विभाग आणि कृषि विज्ञान केंद्र यांनी लघु व सीमांत शेतकरी तसेच भूमिहीन यांचेमध्ये अळिंबी उत्पादनाबद्दल जागृती निर्माण करून त्यांच्यामध्ये या उपक्रमाला जास्तीत जास्तीत जास्त चालना द्यावी व भारतीय कृषि अनुसंधान परिषद व महात्मा फुले कृषि विद्यापीठ, राहुरी यांनी अळिंबी उत्पादन प्रशिक्षणाचा कालावधी वाढवावा. असेही शिफारशीत करण्यात येते की राज्याचे कृषि व संबंधित विकास विभाग, अशासकीय संस्था व कृषि विज्ञान केंद्र यांच्या मदतीने बाजार व प्रक्रिया प्रकल्पांबरोबर मजबूत साखळी, लोकांमध्ये अळिंबीचे आरोग्य विषयक फायदे या बद्दल जागरूकता व अळिंबी उत्पादक संघ यांची निर्मिती करण्यात यावी.

४९. गटशेतीच्या अभ्यासाअंती असे निदर्शनास आले की गट शेती योजनेमधील गटांनी मिळविलेल्या आर्थिक पाठिंब्याच्या आधारे लघु व सीमांत शेतकऱ्यांना वैयक्तिकरित्या शक्य नसलेले मोठ्या गुंतवणुकीचे प्रकल्प उभारणे शक्य झाले आहे. कोणताही गट गटशेतीच्या संकल्पनेप्रमाणे एकत्रित शेती/ पशुपालन करित नव्हता. असेही निदर्शनास आले की ८० टक्क्यांपेक्षा जास्त गटशेती सदस्यांनी बँक कर्ज मिळविण्यामध्ये अडचणी व कृषि प्रक्रिया प्रकल्पांसाठी कृषि दराऐवजी औद्योगिक दरानुसार शुल्क आकारणी या समस्या नोंदविल्या.

त्यामुळे, अशी शिफारस करण्यात येते की, राज्य शासनाच्या कृषि विभागाने गटशेती योजनेखालील गटातील शेतकऱ्यांना गटशेती/ पशुपालन करणेसाठी प्रोत्साहित करावे, लघु व सीमांत शेतकऱ्यांच्या सबलीकरणासाठी यशोगाथांद्वारे गटशेतीस मोठ्या प्रमाणावर चालना द्यावी व प्रक्रिया अधिक सुलभ करावी. कृषि प्रक्रिया प्रकल्पांकरिता औद्योगिक दराऐवजी कृषि दराने विद्युत पुरवठा करावा.

५०. मध्यम ते भारी काळ्या पाणथळ क्षारयुक्त-चोपण जमीन सुधारणेसाठी भूमिगत निचरा प्रणाली तांत्रिक व आर्थिक दृष्ट्या व्यवहार्य तसेच सामाजिक दृष्ट्या स्वीकार्य असल्याचे दिसून आले असले तरी, हिरवळीच्या खतांचा तसेच जिप्समच्या वापराबद्दलचे शेतकऱ्यांचे अवलंबन कमी आढळून आले आहे. याशिवाय जमीन सुधारणेपश्चात १० ते १५ मी., १६ ते २० मी. व २१ ते ३० मी. या निचरा पाईपच्या तिन्ही अंतरावरील ऊस पिकाचे उत्पादन व नफा-खर्च गुणोत्तरामध्ये लक्षणीय फरक दिसून येत नसल्याने, असे शिफारशीत करण्यात येते की, मध्यम ते भारी काळ्या पाणथळ क्षारयुक्त-चोपण जमिनी सुधारण्यासाठी शेतकऱ्यांद्वारे कमी

अंतरावर निचरा पाईप बसविल्यामुळे येणारा वाढीव खर्चाचा बोजा आणि पाण्याचा अतिरिक्त निचरा टाळण्यासाठी २१ ते ३० मीटर अंतरावर निचरा पाईप टाकण्याचे अवलंबन करण्यास, हिरवळीच्या खतांचा तसेच जिप्समच्या (५ टन प्रती हेक्टर) वापरासाठी विस्तार यंत्रणांनी (कृषि विज्ञान केंद्र, कृषि विद्यापीठे व कृषि विभाग) गट चर्चा व परिणाम प्रात्याक्षिके यांच्याद्वारे शेतकऱ्यांना प्रोत्साहित करावे.

५१. अमेरिकन लष्करी अळीच्या नियंत्रणासाठी मका उत्पादक शेतकऱ्यांद्वारे केल्या जाणाऱ्या उपाययोजनांबाबत केलेल्या अभ्यासाअंती असे निदर्शनास आले की, बहुतांश प्रतिसादार्थी शेतकरी हे सरासरी विस्तार संपर्क आणि उच्च प्रसार माध्यमांचा वापर करणारे आहेत. अमेरिकन लष्करी अळीच्या नियंत्रणासाठी ते फक्त रासायनिक नियंत्रणावर अवलंबून आहेत आणि ते मशागत, भौतिक व जैविक पध्दतींचा अवलंब अत्यंत कमी प्रमाणात करत आहेत. परंतु मका लागवडीमध्ये अमेरिकन लष्करी अळीच्या शाश्वत व्यवस्थापनासाठी रासायनिक, मशागत, भौतिक आणि जैविक नियंत्रण पध्दतींचा एकत्रित अवलंब करणे आवश्यक आहे. त्यामुळे अशी शिफारस करण्यात येते की, कृषि विभागाने कृषि विज्ञान केंद्रांच्या सहाय्याने अमेरिकन लष्करी अळीच्या एकात्मिक नियंत्रणासाठी शेतकऱ्यांना ज्ञान व कौशल्ये प्रदान करण्यासाठी तसेच अवलंबन वाढविण्यासाठी शेतकरी शेती शाळा स्थापित करण्यासाठी प्रोत्साहित करावे.

५२. सदर संशोधन अभ्यासातून असे दिसून येते की, पेरू उत्पादकांना घन लागवड पध्दतीमधील छाटणी व वळण देणे (८०% आणि ८५%), पुर्नजीवनतंत्र (६९% आणि ७५%), खत व्यवस्थापन (६८% आणि ८३%), फळ माशी आणि सुत्रकृमीचे नियंत्रण (५८% आणि ७६%) आणि काढणीपश्चात तंत्रज्ञान (५२% आणि १००%), या बाबींचे कमी ज्ञान तसेच कमी अवलंबन आहे. त्यामुळे अशी शिफारस करण्यात येते की, कृषि विभागाने कृषि विद्यापीठांच्या आणि कृषि विज्ञान केंद्रांच्या समन्वयाने पेरू उत्पादकांसाठी वरील बाबींवर प्रशिक्षण कार्यक्रम आणि प्रात्यक्षिकांचे आयोजन करावे.

५३. कापूस पिकाच्या अभ्यासावरून असा निष्कर्ष काढला आहे की, कापूस पिकाची फेरपालट, आंतरपिकांचे उत्पादन करणे आणि ट्रायकोकार्ड स्थापित करणे ही गुलाबी बोंडअळीवर नियंत्रण ठेवण्याची शिफारस केलेली होती. परंतु असे आढळले आहे की फारच कमी शेतकरी पिकाची फेरपालट (२८%), आंतरपीक (५१%) आणि ट्रायकोकार्ड (५%) आणि इतर बायो एजंटचे अनुसरण करतात.

या अभ्यासामधून असे निदर्शनास येते की, कापसावरील गुलाबी बोंड अळीच्या नियंत्रणासाठी कृषि विज्ञान केंद्र व कृषि विभाग

महाराष्ट्र शासन यांनी शेतकऱ्यांसाठी पिकाची फेरपालट व कापूस पिकात आंतरपीक घेण्यासाठी प्रोत्साहन द्यावे आणि ट्रायकोकार्ड व इतर जैविक कीटकनाशके उपलब्ध करून द्यावीत अशी शिफारस करण्यात येते.

५४. या अभ्यासातून असे निदर्शनास आले की, ज्याआर्थी ९० टक्के लिंबू उत्पादक शेतकरी उत्पादीत लिंबू मोजक्या स्थानिक व्यापाऱ्यांना विकतात, त्याआर्थी या भागातील लिंबू विपणनामध्ये मोजक्या स्थानिक व्यापाऱ्यांची मक्तेदारी निर्माण झाली आहे. तसेच लिंबू उत्पादक शेतकऱ्यांना शीतगृह सुविधांचा अभाव (८७%), कमी किंमत व बाजार भावात चढउतार (८६%) व उशीरा पैसे मिळणे (७४%) या अडचणी येतात.

अशी शिफारस करण्यात येते की, वरिल समस्यावर मात करण्यासाठी या भागातील लिंबू उत्पादक शेतकऱ्यांनी लिंबू उत्पादक 'गट' स्थापन करून या गटामार्फत शीतगृह सुविधा निर्माण कराव्यात व लिंबू विपणन करावे.

५५. अन्नद्रव्याच्या योगदानासाठी केलेल्या पाथ विश्लेषणाच्या आधारे हळद पिकाच्या उत्पादनात, शेणखताच्या वापराचे योगदान ४३ टक्के तसेच त्या खालोखाल नत्र खताचे योगदान २६ टक्के आढळून आले. रिग्रेशन विश्लेषणानुसार शेणखताचे हळद पिकामध्ये लक्षणीय

योगदान आढळून आले आहे. म्हणून हळद पिकाचे लक्षित उत्पादन मिळविण्यासाठी खत मात्रेसोबत (लक्षित उत्पादन समीकरणानुसार) शेणखत वापरण्याची शिफारस करण्यात येत आहे.

५६. भविष्यात भारतातील निर्यात व मुख्य यांचा तंतोतंत अंदाज वर्तविण्याकरीता, कांद्यासाठी: हॉल्ट व ब्राऊन्स एक्सपोनेन्शिल स्मुदींग मॉडेल, द्राक्षासाठी: ब्राऊन्स एक्सपोनेन्शिल स्मुदींग, केळीसाठी: आरीमा (३,१,६) व ब्राऊन्स एक्सपोनेन्शिल स्मुदींग, आंब्यासाठी: हॉल्ट एक्सपोनेन्शिल स्मुदींग आणि डाळींबासाठी: आरीमा (०,१,०) व ब्राऊन्स एक्सपोनेन्शिल स्मुदींग मॉडेल वापरण्याची शिफारस करण्यात येत आहे.

जैविक ताण सहन करणारे स्रोत नोंदणी प्रस्ताव

५७. वनस्पती शरीरक्रिया व जैवरासायनिक घटकांच्या आधारे, हरभरा प्रजोत्पादन कार्यक्राममध्ये देशी हरभऱ्याच्या जेएससि ५५ (आरव्हीजी २०२), जेजी १४ (आयसिसिव्ही ९२९४४) आणि विजय या वाणांची उष्णता सहनशील कार्यक्षम दाते म्हणून शिफारस करण्यात येत आहेत.

५८. तुडतुड्यांचा प्रार्दुभाव, बाह्यगुणधर्म व जैवरासायनिक गुणधर्मावरून ए.के.एच. २००६-२ हा कपाशीचा वाण तुडतुडे किडीस प्रतिकारक्षम स्रोत म्हणून शिफारस करण्यात येत आहे.

मफुकवि निविष्ठा उत्पादन आढावा (२०२१-२२)

तपशील	उत्पादन	
बिजोत्पादन	प्रक्षेत्र बिजोत्पादन	८५२२ कि.
	शेतकरी सहभाग	८७०७ कि.
	कडधान्य सीड हब प्रकल्प	३४६८ कि.
	एकुण	२०६९७ कि.
कलमे, रोपे	१३.२२ लाख	
जैविक खते	४३.२८ मे. टन व १०३३४ लि.	
जैविक किडनाशके	८०.३० मे. टन व ८७८ लि.	
द्रवरुप सुक्ष्म अन्नद्रव्य	२८००० लि.	

४. विस्तार शिक्षण

महात्मा फुले कृषि विद्यापीठ, राहुरी यांच्या कार्यक्षेत्रात पश्चिम महाराष्ट्रातील १० जिल्ह्यांचा समावेश होतो. यामध्ये अहमदनगर, पुणे, सोलापूर, सातारा, कोल्हापूर, सांगली, नाशिक, धुळे, जळगाव आणि नंदुरबार हे जिल्हे येतात. विद्यापीठाची कृषि शिक्षण, कृषि संशोधन आणि कृषि विस्तार शिक्षण ही प्रमुख तीन उद्दिष्ट्ये आहेत.

कृषि विद्यापीठामध्ये विकसीत झालेले तंत्रज्ञान हे शेतकऱ्यांपर्यंत परिणामकारकरित्या पोहचविण्यासाठी विस्तार शिक्षण संचालनालयाची स्थापना १९८१ साली करण्यात आली. या माध्यमातून विद्यापीठ विकसीत तंत्रज्ञान अधिकाधिक शेतकरी व कृषि क्षेत्राशी निगडित संस्था व इतर यांचेपर्यंत पोहचविण्यासाठी विद्यापीठाची विस्तार शिक्षण यंत्रणा सदैव कार्यरत असते. प्रामुख्याने कृषि विद्यापीठाकडे विस्तार शिक्षणाचा महत्वाचा भाग असून त्याद्वारे विस्तार कार्यकर्ते, ग्रामविस्तारक, विषय विशेषज्ञ, विविध खात्यातील अधिकारी, शेतकरी, शेतकरी महिला आणि युवक यांना प्रशिक्षण व कौशल्य विकास विषयक विविध कार्यक्रमांचे आयोजन केले जाते. प्रसार माध्यमे, लिखित साहित्य, सोशल मिडीया, विविध संपर्कपद्धतीद्वारे प्रशिक्षित करून त्यांना कृषि विषयक माहिती दिली जाते.

- * सद्यस्थितीत विस्तार शिक्षण संचालनालयाद्वारे खालील उद्दिष्टे ठेवून कार्यक्रम राबविले जातात
- * विविध कृषि हवामान परिस्थितीत शेतकऱ्यांच्या फायद्यासाठी अल्प व दीर्घ मुदतीचे व्यवसायभिमुख प्रशिक्षण वर्ग आयोजित करणे.
- * अत्याधुनिक कृषि तंत्रज्ञानाचे आद्यरेखा प्रात्यक्षिकाद्वारे चाचणी करून व्यापक क्षेत्रावर तंत्राचा प्रसार करणे.
- * विविध विस्तार कार्यक्रमाद्वारे शेतकऱ्यांना कृषि तंत्रज्ञानाबद्दल माहिती उपलब्ध करणे.
- * सुधारीत तंत्रज्ञानाचा लाभ आणि त्यापासून मिळणारे फायदे कृषि/परिणाम प्रात्यक्षिकाद्वारे शेतकऱ्यांना प्रत्यक्ष समजावून सांगणे.
- * स्थानिक पातळीवर प्रश्न, संशोधन शिफारशीच्या आधारे सोडविणे आणि संशोधन बळकटीकरण करण्यासाठी प्रत्याभरण करणे. या व्यतिरिक्त विस्तार संचालनालयामार्फत खालील उपक्रम राबविले जातात.
- * विद्यापीठाच्या कार्यक्षेत्रात होणाऱ्या विस्तार शिक्षण कार्यक्रमांचे संयोजन व समन्वय साधणे.
- * प्रसारण केंद्र, विभागीय विस्तार केंद्र, जिल्हा विस्तार केंद्र, कृषि तंत्रज्ञान माहिती केंद्र आणि कृषि माहिती केंद्रे यामध्ये समन्वय साधणे.

* प्रशिक्षणाचे आयोजन करणे.

* शेतकरी मेळावे, कृषि प्रदर्शने आयोजन करणे.

महात्मा फुले कृषि विद्यापीठात विस्तार शिक्षणाचे कार्य

१. कृषि विज्ञान केंद्र

कृषि विद्यापीठाचे चार कृषि विज्ञान केंद्रे आहेत. महात्मा फुले कृषि विद्यापीठ राहुरी अंतर्गत धुळे जिल्ह्यासाठी मे १९८३ मध्ये कृषि विज्ञान केंद्राची स्थापना करण्यात आली. यानंतर सन २०११-१२ ला कृषि विज्ञान केंद्र मोहोळ (सोलापूर), बोरगाव (सातारा) आणि ममूराबाद फार्म (जळगाव) यांची स्थापना महात्मा फुले कृषि विद्यापीठांतर्गत करण्यात आली. तसेच या विद्यापीठांतर्गत एकुण १३ कृषि विज्ञान केंद्रे, अशासकीय संस्थेद्वारे व एक कृषि विज्ञान केंद्र, यशवंतराव चव्हाण महाराष्ट्र मुक्त विद्यापीठ, नाशिक यांचेद्वारा संचलीत करण्यात येत आहे. कृषि विज्ञान केंद्रांची प्रमुख उद्दिष्ट्ये व उपक्रम पुढीलप्रमाणे.

- * कृषि क्षेत्रातील विकसीत तंत्रज्ञानाच्या प्रक्षेत्रावर विभागवार विविध चाचणी प्रयोगांचे आयोजन करणे.
- * जिल्ह्यामधील महत्वाच्या पिकांच्या उत्पादन तंत्रज्ञानावर आद्यरेखा प्रात्यक्षिके शेतकऱ्यांच्या शेतावर आयोजित करणे.
- * शेतकरी, शेतकरी महिला, ग्रामीण तरुण आणि विस्तार कार्यकर्ते यांच्यासाठी त्यांच्या गरजेवर आधारीत कृषि क्षेत्रात व त्यांच्याशी संबंधित उद्योगावर प्रशिक्षण वर्ग आयोजित करणे.
- * जिल्ह्यातील कृषि क्षेत्राशी संबंधित अर्थव्यवस्थेच्या विकासासाठी कृषि क्षेत्रातील तंत्रज्ञानाचे ज्ञान व संशोधनाचे केंद्र म्हणून कार्य करणे.
- * माहिती व संप्रेषण तंत्रज्ञानाचा योग्य वापर करून कृषि क्षेत्राशी निगडित विविध सल्ला सेवा शेतकऱ्यांपर्यंत पोहचविणे.

२. विभागीय विस्तार शिक्षण केंद्रे/जिल्हा विस्तार केंद्रे

आधुनिक तंत्रज्ञानाची चाचणी घेण्यासाठी व ती ताबडतोब शेतकऱ्यांपर्यंत पोहचविण्यासाठी या विद्यापीठाचे कृषि महाविद्यालयामध्ये विभागीय विस्तार केंद्र (सन २०००) सुरु करण्यात आलेले आहे. या विद्यापीठामार्फत कृषि महाविद्यालय, पुणे, धुळे, कोल्हापूर आणि मध्यवर्ती परिसर, राहुरी येथे हे केंद्र कार्यन्वीत आहेत. कृषि विद्या, उद्यान विद्या, पशुविज्ञान व पीक संरक्षण या चार विषयांचे विशेषज्ञ या विस्तार केंद्रामध्ये असतात. या केंद्राचा प्रमुख विस्तार कृषि विद्या वेत्ता असून ते विस्तार शिक्षण संचालक यांच्या तांत्रिक नियंत्रणाखाली काम करत असतात. या व्यतिरिक्त विस्तार शिक्षण कार्यक्रम अधिक परिणामकारक करण्यासाठी या विद्यापीठाने जळगाव, पाडेगांव (सातारा), सोलापूर, डिग्रज (सांगली)

आणि निफाड (नाशिक) येथे पाच जिल्हा विस्तार केंद्रे (सन २००६) स्थापन केलेली आहे.

या केंद्राचे प्रमुख उद्दिष्ट्ये पुढील प्रमाणे

- * सद्यस्थितीला अस्तित्वात असलेल्या कृषि कर्मचाऱ्यांची ज्ञान पातळी उंचविण्यासाठी अल्पमुदतीचे प्रशिक्षण वर्ग आयोजित करणे.
- * शेतकऱ्यांचे शेती विषयक प्रश्न सोडविण्यासाठी विविध प्रशिक्षणाचे आयोजित करणे.
- * संशोधन निष्कर्शांच्या प्रत्याभरणाकरीता शेतकरी व शास्त्रज्ञ यांच्यामध्ये सुसंवाद घडून आणणे.
- * शेतकऱ्यांचे दैनंदिन प्रश्न सोडविण्यासाठी तालुकानिहाय मासिक सभा आयोजित करणे.
- * कृषि संशोधन आणि विस्तार शिक्षण कार्यक्रम आयोजित करणे.

आधुनिक कृषि तंत्रज्ञान त्यांच्या कार्यक्षेत्रात पोहचविण्याचे काम त्या विभागातील संबंधित विस्तार केंद्रांचे आणि जिल्हा विस्तार केंद्रांचे कर्मचारी करतात यामध्ये मासिक जिल्हा चर्चासत्र, पंधरवाडा प्रशिक्षण, शेतकऱ्यांच्या शेतावर प्रात्यक्षिके, शेतकरी मेळावे, निदान चमू भेटी, बियाणे तक्रारी आणि तांत्रिक मार्गदर्शन यांचा समावेश असतो.

या विभागीय विस्तार व जिल्हा विस्तार केंद्रांचे काम परिणामकारक होण्यासाठी आणि विद्यापीठाचे संशोधन शेतकऱ्यांपर्यंत पोहचविण्यासाठी विद्यापीठाने या प्रत्येक केंद्रास एक वाहन (फिरते पीक चिकित्सालय) दिले आहे. या फिरत्या पीक चिकित्सालयामध्ये माती आणि पाणी पृथक्करण, रोगांचे निदान किडी आणि रोग या विषयावर शेतकऱ्यांना त्याच ठिकाणी माहिती देण्यासाठी सुविधा उपलब्ध करण्यात आलेल्या आहे.

३. प्रसारण केंद्र

भारतीय कृषि अनुसंधान परिषद, नवी दिल्ली यांचे वित्तीय पुरवठ्याने १९८२ मध्ये महात्मा फुले कृषि विद्यापीठात प्रसारण केंद्राची स्थापना करण्यात आली होती. तथापी भारतीय कृषि अनुसंधान परिषदेचा वित्तीय पुरवठा बंद झाल्यानंतर विद्यापीठाने स्वखर्चाने हे केंद्र चालविले आहे. तंत्रज्ञानाचा प्रसार करण्यासाठी, प्रसार माध्यमांचा परिणामकारक वापर करण्यासाठी हे केंद्र स्थापन करण्यात आलेले आहे. हे केंद्र विविध लिखित साहित्ये उदा. घडिपत्रिका, बुलेटीन, कृषि दर्शनी, श्रीसुगी हे शेतकऱ्यांसाठी आणि विस्तार कार्यकर्त्यांसाठी तयार करित असतात. विद्यापीठातील कृषि विषयक कार्यक्रम व घटना यांना विद्यापीठाच्या वार्तापत्रात सातत्याने प्रसिद्धी दिली जाते. शेतीविषयक माहिती संकलन करून ती दुरदर्शन तसेच आकाशवाणीच्या विविध केंद्रावर, नभोवाणी आणि शेतीशाळा या कार्यक्रमातून प्रसारीत केली जाते.

४. कृषि तंत्रज्ञान माहिती केंद्र, राहुरी

कृषि तंत्रज्ञान माहिती केंद्र हे कृषि विद्यापीठातील संशोधनाबद्दल एकाच ठिकाणी माहिती मिळण्याचे एकमेव ठिकाण आहे. हे केंद्र ऑगस्ट २००१ मध्ये सुरु झालेले आहे. संशोधन संस्था व शेतकरी यांच्यामधील दरी कमी करून कृषि सेवा सल्ला देणे हा या केंद्राचा प्रमुख उद्देश आहे.

- * कृषि माहिती व तंत्रज्ञान मिळविण्यासाठी शेतकऱ्यांना सबळ करणे.
- * संशोधन विभाग/गट आणि तंत्रज्ञानाचा उपयोग करणाऱ्यांमध्ये सशक्त समन्वय तयार करणे.
- * शेतकऱ्यांना निर्णय घेण्यासाठी आणि त्यांच्या कृषि विषयक समस्या सोडविण्यासाठी योग्य मार्गदर्शन/मदत करणे.
- * प्रत्याभरण यंत्रणा/सक्षतिकरण करण्यास चालना देणे.
- * पीक आणि पशुविकास आणि उत्पांनातील दरी भरून काढणे.
- * विक्री व सेवा यांच्या सहाय्याने आर्थिक फायदा मिळविणे.
- * शेतकरी मेळावे,शिवार फेरी आणि कृषि प्रदर्शनाद्वारे शेतकऱ्यांपर्यंत कृषि तंत्रज्ञानाचा प्रसार करणे.
- * कृषि तंत्रज्ञान माहिती केंद्राचे नियंत्रण व्यवस्थापक करतात. कृषि विज्ञान, पीक संरक्षण, पशुविज्ञान, उद्यानविद्या व मृदशास्त्र या पाच विषयांचे विशेषज्ञ त्यांना मदत करतात. जनसंपर्क अधिकारी शेतकऱ्यांशी हितगुज साधण्याचे कामी त्यांना सहाय्य करतात.
- * दूरभाष्य सेवा (०२४२६-२४३८६९), किसान कॉल सेंटर (१८००-१८०-१५५९) हे नवीन उपक्रम केंद्रामार्फत राबविले जातात.

५. कृषि महाविद्यालय विस्तार गट

कृषि महाविद्यालयातील विद्यार्थ्यांना कृषि विस्तार विषयाचे प्रात्यक्षिकांद्वारे प्रशिक्षण देण्यासाठी कृषि महाविद्यालय पुणे,धुळे,कोल्हापूर यांना प्रत्येकी ६० ते १०० खेड्यांचा एक विस्तार गट जोडलेला आहे. या विस्तार गटाचा उपयोग विस्तार शिक्षणाची प्रयोगशाळा म्हणून करण्यात येते. विद्यापीठात विकसित केलेले तंत्रज्ञान शेतकऱ्यांपर्यंत या विस्तार गटामार्फत पोहचविले जाते. हे तंत्रज्ञान शेतकऱ्यांना क्लिष्ट वाटते का आणि त्याची उपयुक्तता याची पडताळणी या गटामार्फत केली जाते. या गटातील अधिकारी शेतकऱ्यांना वेळोवेळी भेट देतात व शेतीच्या विविध समस्यांवर मार्गदर्शन करतात. या गटात विस्तार कार्यक्रमाचे नियोजन व अमलबजावणी विस्तार प्रशिक्षण अधिकारी, कृषि पर्यवेक्षक यांचे समवेत कृषि सहाय्यकांच्या मदतीने करतात. विस्तार गटातील कार्यामुळे या शेतकऱ्यांच्या सामाजिक व आर्थिक परिस्थितीत काही बदल झाला आहे काय? याचाही अभ्यास केला जातो. विस्तार गटातील विविध कार्यक्रमाचे नियोजन व त्याची अमलबजावणी महाविद्यालयाचे विस्तार शिक्षण विभागार्फत केली जाते.

६. शास्त्रज्ञ, प्राध्यापक यांचा विस्तार कार्यक्रमात सहभाग

विद्यापीठातील शास्त्रज्ञ व प्राध्यापक वेळोवेळी स्वतः अथवा गटाने विविध विषयांवर विस्तार कार्यक्रमात सहभागी होतात. शेती प्रात्यक्षिके, शेतकऱ्यांच्या शेतावरील भेटी, प्रायोगिक शेती प्रयोगास भेटी, गटचर्चा, शेतकरी मेळावे, कृषि प्रदर्शने, शेतकऱ्यांच्या प्रश्नांना उत्तरे, शेतीविषयक मासिकातून लेख, वर्तमानपत्रातून लेख, रेडियो व दूरदर्शन या कार्यक्रमातून शेतकऱ्यांसाठी उपयुक्त माहिती दिली जाते.

७. विभागीय कृषि संशोधन आणि विस्तार सल्लागार समिती बैठक

विभागीय कृषि संशोधन आणि विस्तार सल्लागार समिती बैठकीद्वारे विद्यापीठाने विकसीत केलेले तंत्रज्ञान शिफारशी, विविध वाण, यंत्रे कृषि विभागाच्या समन्वयाने अधिकाधिक शेतकऱ्यांपर्यंत पोहचविण्यासाठी चर्चा केली जाते. तसेच विद्यापीठात संशोधनाकरीता गरजेनुसार महत्वाचे असलेले प्रत्याभरण संशोधकांपर्यंत पोहचविण्याचे महत्वाचे कार्य केले जाते.

८. इतर खात्याशी समन्वय

विद्यापीठस्तरावरील विस्तार यंत्रणेमार्फत विविध विभागांशी समन्वय साधून विद्यापीठ लोकाभिमुख करण्यासाठी प्रयत्न करण्यात येतो. कृषि विभाग यांच्या समन्वयाने कृषि विस्तार विद्यावेत्ता यांनी आयोजित केलेल्या जिल्हा मासिक चर्चासत्रात आणि प्रक्षेत्रभेट कार्यक्रमात विद्यापीठ शास्त्रज्ञांचा सहभाग असतो. राष्ट्रीय कृषि संशोधन प्रकल्प आणि कृषि संशोधन केंद्रामधील शास्त्रज्ञांचा सदरच्या मासिक जिल्हा चर्चासत्रात, जिल्हा चर्चासत्रात, संयुक्त प्रक्षेत्र भेटीत आणि चाचणी प्रयोगात प्रामुख्याने सहभाग असतो. मासिक जिल्हा चर्चासत्रात जिल्हा अधीक्षक कृषि अधिकारी, कृषि खात्यातील अधिकारी वनविभागाचे अधिकारी, मत्स्यपालन विभागाचे अधिकारी, पाटबंधारे विभागातील अधिकारी उपस्थित असतात. या चर्चासत्रामध्ये शेतकऱ्यांसाठी निविष्टा, रोपे पुरवठा, पहाणी आणि तपासणी इ. विषयांवर उहापोह केला जातो.

९. भाकूअप शेतकरी प्रथम कार्यक्रम

भाकूअप शेतकरी प्रथम कार्यक्रम "अहमदनगर जिल्ह्यातील शेतकऱ्यांचा शाश्वत कृषि विकास करण्यासाठी एकात्मिक शेती पद्धतीद्वारे शेतकऱ्यांचे सामाजिक व आर्थिक स्तर उंचविणे" सन २०१६-१७ पासून मंजूर झाला आहे. एकात्मिक शेती पद्धती या संकल्पनेवर हा प्रकल्प चिंचविहिरे आणि कणगर या गावात राबविला जात आहे. या प्रकल्पातून शेतकऱ्यांच्या सामाजिक-आर्थिक विकासासाठी विविध उपक्रम राबविले जात आहेत.

१०. प्रो सॉईल प्रकल्प

महात्मा फुले कृषि विद्यापीठ, राहुरी, मॅनेज, हैद्राबाद आणि जी.आय.झेड., जर्मनी यांच्या संयुक्त विद्यमाने डिजिटल कृषि सल्ला सेवा

या करीता प्रो सॉईल प्रकल्प २०१६-१७ पासून राबविण्यात येत आहे. या प्रकल्पाच्या माध्यमातून एनआयसीईएसएसएम या डिजिटल पटलाद्वारे महात्मा फुले कृषि विद्यापीठांतर्गत अहमदनगर व धुळे जिल्हातील अनुक्रमे पारनेर व साक्री तालुक्यामध्ये १३ गावांमध्ये डिजिटल कृषि सल्ला सेवा देण्यात येत आहे. यामध्ये विद्यापीठाचे १९ शास्त्रज्ञ कन्टेंट व्हॉलिडेटर, कृषि विज्ञान केंद्रांचे ९ विषय विशेषज्ञ कन्टेंट निर्माता आणि संकेतस्थळ समन्वयक यांचा समावेश आहे. या प्रकल्पाद्वारे १९ हजार शेतकऱ्यांना १.५ लक्ष कृषि सेवा सल्ला लघुसंदेश, व्हिडीओ यु.आर.एल. द्वारे देण्यात आली आहे.

विस्तार शिक्षण उपक्रम अहवाल

मागोवा-२०२० या ऑनलाईन कार्यक्रम आयोजन

महात्मा फुले कृषि विद्यापीठात मागोवा-२०२० या ऑनलाईन कार्यक्रमाचे आयोजन दि. १ एप्रिल, २०२१ रोजी करण्यात आले होते. कार्यक्रमासाठी प्रमुख पाहुणे म्हणून माजी कुलगुरु, महात्मा फुले कृषि विद्यापीठ, राहुरी आणि केंद्रिय कृषि विद्यापीठ, इम्फाळ डॉ. सुभाष पुरी उपस्थित होते. कार्यक्रमाच्या अध्यक्षस्थानी महात्मा फुले कृषि विद्यापीठाचे कुलगुरु डॉ. पी.जी. पाटील उपस्थित होते. याप्रसंगी विद्यापीठ कार्यकारी परिषदेचे सदस्य प्रा. नाथाजी चौगुले, सौ. सुनिता पाटील, डॉ. पंकजकुमार महाले, अधिष्ठाता (कृषि) डॉ. अशोक फरांदे, संशोधन व विस्तार शिक्षण संचालक डॉ. शरद गडाख ऑनलाईन उपस्थित होते. या ऑनलाईन कार्यक्रमात विद्यापीठाचे लोकप्रिय प्रकाशन 'कृषिदर्शनी २०२१' चे मान्यवरांच्या हस्ते विमोचन करण्यात आले. कार्यक्रमात संशोधन व विस्तार शिक्षण संचालक डॉ. शरद गडाख यांनी गतवर्षाचा संशोधनाचा व विस्तार शिक्षणाचा आढावा त्यांनी सादर केला. अधिष्ठाता (कृषि) डॉ. अशोक फरांदे यांनी शिक्षणाचा आढावा तसेच प्रशासन विभाग, वित्त विभाग व बांधकाम विभागाचा अहवाल सादर करण्यात आला. या ऑनलाईन कार्यक्रमाला विद्यापीठाच्या कार्यक्षेत्रातील सर्व सहयोगी अधिष्ठाता, विभाग प्रमुख, सहयोगी संशोधन संचालक, पीक विशेषज्ञ, संशोधन केंद्रांचे व योजनांचे प्रमुख, विभागीय व जिल्हा विस्तार केंद्रे, कृषि विज्ञान केंद्राचे अधिकारी, शास्त्रज्ञ, कर्मचारी मोठ्या संख्येने उपस्थित होते.

विभागीय कृषि संशोधन व विस्तार सल्लागार समिती बैठक खरीप २०२१

महात्मा फुले कृषिविद्यापीठ, राहुरी व कृषि विभाग महाराष्ट्र शासन यांच्या संयुक्त विद्यमाने दि. ३१ मे, २०२१ रोजी खरीप हंगामाची विभागीय कृषि संशोधन व विस्तार सल्लागार समिती बैठक ऑनलाईन पध्दतीने आयोजित करण्यात आली होती. कार्यक्रमाच्या अध्यक्षस्थानी विद्यापीठाचे कुलगुरु डॉ. पी.जी. पाटील उपस्थित होते. कार्यक्रमाला

प्रमुख पाहुणे म्हणून राज्याचे कृषि आयुक्त श्री. धीरज कुमार उपस्थित होते. याप्रसंगी महाबीजचे व्यवस्थापकीय संचालक श्री. राहुल रेखावार, संशोधन व विस्तार शिक्षण संचालक डॉ. शरद गडाख, अधिष्ठाता (कृषि) डॉ. अशोक फरांदे, कृषि परिषदेचे विस्तार शिक्षण संचालक डॉ. विठ्ठल शिर्के उपस्थित होते. यावेळी विद्यापीठ तज्ञांनी खरीप सोयाबीन पीक उत्पादन तंत्रज्ञान, खरीप पिकांचे किड व रोग व्यवस्थापन, खरीप हंगामाकरीता बियाणे उपलब्धता या विषयावर मार्गदर्शन केले. तसेच कृषि विभागाचा विभागीय खरीप अहवाल व विद्यापीठ शिफारशीचे प्रत्याभरण विभागीय कृषि सहसंचालक, पुणे, कोल्हापूर आणि नाशिक यांनी सादर केले. या बैठकीला कृषि विभागाचे संचालक, सहयोगी अधिष्ठाता, कृषि सहसंचालक, जिल्हा अधिक्षक कृषि अधिकारी, उपविभागीय कृषि अधिकारी, विद्यापीठाचे शास्त्रज्ञ, कृषि विभागाचे अधिकारी उपस्थित होते.

देशी गोपालन प्रशिक्षण कार्यक्रमाचे आयोजन

महात्मा फुले कृषि विद्यापीठांतर्गत देशी गाय संशोधन व प्रशिक्षण केंद्र, पुणे व कृषि तंत्रज्ञान माहिती केंद्र, महात्मा फुले कृषि विद्यापीठ, राहुरी यांच्या संयुक्त विद्यमाने तीन दिवसीय ऑनलाइन देशी गोपालन प्रशिक्षण कार्यक्रमाचे आयोजन दि. २ जून, २०२१ रोजी करण्यात आले होते. यावेळी अध्यक्षस्थानावरून संशोधन व विस्तार शिक्षण संचालक डॉ. शरद गडाख बोलत होते. याप्रसंगी पुणे कृषि महाविद्यालयाचे सहयोगी अधिष्ठाता डॉ. सुनील मासाळकर, पशुसंवर्धन व दुग्धशास्त्र विभाग प्रमुख डॉ. दिनकर कांबळे, डॉ. शिवाजी पाचपुते, डॉ. संजय मंडकमाले, प्रकल्पाचे प्रमुख शास्त्रज्ञ डॉ. सोमनाथ माने, डॉ. रामदास शेंडे उपस्थित होते. या प्रशिक्षण कार्यक्रमात विद्यापीठ शास्त्रज्ञ व तज्ञांनी मार्गदर्शन केले. या प्रशिक्षण कार्यक्रमासाठी ५० शेतकरी उपस्थित होते.

कृषि दिन व वनमहोत्सव आयोजन

महाराष्ट्र राज्याचे माजी मुख्यमंत्री कै. वसंतराव नाईक यांच्या जन्मदिनाच्या निमित्ताने दि. १ जुलै, २०२१ रोजी कृषि दिन महात्मा फुले कृषि विद्यापीठात साजरा करण्यात आला. यावेळी कार्यक्रमाच्या अध्यक्षस्थानी विद्यापीठाचे कुलगुरु डॉ. पी.जी. पाटील उपस्थित होते. याप्रसंगी कृषि परिषदेचे महासंचालक श्री. विश्वजीत माने, स्टेट बँक ऑफ इंडियाचे विभागीय व्यवस्थापक श्री. विनोद कुमार, अधिष्ठाता (कृषि) डॉ. अशोक फरांदे आणि संशोधन व विस्तार शिक्षण संचालक डॉ. शरद गडाख उपस्थित होते. तसेच महात्मा फुले कृषि विद्यापीठाच्या वनमहोत्सव सांगता समारंभाचे आयोजन दि. ७ जुलै, २०२१ रोजी करण्यात आले होते. कार्यक्रमासाठी महाराष्ट्र राज्याचे ग्रामविकास व कामगार मंत्री आणि अहमदनगर जिल्ह्याचे पालकमंत्री ना. श्री. हसन मुश्रीफ, आदर्श गाव योजनेचे कार्याध्यक्ष पद्मश्री श्री. पोपटराव पवार आणि विद्यापीठाचे

कुलगुरु डॉ. पी.जी. पाटील आदी मान्यवर उपस्थित होते. दि. १ जुलै ते ७ जुलै, २०२१ या कालावधीमध्ये विद्यापीठ कार्यक्षेत्रात एकूण ७५ हजार वृक्षांची लागवड करण्यात आली.

विद्यापीठ शास्त्रज्ञ सुसंवाद कार्यक्रमाचे आयोजन

महात्मा फुले कृषि विद्यापीठ, राहुरी अंतर्गत शेतकऱ्यांसाठी करण्यात येत असलेल्या महत्वपूर्ण संशोधन, शिक्षण आणि विस्तार उपक्रमांचा आढावा घेण्यासाठी महाराष्ट्र राज्याचे मा. कृषि राज्यमंत्री मा. ना. डॉ. विश्वजीत कदम यांनी विद्यापीठास दि. २८ ऑगस्ट, २०२१ रोजी विद्यापीठास भेट दिली. यावेळी विद्यापीठ शास्त्रज्ञ सुसंवाद कार्यक्रमाचे आयोजन करण्यात आले होते. या कार्यक्रमाच्या अध्यक्षस्थानी कुलगुरु डॉ. पी.जी. पाटील होते. याप्रसंगी फलोत्पादन राज्यमंत्री मा.ना. कु. आदिती तटकरे, नगर विकास व उर्जा राज्यमंत्री मा.ना. श्री. प्राजक्त तनपुरे, आ. श्री. रोहीत पवार, आ. श्री. लहू कानडे, कार्यकारी परिषद सदस्य आ. नरेंद्र दराडे, संशोधन व विस्तार शिक्षण संचालक डॉ. शरद गडाख उपस्थित होते. यावेळी विद्यापीठातील सहयोगी अधिष्ठाता, विभाग प्रमुख, सहयोगी संशोधन संचालक, प्राध्यापक मोठ्या संख्येने उपस्थित होते.

रब्बी हंगामासाठीची विभागीय कृषि संशोधन व विस्तार सल्लागार समिती बैठक

महात्मा फुले कृषि विद्यापीठ, राहुरी व कृषि विभाग यांच्या संयुक्त विद्यमाने दि. ९ सप्टेंबर, २०२१ रोजी रब्बी हंगामासाठीची विभागीय कृषि संशोधन व विस्तार सल्लागार समिती बैठकीचे ऑनलाईन आयोजन करण्यात आले होते. या कार्यक्रमाच्या अध्यक्षस्थानी कुलगुरु डॉ. पी.जी. पाटील उपस्थित होते. या प्रसंगी महाराष्ट्र राज्याचे कृषि आयुक्त श्री. धीरज कुमार प्रमुख पाहुणे म्हणून उपस्थित होते. यावेळी विद्यापीठाचे संशोधन व विस्तार शिक्षण संचालक डॉ. शरद गडाख, अधिष्ठाता डॉ. प्रमोद रसाळ, संचालक, निविष्ठा व गुणनियंत्रण श्री. दिलीप झेंडे, कुलसचिव श्री. प्रमोद लहाळे, कृषि परिषदेचे संचालक विस्तार शिक्षण डॉ. विठ्ठल शिर्के, महाबीज, अकोलाचे संचालक श्री. फुंडकर, श्री. आर. सी. जोशी उपस्थित होते. यावेळी झालेल्या तांत्रिक सत्रात डॉ. नंदकुमार कुटे, डॉ. सुरेश दोडके, डॉ. मधुकर भालेकर, डॉ. मिलिंद देशमुख आणि डॉ. विरेंद्र बारई यांनी मार्गदर्शन केले. यावेळी डॉ. शरद गडाख यांनी सन २०२० मधील प्रसारीत वाणांचे व शिफारशीचे सादरीकरण केले. याप्रसंगी कृषि विभागाचे संचालक, प्रशिक्षण श्री. विकास पाटील, विभागीय कृषि सहसंचालक, पुणे, नाशिक, कोल्हापूर यांनी कृषि विभागाचा अहवाल सादर केला. याप्रसंगी कृषि विभागाचे अधिकारी, कृषि विद्यापीठातील सर्व सहयोगी अधिष्ठाता, विभाग प्रमुख, सहयोगी संशोधन संचालक आणि शास्त्रज्ञ, अधिकारी मोठ्या संख्येने ऑनलाईन उपस्थित होते.

शेतकरी-शास्त्रज्ञ मंच आढावा बैठक

महात्मा फुले कृषि विद्यापीठाच्या कार्यक्षेत्रात ५४ शेतकरी-शास्त्रज्ञ मंच कार्यरत असून १६६८ शेतकरी सदस्य आहेत. शेतकरी-शास्त्रज्ञ मंच आढावा बैठकीचे आयोजन दि. ९ जुलै, २०२१ रोजी विद्यापीठाचे कुलगुरु डॉ. पी.जी. पाटील यांच्या अध्यक्षतेखाली करण्यात आले होते. यावेळी विद्यापीठाचे संशोधन व विस्तार शिक्षण संचालक डॉ. शरद गडाख, सहयोगी अधिष्ठाता, विभाग प्रमुख, सहयोगी संशोधन संचालक, मंचाचे समन्वयक आणि शेतकरी मोठ्या संख्येने उपस्थित होते. या माध्यमातून विद्यापीठ विकसीत तंत्रज्ञान शेतकऱ्यांच्या शेतावर प्रसार करण्यावर भर देण्यात येत आहे.

मा. राज्यपाल महाराष्ट्र राज्य श्री. भगत सिंह कोश्यारी यांचा शेतकऱ्यांशी सुसंवाद कार्यक्रम

महात्मा फुले कृषि विद्यापीठ, राहुरी येथे मा. राज्यपाल, महाराष्ट्र राज्य आणि कुलपती, महात्मा फुले कृषि विद्यापीठ, राहुरी श्री. भगत सिंह कोश्यारी यांनी विद्यापीठांतर्गत दि. २७ ऑक्टोबर, २०२१ रोजी विविध प्रकल्पांना भेट देऊन पाहणी केली. यावेळी त्यांच्यासमवेत कुलगुरु डॉ. पी.जी. पाटील, संशोधन व विस्तार शिक्षण संचालक डॉ. शरद गडाख, अधिष्ठाता डॉ. प्रमोद रसाळ, कुलसचिव श्री. प्रमोद लहाळे, नियंत्रक श्री. सुखदेव बलमे, विद्यापीठ अभियंता श्री. मिलिंद ढोके उपस्थित होते. यावेळी राज्यपाल महोदयांनी विद्यापीठातील कृषि तंत्रज्ञान माहिती केंद्र, गायीमधील गर्भ हस्तांतरण तंत्रज्ञानाचे प्रात्यक्षिक, उद्यानविद्या प्रक्षेत्रावरील फळपिकांचे प्रात्यक्षिक, औषधी व सुगंधी वनस्पती प्रकल्प, उद्यानविद्या रोपवाटिका, अंतर विद्याशाखेचे जलसिंचन पार्क, हवामान अद्ययावत शेती व जलव्यवस्थापनाचे आधुनिक कृषि विज्ञान व तंत्रज्ञान केंद्र कास्ट कासम या प्रकल्पांना भेटी दिल्या. यानंतर त्यांनी अहमदनगर, सांगली, नाशिक या जिल्ह्यातून आलेल्या शेतकऱ्यांशी संवाद साधला. राज्यपालांशी संवाद साधणाऱ्या शेतकऱ्यांमध्ये कृषिभूषण डॉ. दत्तात्रय वने, श्री. सुरसिंग पवार, श्री. मच्छिंद्र घोलप, श्री. विष्णू जरे, श्री. संजीव माने, मेजर श्री. ताराचंद्र गागरे, श्री. राजेंद्र वरघुडे, श्री. प्रवीण गाडे, श्री. मारुती गीते, श्री. प्रणव धोंडे, सौ. सविता नालकर, श्री. शिवाजी थोरात, श्री. श्रीनिवास बागल, श्री. रामदास थेटे, श्री. राहुल रसाळ, श्री. सारंगधर निर्मळ, श्री. रविंद्र कडलग, श्री. अशोक खोत या शेतकऱ्यांचा समावेश होता.

राज्यस्तरीय डाळिंब पीक परिसंवाद

महात्मा फुले कृषि विद्यापीठ, राहुरी आणि कृषि विभाग, महाराष्ट्र शासन यांच्या संयुक्त विद्यमाने दि. १४ नोव्हेंबर, २०२१ रोजी नाशिक जिल्ह्यातील सातमाने येथील डाळिंब उत्पादक शेतकरी रविंद्र पवार यांच्या शेतशिवारात राज्यस्तरीय डाळिंब पीक परिसंवाद आयोजित

करण्यात आला होता. यावेळी प्रमुख पाहुणे म्हणून राज्याचे मा. कृषि व माजी सैनिक कल्याण मंत्री मा. ना. दादाजी भुसे उपस्थित होते. याप्रसंगी आमदार दिलीप बोरसे, संशोधन व विस्तार शिक्षण संचालक डॉ. शरद गडाख, डाळिंब बागायतदार संघाचे अध्यक्ष प्रभाकर चांदणे, अधिक्षक कृषि अधिकारी विवेक सोनवणे, कृषि विभागातील अधिकारी, कर्मचारी यांच्यासह राज्यभरातील डाळिंब उत्पादक शेतकरी मोठ्या संख्येने उपस्थित होते. यावेळी विद्यापीठ शास्त्रज्ञांनी डाळिंब पीक विषयक विविध विषयांवर उपस्थितांना सखोल मार्गदर्शन केले.

मागोवा-२०२१ कार्यक्रमाचे आयोजन

महात्मा फुले कृषि विद्यापीठात मागोवा-२०२१ या कार्यक्रमाचे आयोजन दि. ६ जानेवारी, २०२२ रोजी ऑफलाईन तसेच ऑनलाईन पध्दतीने करण्यात आले होते. कार्यक्रमाच्या अध्यक्षस्थानी विद्यापीठाचे कुलगुरु डॉ. पी.जी. पाटील उपस्थित होते. यावेळी प्रमुख पाहुणे म्हणून नाशिक विभागाचे विभागीय आयुक्त श्री. राधाकृष्ण गमे, जिल्हाधिकारी अहमदनगर डॉ. राजेंद्र भोसले, जिल्हा परिषद मुख्य कार्यकारी अधिकारी श्री. राजेंद्र क्षिरसागर, पद्मश्री श्री. पोपटराव पवार, बीजमाता पद्मश्री सौ. राहिबाई पोपरे, अन्नमाता सौ. ममताबाई भांगरे, संशोधन व विस्तार शिक्षण संचालक डॉ. शरद गडाख, अधिष्ठाता (कृषि) डॉ. प्रमोद रसाळ, प्रभारी कुलसचिव डॉ. दिलीप पवार, नियंत्रक श्री. सुखदेव बलमे, विद्यापीठअभियंता इंजि. मिलिंद ढोके उपस्थित होते. या कार्यक्रमात महात्मा फुले कृषि विद्यापीठाच्या वतीने श्री. पोपटराव पवार व सौ. राहिबाई पोपरे यांना पद्मश्री पुरस्काराने सन्मानित करण्यात आले. या निमित्ताने विद्यापीठाचे लोकप्रिय प्रकाशन कृषिदर्शनी २०२२व कृषि दिनदर्शिका-२०२२ चे म न्यवरांच्या हस्ते विमोचन करण्यात आले. कार्यक्रमांमध्ये विद्यापीठांतर्गत संशोधन, विस्तार शिक्षण, कृषि शिक्षण, प्रशासन, वित्त विभाग आणि विकास कामांचा आढावा सादर करण्यात आला.

रब्बी तंत्रज्ञान दिवस व शिवार फेरी उत्साहात संपन्न

महात्मा फुले कृषि विद्यापीठ, राहुरी व कृषि विभाग, महाराष्ट्र शासन यांच्या संयुक्त विद्यमाने स्वातंत्र्याचे ७५ वर्षे व सन २०२३ आंतरराष्ट्रीय तृणधान्य वर्ष निमित्ताने ज्वारी सुधार प्रकल्प येथे रब्बी तंत्रज्ञान दिवस व शिवार फेरी आणि चर्चासत्राचे आयोजन दि. ९ मार्च, २०२२ रोजी करण्यात आले होते. यावेळी कार्यक्रमाच्या अध्यक्षस्थानी संशोधन संचालक डॉ. शरद गडाख होते. कार्यक्रमाचे प्रमुख पाहुणे म्हणून कृषि विभागाचे विस्तार व प्रशिक्षण संचालक श्री. विकास पाटील व विद्यापीठाचे कृषि पदवीधर आयडॉल श्री. साहेबराव नवले, सहयोगी अधिष्ठाता, विद्यापीठ व कृषि विभागाचे अधिकारी उपस्थित होते. यावेळी पीक प्रात्यक्षिकांमध्ये रब्बी पिकांचे १० वाण, भाजीपाला पिकांचे १६ वाण व हरभऱ्याचे १३ वाण असे एकूण ३९ विविध पिकांच्या प्रात्यक्षिकांचे आयोजन करण्यात आले होते.

महात्मा फुले कृषि विद्यापीठ व जी.आय.झेड. सामंजस्य करार

प्रोसॉईल प्रकल्पांतर्गत जी.आय.झेड. या संस्थेकडून एन. आय. सी. ई. एस. एम. ही प्रणाली महात्मा फुले कृषि विद्यापीठास हस्तांतरीत करण्यासाठी सामंजस्य करार करण्यासाठी चर्चासत्राचे आयोजन दि. ३ डिसेंबर, २०२१ रोजी महाबळेश्वर येथे करण्यात आले होते. या चर्चासत्रात प्रमुख पाहुणे म्हणून कुलगुरु डॉ. पी.जी. पाटील उपस्थित होते. यावेळी प्रोसॉईल प्रकल्पाचे संचालक डॉ. राजीव अहल, संशोधन व विस्तार शिक्षण संचालक डॉ. शरद गडाख, अधिष्ठाता डॉ. प्रमोद रसाळ, मॅनेज, हैद्राबादचे संचालक डॉ. बालसुब्रमणी उपस्थित होते. यावेळी महात्मा फुले कृषि विद्यापीठ, राहुरी व जी.आय.झेड., जर्मनी यांच्यामध्ये तंत्रज्ञान हस्तांतरणासाठी सामंजस्य करार करण्यात आला. या कार्यक्रमासाठी महात्मा फुले कृषि विद्यापीठातील शास्त्रज्ञ तसेच कृषि विज्ञान केंद्राचे विषय विशेषज्ञ उपस्थित होते.

कृषि विज्ञान केंद्र, धुळे : दूध, फळे आणि भाजीपाला मूल्यवर्धित प्रक्रियेवरील ऑनलाईन प्रशिक्षण

महात्मा फुले कृषि विद्यापीठ, कृषि विज्ञान केंद्र, धुळे, कृषि महाविद्यालय, धुळे व कृषि तंत्र विद्यालय, धुळे यांचे संयुक्तपणे किसान, पुणे याचे सहकार्याने दूध, फळे आणि भाजीपाला मूल्यवर्धित करण्याच्या प्रक्रियेवरील पाच दिवसांचे ऑनलाईन प्रशिक्षण दि. १९ ते २३ मे, २०२१ रोजी ऑनलाईन पध्दतीने आयोजित करण्यात आले होते. कार्यक्रमाच्या अध्यक्षस्थानी विद्यापीठाचे कुलगुरु डॉ.पी.जी.पाटील तसेच प्रमुख पाहुणे म्हणून डॉ. लाखन सिंग, संचालक, अटारी पुणे, डॉ. शरद गडाख, संचालक विस्तार शिक्षण हे उपस्थित होते. यावेळी विद्यापीठातील शास्त्रज्ञ डॉ. राहुल देसले, डॉ. दिनेश नांदे व डॉ. धनराज चौधरी यांनी सर्व सहभागींना दुग्धव्यवसाय प्रक्रियेचे महत्त्व आणि दुग्ध उद्योगातील संधी तसेच फळ व भाजीपाला क्षेत्रातील महत्त्व, व्याप्ती आणि संधी याविषयी सविस्तर माहिती दिली. या प्रशिक्षणामध्ये ग्रामीण युवक, शेतकरी, महिला, बचत गट, एफपीओ इत्यादी २०० पेक्षा जास्त प्रशिक्षणार्थींनी सहभाग नोंदवला.

कृषि विज्ञान केंद्रांच्या शास्त्रीय सल्लागार समिती बैठकांचे आयोजन

महात्मा फुले कृषि विद्यापीठांतर्गत कृषि विज्ञान केंद्र, बोरगाव (जि. सातारा), धुळे, ममुराबाद (जि. जळगाव) आणि मोहोळ (जि. सोलापूर) येथील कृषि विज्ञान केंद्रांच्या शास्त्रीय सल्लागार समिती बैठकांचे आयोजन ऑनलाईन पध्दतीने दि. २५ ते २८ मे, २०२१ रोजी करण्यात आले होते. सर्व बैठकींच्या अध्यक्षस्थानी महात्मा फुले कृषि विद्यापीठाचे कुलगुरु डॉ. पी.जी. पाटील उपस्थित होते. यावेळी संशोधन तथा विस्तार शिक्षण संचालक डॉ. शरद गडाख, आयसीएआर-अटारी, पुणेचे संचालक डॉ. लाखन सिंग, संचालक, राष्ट्रीय पुष्प संचालनालय, पुणे डॉ. व्ही. प्रसाद, संचालक राष्ट्रीय द्राक्ष संशोधन केंद्र, पुणे डॉ. सोमकुवर तसेच

जिल्हयातील कृषि विभाग, मत्स्य विभाग, रेशीम, नाबार्ड, जिल्हा मध्यवर्ती बँक, कृषि विकास अधिकारी, जिल्हा परिषद, अन्न सुरक्षा अधिकारी, कृषि संशोधन केंद्रे व प्रगतशिल शेतकरी उपस्थित होते. यावेळी कृषि विज्ञान केंद्राचे कार्यक्रम समन्वयक यांनी वार्षिक कृती आराखडा व मागील वर्षी झालेल्या उल्लेखनीय कार्याचे सादरीकरण केले.

राष्ट्रीय महिला किसान दिवस विविध उपक्रमांनी संपन्न

महात्मा फुले कृषि विद्यापीठ, राहुरी अंतर्गत असलेल्या कृषि विज्ञान केंद्र, धुळे, मोहोळ, बोरगांव आणि जळगांव या ठिकाणी ऑनलाईन पध्दतीने राष्ट्रीय महिला किसान दिवसाचे आयोजन दि. १५ ऑक्टोबर, २०२१ रोजी करण्यात आले होते. यावेळी पशुविज्ञान व्यावसाय, आवळा प्रक्रिया उद्योग, कंपोस्ट खत निर्मिती, मधपाशी पालन व अळिंबी प्रक्रिया यावर कृषि विज्ञान केंद्राकडून ऑनलाईन प्रशिक्षण वर्गाचे आयोजन करण्यात आले. हा कार्यक्रम शेतकरी महिलांच्या कृषि क्षेत्रातील उन्नतीसाठी घेण्यात आला.

धुळे येथे तीन दिवसीय व्यापारक्षम शेळीपालन प्रशिक्षण संपन्न

महात्मा फुले कृषि विद्यापीठ, राहुरी अंतर्गत कृषि विज्ञान केंद्र, धुळे व अटारी पुणे, झोन-८ यांचे संयुक्त विद्यमाने शेतकरी, पशुपालक यांची क्षमता वाढविणेकरिता किफायतशीर दुग्धव्यवसाय व पशुधन व्यवस्थापन कार्यक्रमांतर्गत तीन दिवसीय व्यापारक्षम शेळी पालन प्रशिक्षणाचे आयोजन दि. १०-१२ फेब्रुवारी, २०२२ रोजी करण्यात आले होते. सदर प्रशिक्षणाच्या उद्घाटन कार्यक्रमाच्या अध्यक्षस्थानी कृषि महाविद्यालय, धुळेचे सहयोगी अधिष्ठाता डॉ. चिंतामणी देवकर उपस्थित होते. या कार्यक्रमाला प्रमुख पाहुणे म्हणून अश्वमेध मेडिकेयरेचे प्रमुख श्री. वाकचौरे उपस्थित होते. यावेळी कृषि विज्ञान केंद्राचे कार्यक्रम समन्वयक डॉ. दिनेश नांदे व इतर विषय विशेषज्ञांनी व्यापारक्षम शेळीपालनावर उपस्थितांना मार्गदर्शन केले. या प्रशिक्षणासाठी ५० पेक्षा जास्त शेतकरी उपस्थित होते.

कृषि विज्ञान केंद्र, मोहोळ येथे रब्बी किसान मेळावा संपन्न

महात्मा फुले कृषि विद्यापीठ, राहुरी अंतर्गत कृषि विज्ञान केंद्र, मोहोळ जि. सोलापूर येथे दि. १९ जानेवारी, २०२२ रोजी रब्बी किसान मेळाव्याचे आयोजन करण्यात आले होते. हा मेळावा क्राप केअर फेडरेशन, नवी दिल्ली यांच्या सहकार्याने राबविण्यात आला. यावेळी क्राप केअर फेडरेशन, नवी दिल्लीच्या कार्यकारी संचालीका श्रीमती निर्मला पाथरवाल प्रमुख पाहुण्या म्हणून उपस्थित होत्या. कार्यक्रमाच्या अध्यक्षस्थानी कृषि विज्ञान केंद्राचे कार्यक्रम समन्वयक डॉ. टी.आर. वाळकुंडे हे होते. यावेळी उपस्थित शेतकऱ्यांना कंपनीतर्फे सुरक्षा साधनांचे वाटप करण्यात आले. यावेळी विषय विशेषज्ञ श्री. डी.एन. क्षीरसागर, डॉ. एस.जी. जाधव व डॉ. पी.एन. मडावी यांनी शेतकऱ्यांना मार्गदर्शन केले.

कृषि विज्ञान केंद्रांमध्ये कृषि यांत्रिकीकरण दिवस संपन्न

महात्मा फुले कृषि विद्यापीठ, राहुरी अंतर्गत असलेल्या कृषि विज्ञान केंद्र, धुळे, बोरगांव, सातारा व जळगांव येथे दि. १७ फेब्रुवारी, २०२२ रोजी कृषि यांत्रिकीकरण दिवसाचे आयोजन करण्यात आले होते. याप्रसंगी कृषि यांत्रिकीकरणाच्या विविध मुद्यांवर तज्ञांद्वारे शेतकऱ्यांना मार्गदर्शन करण्यात आले. यावेळी मोठ्या संख्येने शेतकरी उपस्थित होते.

भारतीय कृषि अनुसंधान परिषद अंतर्गत शेतकरी प्रथम प्रकल्पाचे प्रशिक्षण कार्यक्रम

महात्मा फुले कृषि विद्यापीठ आणि कृषि विभाग, महाराष्ट्र शासन यांच्या संयुक्त विद्यमाने भारतीय कृषि अनुसंधान परिषदेचा शेतकरी प्रथम कार्यक्रमाच्या खरीप पीक प्रात्यक्षिक भेट व शेतकऱ्यांबरोबर सुसंवाद या कार्यक्रमाचे आयोजन दि. १९ सप्टेंबर, २०२१ रोजी करण्यात आले होते. या कार्यक्रमाच्या अध्यक्षस्थानी कुलगुरु डॉ. पी.जी. पाटील होते. यावेळी प्रमुख पाहुणे म्हणून पुणे येथील भा.कृ.अ.प.-कृषि तंत्रज्ञान व संशोधन संस्थेचे संचालक डॉ. लाखन सिंग उपस्थित होते. यावेळी मान्यवरांनी शेतकऱ्यांना मार्गदर्शन केले. यावेळी ५० पेक्षा जास्त शेतकरी उपस्थित होते.

संस्था सल्लागार समितीची बैठक संपन्न

महात्मा फुले कृषि विद्यापीठांतर्गत भारतीय कृषि अनुसंधान परिषदेच्या शेतकरी प्रथम कार्यक्रमाच्या संस्था सल्लागार समितीच्या बैठकीचे आयोजन दि. २३ जून, २०२१ रोजी करण्यात आले होते. या बैठकीच्या अध्यक्षस्थानी संशोधन व विस्तार शिक्षण संचालक डॉ. शरद गडाख होते. याप्रसंगी अटारी, पुणेचे संचालक डॉ. लाखन सिंग, अहमदनगरचे कृषि सहसंचालक श्री. विलास नलगे, राहुरीचे तालुका कृषि अधिकारी श्री. महेंद्र ठोकळे आणि प्रकल्पाचे प्रमुख समन्वयक डॉ. पंडित खर्डे यांनी यावेळी या बैठकीमध्ये भाग घेवून प्रकल्पाच्या अंमलबजावणीसाठी मार्गदर्शन केले.

ऑनलाईन खरीप हंगाम नियोजन प्रशिक्षण व शेती शाळा संपन्न

महात्मा फुले कृषि विद्यापीठ अंतर्गत भारतीय कृषि अनुसंधान परिषद शेतकरी प्रथम कार्यक्रम आणि कृषि विभाग, महाराष्ट्र शासन यांच्या संयुक्त विद्यमाने एक दिवसीय ऑनलाईन खरीप हंगाम नियोजन प्रशिक्षण व शेती शाळेचे आयोजन दि. २८ मे, २०२१ रोजी करण्यात आले होते. या कार्यक्रमाला अध्यक्षस्थानी संशोधन व विस्तार शिक्षण संचालक डॉ. शरद गडाख होते. यावेळी अटारी पुणेचे संचालक डॉ. लाखन सिंग, आय. सी.ए.आर.-नार्म हैद्राबादचे प्रमुख शास्त्रज्ञ डॉ. पी. व्यंकटेशन, तज्ञ डॉ. आनंद सोळंके, डॉ. एम.पी. देशमुख, डॉ. नंदकुमार कुटे, भारतीय कृषि अनुसंधान परिषद शेतकरी प्रथम प्रकल्पाचे प्रमुख समन्वयक डॉ. पंडित खर्डे, तालुका कृषि अधिकारी, श्री. महेंद्र ठोकळे, श्री. रायभान गायकवाड

उपस्थित होते. यावेळी डॉ. पी. व्यंकटेशन यांनी शेतकऱ्यांना मार्गदर्शन केले. याप्रसंगी मोठ्या संख्येने शेतकरी उपस्थित होते.

शेतकरी प्रथम प्रकल्पांतर्गत रबी ज्वारी व हरभरा उत्पादन तंत्रज्ञानावरील प्रशिक्षण कार्यक्रम संपन्न

महात्मा फुले कृषि विद्यापीठ अंतर्गत कार्यरत असलेल्या नवी दिल्लीच्या भारतीय कृषि अनुसंधान परिषदेच्या शेतकरी प्रथम प्रकल्पांतर्गत आणि कृषि विभागाच्या सहकार्याने आयोजित रबी ज्वारी व हरभरा उत्पादन तंत्रज्ञान या विषयावरील प्रशिक्षण कार्यक्रम राहुरी तालुक्यातील कानडगाव या ठिकाणी दि. १४ ऑक्टोबर, २०२१ रोजी आयोजित करण्यात आला होता. यावेळी प्रकल्पाचे प्रमुख समन्वयक डॉ. पंडित खर्डे, कडधान्य सुधार प्रकल्पाचे प्रमुख शास्त्रज्ञ डॉ. नंदकुमार कुटे, ज्वारी सुधार प्रकल्पाचे संशोधन सहयोगी डॉ. सुरज गडाख, मंडल कृषि अधिकारी श्री. जयंत जाधव, कानडगावचे सरपंच श्री. मधुकर गागरे, प्रकल्पाचे सहसमन्वयक डॉ. भगवान देशमुख, डॉ. सचिन सदाफळ, कृषि सहाय्यक श्री. दुर्वेश पाटील, मेजर ताराचंद गागरे उपस्थित होते. यावेळी ५० शेतकरी व महिला शेतकरी उपस्थित होत्या.

शेतकरी प्रथम प्रकल्पांतर्गत कुक्कुटपालन प्रशिक्षण संपन्न

महात्मा फुले कृषि विद्यापीठात भारतीय कृषि अनुसंधान परिषदेच्या शेतकरी प्रथम प्रकल्पांतर्गत परसबागेतील कुक्कुटपालन प्रशिक्षणाचे आयोजन दि. २३-२४ डिसेंबर, २०२१ रोजी राहुरी तालुक्यातील कानडगाव, तांभेरे व कणगर या ठिकाणी करण्यात आले होते. याप्रसंगी पशुविज्ञान व दुग्धशास्त्र विभागातील प्रमुख पशुवैद्यकीय अधिकारी डॉ. रविंद्र निमसे यांनी परसबागेतील कुक्कुटपालन, कोंबड्यांचे व्यवस्थापन व आजार या विषयावर सविस्तर मार्गदर्शन केले. या प्रशिक्षण कार्यक्रमासाठी प्रकल्पाचे प्रमुख समन्वयक डॉ. पंडित खर्डे, सहसमन्वयक डॉ. सचिन सदाफळ यांनी मार्गदर्शन केले. या कार्यक्रमाचे स्वागत व प्रास्ताविक प्रकल्पाचे वरिष्ठ संशोधन सहयोगी विजय शेडगे यांनी केले. तांभेरे येथील प्रगतशील शेतकरी ताराचंद गागरे यांनी आभार मानले. सदरच्या प्रशिक्षण कार्यक्रमासाठी तांभेरे, कानडगाव, चिंचविहिरे व कणगर या गावातील १०० पेक्षा जास्त शेतकरी व महिला शेतकरी उपस्थित होते.

शेतकरी प्रथम प्रकल्पाचा अभ्यास दौरा संपन्न

महात्मा फुले कृषि विद्यापीठांतर्गत नवी दिल्लीच्या भारतीय कृषि अनुसंधान परिषदेचा शेतकरी प्रथम प्रकल्पातील चिंचविहिरे, कणगर, तांभेरे व कानडगाव गावातील शेतकऱ्यांचा अभ्यास दौरा दि. ६ डिसेंबर, २०२१ रोजी हिवरेबाजार, राळेगणसिध्दी व निघोज ता. पारनेर येथील प्रगतशील शेतकरी राहुल रसाळ यांच्या शेतावर आयोजित करण्यात आला होता. या अभ्यास दौऱ्याच्या सुरुवातीला महात्मा फुले कृषि विद्यापीठाचे कुलगुरु डॉ. पी.जी. पाटील यांच्या शुभहस्ते दौऱ्याला प्रारंभ

झाला. यावेळी कुलगुरु डॉ. पाटील म्हणाले की शेतकऱ्यांनी नवनविन प्रयोग तसेच नाविन्यपूर्ण तंत्रज्ञानाचा वापर आपल्या शेतात करावा तसेच यशस्वी शेतकऱ्यांच्या अनुभवाचा उपयोग करून आपली प्रगती साधावी. सदर अभ्यास दौऱ्याचे आयोजन संशोधन व विस्तार शिक्षण संचालक डॉ. शरद गडाख यांच्या मार्गदर्शनाखाली करण्यात आले. या अभ्यास दौऱ्यात प्रकल्पाचे प्रमुख समन्वयक डॉ. पंडित खर्डे, सहसमन्वयक डॉ. भगवान देशमुख व डॉ. सचिन सदाफळ हे सहभागी झाले होते. शेतकरी प्रथम प्रकल्पातील चिंचविहीरे, कणगर, तांभेरे व कानडगाव गावातील ३५ शेतकरी व महिला या अभ्यास दौऱ्यांमध्ये सहभागी झाल्या होत्या.

शेतकरी प्रथम कार्यक्रमांतर्गत प्रशिक्षण संपन्न

महात्मा फुले कृषि विद्यापीठ राबवित असलेल्या नवी दिल्लीस्थित भारतीय कृषि अनुसंधान परिषदेच्या शेतकरी प्रथम कार्यक्रमाच्या डाळिंब उत्पादन तंत्रज्ञान या विषयावरील प्रशिक्षणाचे आयोजन दि. १७ मार्च, २०२२ रोजी तांभेरे येथे करण्यात आले होते. याप्रसंगी प्रकल्पाचे प्रमुख समन्वयक डॉ. पंडित खर्डे, मृदाशास्त्रज्ञ डॉ. अनिल दुरगुडे, किटकशास्त्रज्ञ डॉ. अशोक वाळुंज, प्रगतशिल शेतकरी श्री. अर्जुन डेरे व मेजर ताराचंद गागरे व्यासपीठावर उपस्थित होते. तांत्रिक मार्गदर्शनात डॉ. अनिल दुरगुडे यांनी डाळिंबासाठी जमिनीची निवड, पाण्याचे व्यवस्थापन, खत व्यवस्थापन, जैविक खतांचा व सुक्ष्म अन्नद्रव्य खतांचा वापर

यावर मार्गदर्शन केले. डाळिंबावरील किड व रोग व्यवस्थापन या विषयी किटकशास्त्रज्ञ डॉ. अशोक वाळुंज यांनी मार्गदर्शन केले. या कार्यक्रमासाठी तांभेरे व कानडगाव येथील ६० पेक्षा जास्त डाळिंब उत्पादक शेतकरी उपस्थित होते.

शेतकरी प्रथम प्रकल्पांतर्गत एकात्मिक शेती पध्दतीवरील प्रशिक्षण संपन्न

महात्मा फुले कृषि विद्यापीठ राबवित असलेल्या नवी दिल्लीस्थित भारतीय कृषि अनुसंधान परिषदेच्या शेतकरी प्रथम प्रकल्पाच्या अंतर्गत एकात्मिक शेती पध्दती या विषयावरील एक दिवसीय प्रशिक्षण कार्यक्रम दि. २४ मार्च, २०२२ रोजी कानडगाव या ठिकाणी संपन्न झाला. हा कार्यक्रम महात्मा फुले कृषि विद्यापीठाचे कुलगुरु डॉ. पी.जी. पाटील, संशोधन व विस्तार शिक्षण संचालक डॉ. शरद गडाख आणि प्रकल्पाचे प्रमुख समन्वयक डॉ. पंडित खर्डे यांच्या मार्गदर्शनाखाली सदरील प्रशिक्षण कार्यक्रमाचे आयोजन करण्यात आले होते. प्रशिक्षण कार्यक्रमासाठी एकात्मिक शेती पध्दती प्रकल्पाचे मृदा शास्त्रज्ञ डॉ. आदिनाथ ताकटे, गो संशोधन व विकास प्रकल्पाचे सहाय्यक गो पैदासकार डॉ. महेंद्र मोटे, प्रगतीशील शेतकरी श्री. प्रभाकर धोंडे, तांभेरे येथील प्रगतीशील शेतकरी श्री. ताराचंद गागरे उपस्थित होते. कार्यक्रमासाठी तांभेरे व कानडगाव येथील ६० पेक्षा जास्त शेतकरी उपस्थित होते.

विस्तार शिक्षण कार्यक्रम (२०२१-२२)

अ.क्र.	तपशिल	सन २०२१-२०२२	
		कार्यक्रम	एकुण लाभार्थी संख्या
१. प्रशिक्षण कार्यक्रम			
१.	शेतकरी, शेतकरी महिला व युवकांसाठी प्रशिक्षण	६९४	३९२०४
२.	कृषि व विकास खात्यातील कर्मचाऱ्यांसाठी प्रशिक्षण	९२	२७६०
३.	शेतकरी व शास्त्रज्ञ यांच्यामध्ये चर्चासत्र-प्रशिक्षण वर्ग	१४८	४५२२
२. चर्चासत्र/परिसंवाद			
१.	मासिक जिल्हा चर्चासत्र	८३	२०७५
२.	विद्यापीठ शास्त्रज्ञांचा परिसंवाद/चर्चासत्र सहभाग	५४	३९७०
३.	शेतकरी शास्त्रज्ञ मंच बैठक	७५	१३३८
३. प्रात्यक्षिके/चाचणी प्रयोग			
१.	कृति प्रात्याक्षिके	३८९	३८३५
२.	परिणाम प्रात्याक्षिके	६२०	६२०
३.	आद्यरेखीय प्रात्याक्षिके	८७०	८७०
४. इतर विस्तार शिक्षण कार्यक्रम			
१.	सभा / गटचर्चा	२४२	७०२२
२.	प्रक्षेत्र भेटी / शिवार फेरी	३८०	४९३५
३.	शेतीदिन	१९८	१५४७
४.	प्रक्षेत्र व गृह भेटी	५१४	५१४
५.	शेतकरी मेळावे	१६	समुह
६.	कृषि प्रदर्शनांचे आयोजन	२२	
७.	निदान चमुच्या भेटी व रोग आणि किड पहाणी पथक	४८४	२४२०
८.	सर्व्हेलन्स चमु भेट		
५. प्रसिध्दी			
१.	वर्तमानपत्रात/मासिकात प्रसिद्ध झालेले लेख	२०५२	समुह
२.	आकाशवाणी कार्यक्रम	२७२	
३.	दूरदर्शन आणि इतर टि.व्ही. च्या वाहिन्यांवर प्रसारित झालेले कार्यक्रम	५४	
४.	विद्यापीठ कार्यक्रम	१६२	
६. इतर विस्तार उपक्रम			
१.	कृषि सल्ला (एसएमएस)	१५६५००	
२.	पाणी परिक्षण, माती परिक्षण आणि मृद आरोग्य पत्रिका वाटप	३०१५	
३.	किड नमुने तपासणी	२१७	
४.	रोग नमुने तपासणी	३१९	
५.	दुरभाष्य / दूरध्वनीद्वारे दिलेली उत्तरे	४१६९५	

५. प्रमुख घडामोडी

एप्रिल-२०२१

१. महात्मा फुले कृषि विद्यापीठात व्हर्चुअल क्लासरूमचे उद्घाटन संपन्न

दि. १६ एप्रिल, २०२१. भारतीय कृषि अनुसंधान परिषद, नवी दिल्ली आणि जागतिक बँक अर्थसहाय्यीत राष्ट्रीय उच्च शिक्षण प्रकल्प यांच्या संयुक्त विद्यमाने भारतात एकुण १८ कृषि विद्यापीठे आणि भारतीय कृषि अनुसंधान अंतर्गत संस्थांना व्हर्चुअल क्लासरूम देण्यात आल्या आहेत. या व्हर्चुअल क्लासरूमचे केंद्रिय कृषि व किसान कल्याण, ग्रामीण विकास व पंचायतीराज मंत्री मा. ना. श्री. नरेंद्र सिंह तोमर यांच्या हस्ते उद्घाटन करण्यात आले. याप्रसंगी केंद्रिय कृषि व किसान कल्याण राज्यमंत्री मा. ना. श्री. पुरुषोत्तम रुपाला, भारत सरकारच्या कृषि संशोधन व शिक्षण विभागाचे सचिव व भारतीय कृषि अनुसंधान परिषदेचे महासंचालक डॉ. त्रिलोचन महापात्र, डेअरचे विशेष सचिव आणि भारतीय कृषि अनुसंधान परिषदेचे सचिव श्री. संजय कुमार सिंह, रा.ऊ.कृ.प.चे राष्ट्रीय निदेशक आणि भा.कृ.अ.प.चे उपमहासंचालक (शिक्षण) डॉ. आर.सी. अग्रवाल, महात्मा फुले कृषि विद्यापीठाचे कुलगुरु डॉ. पी.जी. पाटील, राष्ट्रीय उच्च शिक्षण प्रकल्पाचे राष्ट्रीय समन्वयक डॉ. प्रभात कुमार, भा.कृ.अ.प.चे संचालक डॉ. राजेंद्र प्रसाद, अधिष्ठाता डॉ. अशोक फरांदे ऑनलाईन उपस्थित होते.

महाराष्ट्र राज्यात फक्त महात्मा फुले कृषि विद्यापीठामध्ये हे व्हर्चुअल क्लासरूम देण्यात आलेले आहे. या व्हर्चुअल क्लासरूममध्ये जे व्याख्यान घेतले जाते ते एकाच वेळेस वेबकास्ट करून भारतात सर्व ठिकाणी बघणे शक्य होते. या व्हर्चुअल क्लासरूममध्ये घेतलेले लेक्चर ऑन-दिक्षा वेब इजुकेशन चॅनलवर केव्हांही बघणे शक्य होते.

याप्रसंगी पदव्युत्तर महाविद्यालयाचे सहयोगी अधिष्ठाता डॉ. प्रमोद रसाळ, निम्नस्तर कृषि शिक्षणाचे सहयोगी अधिष्ठाता डॉ. श्रीमंत रणपिसे, हळगाव कृषि महाविद्यालयाचे सहयोगी अधिष्ठाता डॉ. मिलिंद अहिरे, सर्व विभाग प्रमुख उपस्थित होते. या ऑनलाईन कार्यक्रमाची व्यवस्था व्हर्चुअल क्लासरूमचे नोडल अधिकारी डॉ. एम.आर. पाटील यांनी केली. या ऑनलाईन कार्यक्रमासाठी देशभरातील विविध कृषि विद्यापीठांचे कुलगुरु, संचालक उपस्थित होते.

२. "मागोवा-२०२०" कार्यक्रम उत्साहात संपन्न

दि. १ एप्रिल, २०२१. महात्मा फुले कृषि विद्यापीठात मागोवा-२०२० या ऑनलाईन कार्यक्रमासाठी प्रमुख पाहुणे म्हणून महात्मा फुले कृषि विद्यापीठाचे माजी कुलगुरु डॉ. सुभाष पुरी उपस्थित होते. कार्यक्रमाच्या अध्यक्षस्थानी महात्मा फुले कृषि विद्यापीठाचे कुलगुरु डॉ. पी.जी. पाटील उपस्थित होते. याप्रसंगी विद्यापीठ कार्यकारी परिषदेचे सदस्य प्रा. नाथाजी चौगुले, सौ. सुनिता पाटील, डॉ. पंकजकुमार महाले, अधिष्ठाता (कृषि) डॉ. अशोक फरांदे, संशोधन व विस्तार शिक्षण संचालक डॉ. शरद गडाख, कुलसचिव श्री. मोहन वाघ, नियंत्रक श्री. विजय कोते, विद्यापीठ अभियंता श्री. मिलिंद ढोके ऑनलाईन उपस्थित होते. यावेळी डॉ. सुभाष पुरी मार्गदर्शन करतांना म्हणाले की कृषि क्षेत्रात दिवसेंदिवस अनेक बदल होत आहेत. तसेच शेतकऱ्यांसमोर नविन आव्हाने उभी राहत आहेत. या पार्श्वभूमीवर कृषि क्षेत्रातील भविष्याचा वेध घेवून शास्त्रज्ञांनी कार्य करावे.

अध्यक्षीय मार्गदर्शनात कुलगुरु डॉ. पी.जी. पाटील आपल्या भाषणात म्हणाले की विद्यापीठाच्या गत वर्षात झालेल्या ठळक घडामोडींचा आढावा मागोवा कार्यक्रमात घेण्यात येतो. परंतु यापुढे वेध भविष्याचा अशा प्रकारच्या कार्यक्रमाचे आयोजन करून शिक्षण, संशोधन

आणि विस्तार शिक्षणाचे पुढील पाच वर्षांचा आराखडा तयार करण्याचा प्रयत्न राहिल. या ऑनलाईन कार्यक्रमात विद्यापीठाचे लोकप्रिय प्रकाशन 'कृषिदर्शनी २०२१' चे मान्यवरांच्या हस्ते विमोचन करण्यात आले. कार्यक्रमाचे स्वागत व प्रास्ताविक संशोधन व विस्तार शिक्षण संचालक डॉ. शरद गडाख यांनी केले तसेच गतवर्षाचा संशोधनाचा व विस्तार शिक्षणाचा आढावा त्यांनी सादर केला. अधिष्ठाता (कृषि) डॉ. अशोक फरांदे यांनी शिक्षणाचा आढावा, कुलसचिव श्री. मोहन वाघ यांनी प्रशासनाचा आढावा, वित्त विभागाचा आढावा नियंत्रक श्री. विजय कोते आणि बांधकाम विभागाचा अहवाल विद्यापीठ अभियंता श्री. मिलिंद ढोके यांनी सादर केला. या कार्यक्रमाचे सूत्रसंचालन डॉ. भगवान देशमुख यांनी केले. प्रसारण केंद्राचे प्रभारी अधिकारी डॉ. पंडित खर्डे यांनी आभार मानले.

मे-२०२१

३. केंद्रीय राज्यमंत्री ना. श्री संजय धोत्रे यांची कृषि विद्यापीठास भेट

दि. १४ मे, २०२१. केंद्रीय शिक्षण, दूरसंचार आणि इलेक्ट्रॉनिक्स व माहिती तंत्रज्ञान राज्यमंत्री मा.ना. श्री. संजय धोत्रे यांनी महात्मा फुले कृषि विद्यापीठास सदिच्छा भेट दिली. या प्रसंगी विद्यापीठाचे कुलगुरु डॉ पी.जी. पाटील यांनी त्यांचे स्वागत केले. कुलगुरु डॉ पी.जी.पाटील यांनी त्यांना महात्मा फुले कृषि विद्यापीठाने कृषि क्षेत्रात आणि शेतकऱ्यांसाठी केलेल्या योगदानाची माहिती दिली. यावेळी विद्यापीठाचे अधिष्ठाता डॉ. अशोक फरांदे, संशोधन आणि विस्तार शिक्षण संचालक डॉ. शरद गडाख यांनी विद्यापीठाच्या शिक्षण, संशोधन आणि विस्तार संदर्भात माहिती दिली. यावेळी मंत्रीमहोदयांनी पदव्युत्तर महाविद्यालयातील मुलींच्या वसतिगृहाच्या सोलर युनिटला आणि आंतरविद्या जलसिंचन विभागाच्या सिंचन उद्यानास भेट दिली. याचबरोबर कास्ट प्रकल्पाच्या झोन प्रात्यक्षिकाची पाहणी केली व

या उपक्रमाचे कौतुक केले. मा.ना. श्री. धोत्रे आणि मा. कुलगुरुंच्या शुभहस्ते वृक्षारोपन करण्यात आले. या प्रसंगी विद्यापीठाचे कुलसचिव डॉ महानंद माने, सहयोगी अधिष्ठाता डॉ. प्रमोद रसाळ, नियंत्रक श्री विजय कोते, विद्यापीठ अभियंता श्री मिलिंद ढोके उपस्थित होते.

४. राज्याचे मा. जलसंपदा व लाभक्षेत्र विकास मंत्री यांची शेंडा पार्कला भेट

दि. ३१ मे, २०२१. महाराष्ट्र राज्याचे जलसंपदा व लाभक्षेत्र विकास मंत्री मा.ना. श्री. जयंत पाटील यांनी नुकतीच विभागीय कृषि संशोधन केंद्र, शेंडा पार्क, कोल्हापूर येथे भेट दिली. यावेळी सहयोगी संशोधन संचालक डॉ. उत्तम होले यांनी त्यांचे स्वागत केले. डॉ. होले यांनी त्यांना विभागीय कृषि संशोधन केंद्राच्या संशोधन उपलब्धीबद्दल सविस्तर माहिती दिली. ना. पाटील यांनी यावेळी संशोधन केंद्राच्या योगदानाबद्दल समाधान व्यक्त केले. याप्रसंगी केंद्राचे शास्त्रज्ञ उपस्थित होते.

५. खरीप हंगामाची विभागीय कृषि संशोधन व विस्तार सल्लागार समिती बैठक संपन्न

दि. ३१ मे, २०२१. महात्मा फुले कृषि विद्यापीठ, राहुरी आणि कृषि विभाग, महाराष्ट्र शासन यांच्या संयुक्त विद्यमाने खरीप

हंगामासाठीची विभागीय कृषि संशोधन व विस्तार सल्लागार समिती बैठकीचे उद्घाटन संपन्न झाले. या कार्यक्रमाच्या अध्यक्षस्थानी कुलगुरु डॉ. पी.जी. पाटील होते. या कार्यक्रमाला प्रमुख पाहुणे म्हणुन राज्याचे कृषि आयुक्त श्री. धीरज कुमार उपस्थित होते. याप्रसंगी महाबीजचे व्यवस्थापकीय संचालक श्री. राहुल रेखावाल, संशोधन व विस्तार शिक्षण संचालक डॉ. शरद गडाख, अधिष्ठाता (कृषि) डॉ. अशोक फरांदे, कृषि परिषदेचे विस्तार शिक्षण संचालक डॉ. विठ्ठल शिर्के उपस्थित होते.

यावेळी डॉ. पी.जी. पाटील मार्गदर्शन करतांना म्हणाले महात्मा फुले कृषि विद्यापीठाने विकसीत केलेले वाण व प्रसारीत केलेल्या शिफारशी राज्यातच नव्हे तर देशातील शेतकऱ्यांना फायदेशीर आहेत. या कोरोनाच्या काळात देखील कृषि विद्यापीठे, कृषि विभाग आणि महाबीज यांनी भरीव काम केलेले आहे. याप्रसंगी प्रमुख मार्गदर्शन करतांना कृषि आयुक्त श्री. धीरज कुमार म्हणाले यावर्षी पावसाचा चांगला अनुमान आहे. या पावसाचा फायदा घेण्यासाठी कृषि विज्ञान व तंत्रज्ञान याची जोड देणे गरजेचे आहे. यावेळी महाबीजचे व्यवस्थापकीय संचालक श्री. राहुल रेखावाल यांनी मनोगत व्यक्त केले. याप्रसंगी संशोधन व विस्तार शिक्षण संचालक डॉ. शरद गडाख यांनी महात्मा फुले कृषि विद्यापीठाने सन २०२० मध्ये प्रसारीत केलेले वाण व शिफारशी आणि विस्तार उपक्रमांचे सादरीकरण केले. या बैठकीत स्वागत व प्रास्ताविक प्रसारण केंद्राचे प्रमुख डॉ. पंडित खर्डे यांनी केले. या बैठकीला कृषि विभागाचे संचालक, सहयोगी अधिष्ठाता, कृषि सहसंचालक, जिल्हा अधिक्षक कृषि अधिकारी, उपविभागीय कृषि अधिकारी, विद्यापीठाचे शास्त्रज्ञ, कृषि विभागाचे अधिकारी उपस्थित होते. या कार्यक्रमाचे सूत्रसंचालन डॉ. भगवान देशमुख तर आभार डॉ. गोकुळ वामन यांनी मानले.

६. कृषि विज्ञान केंद्रांच्या शास्त्रीय सल्लागार समिती बैठका संपन्न

दि. २५ ते २८ मे, २०२१. महात्मा फुले कृषि विद्यापीठाच्या बोरगाव (जि. सातारा), धुळे, ममुराबाद (जि. जळगाव) आणि मोहोळ (जि. सोलापूर) येथील कृषि विज्ञान केंद्रांच्या शास्त्रीय सल्लागार समिती बैठका आयोजित करण्यात आल्या होत्या. या सर्व बैठकींच्या अध्यक्षस्थानी महात्मा फुले कृषि विद्यापीठाचे कुलगुरु डॉ. पी.जी. पाटील होते. यावेळी मार्गदर्शन करतांना ते म्हणाले शेतकऱ्यांची आर्थिक सुबत्ता वाढविण्यासाठी विद्यापीठ व जिल्हास्तरीय कृषि सलग्न विभागांनी एकत्रित काम करणे गरजेचे आहे. तसेच शेतकऱ्यांची गरज लक्षात घेऊन विद्यापीठाचे तंत्रज्ञान शेतकऱ्यांपर्यंत पोहोचविणे व कृषि विज्ञान केंद्रांच्या उपक्रमांमध्ये महिला शेतकऱ्यांना जास्तीत जास्त सहभागी करून घ्यावे.

यावेळी संशोधन तथा विस्तार शिक्षण संचालक डॉ. शरद गडाख व आयसीएआर-अटारी, पुणेचे संचालक डॉ. लाखन सिंग प्रामुख्याने उपस्थित होते. या प्रसंगी राष्ट्रीय पुष्प संचालनालय, पुणे यांचे संचालक, डॉ. प्रसाद व राष्ट्रीय द्राक्ष संशोधन केंद्र, पुणे यांचे संचालक डॉ. सोमकुवर तसेच सातारा जिल्ह्यातील कृषि विभाग, मत्स विभाग, रेशीम, नाबार्ड, जिल्हा मध्यवर्ती बँक, ऊस संशोधन केंद्र, पाडेगांव, कृषि विकास अधिकारी, जिल्हा परिषद, अन्न सुरक्षा अधिकारी, कृषि संशोधन केंद्र, कराड, राष्ट्रीय कृषि संशोधन प्रकल्प, कोल्हापुर व प्रगतशिल शेतकरी उपस्थित होते.

प्रा. मोहन शिर्के, कार्यक्रम समन्वयक, कृषि विज्ञान केंद्र बोरगाव, यांनी वार्षिक कृति आराखडा व मागील वर्षी झालेल्या उल्लेखनीय कामांची सादरीकरण केले. कार्यक्रम समन्वयक डॉ. दिनेश नांदे, डॉ. हेमंत बाहेती आणि डॉ. तानाजी वळकुंडे यांनी अनुक्रमे धुळे, ममुराबाद आणि मोहोळ कृषि विज्ञान केंद्रांचे सादरीकरण केले.

७. महात्मा फुले कृषि विद्यापीठाच्या आंब्याची गोडी वाढली- विक्रीतून मिळाले एक कोटीचे उत्पन्न

दि. १७ मे, २०२१. महात्मा फुले कृषि विद्यापीठातील आंब्याची गोडी दिवसेंदिवस वाढत आहे. या गोडव्यातूनच विद्यापीठास तब्बल एक कोटी रुपयांचे उत्पन्न मिळाले आहे. मागील चार वर्षातील उत्पन्नाचा हा उच्चांक आहे. बियाणे विभागाने ७० लाख, उद्यानविद्या विभागाने १९ लाख रुपयांच्या आंबाविक्रीची किमया साधली आहे. यावर्षी विद्यापीठाचे कुलगुरु डॉ. पी.जी. पाटील आणि संशोधन संचालक डॉ. शरद गडाख यांच्या मार्गदर्शनाखाली उद्यानविद्या विभाग प्रमुख डॉ. श्रीमंत रणपिसे व त्यांचे सहकारी, बियाणे विभागाचे प्रमुख शास्त्रज्ञ डॉ. आनंद सोळंके, डॉ. चंद्रकांत साळुंखे, डॉ. युवराज बालगुडे, प्रक्षेत्रावरील बियाणे विभागाच्या सर्व अधिकाऱ्यांनी व कर्मचाऱ्यांनी फळबागेचे नियोजन केले. मागील चार-पाच वर्षांपासून विद्यापीठाद्वारे ई-निविदा प्रक्रियेतून आंबा बागांचा लिलाव करण्यात येतो. या वर्षी

आंबा व्यापाऱ्यांबरोबर ऑनलाईन झूम मीटिंगद्वारे ई-निविदा प्रक्रिया पार पाडली. विद्यापीठाच्या आंब्यांमध्ये प्रामुख्याने केशर, लंगडा, हापूस, तोतापूरी, स्थानिक गावरान वाण, साई सुगंध तसेच वनराज या जातींच्या आंब्यांचा समावेश होतो. त्यांना मागणी वाढल्याने उच्चांकी भाव मिळाला आहे. त्यामुळे विद्यापीठाच्या उत्पन्नातही घसघशीत भर पडली आहे.

८. भा.कृ.अ.प. शेतकरी प्रथम प्रकल्पाचा ऑनलाईन प्रशिक्षण कार्यक्रम संपन्न

दि. २८ मे, २०२१. महात्मा फुले कृषि विद्यापीठ अंतर्गत भारतीय कृषि अनुसंधान परिषद शेतकरी प्रथम कार्यक्रम आणि कृषि विभाग, महाराष्ट्र शासन यांच्या संयुक्त विद्यमाने एक दिवसीय ऑनलाईन खरीप हंगाम नियोजन प्रशिक्षण व शेती शाळेचे आयोजन करण्यात आले होते. या कार्यक्रमाच्या अध्यक्षस्थानी संशोधन व विस्तार शिक्षण संचालक डॉ. शरद गडाख होते. यावेळी अटारी पुणेचे संचालक डॉ. लाखन सिंग, आय.सी.ए.आर.-नार्म हैद्राबादचे प्रमुख शास्त्रज्ञ डॉ. पी. व्यंकटेशन, तज्ञ डॉ. आनंद सोळंके, डॉ. एम.पी. देशमुख, डॉ. नंदकुमार कुटे, भारतीय कृषि अनुसंधान परिषद शेतकरी प्रथम प्रकल्पाचे प्रमुख समन्वयक डॉ. पंडित खर्डे, तालुका कृषि अधिकारी, श्री. महेंद्र ठोकळे, श्री. रायभान गायकवाड उपस्थित होते. यावेळी डॉ. शरद गडाख यांनी आपले मनोगत व्यक्त केले. याप्रसंगी प्रमुख समन्वयक डॉ. खर्डे यांनी प्रकल्पांतर्गत केलेल्या कामांची थोडक्यात माहिती दिली व प्रास्ताविक केले. यावेळी प्रमुख शास्त्रज्ञ, बियाणे डॉ. आनंद सोळंके, सोयाबीन पैदासकार डॉ. मिलिंद देशमुख यांनी आणि कडधान्य सुधार प्रकल्पाचे प्रमुख शास्त्रज्ञ डॉ. नंदकुमार कुटे यांनी शेतकऱ्यांना मार्गदर्शन केले. या कार्यक्रमाचे सूत्रसंचालन डॉ. सचिन सदाफळ यांनी तर आभार डॉ. भगवान देशमुख यांनी मानले. या प्रशिक्षण कार्यक्रमाला चिंचविहिरे, कणगर, तांभेरे, कानडगाव व पंचक्रोशीतील शेतकरी ऑनलाईन उपस्थित होते.

९. सेवानिवृत्तीच्या दिवशी मिळाला सेवानिवृत्तीचा आदेश

दि. ३१ मे, २०२१. महात्मा फुले कृषि विद्यापीठात ३१ मे रोजी ५२ अधिकारी व कर्मचारी सेवानिवृत्त झाले. या सेवानिवृत्त अधिकारी व कर्मचाऱ्यांना सेवानिवृत्तीचा आदेश देण्याच्या कार्यक्रमाच्या अध्यक्षस्थानी कुलगुरु डॉ. पी.जी. पाटील होते. याप्रसंगी व्यासपीठावर अधिष्ठाता (कृषि) डॉ. अशोक फरांदे, संशोधन व विस्तार शिक्षण संचालक डॉ. शरद गडाख, कुलसचिव डॉ. महानंद माने, नियंत्रक श्री. विजय कोते उपस्थित होते. महात्मा फुले कृषि विद्यापीठात ३१ मे रोजी १२ अधिकारी व ४० कर्मचारी सेवानिवृत्त झाले. विद्यापीठाच्या इतिहासामध्ये प्रथम सेवानिवृत्तीच्या दिवशी सेवानिवृत्तीचा आदेश, राजा रोखीकरणाचा आदेश आणि भविष्य निर्वाह निधीचा आदेश सेवानिवृत्तीच्या दिवशी निवृत्त अधिकारी व कर्मचाऱ्यांना देण्यात आला. कोरोनाच्या पार्श्वभूमीवर सामाजिक अंतर पाळून प्रातिनिधिक स्वरूपात आठ अधिकारी व कर्मचाऱ्यांना हे आदेश देण्यात आले. या कार्यक्रमाचे प्रास्ताविक व स्वागत आणि सूत्रसंचालन कुलसचिव डॉ. महानंद माने यांनी केले आणि आभार नियंत्रक श्री. विजय कोते यांनी मानले. या कार्यक्रमाला कोव्हीड-१९ परिस्थितीमुळे मोजके कर्मचारी सामाजिक अंतर पाळून उपस्थित होते.

जून-२०२१

१०. कृषि मंत्री मा. ना. श्री. दादाजी भुसे यांच्या उपस्थितीत आढावा बैठक संपन्न

दि. २८ जून, २०२१. महात्मा फुले कृषि विद्यापीठात आढावा बैठक आयोजित करण्यात आली होती. बैठकीच्या अध्यक्षस्थानी महात्मा फुले कृषि विद्यापीठाचे कुलगुरु डॉ. पी.जी. पाटील होते. यावेळी व्यासपीठावर कृषि मंत्री ना. श्री. दादाजी भुसे साहेब, राज्यमंत्री, नगर विकास, उर्जा, आदिवासी विकास, उच्च व तंत्र शिक्षण, आपत्ती व्यवस्थापन, मदत व पुर्नवसन ना.श्री. प्राजक्तदादा तनपुरे, संचालक

संशोधन व विस्तार शिक्षण डॉ. शरद गडाख, कृषि विभागाचे संचालक श्री. विकास पाटील उपस्थित होते.

यावेळी कृषि मंत्री ना. श्री. दादाजी भुसे आपल्या मार्गदर्शनात म्हणाले की राज्यातील ७५ टक्के कुटुंब हे शेतात आणि शेतीशी निगडित कार्य करतात. राज्यातील ५० टक्क्याचे वर रोजगार निर्मिती ही शेतीत होते. कृषि विद्यापीठ, कृषि विभाग आणि शेतकरी हे एक कुटुंब आहे. आपण सर्वांनी शेतकऱ्यांचे कष्ट कसे कमी करता येतील, त्यांचे उत्पादन आणि उत्पन्न कसे वाढवता येईल यासाठी संशोधन आणि कार्य करणे गरजेचे आहे. याप्रसंगी कुलगुरु डॉ. पी.जी. पाटील यांनी मनोगत व्यक्त केले. याप्रसंगी वेळोवेळी कृषि मंत्र्यांनी केलेल्या सूचनेनुसार विद्यापीठाने संशोधन विस्तार आणि शिक्षणात केलेल्या कार्यवाहीचा अहवाल संचालक संशोधन डॉ. शरद गडाख यांनी सादर केला. याप्रसंगी कुलगुरु डॉ. पी.जी. पाटील यांचे हस्ते कोव्हीड-आपत्तीसाठी मुख्यमंत्री सहायता निधीला विद्यापीठ कर्मचाऱ्यांचा रु. ६५ लक्ष चार हजारचा धनादेश कृषि मंत्र्यांना सुपूर्त करण्यात आला. या कार्यक्रमाचे सूत्रसंचालन डॉ. पंडित खर्डे यांनी केले तर आभार कुलसचिव डॉ. महानंद माने यांनी मानले.

११. कृषि विद्यापीठात आंतरराष्ट्रीय योग दिन साजरा

दि. २१ जून, २०२१. महात्मा फुले कृषि विद्यापीठाच्या राष्ट्रीय

सेवा योजना, डॉ. आण्णासाहेब शिंदे कृषि अभियांत्रिकी व तंत्रज्ञान महाविद्यालय, पदव्युत्तर महाविद्यालय आणि पुण्यश्लोक अहिल्यादेवी होळकर कृषि महाविद्यालय, हळगाव यांच्या संयुक्त विद्यमाने सातवा आंतरराष्ट्रीय योग दिन साजरा करण्यात आला. यावेळी संशोधन व विस्तार शिक्षण संचालक डॉ. शरद गडाख, कुलसचिव डॉ. महानंद माने, सहयोगी अधिष्ठाता डॉ. दिलीप पवार, डॉ. प्रमोद रसाळ, डॉ. श्रीमंत रणपिसे, नियंत्रक श्री. विजय कोते, राष्ट्रीय सेवा योजनेचे संचालक व विद्यार्थी कल्याण अधिकारी डॉ. महावीरसिंग चौहाण, क्रीडा अधिकारी प्रा. पुष्पशील शेळके, प्रा. दिलीप गायकवाड आणि प्रसारण केंद्राचे प्रभारी अधिकारी डॉ. पंडित खर्डे उपस्थित होते. यावेळी कुलगुरु डॉ. पी.जी. पाटील मार्गदर्शन करतांना म्हणाले की योग हा भारताने जगाला दिलेली देणगी आहे. आपल्या शारिरीक आणि मानसिक स्वास्थ्यासाठी योग आवश्यक आहे. कोरोनाच्या पार्श्वभूमीवर योग्य अंतर ठेवत मोजक्या अधिकाऱ्यांना योग शिक्षक श्री. सुरेश शेडगे आणि डॉ. देवेंद्र वंजारी यांनी योग साधनांचा अभ्यास दिला. सदर कार्यक्रमाचा लाभ ऑनलाईन पध्दतीने विद्यापीठाच्या दहा जिल्ह्यातील अधिकारी, शास्त्रज्ञ आणि कर्मचाऱ्यांनी घेतला. प्रास्ताविक व स्वागत डॉ. महावीरसिंग चौहाण यांनी केले तर प्रा. दिलीप गायकवाड यांनी आभार मानले.

१२. देशी गोपालन प्रशिक्षण कार्यक्रमाचे संपन्न

दि. २ जून, २०२१. महात्मा फुले कृषि विद्यापीठांतर्गत देशी गाय संशोधन व प्रशिक्षण केंद्र, पुणे व कृषि तंत्रज्ञान माहिती केंद्र, महात्मा फुले कृषि विद्यापीठ, राहुरी यांच्या संयुक्त विद्यमाने तीन दिवसीय ऑनलाईन देशी गोपालन प्रशिक्षण कार्यक्रमाचे आयोजन केले होते. या कार्यक्रमाच्या अध्यक्षस्थानी संशोधन व विस्तार शिक्षण संचालक डॉ. शरद गडाख होते. याप्रसंगी पुणे कृषि महाविद्यालयाचे सहयोगी अधिष्ठाता डॉ. सुनील मासाळकर, पशुसंवर्धन व दुग्धशास्त्र विभाग प्रमुख डॉ. दिनकर कांबळे, डॉ. शिवाजी पाचपुते, डॉ. संजय मंडकमाले, प्रकल्पाचे प्रमुख शास्त्रज्ञ डॉ. सोमनाथ माने, डॉ. रामदास शेंडे उपस्थित होते. यावेळी शास्त्रज्ञांनी देशी गाईंचे पोषण व आहार, वर्षभरासाठी हिरवा चारा नियोजन, तनावमुक्त देशी गोपालन, देशी गाईंच्या आहारात औषधी वनस्पतींचा वापर, समतोल आहार व घरगुती खाद्य निर्मिती आणि देशी गोपालनमध्ये होमिओपॅथी औषधांचा वापर या विषयांवर गोपालकांना मार्गदर्शन केले. सूत्रसंचालन डॉ. धीरज कंखरे यांनी तर आभार डॉ. सुनील अडांगळे यांनी मानले.

जुलै-२०२१

१३. वनमहोत्सव उत्साहात संपन्न

दि. ७ जुलै, २०२१. महात्मा फुले कृषि विद्यापीठात दि. १ ते ७ जुलै, २०२१ या कालावधीत वनमहोत्सव सप्ताह साजरा झाला. या प्रसंगी अहमदनगर जिल्ह्याचे पालकमंत्री आणि ग्रामविकास मंत्री ना. श्री. हसन मुश्रीफ आणि आदर्श गाव योजनेचे कार्याध्यक्ष पद्मश्री श्री. पोपटराव पवार, अहमदनगरचे जिल्हाधिकारी डॉ. राजेंद्र भोसले, पोलिस अधिक्षक श्री. मनोज पाटील, उपवनसंरक्षक श्रीमती सुवर्णा माने, उपप्रादेशिक परिवहन अधिकारी श्री. दिपक पाटील, अधिष्ठाता डॉ. अशोक फरांदे, संशोधन तथा विस्तार शिक्षण संचालक डॉ. शरद गडाख, कुलसचिव डॉ. महानंद माने, नियंत्रक श्री. विजय कोते, विद्यापीठ अभियंता श्री. मिलिंद ढोके, सहयोगी अधिष्ठाता डॉ. प्रमोद रसाळ, डॉ. दिलीप पवार, डॉ. श्रीमंत रणपिसे आणि डॉ. मिलिंद अहिरे यावेळी उपस्थित होते.

पद्मश्री श्री. पोपटराव पवार यांनी बिगरगाभा पाणलोट क्षेत्र विकासासाठी विद्यापीठाच्या पाणलोट क्षेत्र विकास प्रकल्पाला रु. २८ लाखाच्या निधीचे पत्र कुलगुरुंना सुपूर्त केले. याप्रसंगी महात्मा फुले कृषि विद्यापीठाचे कुलगुरु डॉ. पी.जी. पाटील यांनी मान्यवरांचे स्वागत केले व विद्यापीठाच्या संशोधन, शिक्षण आणि विस्तारासंदर्भात माहिती दिली. यावेळी मध्यवर्ती परिसरातील सर्व विभाग प्रमुख, प्रकल्प प्रमुख यांनी आपल्या कार्यालयातील अधिकारी, कर्मचारी यांचे मार्फत आपआपल्या विभागातील प्रक्षेत्रावर वृक्षारोपन केले. महात्मा फुले कृषि विद्यापीठाच्या दहा जिल्ह्याच्या कार्यक्षेत्रातील सर्व संशोधन केंद्रे, कृषि महाविद्यालयात या वनमहोत्सव सप्ताहानिमित्त ७५ हजार वृक्षांची लागवड करण्यात आली. कोव्हीड-१९ च्या पार्श्वभूमीवर शासनाने दिलेल्या निर्देशानुसार सोशल डिस्टिंग, सॅनिटायझेशन व मास्कचा वापर करून या सर्व कार्यक्रमांचे आयोजन करण्यात आले होते.

१४. ऑनलाईन खरीप पीक प्रशिक्षण संपन्न

दि. ९ जुलै, २०२१. महात्मा फुले कृषि विद्यापीठ, राहुरी अंतर्गत शेतकरी-शास्त्रज्ञ मंचाचे ऑनलाईन खरीप पीक प्रशिक्षण कार्यक्रमाच्या अध्यक्षस्थानी कुलगुरु डॉ. पी.जी. पाटील होते. यावेळी विद्यापीठाचे संशोधन व विस्तार शिक्षण संचालक डॉ. शरद गडाख, सहयोगी अधिष्ठाता, विभाग प्रमुख, सहयोगी संशोधन संचालक, मंचाचे समन्वयक आणि शेतकरी मोठ्या संख्येने उपस्थित होते.

यावेळी कुलगुरु डॉ. पी.जी. पाटील म्हणाले की महात्मा फुले कृषि विद्यापीठाच्या कार्यक्षेत्रात ५४ शेतकरी-शास्त्रज्ञ मंच कार्यरत असून त्याचे सुमारे सतराशे शेतकरी सदस्य आहेत. मंचाच्या माध्यमातून तंत्रज्ञान प्रसाराचा वेग वाढविणार आहे. शेतकरी-शास्त्रज्ञ मंच ही विस्ताराची चांगली संकल्पना असून महात्मा फुले कृषि विद्यापीठाचे तंत्रज्ञान शेतकऱ्यांपर्यंत पोहोचविण्यासाठी एक चांगले माध्यम आहे. विस्तार शिक्षण संचालक डॉ. शरद गडाख आपल्या मार्गदर्शनात म्हणाले की शेतकरी शास्त्रज्ञ मंचाचे सदस्य हे विद्यापीठाचे एक प्रकारचे राजदूत असून तंत्रज्ञान प्रसारासाठी त्यांचा सहभाग महत्त्वाचा आहे. या प्रशिक्षण कार्यक्रमात डॉ. मिलिंद देशमुख यांनी सोयाबीन उत्पादन तंत्रज्ञान, डॉ. नंदकुमार कुटे यांनी तूर उत्पादन तंत्रज्ञान, डॉ. राजेंद्र वाघ यांनी कापूस लागवड तंत्रज्ञान आणि डॉ. विनायक जोशी यांनी खरीप कांदा उत्पादन तंत्रज्ञान या विषयांवर शेतकऱ्यांना मार्गदर्शन केले. यावेळी विद्यापीठ कार्यक्षेत्रातील दहाही जिल्ह्यातील शेतकऱ्यांनी सक्रिय सहभाग घेत आपले विचार मांडले. बैठकीचे प्रास्ताविक कृषि तंत्रज्ञान माहिती केंद्राचे व्यवस्थापक डॉ. पंडित खर्डे यांनी केले.

१५. कुलगुरु डॉ. पी.जी. पाटील यांची आदर्शगाव हिवरेबाजारला भेट

दि. ५ जुलै, २०२१. महात्मा फुले कृषि विद्यापीठाचे कुलगुरु डॉ. पी.जी. पाटील यांनी आदर्शगाव हिवरेबाजारला भेट दिली. महाराष्ट्र शासनाच्या आदर्श गांव योजनेचे कार्याध्यक्ष आणि हिवरेबाजार गावचे सरपंच पद्मश्री श्री. पोपटराव पवार यांनी त्यांचे स्वागत आणि सत्कार

केला. श्री. पोपटराव पवार यांना आदर्श गाव योजनेतून महात्मा फुले कृषि विद्यापीठाला विशेष बाब म्हणून पाणलोट क्षेत्र विकासासाठी १.१४ कोटी रुपयांचा निधी मंजूर केलेला आहे. तसेच नाविन्यपूर्ण उपक्रमासाठी उर्वरीत निधीमधून व्यवस्था करण्यासाठी ४६.५६ लाख रुपये मंजूर करण्याचे आश्वासन श्री. पोपटराव पवार यांनी दिले. श्री. पोपटराव पवार यांनी कुलगुरुंसमवेत हिवरेबाजार पाणलोट क्षेत्राची शिवारफेरी पूर्ण केली. या भेटीमध्ये श्री. पवार यांनी पाणलोट विकासाच्या संकल्पनेतून आदर्शगाव कसे निर्माण झाले याची सविस्तर माहिती दिली. या प्रसंगी कुलगुरु डॉ. पाटील यांनी हिवरेबाजार पाणलोट क्षेत्राच्या डिजीटल नकाशाद्वारे संसाधनांची पडताळणी करण्यासाठी शास्त्रज्ञांना सुचना दिल्या. यावेळी कुलगुरु डॉ. पी.जी. पाटील यांच्या हस्ते वृक्षारोपण करण्यात आले.

१६. महात्मा फुले कृषि विद्यापीठात कृषि दिन उत्साहात साजरा

दि. १ जुलै, २०२१. महाराष्ट्र राज्याचे माजी मुख्यमंत्री कै. वसंतराव नाईक यांच्या जन्मदिनाच्या निमित्ताने आयोजित कृषि दिन हा महात्मा फुले कृषि विद्यापीठात साजरा करण्यात आला. या प्रसंगी कुलगुरु डॉ. पी.जी. पाटील यांनी कै. वसंतराव नाईक यांच्या प्रतिमेचे पूजन करून त्यांना अभिवादन केले. याप्रसंगी कृषि परिषदेचे महासंचालक

श्री. विश्वजीत माने, स्टेट बँक ऑफ इंडियाचे विभागीय व्यवस्थापक श्री. विनोद कुमार, अधिष्ठाता (कृषि) डॉ. अशोक फरांदे, संशोधन व विस्तार शिक्षण संचालक डॉ. शरद गडाख, कुलसचिव डॉ. महानंद माने, पदव्युत्तर महाविद्यालयाचे सहयोगी अधिष्ठाता डॉ. प्रमोद रसाळ, नियंत्रक श्री. विजय कोते उपस्थित होते. यावेळी बोलताना कुलगुरु डॉ. पी.जी. पाटील म्हणाले की कै. वसंतराव नाईक यांनी संकरित बियाणांना प्राधान्य देऊन राज्यात हरित क्रांतीची मुहूर्तमेढ रोवली. त्याचप्रमाणे शेतकऱ्यांना संकरित गार्यांच्या पैदाशीसाठी प्रोत्साहन दिले. ज्यामुळे महाराष्ट्रात पुढे श्वेतक्रांती झाली. यावेळी मान्यवरांच्या हस्ते विद्यापीठाच्या प्रशासकीय इमारतीसमोर वृक्षारोपण करण्यात आले.

१७. प्रशिक्षण कार्यक्रम संपन्न

दि. १२ जुलै, २०२१. जागतिक बँक अर्थ सहाय्यीत, राष्ट्रीय कृषि उच्च शिक्षण प्रकल्प व भारतीय कृषि अनुसंधान परिषद, नवी दिल्ली पुरस्कृत महात्मा फुले कृषि विद्यापीठ, राहुरी येथे हवामान अद्ययावत शेती आणि जल व्यवस्थापनाचे आधुनिक कृषि विज्ञान व तंत्रज्ञान केंद्र सुरु करण्यात आले असून या प्रकल्पांतर्गत बुचकेवाडी, येथे कांदा व टोमॅटो पिकांवरील कीड-रोग व्यवस्थापन याविषयी एकदिवसीय प्रशिक्षणाचे आयोजन करण्यात आले होते. या प्रशिक्षणाकरिता तज्ञ म्हणून महात्मा फुले कृषि विद्यापीठ, राहुरी येथील कापुस सुधार प्रकल्पाचे सहाय्यक प्राध्यापक डॉ. नंदकुमार भुते होते. याप्रसंगी बुचकेवाडी ग्रामपंचायतीचे सरपंच श्री. सुदामजी डेरे, उपसरपंच श्री. सुरेशजी गायकवाड, कृषि सहाय्यक श्री. अमोल मोरे व सर्व सदस्य, लुपिनचे श्री. बाळू बोरुडे तसेच संशोधन सहयोगी उपस्थित होते. डॉ. भुते डॉ. सेवक ढेंगे यांनी कार्यक्रमाचे प्रास्ताविक केले. प्रशिक्षण संपल्यानंतर तज्ञांचे प्रक्षेत्र भेटीचे आयोजन करण्यात आले होते. पुण्यश्लोक अहिल्यादेवी होळकर कृषि महाविद्यालयाचे सहयोगी अधिष्ठाता डॉ. मिलिंद अहिरे,

प्रकल्प समन्वयक डॉ. सुनिल गोरंटीवार, प्रकल्प सहसमन्वयक डॉ. एम.जी. शिंदे, सहाय्यक प्राध्यापक डॉ. सचिन सदाफळ यांच्या मार्गदर्शनाखाली या प्रशिक्षणाचे आयोजन करण्यात आले होते. या प्रशिक्षणात बुचकेवाडी येथील एकूण ३४ शेतकरी आणि कृषि महाविद्यालयाच्या अंतिम वर्षातील ग्रामीण कृषि कार्यानुभव करिता निवड झालेले ४ विद्यार्थी सहभागी झाले होते.

ऑगस्ट-२०२१

१८. उद्योजकता व रोजगार क्षमता विकसीत करण्यासाठी वेबिनार संपन्न

दि. ३ ऑगस्ट, २०२१. जागतिक बँक अर्थसहाय्यीत राष्ट्रीय उच्च शिक्षण प्रकल्प व भारतीय कृषी अनुसंधान परिषद, नवी दिल्ली यांच्या संयुक्त विद्यमाने हवामान अद्ययावत शेती व जलव्यवस्थापनाचे आधुनिक विज्ञान व तंत्रज्ञान केंद्र आणि माजी विद्यार्थी संघटना, डॉ. अण्णासाहेब शिंदे कृषि अभियांत्रिकी व तंत्रज्ञान महाविद्यालय, महात्मा फुले कृषि विद्यापीठ, राहुरी यांच्या संयुक्त विद्यमाने कृषि क्षेत्रातील विद्यार्थ्यांची उद्योजकता व रोजगार क्षमता विकसीत करण्यासाठी वेबिनार मालिकेतील अन्न प्रक्रिया उद्योग या विषयावर दुसऱ्या वेबिनारचे आयोजन करण्यात आले होते. या वेबिनारच्या अध्यक्षस्थानी महात्मा फुले कृषि विद्यापीठाचे कुलगुरु डॉ. पी.जी. पाटील होते. यावेळी कृषि अभियांत्रिकी महाविद्यालयाचे सहयोगी अधिष्ठाता डॉ. दिलीप पवार, माजी विद्यार्थी संघटनेचे अध्यक्ष, डॉ. हरि मोरे, डॉ. बाळासाहेब सावंत कोंकण कृषि विद्यापीठ, दापोली येथील डॉ. एन. जे. ठाकूर, प्रकल्पाचे प्रमुख संशोधक डॉ. सुनिल गोरंटीवार हे उपस्थित होते.

यावेळी वेबिनारचे निमंत्रक डॉ. सुनिल गोरंटीवार यांनी विषय तज्ञांचे व सर्व मान्यवरांचे स्वागत केले. कार्यक्रमाचे सह निमंत्रक डॉ. मुकुंद शिंदे यांनी वेबिनारची पाश्चिमी विषद केली. वेबिनारसाठी प्रमुख मार्गदर्शक व तज्ञ हे माजी विद्यार्थी संघटनेचे सदस्य होते तसेच

यशस्वी उद्योजक यांचा देखिल समावेश होता. या वेबिनारसाठी प्रक्रिया उद्योगक्षेत्रातील सेंट्रल इंस्टिट्यूट ऑफ पोस्ट हार्वेस्ट इंजिनिअरींग अँड टेक्नोलॉजी, लुधियानाचे माजी संचालक डॉ. आर.टी. पाटील, सीएसआयआर-सीएफटीआरआय अनुसंधान म्हेसूरचे मुख्य शास्त्रज्ञ डॉ. राजेश्वर मचे, सहयाद्री फार्मचे अध्यक्षीय व्यवस्थापक संचालक, इंजि. विलास शिंदे तसेच पुणे येथील निहीरा फुड इंजिनिअरींगचे संस्थापक इंजि. संतोष कार्ले, इत्यादींनी प्रक्रिया उद्योगातील नाविण्यपूर्ण संधी, आव्हाने, बागायती क्षेत्रातील संधी, मार्ग आणि आव्हाने तसेच प्रक्रिया उद्योगातील स्टार्टप/आरंभ इत्यादि विविध विषयांवर मार्गदर्शन केले. या वेबिनारचे आयोजक डॉ. विक्रम कड, सहयोगी प्राध्यापक, कृषि अभियांत्रिकी, मफुकृवि, राहुरी तसेच ईस्ट ग्रेन प्रो इंडिया पोस्ट हार्वेस्ट टेक्नोलॉजी कंपनीचे मॅनेजर इंजि. एस. सी. पाटील हे सहआयोजक होते. या वेबिनारसाठी ३९८ पेक्षा अधिक विद्यार्थी, माजी विद्यार्थी, शिक्षक व शास्त्रज्ञ यांनी सहभाग नोंदविला.

१९. विद्यापीठ शास्त्रज्ञ सुसंवाद बैठक संपन्न

दि. २८ ऑगस्ट, २०२१. महात्मा फुले कृषि विद्यापीठात विद्यापीठ शास्त्रज्ञ सुसंवाद बैठकीला प्रमुख पाहुणे म्हणून कृषि राज्यमंत्री मा. ना. डॉ. विश्वजीत कदम उपस्थित होते. या कार्यक्रमाच्या अध्यक्षस्थानी महात्मा फुले कृषि विद्यापीठाचे कुलगुरु डॉ. पी.जी. पाटील होते. याप्रसंगी फलोत्पादन राज्यमंत्री मा.ना. कु. आदिती तटकरे, नगर विकास व उर्जा राज्यमंत्री मा.ना. श्री. प्राजक्त तनपुरे, आ. श्री. रोहीत पवार, आ. श्री. लहू कानडे, कार्यकारी परिषद सदस्य आ. नरेंद्र दराडे, संचालक संशोधन व विस्तार शिक्षण डॉ. शरद गडाख उपस्थित होते.

यावेळी राज्यमंत्री ना. डॉ. विश्वजीत कदम यांनी विद्यापीठ करत असलेल्या शिक्षण, संशोधन व विस्तार कार्याचे कौतूक केले. याप्रसंगी कुलगुरु डॉ. पी.जी. पाटील यांनी विद्यापीठाचा कृषि शिक्षण, संशोधन, विस्तार शिक्षण, प्रशासकीय व आर्थिक स्थितीचा आढावा सादर केला. यावेळी कुलगुरु डॉ. पी.जी. पाटील यांच्या शुभहस्ते

अतिवृष्टी पुरग्रस्तांसाठी विद्यापीठ कर्मचाऱ्यांचा एक दिवसाचा वेतनाचा रुपये ३९,८८,०८२ रकमेचा धनादेश मध्यमंत्री निधीसाठी कृषि राज्यमंत्र्यांकडे सुपूर्त केला. बैठकीचे स्वागत व प्रास्ताविक संशोधन संचालक डॉ. शरद गडाख यांनी केले. कुलसचिव श्री. प्रमोद लहाळे यांनी आभार मानले. सूत्रसंचालन डॉ. भगवान देशमुख यांनी केले. बैठकीला विद्यापीठाचे अधिकारी, सहयोगी अधिष्ठाता, विभाग प्रमुख व शास्त्रज्ञ उपस्थित होते. सकाळच्या सत्रामध्ये मान्यवरांनी उद्यानविद्या विभागाच्या प्रक्षेत्रावरील विविध फळपिकांचे प्रात्यक्षिक, औषधी व सुगंधी वनस्पती प्रकल्प, कोरडवाहू फळपिके संशोधन प्रकल्प आणि उद्यानविद्या रोपवाटीका या प्रकल्पांना भेटी दिल्या.

२०. स्वातंत्र्यदिन उत्साहात संपन्न

दि. १५ ऑगस्ट, २०२१. महात्मा फुले कृषि विद्यापीठात भारतीय स्वातंत्र्य दिन उत्साहात साजरा करण्यात आला. यावेळी कुलगुरु डॉ. पी.जी. पाटील यांचे हस्ते ध्वजारोहण करण्यात आले. यावेळी अधिष्ठाता डॉ. अशोक फरांदे, संचालक विस्तार शिक्षण तथा संशोधन डॉ. शरद गडाख, कुलसचिव श्री. प्रमोद लहाळे, नियंत्रक श्री. विजय कोते, विद्यापीठ अभियंता श्री. मिलिंद ढोके, सहयोगी अधिष्ठाता डॉ. प्रमोद रसाळ, डॉ. दिलीप पवार, डॉ. श्रीमंत रणपिसे, डॉ. मिलिंद अहिरे, विशेष कार्य अधिकारी डॉ. महानंद माने, मुख्य शास्त्रज्ञ बियाणे डॉ. आनंद सोळंके, सर्व विभाग प्रमुख, सुरक्षा अधिकारी प्रा. सुनिल फुलसावंगे उपस्थित होते.

या प्रसंगी मार्गदर्शन करतांना कुलगुरु डॉ. पाटील यांनी शिक्षण, संशोधन व विस्तारात विद्यापीठाने केलेल्या महत्वाच्या कार्याचा उल्लेख केला. यावेळी सुरक्षा अधिकारी प्रा. सुनिल फुलसावंगे यांनी परेडचे संचालन केले. सहाय्यक सुरक्षा अधिकारी श्री. गोरक्ष शेठे यांनी सूत्रसंचालन केले. यावेळी कुलगुरुंच्या हस्ते मुलींच्या वसतिगृहामधील हॉलीबॉल ग्राउंडचे उद्घाटन, मुलांच्या वसतिगृह येथील फुलपाखर उद्यानाचे उद्घाटन, बेकरी युनिट येथे अश्वगंधा, आवळा, बेहडा,

शतावरी आणि पुदिनायुक्त कुकीज उत्पादनाचे उद्घाटन, कास्ट प्रकल्पाच्या नविन इमारतीचे उद्घाटन, मत्स्य तलावाचे उद्घाटन व कास्ट कासम प्रकल्पाच्या प्रक्षेत्र कार्यालयाचे उद्घाटन व प्रकल्पाला भेट देण्यात आली. या कार्यक्रमांसाठी विद्यापीठातील सर्व अधिकारी व कर्मचारी मोठ्या संख्येने उपस्थित होते. कोरोनाच्या पार्श्वभूमीवर खबरदारी घेत यावेळी सर्व कार्यक्रमांचे आयोजन करण्यात आले.

२१. स्वयंचलीत हवामान केंद्राचे उद्घाटन संपन्न

दि. ३० ऑगस्ट, २०२१. महात्मा फुले कृषि विद्यापीठातील जागतिक बँक अर्थसहाय्यीत राष्ट्रीय उच्च शिक्षण प्रकल्प व भारतीय कृषी अनुसंधान परिषद, नवी दिल्ली यांच्या संयुक्त विद्यमाने हवामान अद्ययावत शेती व जलव्यवस्थापनाचे आधुनिक विज्ञान व तंत्रज्ञान केंद्र, डॉ. अण्णासाहेब शिंदे कृषि अभियांत्रिकी व तंत्रज्ञान महाविद्यालयाची माजी विद्यार्थी संघटना आणि सेवा स्वयंसेवी संस्था, अहमदनगर यांच्या संयुक्त विद्यमाने बाबुर्डी घुमट गांवामध्ये स्वयंचलीत हवामान केंद्राचे उद्घाटन कुलगुरु डॉ. पी.जी. पाटील यांच्या हस्ते करण्यात आले. यावेळी नवी दिल्ली येथील भा.कृ.अ.प.चे उपमहासंचालक डॉ. आर.सी. अग्रवाल, नाहेप प्रकल्पाचे राष्ट्रीय समन्वयक डॉ. प्रभात कुमार, अभियांत्रिकी महाविद्यालयाचे सहयोगी अधिष्ठाता डॉ. दिलीप पवार ऑनलाईन उपस्थित होते. याप्रसंगी विद्यापीठाचे अधिष्ठाता डॉ. अशोक फरांदे, कृषि महाविद्यालयाचे सहयोगी अधिष्ठाता डॉ. मिलिंद अहिरे, कृषि अभियांत्रिकी विभाग प्रमुख आणि कास्ट-कासम प्रकल्पाचे प्रमुख संशोधक डॉ. सुनिल गोरंटीवार, मृद व रसायनशास्त्र विभाग प्रमुख डॉ. बापुसाहेब भाकरे, नियंत्रक श्री. विजय कोते, मेडाचे जनरल मॅनेजर श्री. हर्षल भास्करे, सहसमन्वयक डॉ. एम.जी. शिंदे, ग्रामसेविका सौ. निलीमा बनकर यावेळी व्यासपीठावर उपस्थित होते.

२२. तीन आठवड्यांचा ऑनलाईन प्रमाणपत्र अभ्यासक्रम संपन्न

दि. २२ ऑगस्ट, २०२१. जागतिक बँक अर्थसहाय्यित, राष्ट्रीय कृषि उच्च शिक्षण प्रकल्प व भारतीय कृषि अनुसंधान परिषद, नवी दिल्ली

यांच्या संयुक्त विद्यमाने, हवामान अद्ययावत शेती व जलव्यवस्थापनाचे आधुनिक कृषि विज्ञान व तंत्रज्ञान केंद्र, महात्मा फुले कृषि विद्यापीठ, राहुरी येथे कार्यरत आहे. या प्रकल्पांतर्गत माहिती आणि दळणवळणाच्या साधनांद्वारे हवामानावर आधारित कृषि सल्ला सेवा या विषयावर तीन आठवड्यांचा ऑनलाईन प्रमाणपत्र अभ्यासक्रम महात्मा फुले कृषि विद्यापीठ, राहुरी व प्रोसोईल प्रकल्प, जीआयझेड, नवी दिल्लीतर्फे नुकताच आयोजित करण्यात आला होता. या कार्यक्रमाच्या समारोप प्रसंगी झालेल्या कार्यक्रमाच्या अध्यक्षस्थानी कुलगुरु डॉ. पी.जी. पाटील होते. या कार्यक्रमासाठी प्रमुख पाहुणे म्हणून हैदराबाद येथील केंद्रीय कोरडवाहू शेती संशोधन संस्थेचे संचालक डॉ. विनोद कुमार सिंग उपस्थित होते. यावेळी अधिष्ठाता डॉ. अशोक फरांदे, संशोधन संचालक डॉ. शरद गडाख, नवी दिल्ली येथील प्रोसोईल प्रकल्प, जीआयझेडचे व्यवस्थापक श्री. राजीव अहल हे उपस्थित होते.

या अभ्यासक्रमाचे संयोजक प्रकल्प प्रमुख (कास्ट) डॉ. सुनिल गोरंटीवार, जीआयझेड, नवी दिल्लीचे वरिष्ठ सल्लागार डॉ. इंद्रनील घोष, सहसंयोजक डॉ. मुकुंद शिंदे, जीआयझेड, पुणेचे संचालक इंजि. रणजीत जाधव, सहसंचालक म्हणून डॉ. रवि आंधळे, विभाग प्रमुख डॉ. जयवंत जाधव यांनी काम पहिले. या प्रमाणपत्र अभ्यासक्रमासाठी देशभरातून एकूण १०७ प्रशिक्षणार्थी सहभागी झाले होते व त्यांना कृषि हवामानशास्त्र विषयातील देशभरातील ३५ तज्ञ शास्त्रज्ञांचे मोलाचे मार्गदर्शन मिळाले.

सप्टेंबर-२०२१

२३. रब्बी हंगामासाठीची विभागीय कृषि संशोधन व विस्तार सल्लागार समितीची बैठक संपन्न

दि. ९ सप्टेंबर, २०२१. महात्मा फुले कृषि विद्यापीठ, राहुरी व कृषि विभाग यांच्या संयुक्त विद्यमाने राहुरी येथे रब्बी हंगामासाठीची विभागीय कृषि संशोधन व विस्तार सल्लागार समिती बैठकीचे ऑनलाईन आयोजन करण्यात आले होते. या कार्यक्रमाच्या

होते. या प्रसंगी महाराष्ट्र राज्याचे कृषि आयुक्त श्री. धीरज कुमार प्रमुख पाहुणे म्हणून उपस्थित होते. यावेळी विद्यापीठाचे संशोधन व विस्तार शिक्षण संचालक डॉ. शरद गडाख, अधिष्ठाता डॉ. प्रमोद रसाळ, संचालक, निविष्ठा व गुणनियंत्रण श्री. दिलीप झेंडे, कुलसचिव श्री. प्रमोद लहाळे, कृषि परिषदेचे संचालक विस्तार शिक्षण डॉ. विठ्ठल शिर्के, महाबीज, अकोलाचे संचालक श्री. फुंडकर, श्री. आर. सी. जोशी उपस्थित होते.

यावेळी मार्गदर्शन करतांना कुलगुरु डॉ. पी.जी. पाटील म्हणाले शेतकऱ्यांचे उत्पन्न वाढले पाहिजे हे आपल्या सर्वांचे उद्दिष्ट असून ते साध्य करण्यासाठी कृषि विद्यापीठ, महाराष्ट्र शासनाचा कृषि विभाग व महाबीज यांनी एकत्रीतपणे प्रयत्न करण्याची गरज आहे. कृषि आयुक्त श्री. धीरज कुमार म्हणाले शेतातील सर्व प्रकारची कामे एकाच यंत्राने करता येतील अशा प्रकारचे यंत्र तयार करण्यासाठी विद्यापीठाने संशोधन करावे जेणेकरून लहान शेतकऱ्यांना त्याचा सर्वात मोठा फायदा होईल. यावेळी झालेल्या तांत्रिक सत्रात डॉ. नंदकुमार कुटे, डॉ. सुरेश दोडके, डॉ. मधुकर भालेकर, डॉ. मिलिंद देशमुख आणि डॉ. विरेंद्र बारई यांनी मार्गदर्शन केले. यावेळी डॉ. गडाख यांनी सन २०२० मधील प्रसारीत वाणांचे व शिफारशींचे सादरीकरण केले. याप्रसंगी कृषि विभागाचे संचालक श्री. विकास पाटील यांनी मनोगत व्यक्त केले. कार्यक्रमाचे प्रास्ताविक सहयोगी संशोधन संचालक डॉ. राजेंद्र वाघ यांनी केले. यावेळी विभागीय कृषि सहसंचालक श्री. बसवराज बिराजदार (पुणे), श्री. उमेश पाटील (कोल्हापूर), श्री. संजीव पडवळ (नाशिक) उपस्थित होते. सूत्रसंचालन डॉ. सचिन सदाफळ यांनी तर प्रसारण केंद्राचे प्रभारी अधिकारी डॉ. पंडित खर्डे यांनी आभार प्रदर्शन केले. याप्रसंगी कृषि विभागाचे अधिकारी, कृषि विद्यापीठातील सर्व सहयोगी अधिष्ठाता, विभाग प्रमुख, सहयोगी संशोधन संचालक आणि शास्त्रज्ञ, अधिकारी मोठ्या संख्येने ऑनलाईन उपस्थित होते.

२४. भा.कृ.अ.प. शेतकरी प्रथम प्रकल्पाला मान्यवरांची भेट

दि. १६ सप्टेंबर, २०२१. महात्मा फुले कृषि विद्यापीठ आणि कृषि विभाग, महाराष्ट्र शासन यांच्या संयुक्त विद्यमाने भारतीय कृषि अनुसंधान परिषदेचा शेतकरी प्रथम कार्यक्रमाच्या खरीप पीक प्रात्यक्षिक भेट व शेतकऱ्यांबरोबर सुसंवाद या कार्यक्रमाच्या अध्यक्षस्थानी महात्मा फुले कृषि विद्यापीठाचे कुलगुरु डॉ. पी.जी. पाटील होते. यावेळी प्रमुख पाहुणे म्हणुन पुणे येथील भा.कृ.अ.प.-कृषि तंत्रज्ञान व संशोधन संस्थेचे संचालक डॉ. लाखन सिंग उपस्थित होते. यावेळी व्यसपीठावर शेतकरी प्रथम प्रकल्पाचे प्रमुख समन्वय डॉ. पंडित खर्डे, तालुका कृषि अधिकारी श्री. महेंद्र ठोकळे, प्रकल्पाचे सहसमन्वयक डॉ. सचिन सदाफळ, तांभेरेचे सरपंच श्री. नितीन गागरे, मेजर ताराचंद गागरे उपस्थित होते. यावेळी कुलगुरु डॉ. पी.जी. पाटील म्हणाले की महात्मा फुले कृषि विद्यापीठाने विकसीत केलेल्या एकात्मिक शेती पध्दतीमुळे शेतकऱ्यांना शाश्वत उत्पादन व उत्पन्न मिळतेच पण या व्यतिरिक्त त्यांना सकस अहारही मिळतो. यावेळी संचालक डॉ. लाखन सिंग यांनी शेतकऱ्यांना मार्गदर्शन केले. कार्यक्रमाचे प्रास्ताविक व स्वागत प्रकल्पाचे प्रमुख समन्वयक डॉ. पंडित खर्डे यांनी केले. यावेळी कुलगुरुंच्या हस्ते शेतकऱ्यांना रब्बी ज्वारीचे बियाणे वितरीत करण्यात आले. यावेळी मान्यवरांनी भा.कृ.अ.प. शेतकरी प्रथम कार्यक्रमांतर्गत घेतलेल्या विविध खरीप पीक प्रात्यक्षिकांना भेट दिली. याप्रसंगी विद्यापीठाचे शास्त्रज्ञ डॉ. संजय मंडकमाले, डॉ. उल्हास सुर्वे, डॉ. अनिल दुरगुडे, राहुरी मंडल कृषि अधिकारी श्री. जयंत जाधव, प्रगतशील शेतकरी श्री. भास्कर वरघुडे उपस्थित होते. या कार्यक्रमास तांभेरे, चिंचविहिरे, कानडगाव आणि कणगरचे शेतकरी उपस्थित होते. या कार्यक्रमाचे सूत्रसंचालन डॉ. सचिन सदाफळ यांनी केले तर आभार श्री. विजय शेडगे यांनी मानले.

२५. हॉर्टसॅप प्रकल्पांतर्गत डाळिंब बागांना भेटी

दि. २३ सप्टेंबर, २०२१. महाराष्ट्र शासनाच्या फलोत्पादन पिकावरील किड रोग सर्वेक्षण, सल्ला व व्यवस्थापन प्रकल्प (हॉर्टसॅप) अंतर्गत, महात्मा फुले कृषि विद्यापीठ, राहुरी येथील वनस्पती रोगशास्त्र विभागाचे सहयोगी प्राध्यापक तथा हॉर्टसॅप समन्वयक डॉ. संजय कोळसे व संशोधन सहयोगी डॉ. नंदलाल देशमुख समवेत महाराष्ट्र शासनाच्या अहमदनगर जिल्ह्यातील कृषि विभागाचे अधिकारी यांनी अहमदनगर, राहुरी व श्रीरामपूर तालुक्यातील किडी व रोग आर्थिक नुकसान पातळीच्या वर गेलेल्या गांवांमधील डाळिंब बागांना भेटी दिल्या. रोग व किडी आर्थिक नुकसान पातळीच्यावर गेलेल्या अहमदनगर तालुक्यातील नेसी, राहुरी तालुक्यातील वांबोरी, मोकळओव्हळ, गुहा, तांभेरे व श्रीरामपुर तालुक्यातील पढेगाव, वळदगाव, बेलापूर बुद्रक या गावांमधील कृषि विभागाचे प्रक्षेत्र अधिकारी यांच्या समवेत हॉर्टसॅप योजनेअंतर्गत डाळिंबाच्या निवडलेल्या प्लॉटला भेटी दिल्या. त्याबाबतील शेतकऱ्यांना रोगट फळे, फांद्या नष्ट करणे, तणविहरित बाग ठेवणे इ. बाबत सविस्तर मार्गदर्शन केले. सदर मोहिम ही महात्मा फुले कृषि विद्यापीठाच्या वनस्पती रोगशास्त्र विभाग प्रमुख डॉ. तानाजी नरुटे यांच्या मार्गदर्शनाखाली राबविण्यात आली.

२६. कुलगुरु डॉ. पी.जी. पाटील यांची राळेगणसिध्दीला भेट

दि. २३ सप्टेंबर, २०२१. महात्मा फुले कृषि विद्यापीठाचे कुलगुरु डॉ. पी.जी. पाटील यांनी आज राळेगणसिध्दी येथे भेट दिली. यावेळी त्यांनी जेष्ठ समाजसेवक पद्मभूषण आण्णासाहेब हजारें यांची सदिच्छा भेट घेतली. कुलगुरु डॉ. पाटील यांनी यावेळी विद्यापीठातर्फे पुष्पगुच्छ, शाल, श्रीफळ व कृषिदर्शनी देवून आण्णांचा सत्कार केला. याप्रसंगी आदर्श गाव योजनेचे कार्याध्यक्ष पद्मश्री पोपटराव पवार उपस्थित होते. कुलगुरु डॉ. पी.जी. पाटील यांनी आण्णांना गेल्या सहा महिन्यातील राबविण्यात आलेल्या विद्यापीठातील विविध उपक्रमांबद्दल माहिती देवून चर्चा केली. कुलगुरु डॉ. पाटील यांच्या कृषि पारायण या नाविन्यपूर्ण उपक्रमाबद्दल आण्णांनी त्यांचे कौतुक केले व अशा प्रकारच्या उपक्रमातून शेती क्षेत्राला उर्जित अवस्था प्राप्त होईल असे प्रतिपादन करून कुलगुरुंना भरीव कार्यासाठी व भावी वाटचालीसाठी शुभेच्छा दिल्या. या भेटीप्रसंगी कुलगुरुंचे विशेष कार्याधिकारी डॉ. महानंद माने उपस्थित होते.

२७. कुलगुरु डॉ. पी.जी. पाटील शेतकऱ्यांच्या बांधावर

दि. २४ सप्टेंबर, २०२१. महात्मा फुले कृषि विद्यापीठाचे कुलगुरु डॉ. पी.जी. पाटील यांनी आज अहमदनगर जिल्ह्यातील पारनेर तालुक्यातील निघोज येथील युवा उद्यान पंढीत श्री. राहुल रसाळ यांच्या प्रयोगशील शेतीस भेट देवून त्यांनी अवलंबलेल्या नाविन्यपूर्ण शास्त्रीय आधुनिक शेती पध्दती विषयी जाणून घेतले. यावेळी त्यांचे सोबत त्यांचे विशेष कार्याधिकारी डॉ. महानंद माने उपस्थित होते. श्री. रसाळ यांची बांधावरची प्रयोगशाळा आणि त्यातील ट्रायकोडर्मा बुरशीचे उत्पादन याची माहिती कुलगुरुंनी घेतली. विद्यापीठात राबविण्यात येणाऱ्या कृषि पारायण या नाविन्यपूर्ण उपक्रमात सहभागी होण्याची विनंती श्री. रसाळ यांना कुलगुरुंनी केली तसेच श्री. रसाळ यांची विद्यापीठातील जलसिंचन आणि निचरा अभियांत्रिकी विभागाच्या अभ्यास मंडळावर नेमणुक करत असल्याची बाब अवगत केली. श्री. रसाळ यांचे प्रगतशील शेतीचे प्रयोग विद्यापीठाच्या कार्यक्षेत्रातील

शेतकऱ्यांस प्रेरणादायी ठरतील असा आशावाद कुलगुरुंनी यावेळी व्यक्त केला.

२८. कृषि विद्यापीठाच्या दोन वाणांचे मा. पंतप्रधानांच्या हस्ते लोकार्पण

दि. २८ सप्टेंबर, २०२१. पर्यावरणीय अनुकूलता कृषि विकासाकरीता मा. पंतप्रधान श्री. नरेंद्र मोदी यांचे हस्ते देशभरात संशोधित केलेल्या ३५ पीक वाणांचा राष्ट्रीय स्तरावर लोकार्पण कार्यक्रम पार पडला. सदरचा कार्यक्रम महात्मा फुले कृषि विद्यापीठ, राहुरी येथील कृषि तंत्रज्ञान माहिती केंद्र तसेच कृषि विद्यापीठांतर्गत १० जिल्ह्यांमध्ये कार्यरत असणारे विविध महाविद्यालये, कृषि विज्ञान केंद्रे, संशोधन केंद्रे या ठिकाणी आयोजित करण्यात आला होता. विद्यापीठाचे कुलगुरु डॉ. पी.जी. पाटील हे नवी दिल्ली येथे झालेल्या कार्यक्रमात तर संशोधन तथा विस्तार शिक्षण संचालक डॉ. शरद गडाख हे कृषि विज्ञान केंद्र, धुळे या ठिकाणी झालेल्या कार्यक्रमासाठी उपस्थित होते तर राहुरी कृषि विद्यापीठात झालेल्या कार्यक्रमासाठी अधिष्ठाता डॉ. प्रमोद रसाळ उपस्थित होते. मा. पंतप्रधानांनी लोकार्पण केलेले ३५ पीक वाण हे ताण सहनशील, जास्त उत्पन्न देणारे तसेच आरोग्यास पोषक असणाऱ्या अशा विविध पिकांच्या वाणांचा समावेश यात आहे. विशेष महत्वाचे म्हणजे महात्मा फुले कृषि विद्यापीठ, राहुरीने प्रसारीत केलेल्या ज्वारी पिकाच्या एस.एस.एच. ४७ आणि फुले चारधारी वालाची या दोन वाणांचा समावेश यामध्ये आहे. या कार्यक्रमासाठी विद्यापीठातील अधिकारी व शेतकरी उपस्थित होते.

ऑक्टोबर-२०२१

२९. पस्तीसावा पदवीदान समारंभ संपन्न

दि. २८ ऑक्टोबर, २०२१. महात्मा फुले कृषि विद्यापीठाचा पस्तीसावा पदवीदान समारंभ महात्मा फुले कृषि विद्यापीठ, राहुरी येथे आयोजित करण्यात आला होता. या कार्यक्रमाच्या अध्यक्षस्थानी

महाराष्ट्र राज्याचे मा. राज्यपाल श्री. भगत सिंह कोश्यारी होते. यावेळी व्यासपीठावर प्रतिकुलपती तथा मंत्री, कृषि आणि माजी सैनिक कल्याण, महाराष्ट्र राज्य ना.श्री. दादाजी भुसे, उदयपूर येथील महाराणा प्रताप कृषि आणि तंत्रज्ञान विद्यापीठाचे कुलगुरु डॉ. नरेंद्र सिंह राठौड हे प्रमुख पाहुणे म्हणून उपस्थित होते. या प्रसंगी माजी केंद्रीय कृषि मंत्री, भारत सरकार, नवी दिल्ली आणि राज्यसभा सदस्य खा. श्री. शरद पवार आणि केंद्रीय मंत्री, रस्ते, वाहतूक आणि परिवहन, भारत सरकार ना. श्री. नितीन गडकरी, कुलगुरु डॉ. पी.जी. पाटील, अधिष्ठाता (कृषि) डॉ. प्रमोद रसाळ, कुलसचिव श्री. प्रमोद लहाळे आणि कृषि अभियांत्रिकी महाविद्यालयाचे अधिष्ठाता डॉ. दिलिप पवार व्यासपीठावर उपस्थित होते.

यावेळी मार्गदर्शन करतांना मा. राज्यपाल श्री. भगत सिंह कोश्यारी म्हणाले की पदवी मिळविलेल्या विद्यार्थ्यांनी नाविण्यपूर्ण संशोधन करण्यासाठी प्रयत्न करा. या संशोधनातून उद्योजकतेची निर्मिती होवून रोजगाराच्या संधी निर्माण होवू शकतील. यासाठी विद्यार्थ्यांनी चांगला संकल्प समोर ठेवून शेतकऱ्यांचा आणि देशाचा उद्धार करावा. यावेळी कृषिमंत्री ना. श्री. दादाजी भुसे आपल्या भाषणात म्हणाले विद्यार्थ्यांनी भविष्यात आपले क्षेत्र कुठलेही निवडा परंतु ज्या कृषिचे शिक्षण तुम्ही घेतले त्या कृषि क्षेत्राशी तसेच शेतकऱ्यांशी प्रामाणिक

राहुन शेतकऱ्याला संपन्न बनविण्यासाठी तुमचे सर्वोच्च योगदान द्या. कार्यक्रमाचे प्रमुख पाहुणे डॉ. नरेंद्र सिंह राठौड आपल्या दीक्षांत भाषणात म्हणाले की कृषि शिक्षण हे सर्वांसाठी महत्वाचे आहे. विद्यार्थ्यांनी पदवी मिळविल्यानंतर उद्योजक होऊन रोजगाराच्या संधी निर्माण कराव्यात. कुलगुरु डॉ. पी.जी. पाटील यांनी विद्यापीठाचा कृषि शिक्षण, संशोधन व विस्तार शिक्षणाचा अहवाल सादर केला.

राज्याचे राज्यपाल आणि कृषि विद्यापीठाचे कुलपती मा. श्री. भगत सिंह कोश्यारी यांच्या शुभहस्ते माजी केंद्रीय कृषिमंत्री खा. शरद पवार आणि केंद्रीय रस्ते, वाहतूक आणि परिवहन मंत्री ना. नितीन गडकरी यांनी कृषि क्षेत्रासाठी केलेल्या उल्लेखनीय कार्याबद्दल त्यांना डॉक्टर ऑफ सायन्स या मानद पदवीने सन्मानित करण्यात आले. यावेळी कुलगुरु डॉ. पाटील यांनी मानपत्रांचे वाचन केले. तसेच यावेळी १०४ विद्यार्थ्यांना पीएच. डी., ६२८ विद्यार्थ्यांना पदव्युत्तर पदवी व १०,७३६ विद्यार्थ्यांना पदवी असे एकुण ११,४६८ पदव्या प्रदान करण्यात आल्या. मा. राज्यपाल श्री. भगत सिंह कोश्यारी यांचे शुभहस्ते सन २०१९-२० मध्ये बी.एस्स.सी (कृषि) पदवीत प्रथम आलेली कु. हर्षदा देसले, बी.एस्स.सी (उद्यान विद्या) मध्ये प्रथम आलेली कु. सोनाली माने, कृषि अभियांत्रिकीमध्ये प्रथम आलेला मृणाल मारणे तसेच सन २०२०-२१ मध्ये बी.एस्स.सी (कृषि) पदवीत प्रथम आलेली कु. प्रेरणा खोत, बी.एस्स.सी (उद्यान विद्या) मध्ये प्रथम आलेला ऋषिकेश भवर, कृषि अभियांत्रिकीमध्ये प्रथम आलेला आदित्य जोशी यांना सुवर्णपदक व इतर यशस्वी विद्यार्थ्यांना पदके प्रदान करण्यात आली.

समारंभाला नगरविकास व उर्जा राज्यमंत्री ना. श्री. प्राजक्त तनपुरे, खा. सुजय विखे पाटील, खा. सदाशिव लोखंडे, साईबाबा विश्वस्त मंडळाचे अध्यक्ष आ. आशुतोष काळे, आ. किरण लहामटे, माजी आ. श्री. शिवाजी कर्डिले, विद्यापीठ कार्यकारी परिषदेचे सदस्य आ. श्री. नरेंद्र दराडे, आ. श्री. किशोर दराडे, श्री. दत्तात्रय उगले,

श्री दत्तात्रय पानसरे, जिल्हा परिषदेच्या अध्यक्षा सौ. राजश्री घुले, विद्यापीठाचे विद्या परिषदेचे सदस्य, दापोली कृषि विद्यापीठाचे कुलगुरु डॉ. संजय सावंत, परभणी कृषि विद्यापीठाचे कुलगुरु डॉ. अशोक ढवण, संशोधन व विस्तार शिक्षण संचालक डॉ. शरद गडाख, माजी कुलगुरु डॉ. योगेंद्र नेरकर, अहमदनगरचे जिल्हाधिकारी श्री. राजेंद्र भोसले, पोलीस अधीक्षक श्री मनोज पाटील, जिल्हा अधीक्षक कृषि अधिकारी श्री शिवाजीराव जगताप, नियंत्रक श्री. सुखदेव बलमे, विद्यापीठ अभियंता श्री. मिलिंद ढोके, विद्या शाखेचे उपकुलसचिव श्री. विजय दाभाडे, मान्यवर, पत्रकार, सहयोगी अधिष्ठाता, विभाग प्रमुख, अधिकारी, शास्त्रज्ञ, विद्यार्थी व विद्यार्थिनी उपस्थित होते. कार्यक्रमाचे सूत्रसंचालन डॉ. बापुसाहेब भाकरे आणि डॉ. भगवान देशमुख यांनी केले.

३०. राज्यपालांनी साधला शेतकऱ्यांशी संवाद

दि. २७ ऑक्टोबर २०२१. महात्मा फुले कृषि विद्यापीठ, राहुरी येथे माननीय राज्यपाल, महाराष्ट्र राज्य आणि कुलपती, महात्मा फुले कृषि विद्यापीठ, राहुरी श्री. भगत सिंह कोश्यारी यांनी विविध प्रकल्पांना भेट देऊन पाहणी केली. यावेळी त्यांच्यासमवेत कुलगुरु डॉ. पी. जी. पाटील, संशोधन व विस्तार शिक्षण संचालक डॉ. शरद गडाख, अधिष्ठाता डॉ. प्रमोद रसाळ, कुलसचिव श्री. प्रमोद लहाळे, नियंत्रक श्री. सुखदेव बलमे, विद्यापीठ अभियंता श्री. मिलिंद ढोके उपस्थित होते. यावेळी राज्यपाल महोदयांनी विद्यापीठातील कृषि तंत्रज्ञान माहिती केंद्र, गायीमधील गर्भ हस्तांतरण तंत्रज्ञानाचे प्रात्यक्षिक, उद्यानविद्या प्रक्षेत्रावरील फळपिकांचे प्रात्यक्षिक, औषधी व सुगंधी वनस्पती प्रकल्प, उद्यानविद्या रोपवाटिका, अंतर विद्याशाखेचे जलसिंचन पार्क, हवामान अद्ययावत शेती व जलव्यवस्थापनाचे आधुनिक कृषि विज्ञान व तंत्रज्ञान केंद्र कास्ट कासम या प्रकल्पांना भेटी दिल्या. यानंतर त्यांनी अहमदनगर, सांगली, नाशिक या जिल्ह्यातून आलेल्या शेतकऱ्यांशी संवाद साधला.

राज्यपालांशी संवाद साधणाऱ्या शेतकऱ्यांमध्ये कृषिभूषण डॉ. दत्तात्रय वने, श्री. सुरसिंग पवार, श्री. मच्छिंद्र घोलप, श्री. विष्णू जरे, श्री. संजीव माने, मेजर श्री. ताराचंद्र गागरे, श्री. राजेंद्र वरघुडे, श्री. प्रवीण गाडे, श्री. मारुती गीते, श्री. प्रणव धोंडे, सौ. सविता नालकर, श्री. शिवाजी थोरात, श्री. श्रीनिवास बागल, श्री. रामदास थेटे, श्री. राहुल रसाळ, श्री. सांगंधर निर्मळ, श्री. रविंद्र कडलग, श्री. अशोक खोत या शेतकऱ्यांचा समावेश होता.

३१. केंद्रिय मंत्री ना. नितिन गडकरी यांची कास्ट प्रकल्पाला भेट

दि. २८ ऑक्टोबर, २०२१. केंद्रिय मंत्री, रस्ते, वाहतुक आणि परिवहन, भारत सरकार ना. नितिन गडकरी यांनी महात्मा फुले कृषि विद्यापीठ, राहुरीच्या जागतिक बँक अर्थसाहित, भारतीय कृषि अनुसंधान परिषद, राष्ट्रीय कृषि उच्च शिक्षण प्रकल्प, नवी दिल्ली पुरस्कृत हवामान अद्ययावत शेती व जल व्यवस्थापन प्रकल्पाला भेट देवून विविध प्रयोगशाळांची पहाणी केली. या प्रसंगी खा. डॉ. सुजय विखे पाटील, महात्मा फुले कृषि विद्यापीठाचे कुलगुरु डॉ. पी.जी. पाटील, संशोधन व विस्तार शिक्षण संचालक डॉ. शरद गडाख उपस्थित होते. यावेळी मार्गदर्शन करतांना ना. नितिन गडकरी म्हणाले की सद्यस्थितीत भारतात शेतीमध्ये फवारणी करण्यासाठी ड्रोनचा वापर होत आहे. शेतकऱ्यांना जर शेतीच्या विविध कामासाठी ड्रोनचा वापर अधिक किफायतशीर करावयाचा असेल तर ड्रोनची किंमत १.५ लाखापर्यंत कमी करणे आवश्यक आहे. प्रकल्प संशोधक डॉ. सुनिल गोरंटीवार, तसेच प्रकल्प सहसंशोधक डॉ. मुकुंद शिंदे व डॉ. सुनिल कदम यांनी या वेळी ड्रोनचे प्रात्यक्षिक व विविध प्रयोगशाळेतील शेती उपयोगी विकसित केलेल्या विविध डिजिटल तंत्रज्ञानाची माहिती दिली. या भेटीदरम्यान कास्ट प्रकल्पा अंतर्गत उभारण्यात आलेल्या ड्रोन आणि रोबोटिज्एस प्रयोगशाळा, फवारणी, ड्रोन प्रात्यक्षिक, आयओटी आधारित मृदा सेन्सर, इत्यादी ठिकाणी भेटी देवून माहिती जाणुन घेतली. तसेच या भेटी दरम्यान कास्ट प्रकल्पातील सदस्य, संशोधन सहयोगी व इतर कर्मचारी यांच्याशी चर्चा केली व त्यांना मार्गदर्शन केले.

३२. उपमहासंचालक (कृषि शिक्षण) डॉ. आर.सी. अग्रवाल यांची कास्ट प्रकल्पाला भेट

दि. १७ ऑक्टोबर, २०२१. राष्ट्रीय कृषि उच्च शिक्षण प्रकल्प व भारतीय कृषि अनुसंधान परिषद यांच्या संयुक्त विद्यमाने हवामान अद्ययावत शेती व जलव्यवस्थापनाचे आधुनिक विज्ञान व तंत्रज्ञान केंद्र महात्मा फुले कृषि विद्यापीठात कार्यरत असून या प्रकल्पाला उपमहासंचालक (कृषि शिक्षण) डॉ. आर.सी. अग्रवाल यांनी भेट दिली. यावेळी कास्ट प्रकल्पाचे अंतर्गत असलेल्या राष्ट्रीय कृषि उच्चशिक्षण प्रकल्पाचे राष्ट्रीय समन्वयक डॉ. प्रभात कुमार प्रमुख पाहुणे म्हणून उपस्थित होते. यावेळी महात्मा फुले कृषि विद्यापीठाचे कुलगुरु डॉ. पी. जी. पाटील, संशोधन व विस्तार शिक्षण संचालक डॉ. शरद गडाख, अधिष्ठाता डॉ. प्रमोद रसाळ, सहयोगी अधिष्ठाता डॉ. मिलिंद अहिरे, कुलगुरुंचे विशेष कार्य अधिकारी डॉ. महानंद माने, नियंत्रक श्री. सुखदेव बलमे, विद्यापीठ अभियंता श्री. मिलिंद ढोके उपस्थित होते.

यावेळी डॉ. आर. सी. अग्रवाल, डॉ. प्रभात कुमार यांनी मार्गदर्शन केले. कुलगुरु डॉ. पाटील आपल्या अध्यक्षीय भाषणात म्हणाले की पंतप्रधानांनी सांगितलेल्या आत्मनिर्भर भारताचे स्वप्न पूर्ण करण्यासाठी कास्ट सारख्या प्रकल्पांची मदत होणार आहे. या प्रकल्पाच्या मदतीने तयार केलेली मोबाईल प्स, फुले शेड्युलरसारखे तंत्रज्ञान सर्व शेतकऱ्यांपर्यंत पोहोचण्यासाठी विशेष प्रयत्न करावे लागतील. यावेळी डॉ. गडाख यांनीही मार्गदर्शन केले. कार्यक्रमाचे स्वागत व प्रास्ताविक अधिष्ठाता डॉ. प्रमोद रसाळ यांनी केले. कास्ट प्रकल्पाचा आढावा प्रकल्पाचे प्रमुख समन्वयक डॉ. सुनील गोरटीवार यांनी सादर केला. डॉ. मिलिंद अहिरे यांनी आभार तर कार्यक्रमाचे सूत्रसंचालन डॉ. एम. जी. शिंदे यांनी केले. यावेळी सर्व विभाग प्रमुख, कास्ट प्रकल्पातील सर्व कास्ट मॅबर व संशोधन सहयोगी उपस्थित होते.

३३. पाणी फाउंडेशनचे मुख्य कार्यकारी अधिकारी सत्यजीत भटकळ यांची कृषि विद्यापीठास भेट

दि. ५ ऑक्टोबर, २०२१. पाणी फाउंडेशनचे मुख्य कार्यकारी अधिकारी श्री. सत्यजीत भटकळ यांनी महात्मा फुले कृषि विद्यापीठाला भेट दिली. यावेळी संशोधन तथा विस्तार शिक्षण संचालक डॉ. शरद गडाख यांनी विद्यापीठाच्या वतीने त्यांचे स्वागत केले. श्री. भटकळ यांनी संशोधन संचालक डॉ. शरद गडाख यांच्या समवेत विद्यापीठाच्या विविध प्रकल्पांना भेट देवून पाहणी केली. आंतरविद्या जलसिंचन विभागाचे प्रमुख डॉ. महानंद माने यांनी सिंचन पार्कमध्ये पिकांच्या पाणी व्यवस्थापनासाठी आधुनिक सिंचन पध्दतींची माहिती त्यांनी दिली. कृषि तंत्रज्ञान माहिती केंद्राचे व्यवस्थापक डॉ. दत्तात्रय पाचारणे, ज्वारी सुधार प्रकल्पाचे वरिष्ठ शास्त्रज्ञ डॉ. दिपक दुधाडे, औषधी व सुगंधी वनस्पती प्रकल्पाचे प्रमुख डॉ. विक्रम जांभळे, उद्यानविद्या रोपवाटीकेत आयोजित प्रदर्शनात डॉ. सचिन मगर यांनी माहिती दिली. डॉ. भटकळ यांना गो संशोधन व विकास प्रकल्पात डॉ. महेंद्र मोटे, कृषि विद्या विभाग प्रमुख डॉ. आनंद सोळंके आणि डॉ. उल्हास सुर्वे यांनी विद्यापीठाच्या सेंद्रिय संशोधन प्रकल्पाची माहिती दिली. बांबु संशोधन प्रकल्पाची माहिती डॉ. बाबासाहेब सिनारे आणि डॉ. सुमती दिघे यांनी दिली. या भेटीनंतर श्री. भटकळ यांनी विद्यापीठ कुलगुरु डॉ. पी.जी. पाटील यांच्या कुशल नेतृत्वाखाली शेतकऱ्यांसाठी करत असलेल्या कार्याबद्दल आणि संशोधनाबद्दल समाधान व्यक्त केले. या भेटीच्या वेळी प्रसारण केंद्राचे प्रभारी अधिकारी डॉ. पंडित खर्डे, जनसंपर्क अधिकारी डॉ. गोकुळ वामन उपस्थित होते.

३४. महात्मा फुले कृषि विद्यापीठात देशी गाईंचे भ्रूण प्रत्यारोपण तंत्रज्ञानाचा शुभारंभ

दि. २९ ऑक्टोबर, २०२१. कृषि महाविद्यालय, पुणे येथील देशी गाय संशोधन व प्रशिक्षण केंद्रातील गीर देशी गाईंच्या भ्रूण प्रत्यारोपणाच्या तंत्रज्ञानाचा शुभारंभ महात्मा फुले कृषि विद्यापीठाच्या गो संशोधन व

विकास प्रकल्पामध्ये संशोधन व विस्तार शिक्षण संचालक डॉ. शरद गडाख यांच्या हस्ते झाला. हे तंत्रज्ञान देशी गाईचे संवर्धन करण्यासाठी महत्वाचे असून सदर भ्रूण प्रत्यारोपण या तंत्रज्ञानाचा वापर राहुरी सिमेन स्टेशन, राष्ट्रीय डेअरी डेव्हलपमेंट बोर्ड यांच्या समन्वयाने होत आहे. याप्रसंगी डॉ. गडाख यांनी मार्गदर्शन केले. याप्रसंगी राहुरी सिमेन स्टेशनचे जनरल मॅनेजर डॉ. शिवकुमार पाटील, डॉ. जनार्दन कातकडे, डॉ. देवेंद्र स्वामी, पशुसंवर्धन व दुग्धशास्त्र विभागाचे प्रमुख डॉ. दिनकर कांबळे, देशी गाय व संशोधन प्रकल्पाचे शास्त्रज्ञ डॉ. विष्णू नरवडे आणि डॉ. सुनील अडांगळे उपस्थित होते.

३५. कृषि विज्ञान केंद्र, धुळे येथे प्रशिक्षण कार्यक्रम संपन्न

दि. ऑक्टोबर २०२१. महात्मा फुले कृषि विद्यापीठ अंतर्गत कृषि विज्ञान केंद्र, धुळे यांचे माध्यमातून तीन दिवसीय पशुसंवर्धन व दुग्धव्यवसाय या विषयावर प्रशिक्षण आयोजन करण्यात आले होते. सदर प्रशिक्षण उदघाटन कार्यक्रमास कृषि महाविद्यालयाचे सहयोगी अधिष्ठाता डॉ. चिंतामणी देवकर, नंदुरबार कृषि महाविद्यालयाचे सहयोगी अधिष्ठाता डॉ. सातप्पा खरबडे, कृषि तंत्र विद्यालयाचे प्राचार्य डॉ. राहुल देसले, कृषि विज्ञान केंद्राचे कार्यक्रम समन्वयक डॉ. दिनेश नांदे, डॉ. धनराज चौधरी उपस्थित होते. या प्रशिक्षणाचे प्रास्ताविक डॉ. दिनेश नांदे यांनी केले. प्रमुख मार्गदर्शन डॉ. चिंतामणी देवकर यांनी

केले. यावेळी डॉ. सातप्पा खरबडे, डॉ. राहुल देसले यांनी मार्गदर्शन केले. तांत्रिक सत्रात श्री. विपुल वसावे, डॉ. विष्णू नरवाडे, श्री. शांताराम मालपुरे व श्री. नरेंद्र पाटील यांचे मार्गदर्शन मिळाले. सदर प्रशिक्षणात बोरकुंड, शिरपूर, धुळे येथील ग्रामीण युवक, शेतकरी यांनी सहभाग नोंदवला. या प्रशिक्षणाचे सूत्रसंचालन डॉ. धनराज चौधरी यांनी केले तर आभार प्रदर्शन श्री. रोहित कडू व डॉ. अतिश पाटील यांनी मानले.

३६. शेतकरी प्रथम प्रकल्पांतर्गत प्रशिक्षण कार्यक्रम संपन्न

दि. १४ ऑक्टोबर, २०२१. महात्मा फुले कृषि विद्यापीठ अंतर्गत कार्यरत असलेल्या नवी दिल्लीच्या भारतीय कृषि अनुसंधान परिषदेच्या शेतकरी प्रथम प्रकल्पांतर्गत आणि कृषि विभागाच्या सहकार्याने आयोजित रब्बी ज्वारी व हरभरा उत्पादन तंत्रज्ञान या विषयावरील प्रशिक्षण कार्यक्रम राहुरी तालुक्यातील कानडगाव या ठिकाणी आयोजित केला गेला. यावेळी प्रकल्पाचे प्रमुख समन्वयक डॉ. पंडित खर्डे, कडधान्य सुधार प्रकल्पाचे प्रमुख शास्त्रज्ञ डॉ. नंदकुमार कुटे, ज्वारी सुधार प्रकल्पाचे संशोधन सहयोगी डॉ. सुरज गडाख, मंडल कृषि अधिकारी श्री. जयंत जाधव, कानडगावचे उपसरपंच श्री. मधुकर गागरे, प्रकल्पाचे सहसमन्वयक डॉ. भगवान देशमुख, डॉ. सचिन सदाफळ, कृषि सहाय्यक श्री. दुर्वेश पाटील, मेजर ताराचंद गागरे उपस्थित होते. सुरुवातीला प्रकल्प समन्वयक डॉ. पंडित खर्डे यांनी स्वागत व प्रास्ताविक केले. डॉ. नंदकुमार कुटे, डॉ. सुरज गडाख यांनी शेतकऱ्यांना मार्गदर्शन केले. उपसरपंच श्री. मधुकर गागरे यांनी आपले मनोगत व्यक्त केले. यावेळी प्रातिनिधीक स्वरूपात निविष्टांचे वाटप करण्यात आले. प्रशिक्षण कार्यक्रमाला कानडगाव, तांभेरे, चिंचविहिरे व कणगर गावातील शेतकरी उपस्थित होते. कार्यक्रमाअगोदर तज्ञांनी सोयाबीन आणि तूर प्रात्यक्षिक क्षेत्राला भेटी दिल्या.

३७. पुणे कृषि महाविद्यालयाच्या विद्यार्थिनीची नेदरलँड येथे पदव्युत्तर शिक्षणासाठी निवड

दि. १ ऑक्टोबर, २०२१. पुणे कृषि महाविद्यालयाची विद्यार्थिनी कु. अंचू रेगी हीने कृषि पदवीच्या शेवटच्या वर्षात असताना व्यागनिनजन विद्यापीठ, नेदरलँड येथील पदव्युत्तर शिक्षणासाठीची प्रवेश परीक्षा दिली होती. त्यामध्ये ती उत्तीर्ण झाली असून तिची निवड पदव्युत्तर अभ्यासक्रमासाठी झाली आहे. सदर विद्यार्थिनी केरळ राज्यातील इडुक्की जिल्ह्यातील आहे. तिला कृषि महाविद्यालयाचे प्राचार्य तथा सहयोगी अधिष्ठाता डॉ. सुनील मासाळकर, विद्यार्थी कल्याण अधिकारी डॉ. प्रमोद पाटील आणि मार्गदर्शक डॉ. दत्तात्रय सोनावणे यांचे मार्गदर्शन लाभले.

नोव्हेंबर-२०२१

३८. डाळिंब पीक परिसंवाद कार्यक्रम संपन्न

दि. १४ नोव्हेंबर, २०२१. कृषि विभाग, महात्मा फुले कृषि विद्यापीठ, राहुरी, डाळिंब बागायतदार संघ व आत्मा, कृषि विभाग यांच्या संयुक्त विद्यमाने नाशिक जिल्ह्यातील सातमाने येथील डाळिंब उत्पादक शेतकरी रविंद्र पवार यांच्या शेतशिवारात आयोजित राज्यस्तरीय डाळिंब पीक परिसंवादात कृषिमंत्री ना. भुसे, आमदार दिलीप बोरसे, संशोधन संचालक डॉ. शरद गडाख, बाजार समितीचे सभापती राजेंद्र जाधव, सरपंच भगवान पवार, डाळिंब बागायतदार संघाचे अध्यक्ष प्रभाकर, चांदणे, अधीक्षक कृषि अधिकारी विवेक सोनवणे, आत्माचे प्रकल्प संचालक राजेंद्र निकम, उपविभागीय कृषि अधिकारी दिलीप देवरे, तालुका कृषि अधिकारी बाळासाहेब व्यवहारे, तंत्र अधिकारी गोकुळ अहिरे, शास्त्रज्ञ डॉ. सचिन हिरे, तालुका कृषि अधिकारी सुधाकर पवार (सटाणा), जगदिश पाटील (नांदगाव), कृषि विभागातील अधिकारी, कर्मचारी यांच्यासह राज्यभरातील डाळिंब

उत्पादक शेतकरी बांधव मोठ्या संख्येने उपस्थित होते.

यावेळी कृषिमंत्री ना. दादाजी भुसे म्हणाले कृषि विद्यापीठाच्या विविध संशोधनाने शेतकऱ्यांच्या उत्पादनात क्रांतीकरक बदल घडून आले आहेत. त्यामुळे परिसंवादांमधील तज्ञांचे मार्गदर्शन राज्यातील डाळिंब उत्पादक शेतकऱ्यांना नक्कीच मार्गदर्शक ठरेल. यावेळी विद्यापीठाचे शास्त्रज्ञ डॉ. विनय सुपे व डाळिंब रत्न बाबासाहेब गोरे यांनी शेतकऱ्यांना मार्गदर्शन केले. सर्व प्रथम कृषि मंत्री दादाजी भुसे यांच्या हस्ते दिपप्रज्वलन व डाळिंब कलशाचे पुजन करून राज्यस्तरीय डाळिंब परिवंवादास सुरवात करण्यात आली. उपविभागीय कृषि अधिकारी दिलीप देवरे यांनी प्रास्ताविक केले. शास्त्रज्ञ डॉ. सचिन हिरे, तालुका कृषि अधिकारी बाळासाहेब व्यवहारे व तंत्र अधिकारी गोकुळ अहिरे यांनी उपस्थितांचे आभार मानले.

३९. कृषिमंत्री ना. दादाजी भुसे यांची लखमापूर येथील डाळिंब संशोधन व तंत्रज्ञान केंद्राला भेट

दि. १२ नोव्हेंबर, २०२१. राहुरीच्या महात्मा फुले कृषि विद्यापीठांतर्गत असलेल्या नाशिक जिल्ह्यातील लखमापूर येथील डाळिंब संशोधन व तंत्रज्ञान केंद्र येथील संशोधन केंद्राला राज्याचे कृषि व माजी सैनिक कल्याण मंत्री ना. श्री. दादाजी भुसे यांनी भेट दिली. यावेळी ना. भुसे यांनी केंद्राची पाहणी केली. केंद्रामधील सुविधा तसेच संशोधन रोपवाटीका व इतर बाबींचा त्यांनी आढावा घेतला तसेच शेतकऱ्यांच्या मार्गदर्शनासाठी व सोयीसाठी डाळिंबावरील संशोधन वाढविण्याची गरज व्यक्त केली. डाळिंबामधील रोग कीड व्यवस्थापन तसेच तेल्या रोगाचे व मर रोगाचे व्यवस्थापन यावर भर देण्याच्या सूचना केल्या. यावेळी उपविभागीय कृषि अधिकारी श्री. दिलीप देवरे, कृषि व्यवसाय व्यवस्थापन महाविद्यालयाचे सहयोगी अधिष्ठाता डॉ. विश्वनाथ शिंदे, डाळिंब संशोधन व तंत्रज्ञान प्रसार केंद्राचे प्रभारी अधिकारी डॉ. सचिन हिरे, किटकशास्त्रज्ञ डॉ. एस.डी. पाटील हे उपस्थित होते तसेच परिसरातील प्रगतशील शेतकरी श्री. विनोद जाधव व श्री. पप्पू बच्छाव उपस्थित होते.

४०. प्रगतशील शेतकरी व कृषि उद्योजकांचा अनोख्या पध्दतीने सन्मान

दि. ८ नोव्हेंबर, २०२१. महात्मा फुले कृषि विद्यापीठ, राहुरीचे कुलगुरु डॉ. पी.जी. पाटील यांच्या संकल्पनेतून विद्यापीठाच्या कार्यक्षेत्रातील प्रगतशील शेतकरी व महात्मा फुले कृषि विद्यापीठात पदवी घेतलेले यशस्वी कृषि उद्योजक यांचा परिचय समस्त शेतकरी वर्गाला व्हावा या उद्देशाने कुलगुरु डॉ. पाटील यांनी नविन संकल्पना राबविली आहे. यामध्ये संबंधीत प्रगतशील शेतकरी व कृषि उद्योजक

यांचा योग्य तो सन्मान विद्यापीठ पातळीवर होणार आहे. यामध्ये दर महिन्याला एक प्रगतशील शेतकरी व एक कृषि उद्योजक यांच्या कार्याविषयी माहिती असलेला फलक विद्यापीठ प्रवेशद्वार, कृषि तंत्रज्ञान माहिती केंद्राचा दर्शनी भाग तसेच विद्यार्थी वसतीगृहाचा दर्शनी भाग या ठिकाणी लावण्यात आलेला आहे. जेणेकरून संबंधित प्रगतशील शेतकरी व कृषि उद्योजक यांच्या कार्याचा परिचय विद्यापीठाला भेट देण्यासाठी येणाऱ्या शेतकरी, सरकारी अधिकारी व विद्यार्थ्यांना होणार आहे. तसेच या व्यक्तिका आदर्श घेऊन तरुण शेतकरी व पदवीधरांना प्रेरणा मिळेल. कुलगुरुंच्या या संकल्पनेला महात्मा फुले कृषि विद्यापीठाच्या कार्यक्षेत्रातील सर्व कृषि महाविद्यालये, कृषि संशोधन केंद्रे, कृषि तंत्र विद्यालये यांनी आपल्या दर्शनीय क्षेत्रात ही आयडॉल्स प्रत्येक महिन्याला प्रदर्शित करावीत असे विस्तार शिक्षण संचालक डॉ. शरद गडाख यांनी सुचविले आहे. कुलगुरुंनी राबविलेल्या या संकल्पनेचे समस्त शेतकरी वर्गातून स्वागत होत असून शेतकरी तसेच कृषि उद्योजकांचा उचित असा सन्मान विद्यापीठाकडून होत असल्याबद्दल समाधान व्यक्त केले आहे.

४१. राष्ट्रीय पात्रता परीक्षेत महात्मा फुले कृषि विद्यापीठाचे अभुतपूर्व यश

दि. १ नोव्हेंबर, २०२१. नवी दिल्ली येथील कृषि शास्त्रज्ञ निवड मंडळातर्फे ऑगस्ट २०२१ मध्ये घेण्यात आलेल्या राष्ट्रीय पातळीवरील राष्ट्रीय पात्रता परीक्षेत (नेट) महात्मा फुले कृषि विद्यापीठातील विविध विद्याशाखातील १३८ विद्यार्थ्यांनी यश संपादन केले आहे. विविध राज्यातील कृषि विद्यापीठे तथा कृषि महाविद्यालयातील सहाय्यक प्राध्यापक व समकक्ष पदाकरीता राष्ट्रीय पात्रता परीक्षा अनिवार्य आहे. राहुरी अंतर्गत येणाऱ्या कृषि महाविद्यालयांच्या १२३ यशस्वी विद्यार्थ्यांमध्ये पदव्युत्तरचे ४३ तर आचार्य पदवीचे ८० विद्यार्थ्यांनी नेट परीक्षेत यश संपादन केले आहे. कृषि संशोधन सेवा भरती परीक्षेच्या लेखी परीक्षेत १५ विद्यार्थ्यांपैकी कृषि अभियांत्रिकीचे

०४, मृद विज्ञान व कृषि रसायनशास्त्र ०१, वनस्पती रोगशास्त्र ०२, विस्तार शिक्षण ०२, कृषि वनस्पतीशास्त्र ०२, बियाणे विज्ञान व तंत्रज्ञान ०१, वनस्पती शरीरशास्त्र ०१ व कृषि विद्या विषयाचे ०२ विद्यार्थी उत्तीर्ण झाले आहेत.

४२. विद्यार्थीनी वसतीगृह भुमीपुजनाचा कार्यक्रम संपन्न

दि. २५ नोव्हेंबर, २०२१. महात्मा फुले कृषि विद्यापीठाचे कुलगुरु डॉ. पी.जी. पाटील यांच्या हस्ते धुळे येथील कृषि महाविद्यालयाच्या विद्यार्थीनींचे प्रस्तावित वसतीगृह व प्रस्तावित सभागृहाच्या कामाचे भुमीपुजन करण्यात आले. यावेळी कुलगुरुंनी रोपवाटीका, पॉलीहाऊस, बियाणे प्रक्रिया केंद्र, पशुसंवर्धन व दुग्धशास्त्र विभाग, कृषि किटकशास्त्र विभाग, मृदशास्त्र व कृषि रसायनशास्त्र विभाग, कृषि तंत्र विद्यालय, बाजरी संशोधन योजना व कृषि विज्ञान केंद्र प्रक्षेत्र व प्रयोगशाळेस भेट दिली. तसेच कामकाजाचा आढावा घेतला. कुलगुरुपदाचा कार्यभार घेतल्यानंतरची डॉ. पाटील यांची येथे ही पहिलीच भेट होती. कृषि महाविद्यालयातील सभागृहात झालेल्या कार्यक्रमात कुलगुरु डॉ. पाटील प्रमुख पाहुणे होते. महाविद्यालयाचे सहयोगी अधिष्ठाता डॉ. चिंतामणी देवकर अध्यक्षस्थानी होते. यावेळी महाविद्यालयातील डॉ. एस.पी. सोनवणे, डॉ. सी.व्ही. पुजारी, डॉ. एम.एस. महाजन, डॉ. जी.बी. काबरे, डॉ. पांडुरंग शेंडगे, डॉ. पी.डी. सोनवणे, डॉ. व्ही.एस. गिरासे, डॉ. खुशाल बन्हाटे, डॉ. आर.जे. देसले, डॉ. टी.डी. पाटील, डॉ. संदिप पाटील व डॉ. दिनेश नांद्रे उपस्थित होते.

डिसेंबर-२०२१

४३. महात्मा फुले कृषि विद्यापीठाचे दहा वाण, एक कृषि अवजार आणि ५८ कृषि तंत्रज्ञान शिफारशींना मान्यता

दि. २४-३० डिसेंबर, २०२१. महाराष्ट्र कृषि शिक्षण व संशोधन परिषद, पुणे आणि राज्यातील चारही कृषि विद्यापीठे यांच्या संयुक्त विद्यमाने वसंतराव नाईक कृषि विद्यापीठ, परभणी येथे दि. २४ ते ३० डिसेंबर, २०२१ दरम्यान संयुक्त कृषि संशोधन आणि विकास समितीची

४९ वी बैठक काल संपन्न झाली. या कार्यक्रमाचे अध्यक्षस्थान कृषि व माजी सैनिक कल्याण मंत्री मा.ना. श्री. दादाजी भुसे यांनी भुषविले. या प्रसंगी राज्याचे कृषि सचिव श्री. एकनाथ डवले (भा.प्र.से.), महात्मा फुले कृषि विद्यापीठांचे कुलगुरु डॉ. पी.जी. पाटील, अकोला येथील डॉ. पंजाबराव देशमुख कृषि विद्यापीठाचे कुलगुरु डॉ. व्ही.एम. भाले, परभणी येथील वसंतराव नाईक मराठावाडा कृषि विद्यापीठाचे कुलगुरु डॉ. अशोक ढवण, दापोली येथील डॉ. बाळासाहेब सावंत कोकण कृषि विद्यापीठाचे कुलगुरु डॉ. संजय सावंत आणि महाराष्ट्र कृषि शिक्षण व संशोधन परिषदेचे महासंचालक श्री. विश्वजीत माने (भा.प्र.से.) ऑनलाईन मोडमध्ये उपस्थित होते. महात्मा फुले कृषि विद्यापीठाचे कुलगुरु डॉ. पी.जी. पाटील यांच्या नेतृत्वाखाली आणि संचालक संशोधन डॉ. शरद गडाख यांचे मार्गदर्शनाखाली शेतपिके वाण प्रसारण व शेतपिके वाण संरक्षण आणि शेतकरी अधिकारी कायदांतर्गत या कृषि विद्यापीठाच्या नवीन वाण आणि तंत्रज्ञान शिफारशी सादर केल्या व त्यास समितीने मान्यता दिली.

या बैठकीत महात्मा फुले कृषि विद्यापीठाचे दहा वाण, एक कृषि यंत्रे अवजारे आणि ५८ पीक उत्पादन तंत्रज्ञान शिफारशींना मान्यता देण्यात आली. कृषि क्षेत्रातील डिजिटल तंत्रज्ञानामध्ये प्रथमच महात्मा फुले कृषि विद्यापीठाने तीन शिफारशी शेतकऱ्यांसाठी प्रसारित केल्या आहेत. विविध पिकातील प्रसारीत केलेल्या वाणांमध्ये ज्वारी-फुले यशोमती, गहू- एन.आय.ए.डब्ल्यू ३६२४ (फुले अनुपम), सोयाबीन- फुले दुर्वा, उडीद-फुले वसू, तीळ-फुले पुर्णा, ऊस-फुले ११०८२, करडई-एस.एस.एफ १५-६५, एस.एस.एफ १६-०२, पेरु-फुले अमृत, चिंच-फुले श्रावणी हे वाण प्रसारीत करण्यात आले. तसेच ट्रॅक्टरचलीत फुले ऑटोमॅटीक पलटी नांगर यंत्र व ५८ तंत्रज्ञान शिफारशी प्रसारीत करण्यात आल्या असल्याची माहिती महात्मा फुले कृषि विद्यापीठाचे संशोधन संचालक डॉ.शरद गडाख यांनी दिली.

४४. डॉ. दत्तात्रय वने आणि सौ. स्वाती शिंगाडे हे आहेत डिसेंबर महिन्याचे आयडॉल

दि. १ डिसेंबर, २०२१. डिसेंबर २०२१ या महिन्याकरीता आयडॉल म्हणून मानोरी ता. राहुरी, जि. अहमदनगर येथील कृषिभूषण डॉ. दत्तात्रय सहदेव वने व कृषि उद्योजक म्हणून राहुरी विद्यापीठातून जीवसायनशास्त्र या विषयात पदव्युत्तर पदवीचे शिक्षण घेतलेल्या सोनकसवाडी पो. पणदरे, ता. बारामती, जि. पुणे येथील कृषि उद्योजिका सौ. स्वाती अरविंद शिंगाडे यांचा समावेश आहे. डॉ. दत्तात्रय वने यांनी सन १९९१ पासून तुषार सिंचनाचे पाणी व्यवस्थापन करून हरभरा, गहू, कांदा, भुईमूग, सोयाबीन या

पिकांची शास्त्रीयदृष्ट्या लागवड केली आहे. त्यांनी मानोरी येथे फार्मर्स क्लब व दीपस्तंभ बचतगटाची स्थापना तसेच दीपस्तंभ अॅग्रो फार्मर्स प्रोड्यूसर कंपनीची स्थापना केलेली आहे. कृषि उद्योजिका असलेल्या सौ. स्वाती शिंगाडे यांनी हायटेक शेतीचे नियोजन करून कृषि उद्योजिका म्हणून यशस्वी भरारी घेतली आहे. त्यांनी अभिनव प्राप्ती फार्मर्स क्लब, प्युअर ऑर्गॅनिक सेंद्रिय गट, हायटेक फ्लोरीकल्चर, हायटेक फुलशेती प्रशिक्षण केंद्र इ. ची स्थापना करून सेंद्रिय उत्पादनाचा स्वतःचा ब्रॅंड विकसीत केला आहे.

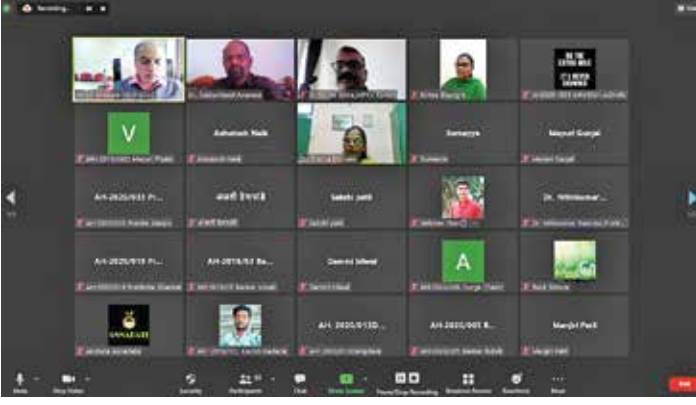
४५. सामंजस्य करार संपन्न

दि. १४ डिसेंबर, २०२१. प्रोसॉईल प्रकल्पांतर्गत जी.आय.झेड. या संस्थेकडून एन. आय. सी. ई. एस. एम. ही प्रणाली महात्मा फुले कृषि विद्यापीठास हस्तांतरीत करण्यासाठी सामंजस्य करार करण्यासाठी चर्चासत्राचे आयोजन महाबळेश्वर येथे करण्यात आले होते. या चर्चासत्रात प्रमुख पाहुणे म्हणून कुलगुरु डॉ. पाटील उपस्थित होते. कार्यक्रमाच्या अध्यक्षस्थानी नैसर्गिक संशाधने व्यवस्थापन आणि कृषि पर्यावरण तसेच प्रोसॉईल प्रकल्पाचे संचालक डॉ. राजीव अहल होते. यावेळी संशोधन व विस्तार शिक्षण संचालक डॉ. शरद गडाख, अधिष्ठाता डॉ. प्रमोद रसाळ, मॅनेज, हैद्राबादचे संचालक डॉ. बालसुब्रमणी, सहसंचालक डॉ. जी. भास्कर, प्रोसॉईल प्रकल्पाचे वरिष्ठ सल्लागार नविन होरो, सल्लागार विवेक ऋषि, तांत्रिक सल्लागार हिमांशु वर्मा, प्रादेशिक व्यवस्थापक रंजीत जाधव, प्रोसॉईल प्रकल्पाचे प्रमुख संशोधक डॉ. सुनिल गोरंटीवार, सहसंशोधक डॉ. गोकुळ वामन व प्रोसॉईल प्रकल्पाचे सल्लागार व समन्वयक विश्वंभर राणे (मॅनेज, हैद्राबाद) उपस्थित होते.

४६. जागतिक मृदा दिन साजरा

दि. ५ डिसेंबर, २०२१. महात्मा फुले कृषि विद्यापीठ, राहुरी येथील पुण्यश्लोक अहिल्यादेवी होळकर कृषि महाविद्यालय, हाळगाव या महाविद्यालयात ५ डिसेंबर हा दिवस जागतिक मृदा दिन म्हणून साजरा करण्यात आला. या कार्यक्रमाला मृदा व कृषि रसायनशास्त्र

विभाग प्रमुख डॉ. बापूसाहेब भाकरे प्रमुख पाहुणे म्हणून उपस्थित होते. यावेळी महात्मा फुले कृषि विद्यापीठाचे अधिष्ठाता डॉ. प्रमोद रसाळ मार्गदर्शन करतांना म्हणाले की जमिनीचे आरोग्य उत्तम राखण्यासाठी कृषि दूतांनी समाजामध्ये व शेतकऱ्यांमध्ये जागृती निर्माण करावी, डॉ. भाकरे मार्गदर्शन करतांना म्हणाले की पाण्याच्या व खताच्या अतिवापरामुळे जमिनी क्षारपड होतात. त्यामुळे जमिनीचे आरोग्य धोक्यात येते व उत्पादकता कमी होते. यासाठी सेंद्रिय खतांचा वापर करावा. यावेळी सहयोगी अधिष्ठाता डॉ. मिलिंद अहिरे यांनी मार्गदर्शन केले.

४७. कृषि शिक्षण दिन साजरा

दि. ३ डिसेंबर, २०२१. महात्मा फुले कृषि विद्यापीठ, राहुरी येथील पुण्यश्लोक आहिल्यादेवी होळकर कृषि महाविद्यालय, हळगाव या महाविद्यालयात ३ डिसेंबर हा दिवस स्वतंत्र भारताचे पहिले राष्ट्रपती डॉ. राजेंद्र प्रसाद यांचा जन्मदिवस कृषि शिक्षण दिन ऑनलाईन साजरा करण्यात आला. यावेळी कोपरगाव पंचायत समितीचे गटविकास अधिकारी सचिन सूर्यवंशी, धुळे येथील कृषि उद्योजक जयेश पाटील, निघोज तालुका पारनेर येथील प्रगतशील शेतकरी राहुल रसाळ व महात्मा फुले कृषि विद्यापीठ, राहुरी येथील स्टेट बँक ऑफ इंडियाचे शाखाधिकारी जनार्दन बोंतले ऑनलाईन उपस्थित होते. यावेळी

कार्यक्रमाच्या अध्यक्षस्थानावरून सहयोगी अधिष्ठाता डॉ. मिलिंद अहिरे मार्गदर्शन करताना म्हणाले राज्यात शालेय शिक्षणात कृषि विषय समाविष्ट केल्याने ते विषय शिकवण्यासाठी कृषि पदवीधरांची आवश्यकता आहे. विविध ठिकाणी नोकरीच्या संधी उपलब्ध आहेत. अशा प्रकारे कृषि क्षेत्रामध्ये अमर्याद संधी उपलब्ध आहेत. यावेळी श्री. सचिन सूर्यवंशी, श्री. जयेश पाटील, श्री. राहुल रसाळ व श्री. जनार्दन बोंतले यांनी कृषि पदवीधरांना मार्गदर्शन केले. या कार्यक्रमाला महाविद्यालयाच्या विद्यार्थ्यांबरोबरच सावित्रीबाई फुले माध्यमिक व उच्च माध्यमिक विद्यालयाचे विद्यार्थी तसेच राहुरी तालुक्यातील व अहमदनगर जिल्ह्यातील शालेय विद्यार्थी मोठ्या संख्येने ऑनलाईन उपस्थित होते.

४८. शेतकरी प्रथम प्रकल्पाद्वारे अभ्यास दौऱ्याचे आयोजन

दि. ६ डिसेंबर, २०२१. महात्मा फुले कृषि विद्यापीठातर्गत नवी दिल्लीच्या भारतीय कृषि अनुसंधान परिषदेचा शेतकरी प्रथम प्रकल्पातील चिंचविहीरे, कणगर, तांभेरे व कानडगाव गावातील शेतकऱ्यांचा अभ्यास दौरा हिवरेबाजार, राळेगणसिध्दी व निघोज ता. पारनेर येथील प्रगतशील शेतकरी श्री. राहुल रसाळ यांच्या शेतावर आयोजित केला होता. या अभ्यास दौऱ्याच्या सुरुवातीला महात्मा फुले कृषि विद्यापीठाचे कुलगुरु डॉ. पी.जी. पाटील यांच्या शुभहस्ते दौऱ्याला प्रारंभ झाला. यावेळी कुलगुरु डॉ. पाटील म्हणाले की शेतकऱ्यांनी नवनविन प्रयोग तसेच नाविन्यपूर्ण तंत्रज्ञानाचा वापर आपल्या शेतात करावा तसेच यशस्वी शेतकऱ्यांच्या अनुभवाचा उपयोग करून आपली प्रगती साधावी. सदर अभ्यास दौऱ्याचे आयोजन संशोधन व विस्तार शिक्षण संचालक डॉ. शरद गडाख यांच्या मार्गदर्शनाखाली करण्यात आले. या अभ्यास दौऱ्यात प्रकल्पाचे प्रमुख समन्वयक डॉ. पंडित खर्डे, सहसमन्वयक डॉ. भगवान देशमुख व डॉ. सचिन सदाफळ हे सहभागी झाले होते. शेतकरी प्रथम प्रकल्पातील चिंचविहीरे, कणगर, तांभेरे व कानडगाव गावातील ३५ शेतकरी व महिला या अभ्यास

दौऱ्यांमध्ये सहभागी झाल्या होत्या. हिवरेबाजार येथे हबीब सय्यद यांचेकडून गावात झालेल्या पाणलोट क्षेत्र विकासाची माहिती घेतली. राळेगणसिध्दी येथे मिडीया सेंटरला शेतकऱ्यांनी भेट दिली. यानंतर निघोज येथील हवामान अद्ययावत शेती करणारे प्रगतशील शेतकरी राहुल रसाळ यांच्या शेतास भेट दिली.

जानेवारी-२०२२

४९. प्रजासत्ताक दिन उत्साहात साजरा

दि. २६ जानेवारी, २०२२. महात्मा फुले कृषि विद्यापीठ, राहुरी येथे भारतीय प्रजासत्ताक दिन उत्साहात साजरा करण्यात आला. याप्रसंगी कुलगुरु डॉ. पी.जी. पाटील यांचे हस्ते ध्वजारोहन करण्यात आले. यावेळी कुलगुरु डॉ. पाटील यांनी मार्गदर्शन केले. या कार्यक्रमाला संशोधन तथा विस्तार शिक्षण संचालक डॉ. शरद गडाख, अधिष्ठाता (कृषि) डॉ. प्रमोद रसाळ, कुलसचिव श्री. प्रमोद लहाळे, नियंत्रक श्री. सुखदेव बलमे, सहयोगी अधिष्ठाता डॉ. दिलीप पवार, डॉ. श्रीमंत रणपिसे, डॉ. मिलिंद अहिरे, प्रमुख शास्त्रज्ञ (बियाणे) डॉ. आनंद सोळंके, सुरक्षा अधिकारी गोरक्ष शेते, एन.सी.सी. अधिकारी डॉ. सुनिल फुलसावंगे, विविध विभागांचे विभाग प्रमुख, शास्त्रज्ञ, प्राध्यापक, कर्मचारी उपस्थित होते. कोव्हीड-१९ च्या पार्श्वभूमीवर सर्व नियमांचे पालन करून प्रजासत्ताक दिन साजरा करण्यात आला.

५०. मागोवा-२०२१ कार्यक्रम उत्साहात संपन्न

दि. ६ जानेवारी, २०२२. महात्मा फुले कृषि विद्यापीठात मागोवा-२०२१ या कार्यक्रमाचे हायब्रीड मोडमध्ये आयोजन करण्यात आले होते. या कार्यक्रमाच्या उद्घाटनप्रसंगी प्रमुख पाहुणे म्हणून नाशिक विभागाचे विभागीय आयुक्त श्री. राधाकृष्ण गमे उपस्थित होते. कार्यक्रमाच्या अध्यक्षस्थानी कुलगुरु डॉ. पी.जी. पाटील होते. या कार्यक्रमासाठी अहमदनगरचे जिल्हाधिकारी डॉ. राजेंद्र भोसले, अहमदनगर जिल्हा परिषदेचे मुख्य कार्यकारी अधिकारी श्री. राजेंद्र

क्षीरसागर, पद्मश्री श्री. पोपटराव पवार, बीजमाता पद्मश्री सौ. राहिबाई पोपेरे, अन्नमाता सौ. ममताबाई भांगरे, संशोधन व विस्तार शिक्षण संचालक डॉ. शरद गडाख, अधिष्ठाता (कृषि) डॉ. प्रमोद रसाळ, प्रभारी कुलसचिव डॉ. दिलीप पवार, नियंत्रक श्री. सुखदेव बलमे, विद्यापीठ अभियंता इंजि. मिलिंद ढोके उपस्थित होते. यावेळी श्री. राधाकृष्ण गमे म्हणाले की शेतीचा खर्च कमी कसा करता येईल यावर संशोधन झाले पाहिजे. शहरातील लोकांची आरोग्याविषयीच्या जागृकतेचा फायदा सेंद्रिय शेती करणाऱ्या शेतकऱ्यांना मोठ्या प्रमाणावर होणार आहे. या करीता बाजारपेठेचा विचार केला तर सेंद्रिय तसेच नैसर्गिक शेती शेतकऱ्यांना फायद्याची होईल.

यावेळी कुलगुरु डॉ. पाटील, डॉ. राजेंद्र भोसले, श्री. पोपटराव पवार व सौ. राहिबाई पोपेरे यांनी मार्गदर्शन केले. या कार्यक्रमात महात्मा फुले कृषि विद्यापीठाच्या वतीने श्री. पोपटराव पवार व सौ. राहिबाई पोपेरे यांना पद्मश्री पुरस्काराने सन्मानित करण्यात आल्याबद्दल त्यांचा सन्मानपत्र, मानचिन्ह, शाल व श्रीफळ देवून सत्कार करण्यात आला. यावेळी सौ. ममताबाई भांगरे यांना सेंद्रिय शेतीमध्ये केलेल्या कामाबद्दल त्यांचाही सत्कार करण्यात आला. या निमित्ताने विद्यापीठाचे लोकप्रिय प्रकाशन कृषिदर्शनी २०२२ व कृषि दिनदर्शिका-२०२२ चे मान्यवरांच्या हस्ते विमोचन करण्यात आले. कार्यक्रमाचे स्वागत व प्रास्ताविक डॉ. शरद गडाख यांनी केले. यावेळी डॉ. शरद गडाख, डॉ. प्रमोद रसाळ, प्रभारी कुलसचिव डॉ. दिलीप पवार, श्री. सुखदेव बलमे व श्री. मिलिंद ढोके यांनी आपल्या विभागाचे सादरीकरण केले. याप्रसंगी सर्व सहयोगी अधिष्ठाता डॉ. श्रीमंत रणपिसे, डॉ. मिलिंद अहिरे आणि विभाग प्रमुख उपस्थित होते. या कार्यक्रमाचे सूत्रसंचालन डॉ. आनंद सोळंके यांनी तर आभार डॉ. पंडित खर्डे यांनी मानले. हा कार्यक्रम कोव्हीड-१९ चे नियम पाळून फक्त ५० अधिकारी आणि कर्मचारी यांच्या उपस्थितीत आयोजित करण्यात आला. या कार्यक्रमात विद्यापीठाच्या कार्यक्षेत्रातील दहाही

जिल्हयातील अधिकारी, शास्त्रज्ञ, कर्मचारी आणि विद्यार्थी, शेतकरी मोठ्या संख्येने ऑनलाईन उपस्थित होते.

५१. श्री. राहुल रसाळ व डॉ. स्वप्निल बच्छाव हे आहेत जानेवारी महिन्याचे आयडॉल्स

दि. १ जानेवारी, २०२२. जानेवारी २०२२ या महिन्याकरीता आयडॉल म्हणुन शिववाडी, निघोज, ता. पारनेर, जि. अहमदनगर येथील श्री. राहुल रसाळ व कृषि उद्योजक म्हणुन राहुरी विद्यापीठातून कृषि विद्या या विषयात पदव्युत्तर पदवीचे शिक्षण घेतलेल्या नाशिक येथील डॉ. स्वप्निल बच्छाव यांचा समावेश आहे. श्री. राहुल रसाळ यांनी शेतीचे संपूर्ण यांत्रिकीकरण, सबसरफेस ठिबक, स्वयंचलीत वेदर स्टेशन व वेदर डाटा संकलन केंद्र याच्या आधारे आपल्या ६५ एकर शेतीतून रासायनीक अवशेषमुक्त अन्नाची निर्मिती करण्यावर भर दिला आहे. कृषि उद्योजक असलेले डॉ. स्वप्निल बच्छाव हे रिचफिल्ड फर्टिलायझर्स प्रा. लि. व आदित्य स्पेशालीटी अॅग्रो न्युट्रीशन एल.एल.पी. या कंपन्यांचे अध्यक्ष व व्यवस्थापकीय संचालक आहेत. या कंपन्यांद्वारे डॉ. बच्छाव यांनी भारतात प्रथमच विद्राव्य खतांच्या वापरासंबंधीचे तंत्रज्ञान देशाला दिले. या दोन्ही कंपन्यांमध्ये १५० पेक्षा जास्त कृषि पदवीधर अधिकारी पदावर कार्यरत आहेत.

५२. स्वयंचलीत हवामान केंद्राचे उद्घाटन संपन्न

दि. २० जानेवारी, २०२२. महात्मा फुले कृषि विद्यापीठ, राहुरी येथील जागतीक बँक अर्थसहाय्यीत भारतीय कृषि अनुसंधान परिषद, राष्ट्रीय कृषि उच्च शिक्षण प्रकल्प, नवी दिल्ली पुरस्कृत हवामान अद्ययावत शेती व जलव्यवस्थापन प्रकल्पांतर्गत महात्मा फुले कृषि विद्यापीठाचे कुलगुरु डॉ. पी.जी. पाटील यांच्या मार्गदर्शनाखाली शेटफळे, ता. आटपाडी, जि. सांगली येथे स्वयंचलीत हवामान केंद्राची व स्वयंचलीत पंप नियंत्रक आधारित सिंचन प्रणालीची उभारणे करण्यात आली व त्यावर आधारित काटेकोर सिंचन प्रणाली या एक

दिवसीय शेतकरी प्रशिक्षणाचे आयोजन करण्यात आले होते. या एक दिवसीय शेतकरी प्रशिक्षणासाठी संशोधन व विस्तार शिक्षण संचालक डॉ. शरद गडाख, अधिष्ठाता डॉ. प्रमोद रसाळ, कास्ट प्रकल्पाचे प्रमुख संशोधक डॉ. सुनिल गोरंटीवार व सह संयोजक डॉ. मुकुंद शिंदे यांचे सहकार्य लाभले. या प्रशिक्षणासाठी विस्तार कृषि शास्त्रज्ञ डॉ. अशोक पिसाळ, प्राध्यापक कृषि विस्तार डॉ. भारत कोलगणे व सहा. प्राध्यापक इंजि. अजय देशपांडे यांनी प्रशिक्षणामध्ये शेतकऱ्यांना काटेकोर सिंचन व्यवस्थापनावर पडणाऱ्या समस्यांचे निराकरण करून शेतकऱ्यांना मार्गदर्शन केले. इंजि. दत्तात्रय पवार यांनी फुले इरिगेशन शेड्युलर मोबाईल ॲपचा पाणी व्यवस्थापनासाठी वापर तर डॉ. प्रज्ञा जाधव यांनी स्वयंचलित पंप नियंत्रक आधारित सिंचन प्रणाली या विषयांवर व्याख्याने व प्रात्यक्षिके दिली.

५३. क्रांतिज्योती सावित्रीबाई फुले यांची जयंती साजरी

दि. ४ जानेवारी, २०२२. महात्मा फुले कृषि विद्यापीठ, राहुरी येथील पुण्यश्लोक आहिल्यादेवी होळकर कृषि महाविद्यालय, हळगाव येथे क्रांतिज्योती सावित्रीबाई फुले यांची जयंती साजरी करण्यात आली. या कार्यक्रमाच्या अध्यक्षस्थानी सहयोगी अधिष्ठाता डॉ. मिलिंद अहिरे उपस्थित होते. यावेळी डॉ. अहिरे यांनी मार्गदर्शन केले. याप्रसंगी महाविद्यालयातील शिक्षक व शिक्षकेतर कर्मचारी यांनी सावित्रीबाई फुले यांना विनम्र अभिवादन केले. यावेळी महाविद्यालयाचे

विद्यार्थी कल्याण अधिकारी डॉ. सखेचंद अनारसे यांनी सावित्रीबाई फुले यांचे बदल आपले विचार मांडले. या कार्यक्रमाला महाविद्यालयाचे डॉ. चारुदत्त चौधरी, प्रा. कीर्ती भांगरे, डॉ. प्रेरणा भोसले, डॉ. दत्तात्रेय पाचारणे, डॉ. बाळासाहेब काकड, प्रा. आत्तार, सौ.वैशाली पोदे, सौ. ज्योती सासवडे उपस्थित होत्या.

फेब्रुवारी-२०२२

५४. श्री. सुनिल घाटुळे व श्री. रशीद गावित हे आहेत फेब्रुवारी महिन्याचे आयडॉल्स

दि. १ फेब्रुवारी, २०२२. फेब्रुवारी २०२२ या महिन्याकरीता आयडॉल्स म्हणुन धनराट, ता. नवापूर, जि. नंदुरबार येथील श्री. रशीद गावित व कृषि उद्योजक म्हणुन कोल्हापूर कृषि महाविद्यालयातून पदवीचे शिक्षण घेतलेले अनगर, ता. मोहोळ, जि. सोलापूर येथील श्री. सुनिल घाटुळे यांचा समावेश आहे. श्री. रशीद गावित यांनी छोटे रेश्मर तयार करुन गादी वाप्यावर खरीप व उन्हाळी हंगामातील भात, कांदा इ. पिकांचे रेषा ओढून बी पेरण्याचे तंत्र विकसीत करुन परिसरातील शेतकऱ्यांना ते वापरण्यास प्रवृत्त केले. श्री. रशीद गावित यांनी कृषक मंडळामार्फत शास्त्रीय विश्लेषणाच्या आधारे नवापूर देशी तुरीला बौद्धिक संपदा भारत सरकार भौगोलीक उपदर्शन (जी.आय.) म्हणून नोंद मिळविली. कृषि उद्योजक असलेले श्री. सुनिल घाटुळे यांनी अत्याधुनिक व संगणकीकृत नर्सरी, हवामान अद्ययावत नर्सरी, स्वतंत्र हवामान केंद्र, सोलर युनिटचा वापर यासह ४५ एकर क्षेत्रात पाणी अडवा पाणी जिरवा ही यंत्रणा कार्यान्वीत करुन हे नाविन्यपूर्ण तंत्रज्ञान वापरुन आपल्या नर्सरी उद्योगात ५० लोकांना कायमस्वरुपी रोजगार उपलब्ध करुन दिला आहे.

५५. ड्रोन तंत्रज्ञान प्रात्यक्षिकाचे आयोजन

दि. २५ फेब्रुवारी, २०२२. जागतीक बँक अर्थसहाय्यीत राष्ट्रीय कृषि उच्च शिक्षण प्रकल्प व भारतीय कृषि अनुसंधान परिषद, नवी दिल्ली

यांचे संयुक्त विद्यमाने हवामान अद्ययावत शेती व जलव्यवस्थापनाचे आधुनिक कृषि विज्ञान व तंत्रज्ञान केंद्र, महात्मा फुले कृषि विद्यापीठ, राहुरी येथे कार्यरत आहे. या प्रकल्पांतर्गत ड्रोनद्वारे औषध फवारणी प्रात्यक्षिकाचे आयोजन उक्कलगांव, ता. श्रीरामपूर येथे श्री. मच्छिंद्र थोरत यांच्या प्रक्षेत्रावर करण्यात आले होते. या प्रात्यक्षिक कार्यक्रमाच्या अध्यक्षस्थानी महात्मा फुले कृषि विद्यापीठाचे कुलगुरु डॉ. पी.जी. पाटील होते. या कार्यक्रमासाठी श्रीरामपूरचे उपविभागीय अधिकारी तथा कार्यकारी दंडाधिकारी अनिल पवार, तंत्र अधिकारी व उपविभागीय कृषि अधिकारी पांडुरंग साळवे, कास्ट प्रकल्पाचे प्रमुख संशोधक डॉ. सुनिल गोरंटीवार, सह प्रमुख संशोधक डॉ. मुकुंद शिंदे, विभाग प्रमुख डॉ. सचिन नलावडे, प्रगतशील शेतकरी इंद्रभान थोरत व शेतकरी उपस्थित होते. यावेळी कुलगुरु डॉ. पी.जी. पाटील यांनी मार्गदर्शन केले. डॉ. नलावडे यांनी उपस्थितांना ड्रोन तंत्रज्ञानाचे महत्व, गरज आणि फायदे, तोटे याबद्दल मार्गदर्शन केले. डॉ. गिरीषकुमार भणगे यांनी कांदा पिकावर ड्रोनद्वारे किटकनाशक फवारणीचे प्रात्यक्षिक दिले व उपस्थित शेतकऱ्यांच्या समस्यांचे निरसन केले.

५६. रेडिओ जाँकीसाठी प्रशिक्षण वर्गाचे आयोजन

दि. १८ फेब्रुवारी, २०२२. महात्मा फुले कृषि विद्यापीठ, राहुरी येथील कृषि विस्तार व संज्ञापन विभाग व पदव्युत्तर महाविद्यालय यांचे अनुसुचित जाती विशेष पॅकेज अंतर्गत रेडीओ जाँकी संदर्भात

दोन दिवसीय प्रशिक्षण वर्गाचे आयोजन करण्यात आले होते. या प्रशिक्षण वर्गाच्या उद्घाटन कार्यक्रमाच्या अध्यक्षस्थानी हळगाव कृषि महाविद्यालयाचे सहयोगी अधिष्ठाता डॉ. मिलिंद अहिरे होते. यावेळी विस्तार विभागाचे डॉ. गोरक्ष ससाणे, अहमदनगर आकाशवाणी केंद्राचे प्रसारण अधिकारी सुदाम बटुळे, निवेदक शशिकांत जाधव, निवेदिका सौ. विना दिघे, डॉ. सचिन सदाफळ व डॉ. ज्ञानदेव फराटे उपस्थित होते. यावेळी डॉ. मिलिंद अहिरे व श्री. बटुळे यांनी मार्गदर्शन केले. या प्रशिक्षण कार्यक्रमात कोल्हापूर येथील शिवाजी विद्यापीठाचे जनसंपर्क अधिकारी डॉ. आलोक जत्राटकर, किटकशास्त्रज्ञ डॉ. नंदकुमार भुते, मुंबई आकाशवाणी केंद्राचे अधिकारी संतोष जाधव, अहमदनगर आकाशवाणी केंद्राचे निवेदक शशिकांत जाधव, निवेदिका सौ. विना दिघे, सोनई कृषि महाविद्यालयाचे प्रा. सुनिल बोरुडे, बाभळेश्वर येथील कृषि विज्ञान केंद्राच्या कम्युनिटी रेडीओच्या रुपाली घोडके यांनी मार्गदर्शन केले. या कार्यक्रमासाठी विद्यापीठातील १५० पेक्षा जास्त विद्यार्थी ऑफलाईन व ऑनलाईन पध्दतीने उपस्थित होते.

५७. जागतिक कडधान्य दिन साजरा

दि. १० फेब्रुवारी, २०२२. कडधान्य सुधार प्रकल्प येथे जागतिक कडधान्य दिन व आजादी का अमृत महोत्सव अंतर्गत कडधान्य सुधार प्रकल्प व पुण्यश्लोक आहिल्यादेवी होळकर कृषि महाविद्यालय, हळगांव यांच्या संयुक्त विद्यमाने जागतीक कडधान्य दिन साजरा करण्यात आला. यावेळी कडधान्य सुधार प्रकल्पाचे प्रमुख शास्त्रज्ञ डॉ. नंदकुमार कुटे, तूर किटकशास्त्रज्ञ प्रा. चांगदेव वायळ यांनी कडधान्य पिके व त्यावरील रोग व किडी व त्यांच्या नियंत्रणासंबंधी सविस्तर माहिती दिली. यावेळी तांभरे येथील भा.कृ.अ.प. शेतकरी प्रथम प्रकल्पाचे प्रगतीशिल शेतकरी ताराचंद गागरे यांनी आणि पुण्यश्लोक आहिल्यादेवी होळकर कृषि महाविद्यालय, हळगांव येथील विद्यार्थी महेश भुसारे व कु. कादंबरी सोनवणे यांनी आपले मनोगत व्यक्त केले. याप्रसंगी हरभरा पैदासकार डॉ.मनाजी शिंदे, मका पैदासकार डॉ.

सोमनाथ धोंडे, रोगशास्त्रज्ञ डॉ. विश्वास चव्हाण, डॉ. सुदर्शन लटके, डॉ. विवेकानंद कुलकर्णी हे उपस्थित होते.

५८. कृषि विस्तारात माध्यमांचे योगदान या विषयावर प्रशिक्षण संपन्न

दि. १७ फेब्रुवारी, २०२२. कृषि महाविद्यालय, धुळे येथे कृषि विस्तार विभागाद्वारे भारतीय कृषि अनुसंधान परिषद, नवी दिल्ली प्रायोजित एस.सी.एस.पी. योजना उपक्रमांतर्गत विद्यार्थ्यांसाठी कृषि विस्तारात माध्यमांचे योगदान या विषयावर कृषि महाविद्यालयाचे सहयोगी अधिष्ठाता डॉ. चिंतामणी देवकर यांचे मार्गदर्शनाखाली दोन दिवसीय प्रशिक्षण संपन्न झाले. प्रशिक्षण कार्यक्रमाच्या समारोपावेळी समारोप कार्यक्रमाचे अध्यक्ष सहयोगी अधिष्ठाता डॉ. चिंतामणी देवकर यांच्या हस्ते यशस्वीरित्या प्रशिक्षण पूर्ण करणाऱ्या विद्यार्थ्यांना प्रमाणपत्र वितरित करण्यात आले तर प्रशिक्षण कार्यक्रमाच्या उद्घाटनप्रसंगी अध्यक्षस्थानी कृषि अभियांत्रिकी विभागाचे प्राध्यापक डॉ. सोमनाथ सोनवणे आणि कृषि विस्तार विभागाचे प्राध्यापक डॉ. संदीप पाटील, महाविद्यालयाचे नोडल अधिकारी डॉ. विक्रान्त भालेराव व्यासपीठावर उपस्थित होते. या प्रशिक्षणावेळी प्रशिक्षक आणि विषय तज्ञ म्हणून उपस्थित असलेले श्री. ललित चव्हाण, प्रा. राजश्री सोनवणे, प्रा. विजय पालवे, डॉ. पांडुरंग शेंडगे, डॉ. संदीप पाटील आणि प्रा. दिनेश सूर्यवंशी यांनी प्रशिक्षणार्थींना मार्गदर्शन केले. समारोप कार्यक्रमाचे अध्यक्ष डॉ. चिंतामणी देवकर यांनी मार्गदर्शन केले. डॉ. संदीप पाटील यांनी कार्यशाळा घेण्यामागील उद्देश स्पष्ट केला. प्रशिक्षणावेळी कृषि महाविद्यालयातील विद्यार्थी, विद्यार्थिनी मोठ्या संख्येने उपस्थित होते.

५९. शास्त्रज्ञांच्या टोमॅटो उत्पादक शेतकऱ्यांच्या शेतावर भेटी व मार्गदर्शन

दि. ३ फेब्रुवारी, २०२२. अहमदनगर जिल्ह्यातील अकोले व संगमनेर येथील तालुका कृषि अधिकारी, कृषि विभाग, महाराष्ट्र शासन यांनी टोमॅटो उत्पादक शेतकऱ्यांच्या शेतावर भेटी आयोजित केल्या होत्या. त्या अनुषंगाने महात्मा फुले कृषि विद्यापीठातील कृषि तंत्रज्ञान

माहिती केंद्राचे व्यवस्थापक डॉ. दत्तात्रय पाचरणे, टोमॅटो प्रकल्पाचे प्रमुख डॉ. अनिकेत चंदनशिवे, भाजीपाला पिके तज्ञ प्रा. अन्सार अत्तार, किटकशास्त्रज्ञ डॉ. सोमनाथ पवार व हॉर्ट्सप प्रकल्पाचे संशोधन सहयोगी डॉ. नंदलाल देशमुख यांनी अकोले तालुक्यातील कळस बुद्रुक व संगमनेर तालुक्यातील निमज या गावातील टोमॅटो उत्पादक शेतकऱ्यांच्या शेताला भेटी दिल्या. त्या अनुषंगाने कीड व रोगाच्या एकात्मिक नियंत्रणासाठी विद्यापीठातील शास्त्रज्ञांनी शेतकऱ्यांना सखोल मार्गदर्शन केले. या भेटी दरम्यान अकोले तालुक्याचे तालुका कृषि अधिकारी श्री. हासे संगमनेर तालुक्याचे तालुका कृषि अधिकारी श्री. गोसावी व त्यांच्या विभागाचे कृषि अधिकारी उपस्थित होते. भेटी दरम्यान कृषि विद्यापीठाचे शास्त्रज्ञ, कृषि विभागाचे अधिकारी व टोमॅटो उत्पादक शेतकरी यांच्यामध्ये सविस्तर चर्चा झाली व चर्चे दरम्यान शेतकऱ्यांच्या शंकांचे निरसन करून टोमॅटोच्या अधिक उत्पादनासाठी सविस्तर मार्गदर्शन करण्यात आले.

मार्च-२०२२

६०. विद्यापीठाचा ५४ वा स्थापना दिन उत्साहात संपन्न

दि. २९ मार्च, २०२२. महात्मा फुले कृषि विद्यापीठ, राहुरी येथे विद्यापीठाच्या ५४ व्या स्थापना दिनाचे आयोजन करण्यात आले होते. या कार्यक्रमासाठी प्रमुख पाहुणे म्हणून शास्त्रज्ञ निवड मंडळाचे माजी अध्यक्ष डॉ. सी.डी. मायी उपस्थित होते. या कार्यक्रमाच्या अध्यक्षस्थानी महात्मा फुले कृषि विद्यापीठाचे कुलगुरु डॉ. पी.जी. पाटील होते. याप्रसंगी परभणी येथील वसंतराव नाईक मराठवाडा कृषि विद्यापीठाचे कुलगुरु डॉ. अशोक ढवण, विद्यापीठ कार्यकारी परिषदेचे सदस्य श्री. दत्तात्रेय उगले, महात्मा फुले कृषि विद्यापीठाचे माजी कुलगुरु डॉ. एस. एन. पुरी, डॉ. आर. बी. देशमुख, डॉ. टी. ए. मोरे, दापोली येथील डॉ. बाळासाहेब सावंत कोकण कृषि विद्यापीठाचे माजी कुलगुरु डॉ. एस. एस. मगर, डॉ. के. ई. लवांडे, परभणी येथील वसंतराव नाईक मराठवाडा कृषि विद्यापीठाचे माजी कुलगुरु डॉ. व्ही.

एम. पवार, संशोधन व विस्तार शिक्षण संचालक डॉ. शरद गडाख, अधिष्ठाता डॉ. प्रमोद रसाळ, कुलसचिव श्री. प्रमोद लहाळे, नियंत्रक श्री. सुखदेव बलमे, विद्यापीठ अभियंता श्री. मिलिंद ढोके उपस्थित होते.

यावेळी डॉ. सी.डी. मायी व कुलगुरु डॉ. पी.जी. पाटील यांनी मार्गदर्शन केले. यावेळी झालेल्या कार्यक्रमात मान्यवरांच्या हस्ते उत्कृष्ट शिक्षक हा पुरस्कार डॉ. उल्हास सुर्वे (पदव्युत्तर महाविद्यालय, राहुरी), डॉ. आनंद जाधव (कृषि महाविद्यालय, पुणे), डॉ. अभयकुमार बागडे (कृषि महाविद्यालय, कोल्हापूर), डॉ. संदीप पाटील (कृषि महाविद्यालय, धुळे) यांना देण्यात आला. उत्कृष्ट शास्त्रज्ञ पुरस्कार कसबे डिग्रज येथील सोयाबीन पैदासकार डॉ. मिलिंद देशमुख यांना देण्यात आला. उत्कृष्ट प्रक्षेत्र व्यवस्थापक हा पुरस्कार वडगाव मावळ येथील भात संशोधन केंद्राचे प्रभारी अधिकारी डॉ. नरेंद्र काशीद यांना देण्यात आला. उत्कृष्ट संशोधन केंद्र (मोठा गट) पुरस्कार पाडेगाव येथील मध्यवर्ती ऊस संशोधन केंद्राला तर उत्कृष्ट संशोधन केंद्र (लहान गट), राहुरी येथील आखिल भारतीय समन्वीत भुईमुग सुधार प्रकल्पाला देण्यात आला. यावेळी विद्यापीठातील बेकरी युनिटमध्ये तयार केलेल्या नानकटाई/कुकिज या बिस्कीटांना पेटंट मिळाल्याबद्दल अन्नशास्त्र व तंत्रज्ञान विभागाचे प्रमुख डॉ. उत्तम चव्हाण यांचा सत्कार करण्यात आला. माजी विद्यापीठ अभियंता श्री. कारभारी ढवळे यांनाही यावेळी मान्यवरांच्या हस्ते गौरविण्यात आले. विद्यापीठाचे गीत तयार केल्याबद्दल विद्यार्थी कल्याण अधिकारी डॉ. महाविरसिंग चौहान, प्रसारण केंद्राचे प्रभारी अधिकारी डॉ. पंडित खर्डे, डॉ. सचिन सदाफळ व श्री. सिध्दार्थ साळवे यांना यावेळी गौरविण्यात आले. विद्यापीठातील मजुर या पदावर काम करणारे श्री. गणपत थोरात व विशेष अतिथी गृहातील सौ. कल्पना खेडकर यांना पुष्पगुच्छ देवून त्यांचा सत्कार करण्यात आला. या कार्यक्रमाचे स्वागत

व प्रास्ताविक डॉ. शरद गडाख यांनी केले. कार्यक्रमाचे सूत्रसंचालन डॉ. भगवान देशमुख यांनी तर आभार डॉ. प्रमोद रसाळ यांनी मानले.
६१. यशवंतराव चव्हाण महाराष्ट्र मुक्त विद्यापीठाच्या प्रभारी कुलगुरुपदी डॉ. पी.जी. पाटील यांची नियुक्ती

दि. ७ मार्च, २०२२. महात्मा फुले कृषि विद्यापीठाच्या संशोधन सभागृहात कुलगुरु डॉ. पी.जी. पाटील यांच्या वर्षपूर्तीनिमित्त व यशवंतराव चव्हाण महाराष्ट्र मुक्त विद्यापीठ, नाशिकच्या प्रभारी कुलगुरुपदी त्यांची झालेली निवड या निमित्त सत्कार सोहळा संपन्न झाला. यावेळी संशोधन व विस्तार शिक्षण संचालक डॉ. शरद गडाख, अधिष्ठाता डॉ. प्रमोद रसाळ, कुलसचिव श्री. प्रमोद लहाळे, नियंत्रक श्री. सुखदेव बलमे, विद्यापीठ अभियंता श्री. मिलिंद ढोके उपस्थित होते. याप्रसंगी झालेल्या कार्यक्रमात डॉ. शरद गडाख, श्री. सुखदेव बलमे, डॉ. दिलीप पवार, डॉ. श्रीमंत रणपिसे, डॉ. चिंतामणी देवकर, डॉ. मिलिंद ढोके, डॉ. सी.एस. पाटील व डॉ. तानाजी नरुटे यांनी आपले मनोगत व्यक्त केले व कुलगुरुंना नविन पदभाराबद्दल शुभेच्छा दिल्या. सत्काराला उत्तर देतांना डॉ. पाटील म्हणाले की राज्यातील अग्रगण्य असलेल्या राहुरीच्या कृषि विद्यापीठाचा कुलगुरु म्हणून कार्यरत असल्याबद्दल अभिमान वाटत आहे. सर्व अधिकारी व कर्मचारी यांच्या सहकार्यातून विद्यापीठाचे मानांकन उंचविण्यासाठी प्रयत्न करू या. अधिष्ठाता (कृषि) डॉ. प्रमोद रसाळ यांनी प्रास्ताविक करून सर्वांचे स्वागत केले. या कार्यक्रमाचे सूत्रसंचालन व आभार प्रदर्शन कुलसचिव श्री. प्रमोद लहाळे यांनी केले.

६२. नानकटाई कुकीज/बिस्किटांना मिळाले पेटंट

दि. २७ मार्च, २०२२. महात्मा फुले कृषि विद्यापीठातील अन्नशास्त्र व तंत्रज्ञान विभागामार्फत चालविल्या जाणाऱ्या बेकरी युनिटमध्ये तयार होणाऱ्या नानकटाई कुकीज/बिस्किटांना भारतीय बौद्धिक मालमत्ता/संपदा अधिकार प्रमाणपत्र अर्थात पेटंट अधिनियम १९७० च्या कायदानुसार २० वर्षासाठी प्रदान करण्यात आले. यामुळे विद्यापीठाने

तयार केलेल्या नानकटाई कुकीज/बिस्किटांचा दर्जा, गुणवत्ता व त्याचे सार्वभौमत्व हक्क विद्यापीठास प्राप्त झालेली आहेत. बेकरी युनिटच्या या यशाबद्दल विद्यापीठाचे कुलगुरु डॉ. पी.जी. पाटील यांनी विभाग प्रमुख डॉ. उत्तम चव्हाण व त्यांच्या सहकाऱ्यांचे अभिनंदन केले आहे. विद्यापीठाच्या या बेकरी युनिटमध्ये अद्ययावत उपकरणांच्या मदतीने स्वच्छ, सुरक्षित वातावरणात शास्त्रीय पद्धतीने पौष्टिक असे ब्रेड, बनपाव, नानकटाई, सुरती बटर, मिल्क टोस्ट, नाचणी बिस्कीट तसेच आयुर्वेदिक कुकीज इत्यादी उत्पादने तयार केली जातात. बेकरी युनिटमध्ये तयार होणाऱ्या औषधाच्या स्वरूपात अन्न या प्रकारात फुले शतावरी, फुले अश्वगंधा, फुले आवळा, फुले पुदिना आणि फुले बेहडा या बिस्किटांचे उत्पादन शास्त्रीय पद्धतीने व संशोधनात्मक स्वरूपात केले जाते. आतापर्यंत सहाशे पन्नास पेक्षा जास्त व्यक्तींनी फळे व भाजीपाला प्रक्रिया तंत्रज्ञान प्रशिक्षण घेऊन त्यातील ३० व्यक्तींनी स्वतःचा व्यवसाय सुरू केलेला आहे. बेकरी तंत्रज्ञानाचे प्रशिक्षण दोनशे तीस पेक्षा जास्त युवकांनी पूर्ण करून त्यातील पंधरा युवकांनी स्वतःचा हा बेकरी व्यवसाय सुरू करून इतरांना सुद्धा रोजगाराची संधी उपलब्ध करून दिलेली आहे अशी माहिती विभागाचे प्रमुख डॉ. उत्तम चव्हाण यांनी दिली.

६३. उपमहासंचालक डॉ. एस.के. चौधरी यांची विद्यापीठाला भेट

दि. १४ मार्च, २०२२. महात्मा फुले कृषि विद्यापीठाच्या पदव्युत्तर महाविद्यालयातील मृदविज्ञान व कृषि रसायनशास्त्र विभाग आणि जागतिक बँक अर्थसहाय्यीत राष्ट्रीय कृषि उच्च शिक्षण प्रकल्प व भारतीय कृषि अनुसंधान परिषद, नवी दिल्ली व हवामान अद्ययावत शेती व जलव्यवस्थापनाचे आधुनिक कृषि विज्ञान व तंत्रज्ञान केंद्र यांच्या संयुक्त विद्यमाने बदलत्या हवामानाच्या अनुषंगाने नैसर्गिक साधनसंपत्ती व्यवस्थापन या विषयावर भारतीय अनुसंधान परिषदेच्या नैसर्गिक साधनसंपत्ती व्यवस्थापनाचे उपमहासंचालक डॉ. एस.के. चौधरी यांचे तज्ञ व्याख्यान आयोजित करण्यात आले होते. या

कार्यक्रमाच्या अध्यक्षस्थानी कुलगुरु डॉ. पी.जी. पाटील उपस्थित होते. याप्रसंगी व्यासपीठावर अधिष्ठाता (कृषि) डॉ. प्रमोद रसाळ, मृदविज्ञान व कृषि रसायनशास्त्र विभाग प्रमुख डॉ. बापुसाहेब भाकरे, कास्ट प्रकल्पाचे प्रमुख संशोधक तथा कृषि अभियांत्रिकी विभाग प्रमुख डॉ. सुनिल गोरंटीवार आणि कुलसचिव श्री. प्रमोद लहाळे उपस्थित होते.

यावेळी डॉ. एस.के. चौधरी तसेच कुलगुरु डॉ. पी.जी. पाटील यांनी मार्गदर्श केले. याप्रसंगी मान्यवरांच्या हस्ते खडक व खनीज संग्रहालय, मृदा बँक, विद्यार्थ्यांसाठी संगणक लॅब आणि इंटरॅक्टिव्ह क्लासरूमचे उद्घाटन करण्यात आले. या कार्यक्रमाचे स्वागत व प्रास्ताविक डॉ. बापुसाहेब भाकरे यांनी केले. यावेळी हळगाव कृषि महाविद्यालयाचे सहयोगी अधिष्ठाता डॉ. मिलिंद अहिरे, विद्यापीठ अभियंता श्री. मिलिंद ढोके, सर्व विभागांचे विभाग प्रमुख उपस्थित होते. कार्यक्रमाचे सूत्रसंचालन डॉ. रीतू ठाकरे यांनी केले तर आभार डॉ. विजय पाटील यांनी मानले. या कार्यक्रमाला प्राध्यापक, शास्त्रज्ञ, विद्यार्थी ऑनलाईन आणि ऑफलाईन मोडने उपस्थित होते. सकाळच्या सत्रात उपमहासंचालक डॉ. एस.के. चौधरी यांनी कास्ट प्रकल्पाच्या प्रक्षेत्रास व सेंद्रिय शेती पध्दती प्रकल्पाला भेट देवून संशोधनाची माहिती घेतली. यावेळी ड्रोनद्वारे उसशेतीला फवारणीचे प्रात्यक्षिक आयोजित करण्यात आले होते. कास्ट प्रकल्पाचे प्रमुख संशोधक डॉ. सुनिल गोरंटीवार, सहसंशोधक डॉ. एम.जी. शिंदे, डॉ. सचिन नलावडे, डॉ. उल्हास सुर्वे व डॉ. पवन कुलवाल यांनी संशोधनाची माहिती दिली. यावेळी कुलगुरु डॉ. पी.जी. पाटील, संशोधन संचालक डॉ. शरद गडाख, अधिष्ठाता डॉ. प्रमोद रसाळ, बारामती येथील राष्ट्रीय अजैविक ताण व्यवस्थापन संस्थेचे संचालक डॉ. जगदिश राणे व माजी वनस्पतीशास्त्र विभाग प्रमुख डॉ. जे.व्ही. पाटील उपस्थित होते.

६४. जागतिक जलदिनाचे आयोजन

दि. २८ मार्च, २०२२. महात्मा फुले कृषि विद्यापीठ, राहुरी येथे

जागतिक बँक अर्थसहाय्यित, भारतीय कृषि अनुसंधान परिषद, राष्ट्रीय कृषि उच्च शिक्षण प्रकल्प, नवी दिल्ली अंतर्गत असलेल्या हवामान अद्ययावत शेती व जलव्यवस्थापनाचे आधुनिक कृषि विज्ञान व तंत्रज्ञान केंद्र व भारतीय इंजिनियर संस्था यांच्या संयुक्त विद्यमाने जागतिक जल दिनाचे आयोजन करण्यात आले होते. यावेळी प्रमुख व्याख्याते म्हणून नवी दिल्ली येथील राष्ट्रीय कृषि विज्ञान अकादमीचे उपाध्यक्ष डॉ. ए.के. सिंग उपस्थित होते. कार्यक्रमाच्या अध्यक्षस्थानी कुलगुरु डॉ. पी. जी. पाटील होते. याप्रसंगी गुजरात येथील नवसारी कृषि विद्यापीठाचे कुलगुरु डॉ. झेड. पी. पटेल सन्माननीय अतिथी म्हणून उपस्थित होते. याप्रसंगी अहमदनगर इंजिनीअर संस्थेचे अध्यक्ष इंजि. एम.एम. आनेकर, संशोधन व विस्तार शिक्षण संचालक डॉ. शरद गडाख, अधिष्ठाता डॉ. प्रमोद रसाळ, नियंत्रक श्री. सुखदेव बलमे, विद्यापीठ अभियंता श्री. मिलिंद ढोके, कृषि अभियांत्रिकी महाविद्यालयाचे सहयोगी अधिष्ठाता व कार्यक्रमाचे निमंत्रक डॉ. दिलीप पवार, कास्ट प्रकल्पाचे प्रमुख समन्वयक डॉ. सुनील गोरंटीवार, आयोजक सचिव डॉ. एस.बी. नांदगुडे, कार्यक्रमाचे निमंत्रक व काष्ट प्रकल्पाचे सह समन्वयक डॉ. एम.जी. शिंदे व कास्ट प्रकल्पाचे प्राध्यापक व कार्यक्रमाचे सहसचिव डॉ. अतुल अत्रे उपस्थित होते.

यावेळी डॉ. ए.के. सिंग व डॉ. झेड.पी. पटेल यांनी मार्गदर्शन केले. कुलगुरु डॉ. पाटील आपल्या अध्यक्षीय भाषणात म्हणाले की पाणी हे मानवी जीवनासाठी अनमोल आहे. त्यासाठी उपलब्ध पाण्याचा वापर योग्य रीतीने व काटकसरीने करायला हवा. डॉ. गडाख यांनी विद्यापीठामध्ये सिंचनाच्या बाबतीत तसेच पाणलोट क्षेत्रामध्ये होत असलेल्या कामाबद्दल माहिती दिली. कार्यक्रमाचे स्वागत डॉ. प्रमोद रसाळ यांनी केले. इंजि. आनेकर यांनी भारतीय इंजिनीअर संस्थेच्या कार्याविषयी माहिती दिली. डॉ. दिलीप पवार यांनी जागतिक जलदिनाची पार्श्वभूमी सांगितली. डॉ. सुनिल गोरंटीवार यांनी महात्मा फुले कृषि विद्यापीठाने शेतीमध्ये तयार केलेल्या डिजिटल तंत्रज्ञानाविषयी माहिती

दिली. यावेळी आचार्य पदवीचा विद्यार्थी सचिन पांडुरंग शिंदे यांने भुजलावरील त्याने केलेल्या संशोधनाची माहिती दिली.

६५. श्री. साहेबराव नवले व श्री. ज्ञानेश्वर बोडके हे आहेत मार्च महिन्याचे आयडॉल्स

दि. १ मार्च, २०२२. मार्च २०२२ या महिन्याकरीता शेतकरी आयडॉल म्हणुन माण (बोडकेवाडी), ता. मुळशी, जि. पुणे येथील श्री. ज्ञानेश्वर बोडके व कृषि उद्योजक म्हणुन पुणे कृषि महाविद्यालयातून बी.एस्सी (कृषि) चे शिक्षण घेतलेले मालदाड, ता. सांगमनेर, जि. अहमदनगर येथील श्री. साहेबराव नवले यांचा समावेश आहे. श्री. ज्ञानेश्वर बोडके यांनी अभिनव फार्मर्स क्लबच्या माध्यमातुन महाराष्ट्राच्या ३० जिल्ह्यातील २५० शेतकरी गट जोडलेले असून महाराष्ट्र, गुजरात, आंध्रप्रदेश, मध्यप्रदेश, उत्तरप्रदेश आणि राजस्थानमधील १ लाख ५६ हजार शेतकरी जोडलेले आहेत. या क्लबमुळे उत्पादक ते ग्राहक अशी थेट मार्केटींग सेंट्रिय भाजीपाला, फळे, धान्य व दुध इ.च्या विपणनासाठी ऑनलाईन पोर्टल (अभिनव कार्ट) द्वारे विक्री केली जाते. कृषि उद्योजक असलेले श्री. साहेबराव नवले यांनी जलसंधारणाच्या कामाची सुरुवात मालदाड या गावापासून केली. पूर्ण जिराईत असलेले मालदाड गाव १०० टक्के बागायती केले. श्रमिक कृषि सेवा केंद्र, श्रमिक मिल्क अँड फूड प्रोसेसिंग इंडस्ट्रीज तसेच एस.आर. नवले पाटील पेट्रोलियम या उद्योगाच्या माध्यमातून ७५० हुन अधिक कुटुंबांना कायमस्वरूपी रोजगार उपलब्ध करुन दिला आहे.

६६. रब्बी तंत्रज्ञान दिवस व शिवार फेरी उत्साहात संपन्न

दि. ०९ मार्च, २०२२. महात्मा फुले कृषि विद्यापीठ, राहुरी व कृषि विभाग, महाराष्ट्र शासन यांच्या संयुक्त विद्यमाने स्वातंत्र्याचे ७५ वर्षे व सन २०२३ आंतरराष्ट्रीय तृणधान्य वर्ष निमित्ताने ज्वारी सुधार प्रकल्प येथे रब्बी तंत्रज्ञान दिवस व शिवार फेरी आणि चर्चासत्राचे आयोजन करण्यात आले होते. या कार्यक्रमाच्या अध्यक्षस्थानी

संशोधन व विस्तार शिक्षण संचालक डॉ. शरद गडाख होते. कार्यक्रमाचे प्रमुख पाहुणे म्हणुन कृषि विभागाचे विस्तार व प्रशिक्षण संचालक श्री. विकास पाटील व विद्यापीठाचे कृषि पदवीधर आयडॉल श्री. साहेबराव नवले उपस्थित होते. याप्रसंगी व्यासपीठावर अधिष्ठाता डॉ. प्रमोद रसाळ, कुलसचिव श्री. प्रमोद लहाळे, नियंत्रक श्री. सुखदेव बलमे, सहयोगी अधिष्ठाता (निकृषि) डॉ. श्रीमंत रणपिसे, माजी विस्तार शिक्षण संचालक डॉ. हरी मोरे, वनस्पती शास्त्र विभाग प्रमुख डॉ. विजू अमोलिक, अन्नशास्त्र व तंत्रज्ञान विभाग प्रमुख डॉ. उत्तम चव्हाण, जिल्हा अधिक्षक कृषि अधिकारी श्री. शिवाजी जगताप व अहमदनगर येथील खत असोशिएशनचे अध्यक्ष श्री. मुनोत उपस्थित होते.

यावेळी डॉ. शरद गडाख, श्री. विकास पाटील, श्री. साहेबराव नवले व डॉ. प्रमोद रसाळ यांनी शेतकऱ्यांना मार्गदर्शन केले. श्री. शिवाजीराव जगताप यांनी महाराष्ट्रातील तृणधान्यांच्या लागवड क्षेत्राविषयीची माहिती दिली. यावेळी डॉ. उत्तम चव्हाण, डॉ. सुरेश दोडके, डॉ. नंदकुमार कुटे, डॉ. दिपक दुधाडे व डॉ. सच्चिदानंद तांबे यांनी शेतकऱ्यांना रब्बी पिकांविषयी मार्गदर्शन केले. याप्रसंगी रब्बी पिकांचे कृषि प्रदर्शन भरविण्यात आले होते. या प्रदर्शनात विद्यापीठाने विकसीत केलेले रब्बी पिकांचे तंत्रज्ञान दाखविण्यात आले. या प्रदर्शनास मान्यवरांनी आणि शेतकऱ्यांनी भेट दिली. कार्यक्रमाचे स्वागत व प्रास्ताविक डॉ. विजू अमोलिक यांनी केले. कार्यक्रमाचे सूत्रसंचालन डॉ. भगवान देशमुख आणि आभार प्रसारण केंद्र प्रमुख डॉ. पंडित खर्डे यांनी मानले. या प्रसंगी कृषि विद्यापीठाचे विविध विभागांचे विभाग प्रमुख, विद्यापीठाचे शास्त्रज्ञ, कृषि विभागाचे अधिकारी, शेतकरी व विद्यार्थी मोठ्या संख्येने उपस्थित होते.

६७. कुलगुरु डॉ. पी.जी. पाटील यांची कृषि संशोधन केंद्र, लोणावळा येथे भेट

दि. १६ मार्च, २०२२. महात्मा फुले कृषि विद्यापीठाचे कुलगुरु डॉ. पी.जी.पाटील यांनी लोणावळा येथील कृषि संशोधन केंद्रास भेट

दिली. यावेळी कुलगुरु डॉ. पी.जी. पाटील यांनी संशोधन केंद्रात होत असलेल्या विविध संशोधन कार्याचा आढावा घेतला. महात्मा फुले कृषि विद्यापीठाच्या लोणावळा येथील या संशोधन केंद्राने भात पिकावरील विविध रोगांच्या नियंत्रणासाठी अनेक शिफारशी दिलेल्या आहेत तसेच रोगप्रतिबंधक वाण विकसित करण्यासाठी रोगप्रतिबंधक डोनर वाणाची भात पैदासकार यांनी शिफारस दिलेली आहे. यावेळी संशोधन केंद्राचे प्रभारी अधिकारी व भात रोग शास्त्रज्ञ डॉ. किरण रघुवंशी यांनी विद्यापीठातील व अखिल भारतीय समन्वित प्रकल्पातील विविध संशोधन प्रयोग, हिरवळीचे खताचा व अझोलाच्या वापराचे महत्व, बीजोत्पादन व विस्तार कार्यक्रम या बाबींचे सादरीकरण केले. यावेळी लोणावळा केंद्रावरील इतर कर्मचारी उपस्थित होते.

६८. आंतरराष्ट्रीय महिला दिनाचे आयोजन

दि. ८ मार्च, २०२२. जागतिक बँक अर्थसहाय्यीत, भारतीय कृषि अनुसंधान परिषद, राष्ट्रीय कृषि उच्च शिक्षण प्रकल्प, नवी दिल्ली यांच्या संयुक्त विद्यमाने हवामान अद्ययावत शेती व जलव्यवस्थापनाचे आधुनिक कृषि विज्ञान व तंत्रज्ञान केंद्र, महात्मा फुले कृषि विद्यापीठ, राहुरी येथे कार्यरत आहे. या प्रकल्पांतर्गत आंतरराष्ट्रीय महिला दिन साजरा करण्यात आला. या कार्यक्रमाच्या अध्यक्षस्थानी सौ. वैशाली प्रशांतकुमार पाटील या उपस्थित होत्या. या कार्यक्रमासाठी कास्ट

प्रकल्पाचे प्रमुख संशोधक डॉ. सुनिल गोरंटीवार तसेच सहप्रमुख संशोधक डॉ. मुकुंद शिंदे, डॉ. अतुल अत्रे, डॉ. सचिन नांदगुडे, प्रकल्पातील सर्व महिला संशोधन सहयोगी आणि सर्व महिला कुशल/अकुशल कामगार उपस्थित होत्या. यावेळी सौ. वैशाली प्रशांतकुमार पाटील यांनी मार्गदर्शन केले. या कार्यक्रमात डॉ. गोरंटीवार आणि डॉ. शिंदे यांनी उपस्थित महिला कर्मचाऱ्यांना मार्गदर्शन केले.

६९. शास्त्रज्ञांसाठी नेतृत्वगुणांचा विकास व कौशल्ये या विषयावर प्रशिक्षण कार्यक्रमाचे आयोजन

दि. २१ ते २३ मार्च, २०२२. महात्मा फुले कृषि विद्यापीठ, राहुरी अंतर्गत कृषि विस्तार व संज्ञापन विभाग व आनंद गुजरात येथील विस्तार शिक्षण संस्था यांच्या संयुक्त विद्यमाने विद्यापीठ शास्त्रज्ञांसाठी नेतृत्वगुणांचा विकास व संघटनात्मक कार्यासाठीची कौशल्ये या विषयावरील तीन दिवसीय प्रशिक्षण वर्गाच्या उद्घाटन कार्यक्रमाच्या अध्यक्षस्थानी अधिष्ठाता डॉ. प्रमोद रसाळ उपस्थित होते. याप्रसंगी कृषि विस्तार व संज्ञापन विभाग प्रमुख डॉ. मिलिंद अहिरे, माजी कृषि विस्तार विभाग प्रमुख डॉ. सुभाषचंद्र शिंदे, आनंद, गुजरात येथील विस्तार शिक्षण संस्थेचे डॉ. केयूर गरधारीया, श्री. ए.पी. नीनामा, श्री. व्ही.जे. पटेल व डॉ. जी.के. ससाणे उपस्थित होते. यावेळी डॉ. प्रमोद रसाळ यांनी उपस्थितांना मार्गदर्शन केले. यावेळी डॉ. मिलिंद अहिरे व डॉ. केयूर गरधारीया यांनी मनोगत व्यक्त केले. कार्यक्रमाचे सूत्रसंचालन डॉ. आनंद चवई यांनी तर आभार डॉ. जी.के. ससाणे यांनी मानले. या प्रशिक्षण कार्यक्रमासाठी विद्यापीठातील शास्त्रज्ञांबरोबर विद्यार्थ्यांनीही सहभाग नोंदविला आहे.

७०. विद्यार्थ्यांना कॅ. सौ. मोहिनी प्रल्हाद छात्रीया शिष्यवृत्ती प्रदान

दि. २५ मार्च, २०२२. महात्मा फुले कृषि विद्यापीठ व मुकुल माधव फाउंडेशन, फिनोलेक्स इंडस्ट्रिज लि., पुणे यांच्यात सन २०१९ ला शिष्यवृत्तीसाठी सामाजस्य करार झाला होता. या अनुषंगाने मुकुल माधव फाउंडेशनच्या वतीने कृषि पदवी, पदव्युत्तर पदवी तसेच आचार्य पदवीसाठी रु. ५० हजार प्रतिविद्यार्थी प्रतिवर्ष

याप्रमाणे शिष्यवृत्ती सुरु करण्यात आली आहे. दरवर्षी कृषि महाविद्यालय, पुणे, कोल्हापूर, धुळे, कराड, नंदुरबार, मुक्ताईनगर, हाळगाव, अभियांत्रिकी महाविद्यालय आणि पदव्युत्तर महाविद्यालय या महाविद्यालयांच्या ५९ विद्यार्थ्यांना शिष्यवृत्ती देण्यात येते. याप्रसंगी फिनोलेक्स इंडस्ट्रिजचे (पाईप्स), सी.एस.आर. भागीदार मुकुल माधव फाउंडेशनच्या वतीने डॉ. अण्णासाहेब शिंदे कृषि महाविद्यालय आणि अहिल्यादेवी होळकर कृषि महाविद्यालय, हाळगाव या विद्यार्थ्यांना कै. सौ. मोहिनी प्रल्हाद छाब्रीया शिष्यवृत्तीचे वाटप करण्यात आले. या कार्यक्रमाच्या अध्यक्षस्थानी अधिष्ठाता डॉ. प्रमोद रसाळ उपस्थित होते. याप्रसंगी व्यासपीठावर सहयोगी अधिष्ठाता डॉ. दिलीप पवार, डॉ. मिलिंद अहिरे, फिनोलेक्सचे विभागीय विपणन व्यवस्थापक श्री. योगेश राऊत व तांत्रिक अधिकारी डॉ. सुनिल भणगे उपस्थित होते.

७९. हाळगाव कृषि महाविद्यालयाचे वार्षिक स्नेहसंमेलन आरंभ -२०२२ उत्साहात संपन्न

दि. २५ मार्च, २०२२. महात्मा फुले कृषि विद्यापीठ अंतर्गत असलेल्या पुण्यश्लोक अहिल्यादेवी होळकर कृषि महाविद्यालय, हाळगावचे वार्षिक स्नेहसंमेलन उत्साहात संपन्न झाले. यावेळी विद्यापीठाचे अधिष्ठाता डॉ. प्रमोद रसाळ, सहयोगी अधिष्ठाता डॉ. मिलिंद अहिरे, विभाग प्रमुख डॉ. बापूसाहेब भाकरे, सहयोगी प्राध्यापक डॉ. चारुदत्त चौधरी, सहाय्यक प्राध्यापक डॉ. प्रेरणा भोसले, डॉ.

सखेचंद अनारसे, डॉ. मनोज गुड, प्रा. कीर्ती भांगरे, अधिदान व लेखा अधिकारी श्री. सूर्यकांत शेजवळ उपस्थित होते. महाविद्यालयाचे हे पहिलेच स्नेहसंमेलन होते. कार्यक्रमाचे सूत्रसंचालन सौ. अंजली देशपांडे, संग्रामसिंह पायघन, अक्षता अन्नदाते, सुषमा माने व रोहिणी मोहोळकर यांनी तर आभार प्रदर्शन निशांत इंगोले यांनी केले. यावेळी सादर झालेल्या विविध कलाविष्कारसाठी परीक्षक म्हणून साजन हिंगोणेकर, पद्मकुमार पाटील या आचार्य पदवीच्या संशोधनार्थिनी तसेच सोनई येथील कृषि महाविद्यालयाचे डॉ. संतोष चौगुले यांनी काम पाहिले. कार्यक्रमासाठी महाविद्यालयाचे तीनशेपेक्षा जास्त विद्यार्थी व विद्यार्थिनी उपस्थित होते.

७२. तिसऱ्या आंतरविद्यापीठ कर्मचारी क्रीडा स्पर्धा दापोली येथे संपन्न

दि. १ ते ३ मार्च, २०२२. तिसऱ्या आंतरविद्यापीठ कर्मचारी क्रीडा स्पर्धा डॉ. बाळासाहेब सावंत कोंकण कृषि विद्यापीठ, दापोली येथे पार पडल्या. या स्पर्धेत राहुरी, परभणी, अकोला विद्यापीठासह महाबीज आणि यजमान डॉ. बाळासाहेब सावंत कोंकण कृषि विद्यापीठ, दापोली असे पाच संघ सहभागी झाले होते. २५० च्या वर महिला व पुरुष खेळाडूंनी सहभाग दर्शविला. सांघीक खेळांमध्ये टेबलटेनिसच्या राहुरीच्या पुरुष संघाने विजेतेपद तर बुध्दिबळ स्पर्धेत महिला संघाने उपविजेतेपद मिळविले. बास्केटबॉल व कबड्डीमध्ये राहुरीच्या पुरुष संघाने उपविजेतेपद प्राप्त केले. वैयक्तिक २०० व ४०० मी. धावण्याच्या स्पर्धेत डॉ. रविंद्र बनसोड हे विजेते तर महिलांच्या २०० मी. धावण्याच्या स्पर्धेत कवीता जाधव यांनी तर ४०० मी. स्पर्धेत माया थोरात या उपविजेत्या ठरल्या. पुरुषांच्या ८०० मी. धावण्याच्या स्पर्धेत शरद शिरसाठ यांनी उपविजेतेपद मिळविले. गायनाच्या स्पर्धेत डॉ. जयप्रकाश गायकवाड हे उपविजेते ठरले. सामना समामीनंतर बक्षीस वितरण कार्यक्रम कुलगुरु डॉ. संजय सावंत यांचे शुभहस्ते झाला. महात्मा फुले कृषि विद्यापीठाचे विजयी संघाचे नेतृत्व टेबल

टेनिस (पुरुष) प्रा. विवेक कानवडे आणि बुद्धिबळ (महिला) डॉ. लीना शितोळे यांनी केले. क्रीडा अधिकारी प्रा. दिलीप गायकवाड, डॉ. अभिजीत नलावडे आणि प्रा. राम बोरसे यांनी विद्यापीठाच्या संघासोबत राहुन मार्गदर्शन केले. पुढील वर्षी होणाऱ्या स्पर्धेचे यजमानपद राहुरीच्या महात्मा फुले कृषि विद्यापीठाला मिळाले आहे.

७३. पुण्यश्लोक अहिल्यादेवी होळकर कृषि महाविद्यालयाच्या विद्यार्थिनीला राष्ट्रीय पुरस्कार

दि. २३ मार्च, २०२२. महात्मा फुले कृषि विद्यापीठ, राहुरी येथील पुण्यश्लोक अहिल्यादेवी होळकर कृषि महाविद्यालय, हाळगाव या महाविद्यालयाच्या कु. अक्षता अन्नदाते या विद्यार्थिनीने कृषि क्षेत्रातील छोट्या मराठी भाषेतील तयार केलेल्या शेती या फिल्मला राष्ट्रीय पुरस्कार नुकताच प्रदान करण्यात आला. हैदराबाद येथील मॅनेज या संस्थेतर्फे भारतातील वेगवेगळ्या भाषेतील कृषि क्षेत्रात तयार करण्यात आलेल्या छोट्या फिल्मसाठी राष्ट्रीय स्तरावर स्पर्धा घेण्यात आली होती. यामध्ये भारतातील २० राज्यातून १०७ स्पर्धकांमधून ११ भाषांमधील २७३ फिल्म आल्या होत्या. या सर्व फिल्ममधून ११ भाषातील १६ कृषि फिल्मसाठी पुरस्कार देण्यात आले. मराठी

भाषेतील शेती या उत्कृष्ट मराठी भाषेतील शॉर्ट फिल्मसाठी कु. अक्षता अन्नदाते हिला कर्नाटक राज्याचे कृषि मंत्री श्री. बी.सी. पाटील व मॅनेज संस्थेचे महासंचालक डॉ. पी. चंद्रशेकरा यांच्या हस्ते प्रशस्तीपत्र व स्मृतिचिन्ह देऊन मॅनेज, हैदराबाद येथे गौरविण्यात आले. कु. अक्षता अन्नदाते हिला या कामासाठी सहयोगी अधिष्ठाता डॉ. मिलिंद अहिरे यांचे मार्गदर्शन लाभले.

७४. डॉ. राजेंद्रसिंग राणा यांची पुणे कृषि महाविद्यालयाला भेट

दि. २८ मार्च, २०२२. महात्मा फुले कृषि विद्यापीठाच्या अंतर्गत असलेल्या कृषि महाविद्यालय, पुणे येथील वॉटरशेड पार्कला भेटी प्रसंगी रेमन मॅगसेसे पुरस्कार प्राप्त व जलपुरुष तथा पाणीवाले बाबा या नावाने सर्वपरिचीत असलेले डॉ. राजेंद्रसिंग राणा उपस्थित होते. यावेळी डॉ. राजेंद्रसिंग राणा यांनी उपस्थितांना मार्गदर्शन केले. याप्रसंगी वनराईचे अध्यक्ष श्री. राजेंद्र धारीया, यशदाचे सेवानिवृत्त कार्यकारी संचालक श्री. सुमित पांडे, यशदाच्या ग्रामीण विकास राज्यसंस्थेचे श्री. कलशेट्टी, कृषि महाविद्यालयाचे सहयोगी अधिष्ठाता डॉ. सुनिल मासाळकर व अभियांत्रिकी विभागाचे विभाग प्रमुख डॉ. रविंद्र बनसोड उपस्थित होते.

६. पारितोषिके/पुरस्कार

१. डॉ. मिलिंद अहिरे यांची विस्तार शिक्षणाच्या आंतरराष्ट्रीय सोसायटीच्या सहसचिवपदी नेमणूक

दि. २५ मे, २०२१. महात्मा फुले कृषि विद्यापीठाच्या पदव्युत्तर महाविद्यालयातील कृषि विस्तार व संज्ञापन विभागप्रमुख आणि हळगाव कृषि महाविद्यालयाचे सहयोगी अधिष्ठाता डॉ. मिलिंद अहिरे यांची नागपूर येथील विस्तार शिक्षणाच्या आंतरराष्ट्रीय सोसायटीच्या सहसचिवपदी नेमणूक करण्यात आली आहे.

२. कृषि विद्यापीठाला राष्ट्रीय सेवा योजनेतील दोन पुरस्कार जाहीर

दि. १३ ऑगस्ट, २०२१. सन २०२०-२१ चे राष्ट्रीय सेवा योजनेचे राज्यस्तरीय पुरस्कार जाहिर

झाले असून यात महात्मा फुले कृषि विद्यापीठातील विद्यार्थी कृषि महाविद्यालय, पुणेचा विद्यार्थी अनिकेत वाकळे यांना उत्कृष्ट स्वयंसेवक पुरस्कार तर लोणी कृषि जैवतंत्रज्ञान महाविद्यालयाचे कार्यक्रम अधिकारी प्रा. प्रविण गायकर यांना कार्यक्रम अधिकारी म्हणून प्रोत्साहनपर पुरस्काराची घोषणा करण्यात आली. अनिकेत रविंद्र वाकळे यांस महाराष्ट्र राज्य सर्वोत्कृष्ट स्वयंसेवक राज्यस्तरीय पुरस्कार तर प्रा. प्रविण गायकर यांना राज्यस्तरीय प्रोत्साहनपर पुरस्कार जाहीर करण्यात आले.

३. डॉ. मिलिंद अहिरे डॉ. जी.एस. विद्यार्थी पुरस्काराने सन्मानित

दि. ८ ऑक्टोबर, २०२१. महात्मा फुले कृषि विद्यापीठाच्या पदव्युत्तर महाविद्यालयातील कृषि विस्तार व संज्ञापन विभाग प्रमुख आणि हळगाव येथील पुण्यश्लोक अहिल्यादेवी होळकर कृषि महाविद्यालयाचे सहयोगी अधिष्ठाता डॉ. मिलिंद अहिरे यांना भारतीय विस्तार शिक्षण सोसायटीचा मानाचा समजला जाणारा डॉ. जी.एस. विद्यार्थी पुरस्काराने सन्मानित करण्यात आले. उत्तर प्रदेशातील वाराणसी येथील बनारस हिंदू विद्यापीठात भारतीय विस्तार शिक्षण सोसायटीच्या राष्ट्रीय परिसंवादात उत्तर प्रदेश राज्याचे सामाजिक न्याय विभागाचे राज्यमंत्री मा. श्री. रविंद्र जैसवाल यांचे

शुभहस्ते सदरचा पुरस्कार प्रदान करण्यात आला. यावेळी बांदा कृषि विज्ञान विद्यापीठाचे कुलगुरु व भारतीय विस्तार शिक्षण सोसायटीचे अध्यक्ष डॉ. यु.एस.गौतम, भारतीय कृषि अनुसंधान परिषदेच्या विस्तार विभागाचे उपमहासंचालक डॉ. ए. के. सिंग यावेळी उपस्थित होते.

४. विद्यापीठातील शास्त्रज्ञ विविध पुरस्काराने सन्मानित

दि. ८ ऑक्टोबर, २०२१. उत्तर प्रदेशातील वाराणसी येथील बनारस हिंदू विद्यापीठात भारतीय विस्तार शिक्षण

सोसायटीच्या राष्ट्रीय परिसंवादात महात्मा फुले कृषि विद्यापीठातील दोन शास्त्रज्ञांना पुरस्काराने सन्मानित करण्यात आले. यामध्ये धुळे कृषि महाविद्यालयातील कृषि विस्तार व संज्ञापन विभागाचे सहयोगी प्राध्यापक डॉ. संदीप पाटील यांना नवी दिल्ली येथील भारतीय विस्तार शिक्षण संस्थेचा अतिशय प्रतिष्ठीत समजला जाणारा यंग सायंटिस्ट पुरस्काराने तर महात्मा फुले कृषि विद्यापीठातील कृषि विस्तार व संज्ञापन विभागाचे सहाय्यक प्राध्यापक डॉ. आनंद चवई यांना परिसंवादात उत्कृष्टपोस्टर सादरी करणाबद्दल पुरस्काराने सन्मानित करण्यात आले. सदरचे पुरस्कार उत्तर प्रदेश राज्याचे सामाजिक न्याय राज्यमंत्री मा. श्री. रविंद्र जैसवाल यांचे शुभहस्ते प्रदान करण्यात आले. यावेळी बांदा कृषि विज्ञान विद्यापीठाचे कुलगुरु व भारतीय विस्तार शिक्षण सोसायटीचे अध्यक्ष डॉ. यु.एस.गौतम, भारतीय कृषि अनुसंधान परिषदेच्या विस्तार विभागाचे उपमहासंचालक डॉ. ए.के.सिंग उपस्थित होते.

५. डॉ. अनिल दुरगुडे मृदगंध पुरस्काराने सन्मानित

दि. २७ डिसेंबर, २०२१. महात्मा फुले कृषि विद्यापीठ, राहुरी येथील मृदशास्त्रज्ञ डॉ. अनिल दुरगुडे यांना मृदगंध-२०२० पुरस्काराने

सन्मानीत करण्यात आले. वसंतराव नाईक मराठवाडा कृषि विद्यापीठ, परभणी येथील भारतीय मृदविज्ञानसंस्था, नवी दिल्ली-परभणी शाखा यांच्या वतीने डॉ. दुरगुडे यानी केलेल्या उल्लेखनीय कार्याबद्दल सदरचा पुरस्कार दिला. सदरचा पुरस्कार दापोली येथील डॉ. बाळासाहेब सावंत कोकण कृषि विद्यापीठात झालेल्या चर्चासत्राच्या कार्यक्रमात कुलगुरु डॉ. संजय सावंत यांच्या शुभहस्ते त्यांना देण्यात आला.

६. डॉ. अशोक वाळुंज उत्कृष्ट सादरीकरण पुरस्काराने सन्मानीत

दि. ४ जानेवारी, २०२२. भारतीय कृषि अनुसंधान परिषद, नवी दिल्ली अंतर्गत भारतीय फलोद्यान संशोधन संस्था, बंगलोर व उद्यान विद्या परीसंस्थेअंतर्गत कीड व्यवस्थापन संघटना यांचे संयुक्त विद्यमाने राष्ट्रीय पातळीवरील फलोद्यान पीक संरक्षण या विषयावर तीन दिवसांच्या परिसंवादाचे

आयोजन करण्यात आले होते. या परिसंवादात देशपातळीवरील विविध संशोधन संस्था, विद्यापीठांच्या शास्त्रज्ञांनी सहभाग घेऊन आपले संशोधन पेपर सादरीकरण केले. यावेळी महात्मा फुले कृषि विद्यापीठ, राहुरी येथील उद्यानविद्या विभागातील किटकशास्त्रज्ञ डॉ. अशोक वाळुंज यांना डाळिंबावरील किड व्यवस्थापन या विषयावर सादरीकरणास उत्कृष्ट सादरीकरण पुरस्कार देण्यात आला. यावेळी सहा तांत्रिक सत्रात प्रत्येकी दोन उत्कृष्ट सादरीकरण पुरस्कार घोषित करण्यात आले. या प्रसंगी आय.एच.आर. बंगलोर संस्थेचे प्रमुख शास्त्रज्ञ डॉ. श्रीधर, संचालक डॉ. रेड्डी, डॉ. मूर्ती, आय.सी.ए.आर. चे सहा. महासंचालक डॉ. पांडे, डॉ. दुबे, माजी उपमहासंचालक डॉ. कृष्णकुमार, डॉ. अब्राहीम, डॉ. उमा माहेश्वरी यांनी विविध विषयांवर तांत्रिक मार्गदर्शन केले.

७. डॉ. उल्हास सुर्वे यांची इंडियन सोसायटी ऑफ अॅग्रोनॉमीच्या कौन्सिलरपदी बिनविरोध निवड

दि. २४ मार्च, २०२२. महात्मा फुले कृषि विद्यापीठ, राहुरी येथील कृषिविद्या विभागात सहयोगी प्राध्यापक पदावर कार्यरत असलेले डॉ. उल्हास शांताराम सुर्वे यांची इंडियन सोसायटी ऑफ अॅग्रोनॉमी, नवी दिल्ली या संस्थेच्या कौन्सिलरपदी बिनविरोध निवड करण्यात आली. त्यांनी आत्तापर्यंत ३५०

हून अधिक कार्यक्रमात शेतकऱ्यांना सूक्ष्म सिंचन पध्दती व फर्टिगेशन तंत्रज्ञान, एकात्मिक शेती, संवर्धित शेती व सेंद्रिय शेती या विषयावर मार्गदर्शन केले आहे. डॉ. उल्हास सुर्वे यांच्या कौन्सिलरपदी झालेल्या

बिनविरोध निवडीबद्दल त्यांचे विद्यापीठाच्या सर्व स्तरातून अभिनंदन करण्यात येत आहे.

८. श्रीनगर येथील राष्ट्रीय परिषदेत डॉ.सुनिल कराड यांना उत्कृष्ट संशोधन पेपर पुरस्कार

दि. २७ मार्च, २०२२. शेरे-ई-काश्मीर कृषि व तंत्रज्ञान विद्यापीठ, श्रीनगर येथे झालेल्या कृषिमध्ये हवामान व वातावरणामुळे होणारे धोके यांचे व्यवस्थापन करणे या विषयावरील राष्ट्रीय परिसंवादाचे आयोजन करण्यात आले होते. या परिसंवादात कोल्हापूर कृषि महाविद्यालयातील कृषि वनस्पतीशास्त्राचे प्राध्यापक डॉ. सुनिल कराड यांनी संशोधन पेपर सादरीकरण केले. या राष्ट्रीय परिसंवादात देशविदेशातील एकूण १५४ शास्त्रज्ञांनी संशोधन पेपरचे सादरीकरण केले. बदलत्या वातावरणासाठी नवीन वाण निर्मिती या विषयांवरील मका पिकावरील संशोधन पेपरचे सादरीकरण डॉ. सुनिल कराड यांनी केले. त्यामध्ये त्यांना प्रथम क्रमांकाचे पारितोषिक मिळाले. सदर पुरस्कार शेरे-ई-काश्मीर कृषि व तंत्रज्ञान विद्यापीठाचे कुलगुरु डॉ. नाझीर गणाय यांचे हस्ते मिळाला. याप्रसंगी नवी दिल्ली येथील कृषि मौसम विभाग प्रमुख डॉ. के.के. सिंग, संशोधन संचालक डॉ. एस.ए. वाणी, अधिष्ठाता डॉ. एम.एन. खान, विस्तार संचालक डॉ. डी.एम. माखदोमी व डॉ. रहेना हे उपस्थित होते. सदर संशोधनासाठी त्यांना सहयोगी संशोधन संचालक डॉ. यु.बी. होले यांचे मार्गदर्शन लाभले.

७. मनुष्यबळ

७.१ कार्यकारी अधिकारी

१.	मा. कुलपती	श्री. भगत सिंह कोश्यारी	०५ सप्टेंबर २०१९ ते आजपर्यंत
२.	मा. प्रतिकुलपती	श्री. दादाजी भुसे	३० डिसेंबर २०१९ ते आजपर्यंत
३	मा. कुलगुरु	डॉ. पी. जी. पाटील	२ मार्च २०२१ ते आजपर्यंत

७.२ कार्यकारी परिषद सदस्य, मफुकृवि, राहुरी (दि. १ एप्रिल, २०२१ ते ३१ मार्च, २०२२)

अ.क्र.	संवर्ग	मा. सदस्यांचे नाव / पदनाम	पत्ता	कालावधी
१	पदसिध्द अध्यक्ष	मा. कुलगुरु	महात्मा फुले कृषि विद्यापीठ, राहुरी	-
२	पदसिध्द सदस्य	कृषि आयुक्त, महाराष्ट्र शासन, पुणे यांचेकडून नामनिर्देशित कृषि संचालक (नि.व.गु.नि.)	कृषि आयुक्तालय, मध्यवर्ती इमारत, पुणे	-
३	पदसिध्द सदस्य	पशुसंवर्धन आयुक्त, महाराष्ट्र शासन यांचेकडून नामनिर्देशित प्रादेशिक पशुसंवर्धन सहसंचालक	जनावरांचा दवाखाना, अशोक स्तंभाजवळ, नाशिक	-
४	पदसिध्द सदस्य	फलोत्पादन संचालक,	महाराष्ट्र राज्य अधिक्षक कृषि अधिकारी यांचे कार्यालयाजवळ, नरवीर तानाजी मार्ग, शिवाजीनगर, पुणे	-
५	पदसिध्द सदस्य	मुख्य वनसंरक्षक (प्रादेशिक)	जुना मुंबई-आग्रा मार्ग, त्र्यंबक नाका, आदिवासी विकास भवन समोर, नाशिक	-
६	नामनिर्देशित सदस्य	संचालक संशोधन	महात्मा फुले कृषि विद्यापीठ, राहुरी	दि. २४/०९/२०२१ ते २३/०९/२०२३
७	नामनिर्देशित सदस्य	अधिष्ठाता (कृषि)	महात्मा फुले कृषि विद्यापीठ, राहुरी	दि. २४/०९/२०२१ ते २३/०९/२०२४
८	पदसिध्द सदस्य	दुग्धव्यवसाय विकास आयुक्त, महाराष्ट्र शासन यांचेकडून नामनिर्देशित प्रादेशिक दुग्धव्यवसाय विकास अधिकारी	नाशिक विभाग, शासकीय दुध योजना आवार, त्र्यंबक रोड, नाशिक	-
९	पदसिध्द सदस्य	मत्स्यव्यवसाय आयुक्त, महाराष्ट्र शासन यांचेकडून नामनिर्देशित मा.प्रादेशिक उपआयुक्त मत्स्यव्यवसाय	जुनी शासकीय अश्विन बॅरेक क्र.१३, महसुल आयुक्त कार्यालयाजवळ, नाशिक रोड, नाशिक	-
१०	नामवंत कृषि वैज्ञानिक	डॉ. बी. व्यंकटेश्वरलू	प्लॉट नं. ३०, अभ्युदयनगर, एल.बी. नगर, हैदराबाद	दि. ३१/८/२०१९ ते ३०/८/२०२२
११	प्रगतशील शेतकरी (एकुण ०५)	श्री दत्तात्रय महादेव उगले	रा. मडिलगे बुद्रुक, ता. भुदरगड, जि. कोल्हापूर	२७/०५/२०२१ ते २६/०५/२०२४
१२		श्री.नाथाजी दत्तात्रय चौगुले	मु.पो.माळवाडी, कोतवली, ता. पन्हाळा, जि. कोल्हापूर	दि. ३०/०७/२०१८ ते २९/०७/२०२१
१३		सौ.सुनिता जयवंत पाटील	मु.पो.बिंचुर(भवानीनगर), ता. वाळवा, जि. सांगली	दि. ३०/०७/२०१८ ते २९/०७/२०२१
१४		श्री. पंकजकुमार सुरेश महाले	प्लॉट नं.६५, जय हिंद कॉलनी, देवपूर, धुळे	दि. ३०/०७/२०१८ ते २९/०७/२०२१

१५		डॉ. विजयप्रकाश किसनराव ठोंबरे	रा. मंगळवार पेठ, केज, जि. बीड	दि. ३०/०७/२०१८ ते २९/०७/२०२१
१६	भारतीय कृषि अनुसंधान परिषद यांचे प्रतिनिधी	डॉ. मेजर सिंग, संचालक	भाकृअप-कांदा व लसूण संशोधन संचालनालय, पुणे-नाशिक महामार्ग क्र. ५०, राजगुरुनगर, पुणे	दि. २६/३/२०२१ ते २५/३/२०२४
१७	कृषि उद्योजक	श्री. दत्तात्रय भाऊसाहेब पानसरे	श्री दत्तकृपा निवास, लाईन नं. २, बंगला नं. २, शिल्पागार्डन समोर, माणिक नगर, जि. अहमदनगर	दि. २५/७/२०१९ ते २४/७/२०२२
१८	महाराष्ट्र विध्वनसभा	रिक्त	-	-
१९	प्रतिनिधी (एकूण ०३)	रिक्त	-	-
२०		रिक्त	-	-
२१	महाराष्ट्र विधानपरिषद	मा. आ. श्री. नरेंद्र दराडे	मु.पो.बाभुळगाव, ता. येवला, जि. नाशिक	दि. ०६/०२/२०१९ ते २१/०६/२०२४
२२	प्रतिनिधी (एकूण ०२)	मा. आ. श्री. किशोर दराडे	घर नं. ३४२६, जुनी माळी गल्ली, येवला, ता. येवला, जि. नाशिक	दि. २३/१२/२०२० ते ७/७/२०२४
२३	जिल्हा परिषदेच्या कृषि समितीचे सभापती	रिक्त	-	-
२४	(एकूण ०२)	रिक्त	-	-
२५	पदसिध्द सदस्य सचिव	कुलसचिव	महात्मा फुले कृषि विद्यापीठ, राहुरी	-
२६	निमंत्रित	नियंत्रक	महात्मा फुले कृषि विद्यापीठ, राहुरी	-

७.३ विद्या परिषद सदस्य (दि. १/४/२०२१ ते ३१/०३/२०२२)

अ.क्र.	संवर्ग	मा. सदस्याचे नाव / पदनाम	पत्ता	शेरा
१	अध्यक्ष	डॉ. कुलगुरु	महात्मा फुले कृषि विद्यापीठ, राहुरी	
२	पदसिध्द सदस्य	संचालक विस्तार शिक्षण	महात्मा फुले कृषि विद्यापीठ, राहुरी	
३	पदसिध्द सदस्य	संचालक शिक्षण	महात्मा फुले कृषि विद्यापीठ, राहुरी	
४	पदसिध्द सदस्य	संचालक संशोधन	महात्मा फुले कृषि विद्यापीठ, राहुरी	
५	पदसिध्द सदस्य	अधिष्ठाता (कृषि)	महात्मा फुले कृषि विद्यापीठ, राहुरी	
६	पदसिध्द सदस्य	अधिष्ठाता (कृषि अभियांत्रिकी)	महात्मा फुले कृषि विद्यापीठ, राहुरी	
७	पदसिध्द सदस्य	सहयोगी अधिष्ठाता (प.म.)	पदव्युत्तर महाविद्यालय, महात्मा फुले कृषि विद्यापीठ, राहुरी	
८	पदसिध्द सदस्य	सहयोगी अधिष्ठाता (कृ.अ.म.)	डॉ. अ.शिं.कृ.अ. व तं. महाविद्यालय, म.फु.कृ. वि., राहुरी	
९	पदसिध्द सदस्य	सहयोगी अधिष्ठाता (नि.कृ.शि.)	निम्न कृषि शिक्षण, महात्मा फुले कृषि विद्यापीठ, राहुरी	
१०	पदसिध्द सदस्य	सहयोगी अधिष्ठाता	कृषि महाविद्यालय, पुणे	
११	पदसिध्द सदस्य	सहयोगी अधिष्ठाता	राजर्षी छत्रपती शाहू महाराज कृषि महाविद्यालय, कोल्हापूर	

१२	पदसिध्द सदस्य	सहयोगी अधिष्ठाता	कृषि महाविद्यालय, धुळे	
१३	पदसिध्द सदस्य	सहयोगी अधिष्ठाता	कृषि महाविद्यालय, नंदुरबार	
१४	पदसिध्द सदस्य	सहयोगी अधिष्ठाता	कृषि महाविद्यालय, कराड	
१५	पदसिध्द सदस्य	सहयोगी अधिष्ठाता	कृषि महाविद्यालय, मुक्ताईनगर, जळगाव	
१६	पदसिध्द सदस्य	सहयोगी अधिष्ठाता	पुण्यश्लोक अहिल्यादेवी होळकर कृषि महाविद्यालय, हळगाव	
१७	पदसिध्द सदस्य	सहयोगी अधिष्ठाता	कृषि व्यवसाय व्यवस्थापण महाविद्यालय, काशी	
१८	पदसिध्द सदस्य	प्रमुख, कृषि विद्या विभाग	महात्मा फुले कृषि विद्यापीठ, राहुरी	
१९	पदसिध्द सदस्य	प्रमुख, पशुविज्ञान व दुग्धशास्त्र विभाग	महात्मा फुले कृषि विद्यापीठ, राहुरी	
२०	पदसिध्द सदस्य	प्रमुख, वनस्पतीशास्त्र विभाग	महात्मा फुले कृषि विद्यापीठ, राहुरी	
२१	पदसिध्द सदस्य	प्रमुख, मृदशास्त्र व रसायनशास्त्र विभाग	महात्मा फुले कृषि विद्यापीठ, राहुरी	
२२	पदसिध्द सदस्य	प्रमुख, कृषि अर्थशास्त्र विभाग	महात्मा फुले कृषि विद्यापीठ, राहुरी	
२३	पदसिध्द सदस्य	प्रमुख, कृषि अभियांत्रिकी विभाग	महात्मा फुले कृषि विद्यापीठ, राहुरी	
२४	पदसिध्द सदस्य	प्रमुख, कृषि किटकशास्त्र विभाग	महात्मा फुले कृषि विद्यापीठ, राहुरी	
२५	पदसिध्द सदस्य	प्रमुख, कृषि विस्तार विभाग	महात्मा फुले कृषि विद्यापीठ, राहुरी	
२६	पदसिध्द सदस्य	प्रमुख, उद्यानविद्या विभाग	महात्मा फुले कृषि विद्यापीठ, राहुरी	
२७	पदसिध्द सदस्य	प्रमुख, वनस्पती विकृतीशास्त्र विभाग	महात्मा फुले कृषि विद्यापीठ, राहुरी	
२८	पदसिध्द सदस्य	प्रमुख, अन्नविज्ञान व तंत्र विभाग	महात्मा फुले कृषि विद्यापीठ, राहुरी	
२९	पदसिध्द सदस्य	प्रमुख, जीवरसायनशास्त्र विभाग	महात्मा फुले कृषि विद्यापीठ, राहुरी	
३०	पदसिध्द सदस्य	प्रमुख, आंतरविद्याशाखा पाणी व्यवस्थापन विभाग	महात्मा फुले कृषि विद्यापीठ, राहुरी	
३१	पदसिध्द सदस्य	प्रमुख, कृषितंत्रे व शक्ती विभाग	महात्मा फुले कृषि विद्यापीठ, राहुरी	
३२	पदसिध्द सदस्य	प्रमुख, जलसिंचन व निचरा अभियांत्रिकी विभाग	महात्मा फुले कृषि विद्यापीठ, राहुरी	
३३	पदसिध्द सदस्य	प्रमुख, मृद व जलसंधारण अभियांत्रिकी विभाग	महात्मा फुले कृषि विद्यापीठ, राहुरी	
३४	पदसिध्द सदस्य	प्रमुख, कृषि प्रक्रिया अभियांत्रिकी विभाग	महात्मा फुले कृषि विद्यापीठ, राहुरी	
३५	पदसिध्द सदस्य	प्रमुख, प्रक्षेत्र आखणी, ग्रामीण विद्युतीकरण अभियांत्रिकी विभाग	महात्मा फुले कृषि विद्यापीठ, राहुरी	
३६	पदसिध्द सदस्य	प्रमुख, कृषि हवामानशास्त्र विभाग	कृषि महाविद्यालय, पुणे	
३७	पदसिध्द सदस्य	मृद विशेषज्ञ	कृषि संशोधन केंद्र, रविवार पेठ, सोलापूर	

३८	पदसिध्द सदस्य	ऊस विशेषज्ञ	मध्यवर्ती ऊस संशोधन केंद्र, पाडेगाव	
३९	पदसिध्द सदस्य	तेलबिया विशेषज्ञ	तेलबिया संशोधन केंद्र, जळगांव	
४०	पदसिध्द सदस्य	गहु विशेषज्ञ	गहु संशोधन केंद्र, निफाड, जि. नाशिक	
४१	पदसिध्द सदस्य	विद्यार्थी कल्याण अधिकारी	महात्मा फुले कृषि विद्यापीठ, राहुरी	
४२	पदसिध्द सदस्य सचिव	कुलसचिव	महात्मा फुले कृषि विद्यापीठ, राहुरी	
निमंत्रित सदस्य (दि. १५.०२.१९९६ रोजीच्या विद्या परिषदेच्या बैठकीतील विषय क्र. ०२ अन्वये)				
४३	निमंत्रित सदस्य	सहयोगी संशोधन संचालक	रा.कृ.सं.प्र., शेंडा पार्क, कोल्हापूर	
४४	निमंत्रित सदस्य	सहयोगी संशोधन संचालक	रा.कृ.सं.प्र., विभागीय फळ संशोधन केंद्र, गणेशखिंड, पुणे	
४५	निमंत्रित सदस्य	सहयोगी संशोधन संचालक	रा.कृ.सं.प्र., कृषि संशोधन केंद्र, इगतपुरी, जि. नाशिक	
४६	निमंत्रित सदस्य	सहयोगी संशोधन संचालक	रा.कृ.सं.प्र., ९७, रविवार पेठ, सोलापूर	
निमंत्रित सदस्य (दि. १४.०२.२०११ रोजीच्या विद्या परिषदेच्या ९५ व्या बैठकी अन्वये)				
४७	निमंत्रित सदस्य	प्राचार्य	उद्यानविद्या महाविद्यालय, कृमवि, परिसर, पुणे	
निमंत्रित सदस्य (दि. १४.०२.२०१३ रोजीच्या विद्या परिषदेच्या ९८ व्या बैठकी अन्वये)				
४८	निमंत्रित सदस्य	सहयोगी संशोधन संचालक	संशोधन संचालनालय, मफुकृवि, राहुरी	
स्विकृत सदस्य (दि. ०९ एप्रिल, २०२१ रोजी झालेल्या विद्या परिषदेच्या ११५ व्या बैठकीतील विषय क्र. १४(१३) अन्वये)				
४९	स्विकृत सदस्य	डॉ. व्ही. व्ही. सदांमते, (कृषि विस्तार विशेषज्ञ आणि माजी सल्लागार नियोजन आयोग, भारत सरकार)	सी-३०९, केंद्रीय विहार, सेक्टर ५६, गुडगाव-१२२०११ दिल्ली	३०/०६/२०२१ ते २९/०६/२०२३
५०	स्विकृत सदस्य	डॉ. एच. जी. मोरे (माजी अधिष्ठाता (कृषि) तथा संचालक शिक्षण, मफुकृवि, राहुरी)	मित्र परिवार कॉलनी, दत्तवसाहत जवळ, राहुरी खुर्द, ता. राहुरी, जिल्हा : अहमदनगर.	३०/०६/२०२१ ते २९/०६/२०२३
५१	स्विकृत सदस्य	डॉ. हिमांशू पाठक (संचालक ICAR-नॅशनल इन्स्टिट्यूट ऑफ एबायोटिक स्ट्रेस मॅनेजमेंट)	मालेगाव, बारामती, पुणे, ४१३११५	३०/०६/२०२१ ते २९/०६/२०२३
५२	स्विकृत सदस्य	डॉ. वाय. जी. प्रसाद, संचालक ICAR- सेंट्रल इन्स्टिट्यूट फॉर कॉटन रिसर्च	पोस्ट बॅग २, शंकर नगर पोस्ट ऑफिस, नागपूर ४४००१०	३०/०६/२०२१ ते २९/०६/२०२३
संलग्न महाविद्यालयांचे प्राचार्य (महाराष्ट्र कृषि विद्यापीठ अधिनियम, नियम ३३ (२) (viii) आणि परिनियम १९९० मधील परिनियम क्र. ४ (viii))				
५३	सदस्य	प्राचार्य	कृषि व्यवसाय व्यवस्थापन महाविद्यालय, नारायणगाव, जि. पुणे	
५४	सदस्य	प्राचार्य	कृषि महाविद्यालय, अकलूज, जि. सोलापूर	

५५	सदस्य	प्राचार्य	कृषि महाविद्यालय, विद्यानगरी, बारामती, जि.पुणे	
५६	सदस्य	प्राचार्य	कृषि महाविद्यालय, आंबी, ता.वडगांव मावळ, जि.पुणे	
५७	सदस्य	प्राचार्य	के. के. वाघ कृषि महाविद्यालय, नाशिक	

७.४ विद्याविषयी अधिकारी (०१.०४.२०२१ ते ३१.०३.२०२२)

अ.क्र	पदनाम / संवर्ग	अधिकार्यांचे नाव	वेतनश्रेणी (रुपये)	कालावधी	
				पासून	पर्यंत
१.	अधिष्ठाता (कृषि)	डॉ. ए. एल. फरांदे	३७४००-६७०००+ अ.जी.पी. १००००+ विशेष वेतन ४०००	०१.०४.२०२१	३१.०८.२०२१
		डॉ. पी. एन. रसाळ (अतिरिक्त पदभार)	३७४००-६७०००+ अ.जी.पी. १००००+ विशेष वेतन ४०००	०१.०९.२०२१	३१.०३.२०२२
२.	संचालक संशोधन	डॉ. एस. आर. गडाख	३७४००-६७०००+ अ.जी.पी. १००००+ विशेष वेतन ४०००	०१.०४.२०२१	३१.०३.२०२२
३.	संचालक कृषि विस्तार शिक्षण	डॉ. एस. आर. गडाख (अतिरिक्त पदभार)	३७४००-६७०००+ अ.जी.पी. १००००+ विशेष वेतन ४०००	०१.०४.२०२१	३१.०३.२०२२
४.	सहयोगी अधिष्ठाता (पदव्युत्तर महाविद्यालय)	डॉ. पी. एन. रसाळ	३७४००-६७०००+ अ.जी.पी. १००००+ विशेष वेतन ३०००	०१.०४.२०२१	३१.०३.२०२२
५.	सहयोगी अधिष्ठाता (कृषि अभियांत्रिकी)	डॉ. डी. डी. पवार	३७४००-६७०००+ अ.जी.पी. १००००+ विशेष वेतन ३०००	०१.०४.२०२१	३१.०३.२०२२
६.	सहयोगी अधिष्ठाता (निम्नस्तर शिक्षण)	डॉ. एस. अ. रणपिसे (अतिरिक्त पदभार)	३७४००-६७०००+ अ.जी.पी. १००००+ विशेष वेतन ३०००	०१.०४.२०२१	३१.०३.२०२२
७.	सहयोगी अधिष्ठाता, कृषि महाविद्यालय, धुळे	डॉ. सी. डी. देवकर (अतिरिक्त पदभार)	३७४००-६७०००+ अ.जी.पी. १००००+ विशेष वेतन ३०००	०१.०४.२०२१	३१.०३.२०२२
८.	सहयोगी अधिष्ठाता, कृषि महाविद्यालय, पुणे	डॉ. एस. डी. मासाळकर (अतिरिक्त पदभार)	३७४००-६७०००+ अ.जी.पी. १००००+ विशेष वेतन ३०००	०१.०४.२०२१	३१.०३.२०२२
९.	सहयोगी अधिष्ठाता, कृषि महाविद्यालय, कोल्हापूर	डॉ. एस. आर. शिंदे (अतिरिक्त पदभार)	३७४००-६७०००+ अ.जी.पी. १००००+ विशेष वेतन ३०००	०१.०४.२०२१	३१.०५.२०२१
		डॉ. यु. बी. होले (अतिरिक्त पदभार)	३७४००-६७०००+ अ.जी.पी. १००००+ विशेष वेतन ३०००	०१.०६.२०२१	३१.०३.२०२२
१०.	सहयोगी अधिष्ठाता, कृषि महाविद्यालय, नंदूरबार	डॉ. एस. बी. खरबडे	३७४००-६७०००+ अ.जी.पी. १००००+ विशेष वेतन ३०००	०१.०४.२०२१	३१.०३.२०२२

११.	सहयोगी अधिष्ठाता, कृषि महाविद्यालय, कराड	डॉ. आर. आर. सुर्यवंशी (अतिरिक्त पदभार)	३७४००-६७०००+ अ.जी.पी. १००००+ विशेष वेतन ३०००	०१.०४.२०२१	३१.०३.२०२२
१२.	सहयोगी अधिष्ठाता, कृषि महाविद्यालय, हळगांव	डॉ. एम. सी. अहिरे (अतिरिक्त पदभार)	३७४००-६७०००+ अ.जी.पी. १००००+ विशेष वेतन ३०००	०१.०४.२०२१	३१.०३.२०२२
१३.	सहयोगी अधिष्ठाता, कृषि महाविद्यालय, मुक्ताईनगर	डॉ. सी. एस. पाटील (अतिरिक्त पदभार)	३७४००-६७०००+ अ.जी.पी. १००००+ विशेष वेतन ३०००	०१.०४.२०२१	३१.०३.२०२२
१४.	सहयोगी अधिष्ठाता, कृषि महाविद्यालय, काष्टी	डॉ. व्ही. ए. शिंदे (अतिरिक्त पदभार)	३७४००-६७०००+ अ.जी.पी. १००००+ विशेष वेतन ३०००	०१.०४.२०२१	३१.०३.२०२२

७.५ विभाग प्रमुख (वार्षिक अहवाल दि.०१.०४.२०२१ ते दि.३१.०३.२०२२)

अ.क्र.	पदनाम / संवर्ग	अधिकार्यांचे नाव	वेतनश्रेणी (रुपये)	कालावधी	
				पासून	पर्यंत
१	२	३	४	५	६
१.	कृषि विद्या	डॉ. ए. व्ही. सोळंके (अतिरिक्त पदभार)	३७४००-६७०००+ अ.जी.पी. १००००	०१.०४.२०२१	३१.०३.२०२२
२.	कृषि रसायन व मृदशास्त्र	डॉ. बी. डी. भाकरे	३७४००-६७०००+ अ.जी.पी. १००००	०१.०४.२०२१	३१.०३.२०२२
३.	कृषि वनस्पतीशास्त्र	डॉ. ए. एस. जाधव (अतिरिक्त पदभार)	३७४००-६७०००+ अ.जी.पी. १००००	०१.०४.२०२१	३१.०५.२०२१
		डॉ. व्ही. एल. अमोलिक (अतिरिक्त पदभार)	३७४००-६७०००+ अ.जी.पी. १००००	०१.०६.२०२१	३१.०३.२०२२
४.	कृषि किटकशास्त्र	डॉ. सी. एस. पाटील	३७४००-६७०००+ अ.जी.पी. १००००	०१.०४.२०२१	३१.०३.२०२२
५.	वनस्पती विकृतीशास्त्र	डॉ. टी. के. नरुटे	३७४००-६७०००+ अ.जी.पी. १००००	०१.०४.२०२१	३१.०३.२०२२
६.	उद्यानविद्या	डॉ. एस. अ. रणपिसे	३७४००-६७०००+ अ.जी.पी. १००००	०१.०४.२०२१	३१.०३.२०२२
७.	पशुविज्ञान व दुग्धशास्त्र	डॉ. डी. के. कांबळे (अतिरिक्त पदभार)	३७४००-६७०००+ अ.जी.पी. १००००	०१.०४.२०२१	३१.०३.२०२२
८.	अन्नशास्त्र व तंत्रज्ञान	डॉ. यु. डी. चव्हाण	३७४००-६७०००+ अ.जी.पी. १००००	०१.०४.२०२१	३१.०३.२०२२
९.	कृषि आभियांत्रिकी	डॉ. एस. डी. गोरंटीवार	३७४००-६७०००+ अ.जी.पी. १००००	०१.०४.२०२१	३१.०३.२०२२
८.	कृषि हवामानशास्त्रातील प्रगत केंद्र	डॉ. जे. डी. जाधव (अतिरिक्त पदभार)	३७४००-६७०००+ अ.जी.पी. १००००	०१.०४.२०२१	३१.०३.२०२२

११.	कृषि विस्तार	डॉ. एम. सी. अहिरे	३७४००-६७०००+ अ.जी.पी. १००००	०१.०४.२०२१	३१.०३.२०२२
१२.	कृषि अर्थशास्त्र	डॉ. डी. बी. यादव	३७४००-६७०००+ अ.जी.पी. १००००	०१.०४.२०२१	३१.०३.२०२२

७.६ इतर अधिकारी (वार्षिक अहवाल १.४.२०२१ ते ३१.३.२०२२)

अ. क्र.	पदनाम / संवर्ग	अधिकाऱ्यांचे नाव	वेतनश्रेणी (रूपये)	कालावधी	
				पासून	पर्यंत
१	४.	३	४	५	६
१.	कुलसचिव	श्री. मोहन वाघ	३७४००-६७०००+ अ.जी.पी. ८७००	०१.०४.२०२१	०३.०५.२०२१
		डॉ. एम. एस. माने	३७४००-६७०००+ अ.जी.पी. १००००	०४.०५.२०२१	२६.०७.२०२१
		श्री. प्रमोद लहाळे	३७४००-६७०००+ अ.जी.पी. ८७००	२६.०७.२०२१	३१.०३.२०२१
२.	नियंत्रक	श्री. व्ही. ए. कोते	१५६००-३९१००+ अ.जी.पी. ६६००	०१.०४.२०२१	१६.०७.२०२१
		श्री. एस. बी. बलमे	१५६००-३९१००+ अ.जी.पी. ६६००	१७.०७.२०२१	३१.०३.२०२२
३.	क्रिडा अधिकारी	श्री. डी. एम. गायकवाड (अतिरिक्त पदभार)	१५६००-३९१००+ अ.जी.पी. ६६००	०१.०४.२०२१	३१.०३.२०२२
४.	विद्यार्थी कल्याण अधिकारी	श्री. एम. आर. चौहाण (अतिरिक्त पदभार)	१५६००-३९१००+ अ.जी.पी. ६६००	०१.०४.२०२१	३१.०३.२०२२
५.	विद्यापीठ ग्रंथपाल	श्री. ए. बी. देशमुख (अतिरिक्त पदभार)	३७४००-६७०००+ अ.जी.पी. १००००	०१.०४.२०२१	३१.०३.२०२२
६.	विद्यापीठ अभियंता	श्री. एम. पी. डोखे	१५६००-३९१००+ अ.जी.पी. ७६००	०१.०४.२०२१	३१.०३.२०२२
७.	वैद्यकिय अधिकारी	डॉ.श्रीमती. व्ही. आर. हिले	९३००-३४८००+ ग्रेड पे ४४००	०१.०४.२०२१	३१.०३.२०२२

७.७ विद्यापीठ मनुष्यबळ

अ. क्र.	पदाचे नाव	वेतनश्रेणी (पे बॅंड व ग्रेड पे सह)	मंजूर पदे	भरलेली पदे	रिक्त पदे
गट-अ					
१.	कुलगुरु	रु. ७५,०००, विशेष वेता. रु.५,०००	१	१	०
२.	कुलसचिव	३७,४००-६७,००० ग्रेड पे.८,७००	१	१	०
३.	संशोधन संचालक	रु.३७,४००-६७,००० ग्रेड वेतन १०,००० , विशेष भत्ता-४,०००	१	१	०
४.	संचालक विस्तार शिक्षण	रु.३७,४००-६७,००० ग्रेड वेतन १०,००० , विशेष भत्ता-४,०००	१	०	१
५.	अधिष्ठाता (कृषि)	रु.३७,४००-६७,००० ग्रेड वेतन १०,००० , विशेष भत्ता-४,०००	१	०	१

६.	सहयोगी अधिष्ठाता (कृषि)	रु.३७,४००-६७,००० ग्रेड वेतन १०,००० , विशेष भत्ता-३,०००	९	२	७
७.	सहयोगी अधिष्ठाता (अन्नशास्त्र व तंत्र)	रु.३७,४००-६७,००० ग्रेड वेतन १०,००० , विशेष भत्ता-३,०००	१	०	१
८.	सहयोगी अधिष्ठाता (कृषि अभियांत्रिकी)	रु.३७,४००-६७,००० ग्रेड वेतन १०,००० , विशेष भत्ता-३,०००	१	१	०
९.	सहयोगी अधिष्ठाता (व्यवसाय व्यवस्थापन)	रु.३७,४००-६७,००० ग्रेड वेतन १०,००० , विशेष भत्ता-३,०००	१	०	१
१०.	विभाग प्रमुख	रु.३७,४००-६७,००० ग्रेड वेतन १०,०००	१२	८	४
११.	प्राध्यापक, कृषीविद्या	रु.३७,४००-६७,००० ग्रेड वेतन १०,०००	१३	४	९
१२.	प्राध्यापक, मृदशास्त्र व कृषि रसायनशास्त्र	रु.३७,४००-६७,००० ग्रेड वेतन १०,०००	६	२	४
१३.	प्राध्यापक जीव रसायनशास्त्र	रु.३७,४००-६७,००० ग्रेड वेतन १०,०००	१	०	१
१४.	प्राध्यापक अन्नशास्त्र व तंत्रज्ञान	रु.३७,४००-६७,००० ग्रेड वेतन १०,०००	१	०	१
१५.	प्राध्यापक अंतरविद्या शाखा पाणी व्यवस्थान	रु.३७,४००-६७,००० ग्रेड वेतन १०,०००	१	१	०
१६.	प्राध्यापक कृषी वनस्पतीशास्त्र	रु.३७,४००-६७,००० ग्रेड वेतन १०,०००	१८	४	१४
१७.	प्राध्यापक कृषी किटकशास्त्र	रु.३७,४००-६७,००० ग्रेड वेतन १०,०००	६	१	५
१८.	प्राध्यापक वनस्पती विकृतीशास्त्र	रु.३७,४००-६७,००० ग्रेड वेतन १०,०००	९	२	७
१९.	प्राध्यापक उद्यानविद्या	रु.३७,४००-६७,००० ग्रेड वेतन १०,०००	१०	३	७
२०.	प्राध्यापक, पशुविज्ञान व दुग्धशास्त्र	रु.३७,४००-६७,००० ग्रेड वेतन १०,०००	६	२	४
२१.	प्राध्यापक, कृषी अर्थशास्त्र	रु.३७,४००-६७,००० ग्रेड वेतन १०,०००	६	१	५
२२.	प्राध्यापक, कृषी विस्तार	रु.३७,४००-६७,००० ग्रेड वेतन १०,०००	५	२	३
२३.	प्राध्यापक, संख्याशास्त्र	रु.३७,४००-६७,००० ग्रेड वेतन १०,०००	२	०	२
२४.	प्राध्यापक, मृद व जलनिसारण अभि	रु.३७,४००-६७,००० ग्रेड वेतन १०,०००	२	२	०
२५.	प्राध्यापक, कृषी प्रक्रीयाअभियांत्रिकी	रु.३७,४००-६७,००० ग्रेड वेतन १०,०००	२	२	०
२६.	प्राध्यापक, जलसिंचन व निरस्सारण अभियांत्रिकी	रु.३७,४००-६७,००० ग्रेड वेतन १०,०००	२	०	२
२७.	प्राध्यापक, कृषी शक्ती व यंत्रे	रु.३७,४००-६७,००० ग्रेड वेतन १०,०००	५	०	५
२८.	प्राध्यापक, भौतिकशास्त्र	रु.३७,४००-६७,००० ग्रेड वेतन १०,०००	१	०	१
२९.	प्राध्यापक, विद्युत अभियांत्रिकी	रु.३७,४००-६७,००० ग्रेड वेतन १०,०००	१	०	१
३०.	प्राध्यापक, स्थापत्य अभियांत्रिकी	रु.३७,४००-६७,००० ग्रेड वेतन १०,०००	१	०	१
३१.	प्राध्यापक, गणित	रु.३७,४००-६७,००० ग्रेड वेतन १०,०००	१	०	१
३२.	सहयोगी संशोधन संचालक	रु.३७,४००-६७,००० ग्रेड वेतन ९,०००	३	०	३
३३.	प्राध्यापक, अन्न प्रक्रीया तंत्रज्ञान	रु.३७,४००-६७,००० ग्रेड वेतन १०,०००	१	०	१
३४.	प्राध्यापक, अन्नसुरक्षा आणि गुणवत्ता	रु.३७,४००-६७,००० ग्रेड वेतन १०,०००	१	०	१
३५.	प्राध्यापक, अन्नप्रक्रीया यंत्रशास्त्र (अभियांत्रिकी)	रु.३७,४००-६७,००० ग्रेड वेतन १०,०००	१	०	१
३६.	प्राध्यापक अन्नव्यवसाय व्यवस्थान	रु.३७,४००-६७,००० ग्रेड वेतन १०,०००	१	०	१

३७.	प्राध्यापक अन्नयंत्रशास्त्र कृती	रु.३७,४००-६७,००० ग्रेड वेतन १०,०००	१	०	१
३८.	प्राध्यापक व्यवसाय व्यवस्थापन	रु.३७,४००-६७,००० ग्रेड वेतन १०,०००	१	०	१
३९.	प्राध्यापक विपणन	रु.३७,४००-६७,००० ग्रेड वेतन १०,०००	१	०	१
४०.	विद्यापीठ ग्रंथपाल	रु.३७,४००-६७,००० ग्रेड वेतन १०,०००	१	०	१
४१.	सहयोगी प्राध्यापक, कृषीविद्या	रु.३७,४००-६७,००० ग्रेड वेतन ९,०००	४३	३३	१०
४२.	सहयोगी प्राध्यापक, कृषी वनस्पतीशास्त्र	रु.३७,४००-६७,००० ग्रेड वेतन ९,०००	३३	२७	६
४३.	सहयोगी प्राध्यापक, जीव रसायनशास्त्र	रु.३७,४००-६७,००० ग्रेड वेतन ९,०००	३	३	०
४४.	सहयोगी प्राध्यापक, मृद व कृषी रसायनशास्त्र	रु.३७,४००-६७,००० ग्रेड वेतन ९,०००	२३	१४	९
४५.	सहयोगी प्राध्यापक, कृषी किटकशास्त्र	रु.३७,४००-६७,००० ग्रेड वेतन ९,०००	१६	९	७
४६.	सहयोगी प्राध्यापक, वनस्पती विकृतीशास्त्र	रु.३७,४००-६७,००० ग्रेड वेतन ९,०००	१९	१२	७
४७.	सहयोगी प्राध्यापक, पशुविज्ञान व दुधशास्त्र	रु.३७,४००-६७,००० ग्रेड वेतन ९,०००	१५	१०	५
४८.	सहयोगी प्राध्यापक, कृषी अर्थशास्त्र	रु.३७,४००-६७,००० ग्रेड वेतन ९,०००	१४	९	५
४९.	सहयोगी प्राध्यापक, उद्यानविद्या	रु.३७,४००-६७,००० ग्रेड वेतन ९,०००	३१	२०	११
५०.	सहयोगी प्राध्यापक, कृषी विस्तार	रु.३७,४००-६७,००० ग्रेड वेतन ९,०००	१२	१०	२
५१.	सहयोगी प्राध्यापक, संख्यासंशास्त्र	रु.३७,४००-६७,००० ग्रेड वेतन ९,०००	२	१	१
५२.	सहयोगी प्राध्यापक, इंग्रजी	रु.३७,४००-६७,००० ग्रेड वेतन ९,०००	१	०	१
५३.	सहयोगी प्राध्यापक हिंदी / मराठी	रु.३७,४००-६७,००० ग्रेड वेतन ९,०००	२	०	२
५४.	सहयोगी प्राध्यापक, अन्नशास्त्र व तंत्रज्ञान	रु.३७,४००-६७,००० ग्रेड वेतन ९,०००	१	०	१
५५.	सहयोगी प्राध्यापक, मृद व जलनिसारण अभियांत्रिकी विभाग	रु.३७,४००-६७,००० ग्रेड वेतन ९,०००	६	५	१
५६.	सहयोगी प्राध्यापक कृषी प्रक्रिया अभियांत्रिकी	रु.३७,४००-६७,००० ग्रेड वेतन ९,०००	६	३	३
५७.	सहयोगी प्राध्यापक, कृषी शक्ती व यंत्रे	रु.३७,४००-६७,००० ग्रेड वेतन ९,०००	४	३	१
५८.	सहयोगी प्राध्यापक, जलसिंचन व निस्सारण अभियांत्रिकी	रु.३७,४००-६७,००० ग्रेड वेतन ९,०००	४	२	२
५९.	सहयोगी प्राध्यापक, भौतिकशास्त्र	रु.३७,४००-६७,००० ग्रेड वेतन ९,०००	१	०	१
६०.	सहयोगी प्राध्यापक, पशुवैद्यकशास्त्र	रु.३७,४००-६७,००० ग्रेड वेतन ९,०००	२	२	०
६१.	सहयोगी प्राध्यापक, अन्न प्रक्रिया तंत्रज्ञान	रु.३७,४००-६७,००० ग्रेड वेतन ९,०००	२	०	२
६२.	सहयोगी प्राध्यापक, अन्नसुरक्षा आणि गुणवत्ता	रु.३७,४००-६७,००० ग्रेड वेतन ९,०००	२	०	२
६३.	सहयोगी प्राध्यापक, अन्नप्रक्रिया यंत्रशास्त्र (अभियांत्रिकी)	रु.३७,४००-६७,००० ग्रेड वेतन ९,०००	२	०	२
६४.	सहयोगी प्राध्यापक, अन्नव्यवसाय व्यवस्थापन	रु.३७,४००-६७,००० ग्रेड वेतन ९,०००	२	०	२
६५.	सहयोगी प्राध्यापक, अन्नयंत्रशास्त्र कृती	रु.३७,४००-६७,००० ग्रेड वेतन ९,०००	२	०	२
६६.	सहयोगी प्राध्यापक, व्यवसाय व्यवस्थापन	रु.३७,४००-६७,००० ग्रेड वेतन ९,०००	२	०	२

६७.	सहयोगी प्राध्यापक, विपणन	रु.३७,४००-६७,००० ग्रेड वेतन ९,०००	२	०	२
६८.	सहयोगी प्राध्यापक, बैंकिंग वित्त व लेखा	रु.३७,४००-६७,००० ग्रेड वेतन ९,०००	१	०	१
६९.	सहाय्यक प्राध्यापक, कृषी विद्या	रु.१५,६००-३९,१०० ग्रेड वेतन ६,०००	६८	२१	४७
७०.	सहाय्यक प्राध्यापक, मृद व कृषी रसायनशास्त्र	रु.१५,६००-३९,१०० ग्रेड वेतन ६,०००	३८	३०	८
७१.	सहाय्यक प्राध्यापक, जीव रसायनशास्त्र	रु.१५,६००-३९,१०० ग्रेड वेतन ६,०००	५	४	१
७२.	सहाय्यक प्राध्यापक, अन्नशास्त्र व तंत्रज्ञान	रु.१५,६००-३९,१०० ग्रेड वेतन ६,०००	३	०	३
७३.	सहाय्यक प्राध्यापक, कृषी वनस्पतीशास्त्र	रु.१५,६००-३९,१०० ग्रेड वेतन ६,०००	५५	३८	१७
७४.	सहाय्यक प्राध्यापक, कृषी किटकशास्त्र	रु.१५,६००-३९,१०० ग्रेड वेतन ६,०००	४८	२६	२२
७५.	सहाय्यक प्राध्यापक, वनस्पती विकृतीशास्त्र	रु.१५,६००-३९,१०० ग्रेड वेतन ६,०००	४८	३५	१३
७६.	सहाय्यक प्राध्यापक, पशुविज्ञान व दुधशास्त्र	रु.१५,६००-३९,१०० ग्रेड वेतन ६,०००	२९	१३	१६
७७.	सहाय्यक प्राध्यापक, कृषि अर्थशास्त्र	रु.१५,६००-३९,१०० ग्रेड वेतन ६,०००	२४	१४	१०
७८.	सहाय्यक प्राध्यापक, उद्यानविद्या	रु.१५,६००-३९,१०० ग्रेड वेतन ६,०००	५२	४०	१२
७९.	सहाय्यक प्राध्यापक, कृषि विस्तार	रु.१५,६००-३९,१०० ग्रेड वेतन ६,०००	२२	१३	९
८०.	सहाय्यक प्राध्यापक, पशुवैद्यकशास्त्र	रु.१५,६००-३९,१०० ग्रेड वेतन ६,०००	५	२	३
८१.	सहाय्यक प्राध्यापक, संख्याशास्त्र	रु.१५,६००-३९,१०० ग्रेड वेतन ६,०००	१२	६	६
८२.	सहाय्यक प्राध्यापक, गणित	रु.१५,६००-३९,१०० ग्रेड वेतन ६,०००	२	२	०
८३.	सहाय्यक प्राध्यापक, कृषी हवामानशास्त्र	रु.१५,६००-३९,१०० ग्रेड वेतन ६,०००	४	१	३
८४.	सहाय्यक प्राध्यापक, इंग्रजी	रु.१५,६००-३९,१०० ग्रेड वेतन ६,०००	३	२	१
८५.	सहाय्यक प्राध्यापक, कृषि पर्यावरणशास्त्र	रु.१५,६००-३९,१०० ग्रेड वेतन ६,०००	२	०	२
८६.	सहाय्यक प्राध्यापक, अन्न प्रक्रिया तंत्रज्ञान	रु.१५,६००-३९,१०० ग्रेड वेतन ६,०००	४	०	४
८७.	सहाय्यक प्राध्यापक, अन्नसुरक्षा आणि गुणवत्ता	रु.१५,६००-३९,१०० ग्रेड वेतन ६,०००	३	०	३
८८.	सहाय्यक प्राध्यापक, अन्नप्रक्रिया यंत्रशास्त्र (अभियांत्रिकी)	रु.१५,६००-३९,१०० ग्रेड वेतन ६,०००	३	०	३
८९.	सहाय्यक प्राध्यापक, अन्नव्यवसाय व्यवस्थापन	रु.१५,६००-३९,१०० ग्रेड वेतन ६,०००	२	०	२
९०.	सहाय्यक प्राध्यापक, अन्नयंत्रशास्त्र कृती	रु.१५,६००-३९,१०० ग्रेड वेतन ६,०००	३	०	३
९१.	सहाय्यक प्राध्यापक, व्यवसाय व्यवस्थापन	रु.१५,६००-३९,१०० ग्रेड वेतन ६,०००	३	०	३
९२.	सहाय्यक प्राध्यापक, विपणन	रु.१५,६००-३९,१०० ग्रेड वेतन ६,०००	३	०	३
९३.	सहाय्यक प्राध्यापक, बैंकिंग वित्त व लेखा	रु.१५,६००-३९,१०० ग्रेड वेतन ६,०००	१	०	१
९४.	सहाय्यक प्राध्यापक, मृद व जलनिसारण अभियांत्रिकी	रु.१५,६००-३९,१०० ग्रेड वेतन ६,०००	१०	६	४
९५.	सहाय्यक प्राध्यापक, कृषि प्रक्रिया अभियांत्रिकी	रु.१५,६००-३९,१०० ग्रेड वेतन ६,०००	७	३	४

९६.	सहाय्यक प्राध्यापक, कृषी शक्ती व यंत्रे अभि.	रु.१५,६००-३९,१०० ग्रेड वेतन ६,०००	७	२	५
९७.	सहाय्यक प्राध्यापक, जलसिंचन व निस्सारण अभियांत्रिकी विभाग	रु.१५,६००-३९,१०० ग्रेड वेतन ६,०००	११	९	२
९८.	सहाय्यक प्राध्यापक, भौतिकशास्त्र	रु.१५,६००-३९,१०० ग्रेड वेतन ६,०००	१	०	१
९९.	सहाय्यक प्राध्यापक, विद्युत अभियांत्रिकी	रु.१५,६००-३९,१०० ग्रेड वेतन ६,०००	१	१	०
१००	सहाय्यक प्राध्यापक, स्थापत्य अभियांत्रिकी	रु.१५,६००-३९,१०० ग्रेड वेतन ६,०००	१	०	१
१०१	सहाय्यक प्राध्यापक, यंत्रशास्त्र अभियांत्रिकी	रु.१५,६००-३९,१०० ग्रेड वेतन ६,०००	१	१	०
१०२	विद्यार्थी कल्याण अधिकारी (महाविद्यालयीन स्तर)	रु.१५,६००-३९,१०० ग्रेड वेतन ६,०००	१	०	१
१०३	उपकुलसचिव	रु.१५,६००-३९,१०० ग्रेड वेतन ६,६००	२	२	०
१०४	वैद्यकीय अधिकारी	रु.९३००-३४,८०० ग्रेड वेतन रु.५,४०० (एमबीबीएस) रु.९३००-३४,८००, ग्रेड वेतन रु.४,६००	२	१	१
१०५	सहाय्यक कुलसचिव / सहाय्यक नियंत्रक	रु.९३००-३४,८०० ग्रेड वेतन रु.४,६००	२७	१४	१३
१०६	उप-विद्यापीठ अभियंता	रु.१५६००-३९,१०० ग्रेड वेतन रु.६,९००	१	०	१
१०७	क्रीडा अधिकारी	रु.१५६००-३९,१०० ग्रेड वेतन रु.६,६००	१	०	१
१०८	सुरक्षा अधिकारी	रु.९३००-३४,८०० ग्रेड वेतन रु.४,६००	१	०	१
१०९	सहाय्यक अभियंता (स्थापत्य)	रु.९३००-३४,८०० ग्रेड वेतन रु.५,४००	१	१	०
११०	शारिरिक शिक्षण निर्देशक	रु.१५६००-३९,१०० ग्रेड वेतन रु.६,०००	१०	४	६
१११	महाविद्यालयीन ग्रंथपाल	रु.१५६००-३९,१०० ग्रेड वेतन रु.६,०००	९	२	७
११२	विद्यापीठ अभियंता	रु.३७४००-६७,००० ग्रेड वेतन रु.७,६००	१	१	०
११३	नियंत्रक	रु.३७४००-६७,००० ग्रेड वेतन रु.६,६००	१	१	०
११४	अधिदान व लेखाअधिकारी	रु.९३००-३४८०० ग्रेड वेतन रु.४,६००	३	३	०
११५	विद्यार्थी कल्याण अधिकारी (विद्यापीठ स्तर)	रु.१५,६००-३९,१०० ग्रेड वेतन ६,६००	१	०	१
११६	कुलगुरु यांचे स्वीय सहाय्यक	रु.९३००-३४८०० ग्रेड वेतन रु.४,६००	१	१	०
		एकुण गट-अ	९३५	५०२	४३३
गट-ब					
१	कार्यालय अधीक्षक	ड-१५ : ४१८००-१३२३००	३७	२८	०९
२	अधिक्षक (संगणक)	ड-१५ : ४१८००-१३२३००	०२	०१	०१
३	कार्यालय अधिक्षक (प्रतिनियुक्ती)	ड-१५ : ४१८००-१३२३००	०३	०३	००
४	सहाय्यक अधिक्षक	ड-१४ : ३८६००-१२२८००	६१	४५	१६
५	लघुलेखक (उच्च श्रेणी)	ड-१५ : ४१८००-१३२३००	११	०५	०६
६	लघुलेखक (निम्न श्रेणी)	ड-१४ : ३८६००-१२२८००	१९	०२	१७

७	कनिष्ठ अभियंता / शाखा अभियंता (स्थापत्य/विद्युत)	ड -१३ : ३५४००-११२४०० ड -१५ : ४१८००-१३२३००	१८	०७	११
८	वरिष्ठ तांत्रिक सहाय्यक	ड -१५ : ४१८००-१३२३०० ड -१४ : ३८६००-१२२८००	०२	००	०२
९	मुख्य कलाकार	ड -१४ : ३८६००-१२२८००	०१	००	०१
१०	चलत छायाचित्रकार	ड -१४ : ३८६००-१२२८००	०१	००	०१
११	वरिष्ठ संशोधन सहाय्यक	ड -१५ : ४१८००-१३२३०० ड -१६ : ४४९००-१४२४००	१४४	५६	८८
१२	पशुवैद्यकीय अधिकारी	ड -१५ : ४१८००-१३२३०० ड -१४ : ३८६००-१२२८००	०३	००	०३
	एकुण गट - ब		३०२	१४७	१५५
गट-क					
१	वरिष्ठ लिपीक	ड -८ : २५५००-८११००	१६०	१२७	३३
२	लघुटंकलेखक	ड ८ : २५५००-८११००	११	०४	०७
३	लिपीक-नि-टंकलेखक	ड -६ : १९९००-६३२००	२३६	१५१	८५
४	तांत्रिक सहाय्यक (ग्रंथालय)	ड -१० : २९२००-९२३००	०१	०१	००
५	प्रमुख तालिकाकार (ग्रंथालय)	ड -१० : २९२००-९२३००	१०	०४	०६
६	निर्गमण सहाय्यक (ग्रंथालय)	ड -७ : २१७००-६९१००	०९	०५	०४
७	आरेखक	ड -१० : २९२००-९२३०० ड -१३ : ३५४००-११२४०० (चार वर्ष सेवे नंतर)	०७	०४	०३
८	अनुरेखक	ड -७ : २१७००-६९१०० ड -८ : २५५००-८११०० (चार वर्ष सेवे नंतर)	०७	०२	०५
९	वरिष्ठ यांत्रिक	ड -८ : २५५००-८११००	०४	००	०४
१०	कनिष्ठ यांत्रिक	ड -६ : १९९००-६३२००	०३	०२	०१
११	तांत्रिक सहाय्यक	ड -१० : २९२००-९२३००	०४	०३	०१
१२	यांत्रिक पर्यवेक्षक	ड -१० : २९२००-९२३००	०१	०१	००
१३	कार्यदेशक निर्देशक	ड -१० : २९२००-९२३००	०२	०१	०१
१४	प्रक्षेत्र यांत्रिक	ड -८ : २५५००-८११००	०४	००	०४
१५	जोडारी तथा यांत्रिक	ड -८ : २५५००-८११००	०१	००	०१
१६	जोडारी	ड -८ : २५५००-८११००	०६	०४	०२
१७	कातारी	ड -८ : २५५००-८११००	०३	०३	००
१८	यांत्रिकी	ड -८ : २५५००-८११००	०१	००	०१
१९	ओतारी	ड -८ : २५५००-८११००	०३	००	०३
२०	दृकश्राव्यचालक	ड -८ : २५५००-८११००	०४	०१	०३
२१	सुतार	ड -८ : २५५००-८११०० (आयटीआय प्रमाणपत्र धारकांसाठी) ड -७ : २१७००- ६९१०० (इतरांसाठी)	१२	०६	०६
२२	सांधाता	ड -८ : २५५००-८११००	०३	०२	०१

२३	तारतंत्री	ड - ८ : २५५००-८११०० (आयटीआय प्रमाणपत्र धारकांसाठी) ड - ६ : १९९००-६३२०० (इतरांसाठी)	२४	०९	१५
२४	मिश्रक (वैद्यकीय)	ड - १० : २९२००-९२३००	०२	०१	०१
२५	मिश्रक (पशुवैद्यकीय)	ड - ८ : २५५००-८११००	०४	०३	०१
२६	परिचारीका	ड - १३ : ३५४००-११२४००	०१	०१	००
२७	सहाय्यक वसतीगृह अधीक्षक	ड - १३ : ३५४००-११२४००	०१	००	०१
२८	छायाचित्रकार	ड - १० : २९२००-९२३००	०५	००	०५
२९	कलाकार / छायाचित्रकार	ड - १० : २९२००-९२३००	०४	०४	००
३०	अंधार खोलीसहाय्यक	ड - ८ : २५५००-८११००	०२	००	०२
३१	सहाय्यक सुरक्षा अधिकारी	ड - १० : २९२००-९२३००	०३	०१	०२
३२	नळकारागीर	ड - ६ : १९९००-६३२००	०६	०२	०४
३३	मिस्त्री	ड - ६ : १९९००-६३२००	१२	०५	०७
३४	सर्वेक्षक (मोजणीदार)	ड - ८ : २५५००-८११००	०१	०१	००
३५	पंपचालक	ड - ६ : १९९००-६३२००	०३	०२	०१
३६	दुरध्वनीचालक	ड - ७ : २१७००-६९१००	०२	०१	०१
३७	जुळणीकार	ड - ७ : २१७००-६९१००	०२	०१	०१
३८	छपाईकार	ड - ७ : २१७००-६९१००	०१	००	०१
३९	वरिष्ठ कलाकार	ड - १० : २९२००-९२३००	०१	०१	००
४०	लोहार	ड - ८ : २५५००-८११०० (आयटीआय प्रमाणपत्र धारकांसाठी) ड - ७ : २१७००-६९१०० (इतरांसाठी)	०६	०२	०४
४१	वीजतंत्री	ड - ८ : २५५००-८११००	०६	०१	०५
४२	वाहन चालक	ड - ६ : १९९००-६३२००	७३	४१	३२
४३	कृषि यंत्रचालक	ड - ७ : २१७००-६९१००	१७	०६	११
४४	यांत्रिक तथा वीजतंत्री	ड - ८ : २५५००-८११००	०१	०१	००
४५	संगणक चालक	ड - १३ : ३५४००-११२४००	०३	०१	०२
४६	कृषि सहाय्यक	ड - ८ : २५५००-८११०० ड - १० : २९२००-९२३०० (सात वर्षांच्या अर्हताकारी सेवेनंतर)	६१६	४६२	१५४
४७	पशुधन पर्यवेक्षक	ड - ८ : २५५००-८११००	०५	०५	००
४८	वरिष्ठ भांडारपाल	ड - ८ : २५५००-८११००	०१	००	०१
४९	कनिष्ठ पशुवैद्यकीय अधिकारी	ड - १५ : ४१८००-१३२३०० (पदवीधर) ड - १० : २९२००-९२३०० (इतरांसाठी)	०२	०१	०१
५०	कनिष्ठ संशोधन सहाय्यक	ड - १३ : ३५४००-११२४००	१९३	५५	१३८
५१	संगणक हार्डवेअर मॅकनिक/सहाय्यक संगणक	ड - ८ : २५५००-८११००	०१	००	०१
	एकुण गट - क		१४९२	९२७	५६५

गट ड					
१	प्रयोगशाळा परिचर	ड -६ : १९९००-११२४०० (भौतिक व रसायनशास्त्र विषयांसह माध्यमीक शालांत परिक्षा उत्तीर्ण) ड -१ : १५०००-४७६०० (इतरांसाठी)	४७	३०	१७
२	ग्रंथालय परिचर	ड -६ : १९९००-११२४०० (माध्यमीक शालांत परिक्षा उत्तीर्ण व ग्रंथालय प्रमाणपत्र अभ्यासक्रम पूर्ण) ड -१ : १५०००-४७६०० (इतरांसाठी)	०८	०४	०४
३	गणक	ड -३ : १६६००-५२४००	५३	२१	३२
४	गवंडी	ड -३ : १६६००-५२४००	०४	००	०४
५	माळी	ड -५ : १८०००-५६९०० (माळी पदविका प्रमाणपत्र धारक) ड -१ : १५०००-४७६०० (इतरांसाठी)	५६	२७	२९
६	प्रयोगशाळा सेवक/ पाल/नोकर	ड -१ : १५०००-४७६००	०४	००	०४
७	सुरक्षा रक्षक	ड -१ : १५०००-४७६००	१७	०६	११
८	शिपाई	ड -१ : १५०००-४७६००	१८३	८९	९४
९	पहारेकरी	ड -१ : १५०००-४७६००	१६१	६६	९५
१०	मजूर	ड -१ : १५०००-४७६००	११८७	६१८	५६९
११	स्वच्छक	ड -१ : १५०००-४७६००	२४	२३	०१
	एकुण गट - ड		१७४४	८८४	८६०
	एकुण (अ+ब+क+ड)		४४७३	२४६०	२०१३

८. पायाभूत सुविधा निर्मिती

राहुरी विभागातील सन २०२१-२०२२ मध्ये प्रगतीपथावर असलेली कामे

अ. क्र.	कामाचे नाव	कामाचा निधी	अंदाजपत्रकीय रक्कम (रुपये)
१	मध्यवर्ती परिसर, राहुरी येथे पदविका विद्यार्थीनींकरीता वसतीगृह बांधणे.	राज्य शासनाचा निधी	५७८९०१७५.००
२	मध्यवर्ती परिसर, राहुरी येथे पदव्युत्तर विद्यार्थीनींकरीता वसतीगृह बांधणे.	राज्य शासनाचा निधी	५४०४५६००.००
३	मध्यवर्ती परिसर, राहुरी येथील उपसा जलसिंचन योजनेकरीता ८०० मि. मी. व्यासाची एच. डी. पी. इ. पाईप लाईन, ८०० व ४५० मि. मी. व्यासाची पी. एस. सी. पाईप लाईन, ३१५ मि. मी. व्यासाची पी. व्ही. सी. पाईप लाईन टाकणे व चेंबरचे बांधकाम करणे.	राष्ट्रीय कृषि विकास योजना	१०२७९७८२१.००
४	मध्यवर्ती परिसर, राहुरी येथील उपसा सिंचन योजनेसाठी इनटेक विहीर, इनटेक पाईप लाईन, पंपहाऊससह जॅकवेल आणि फुटब्रीज बांधणे.	राष्ट्रीय कृषि विकास योजना	१५२०६००९.००
५	मध्यवर्ती परिसर, राहुरी येथील सेंद्रिय शेती प्रकल्पासाठी विविध इमारतींचे बांधकामे करणे.	राज्य शासन निधी	११०८९४००.००
६	मध्यवर्ती परिसर, राहुरी येथील विवेकानंद वसाहतीकरीता पिण्याच्या पाण्याची लोखंडी पाईप लाईन टाकणे.	महसुली उत्पन्न	२६६६५२.००
७	मध्यवर्ती परिसर, राहुरी येथील कापूस सुधार प्रकल्पातील शेततळ्याकरीता नवीन विद्युत जोडणी तसेच ७५ एच. पी. क्षमतेचे पंप सेट बसविणे.	उत्पादन चाचणी	२५६३५०.००
८	पुण्यश्लोक अहिल्यादेवी होळकर शासकीय कृषि महाविद्यालय, हाळगांव, ता. जामखेड, जि. अहमदनगर येथे इमारती व पायाभूत सुविधेचे बांधकामे करणे.	राज्य शासनाचा निधी	२४२७८९०००.००
९	पुण्यश्लोक अहिल्यादेवी होळकर शासकीय कृषि महाविद्यालय, हाळगांव, ता. जामखेड, जि. अहमदनगर येथे महाविद्यालयाची इमारत, वसतीगृह, वाचनालय, सुविधा केंद्र इमारत, जिमखाना, अतिथीगृह आणि निवासस्थानांकरीता अंतर्गत विद्युतीकरण करणे.	राज्य शासनाचा निधी	१३४६१०९३.००
१०	पुण्यश्लोक अहिल्यादेवी होळकर शासकीय कृषि महाविद्यालय, हाळगांव, ता. जामखेड, जि. अहमदनगर येथे विद्युत पुरवठा, पथदिवे व इतर सुविधा तसेच बाह्य विद्युतीकरण करणे.	राज्य शासनाचा निधी	९८७६०४१.००
११	मध्यवर्ती परिसर, राहुरी येथील पदव्युत्तर महाविद्यालय विद्यार्थी वसतीगृह, कृषि महाविद्यालय, पुणे येथील विद्यार्थीनी वसतीगृह व कृषि महाविद्यालय, धुळे येथील विद्यार्थी वसतीगृहांच्या खानावळीसाठी सौर उर्जेवर अन्न शिजवण्याचे संच बसविणे	भारतीय कृषि अनुसंधान परिषद, नवी दिल्ली	९२६५४७८.००

पुणे विभागातील सन २०२१-२०२२ मध्ये प्रगतीपथावर असलेली कामे

अ. क्र.	कामाचे नाव	कामाचा निधी	अंदाजपत्रकीय रक्कम (रुपये)
१	कृषि महाविद्यालय, पुणे येथे सभागृहाचे बांधकाम करणे.	राज्य शासनाचा निधी	६३१५४८००.००
२	कृषि महाविद्यालय, पुणे येथे पदवी विद्यार्थीनींकरीता वसतीगृहाचे बांधकाम करणे.	राज्य शासनाचा निधी	६२६४९७१०.००
३	कृषि महाविद्यालय, पुणे येथील डेअरी विभागाच्या विहीरीतील गाळ काढणे व खोदाई करणे.	महसुली उत्पन्न	२९६८७७.००

धुळे विभागातील सन २०२१-२०२२ मध्ये प्रगतीपथावर असलेली कामे

अ. क्र.	कामाचे नाव	कामाचा निधी	अंदाजपत्रकीय रक्कम (रुपये)
१	कृषि महाविद्यालय, धुळे येथे पदवी विद्यार्थीनींकरीता वसतीगृहाचे बांधकाम करणे.	राज्य शासनाचा निधी	५८४४१५१०.००
२	कृषि महाविद्यालय, धुळे येथे सभागृहाचे बांधकाम करणे.	राज्य शासनाचा निधी	५२०६७२००.००
३	कृषि महाविद्यालय, धुळे येथील मलनिस्सारण वाहिनी तसेच जमिनी खालील पाण्याच्या टाकीचे नुतनीकरण करणे.	देखभाल व दुरुस्ती	५६१६९९६.००

कोल्हापूर विभागातील सन २०२१-२०२२ मध्ये प्रगतीपथावर असलेली कामे

अ. क्र.	कामाचे नाव	कामाचा निधी	अंदाजपत्रकीय रक्कम (रुपये)
१	राजर्षी छत्रपती शाहु महाराज कृषि महाविद्यालय, कोल्हापूर येथे पदवी विद्यार्थीनींकरीता वसतीगृहाचे बांधकाम करणे.	राज्य शासनाचा निधी	६२६४९७१०.००
२	राजर्षी छत्रपती शाहु महाराज कृषि महाविद्यालय, कोल्हापूर येथे सभागृहाचे बांधकाम करणे.	राज्य शासनाचा निधी	५६१३७६००.००
३	राजर्षी छत्रपती शाहु महाराज कृषि महाविद्यालय, कोल्हापूर येथे डेअरी विभागांतर्गत शेतकरी प्रशिक्षण केंद्राचे बांधकाम करणे.	जिल्हाधिकारी कार्यालय, कोल्हापूर	४३८३५७०.००
४	राजर्षी छत्रपती शाहु महाराज कृषि महाविद्यालय, कोल्हापूर येथील कृषिविद्या विभागाच्या प्रक्षेत्रावरील विहीर क्र. ४ व ५ पासून पाईपलाईन करणे आणि रिफ्लेक्स व्हॉल्व, स्लुज व्हॉल्व, एअर व्हॉल्व बसविणे.	कृषिविद्या विभागाचा फिरता निधी	२१९०३५.००
५	राष्ट्रीय कृषि संशोधन प्रकल्प, शेंडापार्क, जि. कोल्हापूर येथे उंदीर प्रतिबंधक गोदामाचे बांधकाम करणे.	भारतीय कृषि अनुसंधान परिषद, नवी दिल्ली	२६५७७४४.००
६	राष्ट्रीय कृषि संशोधन प्रकल्प, शेंडापार्क, जि. कोल्हापूर येथे खळ्याचे बांधकाम करणे.	भारतीय कृषि अनुसंधान परिषद, नवी दिल्ली	२०६४४७३.००
७	कृषि तंत्र विद्यालय, डिग्रज, जि. सांगली येथील विद्यार्थी वसतीगृहाकरीता पाण्याच्या टाक्या बसविणे व स्ट्रक्चरल स्टील सपोर्ट फ्रेम करणे	महसुली उत्पन्न	२५७९६०.००
८	राजर्षी छत्रपती शाहु महाराज कृषि महाविद्यालय, कोल्हापूर येथील मुख्य प्रशासकीय इमारत परिसरात विद्युतीकरण करणे.	भारतीय कृषि अनुसंधान परिषद, नवी दिल्ली	२०३५२८.००

९	राजर्षी छत्रपती शाहु महाराज कृषि महाविद्यालय, कोल्हापूर येथील विहीरीवर १२.५ एच.पी पंप बसविणे तसेच ११० मी. मी. व्यासाची पीव्हीसी पाईपलाईनचे मुलांच्या वसतिगृहामागील फार्म क्रॉटरपासून डेअरी ते मुख्य इमारतीपर्यंत विस्तारीत करणे.	उत्पादन चाचणी	१३३३३०.००
१०	क्रांतिसिंह नाना पाटील शासकीय अन्न तंत्रज्ञान महाविद्यालय, पेठ, ता. वाळवा, जि. सांगली येथे इमारती व पायाभूत सुविधांचे बांधकाम करणे.	राज्य शासनाचा निधी	३८१५१७२८१.००

राहुरी विभागातील सन २०२१-२०२२ मध्ये पूर्ण झालेली कामे

अ. क्र.	कामाचे नाव	कामाचा निधी	अंदाजपत्रकीय रक्कम (रुपये)
१	मध्यवर्ती परिसर, राहुरी येथील महात्मा फुले पुतळा ते महिला क्रिडाभवन (०.०० ते १३५) अंतर्गत रस्त्यासाठी डांबरीकरण करणे	महसुली उत्पन्न	२५२३२३.००
२	मध्यवर्ती परिसर, राहुरी येथील महात्मा फुले पुतळा ते महिला क्रिडाभवन (१३५ ते २७०) अंतर्गत रस्त्यासाठी डांबरीकरण करणे	महसुली उत्पन्न	२५२३२३.००
३	मध्यवर्ती परिसर, राहुरी येथील महात्मा फुले पुतळा ते महिला क्रिडाभवन (२७० ते ४०५) अंतर्गत रस्त्यासाठी डांबरीकरण करणे	महसुली उत्पन्न	२५२३२३.००
४	मध्यवर्ती परिसर, राहुरी येथील महात्मा फुले पुतळा ते महिला क्रिडाभवन आणि विशेषश्रेणी अतिथीगृह (४०५ ते ४५५) अंतर्गत रस्त्यासाठी डांबरीकरण करणे	महसुली उत्पन्न	२५२३२३.००
५	मध्यवर्ती परिसर, राहुरी येथील उद्यानविद्या विभागअंतर्गत विविध फळझाडे योजनेसाठी ९० मि. मी. व्यासाची पी. व्ही. सी. पाईप लाईन टाकणे.	उद्यानविद्या विभागाचा फिरता निधी	१८४८३९.००
६	मध्यवर्ती परिसर, राहुरी येथील सेंद्रिय शेती प्रकल्पाच्या विहिरीतील बांधकाम करणे व गाळ काढण्याचे काम करणे.	सेंद्रिय शेती प्रकल्प	१६३६६३.००
७	मध्यवर्ती परिसर, राहुरी येथील अ विभाग प्रक्षेत्रातील डिग्रस टेकडी येथील शेततळ्याकरीतो १६० मि. मी. व्यासाच्या पाईप लाईनची जोडणी करणे.	महसुली उत्पन्न	१५५३७७.००
८	मध्यवर्ती परिसर, राहुरी येथील पदव्युत्तर महाविद्यालय इमारतीमधील पाणी व्यवस्थापन विभागातील जी. आय. एस. रिमोट सेंसिंग प्रयोगशाळेचे दुरुस्ती व नुतनीकरणाचे काम करणे.	महसुली उत्पन्न	१३५१८०.००
९	मध्यवर्ती परिसर, राहुरी येथील ज्ञानेश्वर वसाहत / पुजारा वसाहतीमधील निवासस्थान क्र. जी-५, ६८ व एस. क्यू- ३६, ५० चे दुरुस्ती व नुतनीकरणाचे काम करणे.	महसुली उत्पन्न	१३२७८४.००
१०	मध्यवर्ती परिसर, राहुरी येथील वरिष्ठ भाजीपाला पैदासकार यांचे कार्यालयास व्हरांड्याचे काम करणे.	उत्पादन चाचणी	२३९०५६.००
११	मध्यवर्ती परिसर, राहुरी येथील पदवी विद्यार्थीनी वसतीगृहाकरीता अंतर्गत विद्युतीकरण करणे.	भारतीय कृषि अनुसंधान परिषद, नवी दिल्ली	८३३१०७.००
१२	मध्यवर्ती परिसर, राहुरी येथील पदवी विद्यार्थीनी वसतीगृहाचे बाहेरील विद्युतीकरण करणे.	भारतीय कृषि अनुसंधान परिषद, नवी दिल्ली	५०००००.००
१३	मध्यवर्ती परिसर, राहुरी येथील पदवी विद्यार्थीनी वसतीगृहाकरीता सौर उर्जेवर पाणी गरम करण्याचे संच बसविणे.	भारतीय कृषि अनुसंधान परिषद, नवी दिल्ली	४१०९४२.००

१४	मध्यवर्ती परिसर, राहुरी येथील बियाणे तंत्रज्ञान संशोधन विभागातील शेततळ्याकरीता ७५ एच. पी. पंपा करीता विद्युत रोहित्र बसविणे.	बियाणे तंत्रज्ञान संशोधन विभागाचा फिरता निधी	२८३६५९.००
१५	मध्यवर्ती परिसर, राहुरी येथील सेंद्रिय शेती विभागातील प्रशिक्षण केंद्र, स्टोअर-१, शेळी पालन शेड, कुक्कुटपालन शेड, गार्यीसाठी शेड, स्टोअर-२ आणि कार्यालयाकरीता अंतर्गत विद्युतीकरणाचे काम करणे.	सेंद्रिय शेती प्रकल्प	२४८५६४.००
१६	मध्यवर्ती परिसर, राहुरी येथील मृदशास्त्र व कृषि रसायनशास्त्र विभागाकरीता माती परिक्षण प्रयोगशाळेचे विद्युत नुतनीकरण करणे.	उत्पादन चाचणी	२४०१५६.००
१७	मध्यवर्ती परिसर, राहुरी येथील सेंद्रिय शेती विभागातील प्रशिक्षण केंद्र, स्टोअर-१, शेळी पालन शेड, कुक्कुटपालन शेड, गार्यीसाठी शेड, स्टोअर-२ आणि कार्यालयाकरीता बाह्य विद्युतीकरणाचे काम करणे.	सेंद्रिय शेती प्रकल्प	२३२९१७.००
१८	मध्यवर्ती परिसर, राहुरी येथील आचार्य विद्यार्थीनी वसतीगृहासाठी एक्स. एल. पी. ई केबल टाकणे.	पदव्युत्तर महाविद्यालय- विद्यार्थी कल्याण	१२८४३६.००
१९	मध्यवर्ती परिसर, राहुरी येथील विस्तार शिक्षण विभाग येथे सभागृहातील प्रोजेक्टर दुरुस्ती, एच डी एम आय / व्ही जी ए केबल टाकणे.	संस्थात्क शुल्क	८४१२८.००
२०	मध्यवर्ती परिसर, राहुरी येथील संचालक विस्तार शिक्षण सभागृहामध्ये इन्व्हर्टर बसविणे	संस्थात्क शुल्क	८३७७४.००
२१	कृषि तंत्र विद्यालय, पुणतांबा, जि. अहमदनगर येथील मुख्य प्रवेशद्वार शेजारी चॅनलिक जाळीचे तसेच काटेरी तारेचे कुंपन करणे.	फिरता निधी	२५७०३४.००
२२	कृषि तंत्र विद्यालय, पुणतांबा, जि. अहमदनगर येथील आशा केंद्र शेजारील बाजुस चॅनलिक जाळीचे तसेच काटेरी तारेचे कुंपन करणे.	फिरता निधी	२५६९८५.००
२३	मध्यवर्ती परिसर, राहुरी येथील अंतर्गत रस्ते दुरुस्ती करणे.	महसुली उत्पन्न	२५२३२३.००

पुणे विभागातील सन २०२१-२०२२ मध्ये पूर्ण झालेली कामे

अ. क्र.	कामाचे नाव	कामाचा निधी	अंदाजपत्रकीय रक्कम (रुपये)
१	कृषि महाविद्यालय, पुणे येथील विद्यार्थीनी करीता वसतीगृहाचे बांधकाम करणे.	भारतीय कृषि अनुसंधान परिषद, नवी दिल्ली	२०५९३७०८.००
२	महाराष्ट्र कृषि शिक्षण व संशोधन परिषद, पुणे येथील मा. उपाध्यक्षांच्या दालनाचे नुतनीकरण करणे.	महाराष्ट्र कृषि शिक्षण व संशोधन परिषद, पुणे यांचे निधीमधुन	८२८६०३.००
३	कृषि तंत्र विद्यालय, सोलापूर येथे विद्यार्थी वसतीगृहाच्या १ ते १० खोल्यांकरीता अॅल्युमिनीयम खिडक्या व दरवाजे बसविणे.	महसुली उत्पन्न-हैद्राबाद हायवे	२९१०६६.००
४	कृषि तंत्र विद्यालय, सोलापूर येथे विद्यार्थी वसतीगृहाच्या ११ ते २० खोल्यांकरीता अॅल्युमिनीयम खिडक्या व दरवाजे बसविणे.	महसुली उत्पन्न	२९१०६६.००
५	कृषि महाविद्यालय, पुणे येथील विद्यार्थीनी वसतीगृहाकरीता अंतर्गत विद्युतीकरण करणे.	भारतीय कृषि अनुसंधान परिषद, नवी दिल्ली	८९१०१२.००
६	कृषि महाविद्यालय, पुणे येथील विद्यार्थीनी वसतीगृहाकरीता बाह्य विद्युतीकरण करणे.	भारतीय कृषि अनुसंधान परिषद, नवी दिल्ली	७५९४२०.००

धुळे विभागातील सन २०२१-२०२२ मध्ये पूर्ण झालेली कामे

अ. क्र.	कामाचे नाव	कामाचा निधी	अंदाजपत्रकीय रक्कम (रुपये)
१	कृषि महाविद्यालय, मुक्ताईनगर, जि. जळगांव येथे प्रशासकीय इमारत व पायाभूत सुविधांचे बांधकाम करणे.	राज्य शासनाचा निधी	२०९५७२०००.००
२	कृषि महाविद्यालय, मुक्ताईनगर, जि. जळगांव येथे कार्यालय इमारत, वसतीगृहे, ग्रंथालय, सुविधा केंद्र, जिमखाना, अतिथीगृह आणि निवासस्थानांना अंतर्गत विद्युतीकरण करणे.	राज्य शासनाचा निधी	१४८३५८३६.००
३	कृषि महाविद्यालय, मुक्ताईनगर, जि. जळगांव येथे कार्यालय इमारत, वसतीगृहे, ग्रंथालय, सुविधा केंद्र, जिमखाना, अतिथीगृह आणि निवासस्थानांना बाह्य विद्युतीकरण करणे आणि पथदिवे बसविणे.	राज्य शासनाचा निधी	१२५०६५७१.००
४	कृषि महाविद्यालय, मुक्ताईनगर, जि. जळगांव येथे कार्यालय इमारतीत स्वयंचलित इलेक्ट्रीक ट्रॅक्शन पॅसेंजर लिफ्टचा पुरवठा करणे व चाचणी घेणे.	राज्य शासनाचा निधी	१४८५६१९.००
५	कृषि महाविद्यालय, मुक्ताईनगर, जि. जळगाव येथील विद्युत पुरवठा करणेसाठी विद्युत साहित्यांचा पुरवठा करणे.	राज्य शासनाचा निधी	१५२०१०.००
६	कृषि महाविद्यालय, मुक्ताईनगर, जि. जळगांव येथील प्रशासकीय इमारत, विद्यार्थी आणि विद्यार्थिनी वसतीगृहाच्या छतावर सौर उर्जेचे संच बसविणे.	राज्य शासनाचा निधी	१६५१६६९.००

कोल्हापूर विभागातील सन २०२१-२०२२ मध्ये पूर्ण झालेली कामे

अ. क्र.	कामाचे नाव	कामाचा निधी	अंदाजपत्रकीय रक्कम (रुपये)
१	राजर्षी छत्रपती शाहु महाराज कृषि महाविद्यालय, कोल्हापूर येथे सध्या अस्तित्वात असलेल्या जमिनीवरील पाण्याच्या टाकीपासून पदव्युत्तर विद्यार्थीनी वसतिगृह ते नविन विद्यार्थीनी वसतिगृहापर्यंत बाह्य पाणीपुरवठा पाईपलाईन करणे.	उत्पादन चाचणी	१०२३०१.००
२	राजर्षी छत्रपती शाहु महाराज कृषि महाविद्यालय, कोल्हापूर येथील विद्यार्थी वसतीगृह ते मुख्य इमारतीस पाणी पुरवठा करणाऱ्या ११० मि. मी. व्यासाच्या पाईपलाईनचे विस्तारीकरण करणे.	उत्पादन चाचणी	१७६७६८.००
३	राजर्षी छत्रपती शाहु महाराज कृषि महाविद्यालय, कोल्हापूर येथील प्रक्षेत्र ते रोगनिदानशास्त्र विभागापर्यंत दगडी भिंतीचे बांधकाम करणे.	उत्पादन चाचणी	२४९०२१.००
४	राजर्षी छत्रपती शाहु महाराज कृषि महाविद्यालय, कोल्हापूर येथील किटकशास्त्र विभाग इमारत व इ. पी. एन. प्रयोगशाळेकरीता छताचे स्ट्रक्चरल स्टील वर्कचे काम करणे.	उत्पादन चाचणी	२५३७०७.००
५	राजर्षी छत्रपती शाहु महाराज कृषि महाविद्यालय, कोल्हापूर येथील किटकशास्त्र विभाग मुख्य इमारत व इ. पी. एन. प्रयोगशाळा येथे पेव्हिंग ब्लॉक बसविणे.	उत्पादन चाचणी	२३४७५१.००
६	राजर्षी छत्रपती शाहु महाराज कृषि महाविद्यालय, कोल्हापूर येथील मुख्य प्रवेशद्वाराकरीता व इ. पी. एन. प्रयोगशाळेकरीता लोखंडी गेट बसविणे.	उत्पादन चाचणी	२१०२८७.००

७	राजर्षी छत्रपती शाहु महाराज कृषि महाविद्यालय, कोल्हापूर येथील क्रिडाभवन येथे पिण्याची पाईपलाईन टाकणे.	विद्यार्थी परिषद	११४८९२.००
८	कृषि तंत्र विद्यालय, कसबा बावडा येथे व्याख्यान कक्ष व प्रयोगशाळेकरीता व्हरांड्याचे काम करणे.	महसुली उत्पन्न	२४९८६५.००
९	कृषि तंत्र विद्यालय, कसबा बावडा येथे विद्युत मोटारीकरीता शेडचे बांधकाम करणे.	महसुली उत्पन्न	२०७३०३.००
१०	मका संशोधन केंद्र, कसबा बावडा, जि. कोल्हापूर येथील मुख्य कार्यालयासमोर पेव्हिंग ब्लॉक बसविण्याचे काम करणे.	उत्पादन चाचणी	२५७१३४.००
११	विभागीय कृषि संशोधन केंद्र, शेंडा पार्क येथे जयंती नाल्यावरील जिल्हा परिषद विहीरीवरील गाळ काढणे व खोली वाढविणे तसेच १६० मि.मि व्यासाच्या लोखंडी पाईपलाईनचे पंप हाऊसपर्यंत विस्तारीकरण करणे.	महसुली उत्पन्न	२५८५२७.००
१२	विभागीय कृषि संशोधन केंद्र, शेंडा पार्क येथे जयंती नाल्यावरील जिल्हा परिषद विहीरीतील गाळ काढणे व खोली वाढविणे.	महसुली उत्पन्न	२५५९५९.००
१३	कृषि संशोधन केंद्र, राधानगरी, जि. कोल्हापूर येथील विहीरीतील गाळ काढण्याचे काम करणे.	उत्पादन चाचणी	२६५४३६.००
१४	कृषि तंत्र विद्यालय, डिग्रस, जि. सांगली येथील विद्यार्थी वसतीगृहातील प्रसाधन गृहाचे नुतनीकरण करणे.	महसुली उत्पन्न	२५८२७२.००
१५	कृषि तंत्र विद्यालय, डिग्रस, जि. सांगली येथील विद्यार्थीनी वसतीगृहाभोवती आर. सी. सी संरक्षक भिंतीचे बांधकाम करणे.	strengthening package	२५८२०३.००

९. कृषि विद्यापीठाचे आर्थिक समालोचन

सन २०२१-२०२२ या वित्तीय वर्षामध्ये अनिवार्य योजनांसाठी विविध वित्तीय संस्थांकडून (राज्य शासन/केंद्रसरकार/भा.कृ.अ.प आणि इतर) रूपये ५७८,२६,३१ हजार अनुदान प्राप्त झाले. त्यापैकी रूपये ५१०,१५,९७ हजार खर्च झाला आहे. सन २०२१-२०२२ या आर्थिक वर्षात प्राप्त अनुदान व झालेला खर्च याबाबतचा गोषवारा पुढीलप्रमाणे आहे

सन २०२१-२०२२ या आर्थिक वर्षात प्राप्त अनुदान व झालेला खर्च याबाबतचा गोषवारा पुढीलप्रमाणे आहे

अ. नं.	लेखाशिर्ष / बाब तपशिल	प्राप्त अनुदान	खर्च
१	०१- पीक संवर्धन (२४१५००२५) (अनिवार्य योजना)		
	१. (०४) निवृत्तीवेतन विषयक खर्च	१९८५०००	१९३७२५०
	२. (३१) सहायक अनुदाने (वेतनेतर)	४३४५३	४३४५३
	३. (३६) सहायक अनुदाने (वेतन)	२३६५९७५	१८१६८५९
	एकुण :-	४३९४४२८	३७९७५६२
२	०३- पशू संवर्धन (२४१५०१९७) (अनिवार्य योजना)		
	१. (३६) सहायक अनुदाने (वेतन)	४५१२५	३५३०८
	२. (३१) सहायक अनुदाने (वेतनेतर)	४७७	४७६
	एकुण :-	४५६०२	३५७८४
	एकुण योजनेतर	४४४००३०	३८३३३४६
३	०१- पीक संवर्धन (कार्यक्रमांतर्गत योजना) (२४१५००७२)		
	१. (३१) सहायक अनुदाने(वेतनेतर)	२३७२०	२३७२०
	२. (३५) भांडवली मत्तेच्या निर्मितीकरीता अनुदान.	१८७२४९	१८७२४९
	३. (३६) सहायक अनुदाने (वेतन)	४७५००	४७५००
	एकुण :-	२५८४६९	२५८४६९
४	भा.कृ.अ.प. ७५:२५ अनुदानित योजना शासन २५ टक्के हिस्सा (२४१५१०८६)	२५०००	२५०००
५	कृषि महाविद्यालय, नंदूरबार (२४१५८२९१)	०	३६४००
६	परि.निवृत्तीवेतन अंशदान शासन हिस्सा (२४१५१०२१)	६६८३२	६६८३२
७	भा.कृ.अ.प.नवी दिल्ली/भारत सरकार इ. यांचे कडून प्राप्त अनुदान	५६२१००	५०६६४८
८	विद्यापीठ महसुली उत्पन्न आरंभीची शिल्लक रु. ७,५१,६८ हजार	४३०२००	४११३०२
	एकुण (१ ते ८)	५७८२६३१	५१०१५९७
<p>विद्यापीठ महसुली उत्पन्नातील मागील आर्थिक वर्षाची शिल्लक रु. ७,५१,६८ हजार होती सन २०२१-२२ मध्ये १०.०० कोटी फिरता निधीतुन परत केलेली रक्कम + रु. २५.५१ कोटी महसुली उत्पन्न असे एकुण ४३.०२ कोटी उत्पन्न जमा होते. त्यातुन विविध योजनांना आकस्मिक खर्च/संशोधन निधी फिरता निधी या करिता रु. ४१.१३ कोटी वितरीत करण्यात आले.</p>			

महात्मा फुले कृषि विद्यापीठ

राहुरी - ४१३ ७२२, जि. अहमदनगर (महाराष्ट्र)

www.mpkv.ac.in